เอกสารข่าวสารงานวิจัยและพัฒนา

Research and Development Newsletter

ปีที่ ๑๑ ฉบับที่ ๑๒๒ ประจำเดือนตุลาคม ๒๕๕๕

งานวิจัยและพัฒนา

เรื่อง การขยายและการพัฒนาเครือข่ายการจัดการห่วงโซ่อุปทานพริกสดปลอดภัย อำเภอเกษตรสมบูรณ์ และอำเภอจัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ

เรื่อง ปริมาณน้ำฝนที่ทำให้เกิดน้ำท่วมในลุ่มน้ำน่านตอนบน

เรื่อง ๑๐๐ ปี การเมืองท้องถิ่นลุ่มทะเลสาบสงขลา





บทความที่น่าสนใจ

เรื่อง การจัดการเชิงกลยุทธ์ Strategic Management

เรื่อง ปัญหาคอร์รัปชัน : อัตลักษณ์หรืออัปลักษณ์แห่งอาเซียน???

รอบโลกวิจัย พลังงานทดแทน

พบปะนักวิจัย ดร.สนั่น กัลปา

ปิดท้ายวิจัย ดอกไม้ประจำชาติ

รอบรู้นอกสภา ยุทธศาสตร์การวิจัยและพัฒนาของการเป็นประเทศในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน



กลุ่มงานวิจัยและพัฒนา สำนักวิชาการ
สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

เป็นศูนย์ข้อมูลแห่งการเรียนรู้ ยึดหลักธรรมาภิบาล
วิชาการนำสมัย จิตใจให้บริการ สนับสนุนสถาบันนิติบัญญัติ

เอกสารข่าวสารงานวิจัยและพัฒนา

Research and Development Newsletter

ปีที่ ๑๑ ฉบับที่ ๑๒๒

ประจำเดือน ตุลาคม ๒๕๕๕

วัตถุประสงค์

เพื่อเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ข้อมูล ข่าวสาร ด้านการวิจัยและพัฒนา ซึ่งเป็นการเพิ่มพูนความรู้ ให้แก่บุคคลในวงงานรัฐสภา อันเป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานด้านนิติบัญญัติ

กลุ่มงานวิจัยและพัฒนา

สำนักวิชาการ

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

ถนนประดิพัทธ์ เขตพญาไท

กรุงเทพมหานคร ๑๐๔๐๐

โทรศัพท์ ๐ ๒๒๔๔ ๒๐๖๗ - ๘

โทรสาร ๐ ๒๒๔๔ ๒๐๖๒

ที่ปรึกษา

นายจเร พันธุ์เปรื่อง

รองเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

นางวิจิตรา วัชราภรณ์

ผู้อำนวยการสำนักวิชาการ

บรรณาธิการบริหาร

นางสาวจิรพรรณ กาญจนอุดม

วิทยากรเชี่ยวชาญ

หัวหน้ากองบรรณาธิการ

นายฐากูร จุลินทร

ผู้ช่วยหัวหน้ากองบรรณาธิการ

นางสาวนารีลักษณ์ ศิริวรรณ (ฝ่ายบทความ)

นายสิฐสร กระแสร์สุนทร (ฝ่ายวิจัย)

นางสาวปรียวรรณ สุวรรณสูนย์ (ฝ่ายวิชาการ)

กองบรรณาธิการ

นายจันทมร สีหาบุญลี

นางสาวปิยะวรรณ ปานโต

นางสาววิมลรักษ์ ศานติธรรม

นางสาวอัญชลี จวงจันทร์

ผู้จัดพิมพ์

นางสาวธณัฐดา หาเรือนศรี

นางณัฐชานันท์ หนูทองอินทร์

ฝ่ายเผยแพร่

นางภัคกัญญา มากท้องไทร

นางสาวนวลละออง พรแก้ว

บทบรรณาธิการ

เอกสารข่าวสารงานวิจัยและพัฒนาฉบับนี้เป็นฉบับที่ ๑๒๒ ปีที่ ๑๑ ประจำเดือนตุลาคม ๒๕๕๕ โดยขณะนี้พระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๖ ได้ประกาศให้มีผลบังคับใช้เป็นกฎหมาย ตั้งแต่วันที่ ๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๕ เป็นต้นไป สำหรับวงเงินงบประมาณตามกฎหมายนี้เท่ากับ ๒.๔๐ ล้านล้านบาท ซึ่งถ้าย้อนไปดูเพียงเมื่อ ๕ ปีก่อน ที่วงเงินงบประมาณตามพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๑ เท่ากับ ๑.๖๖ ล้านบาทเท่านั้น ฉะนั้นภายในเวลา ๕ ปีที่ผ่านมาวงเงินงบประมาณเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ ๔๔ หรือเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ ๘.๘ ต่อปี แม้ว่าวงเงินงบประมาณจะเพิ่มขึ้นจำนวนมากก็ตาม แต่ถ้าพิจารณาโครงสร้างหลักด้านรายจ่ายแล้วจะปรากฏว่า รายจ่ายประมาณร้อยละ ๗๙ ยังเป็นรายจ่ายประจำที่เป็นเงินเดือนเจ้าหน้าที่ของรัฐ ค่าใช้จ่ายด้านสาธารณูปโภค (ไฟฟ้าหรือประปา) ค่าวัสดุ (กระดาษ) ฯลฯ ในขณะที่รายจ่ายเพื่อการลงทุนอยู่ระหว่างประมาณร้อยละ ๑๘–๑๙ เท่านั้น จึงเป็นประเด็นที่น่าสนใจว่า โครงสร้างรายจ่ายของรัฐบาลที่มีลักษณะดังกล่าวนี้ติดต่อกันมายาวนาน จะกระตุ้นระดับการพัฒนาหรือขีดความสามารถสำหรับการแข่งขันกับประเทศต่าง ๆ ในระบบเศรษฐกิจระหว่างประเทศได้ในลักษณะใด ในขณะเดียวกันโครงสร้างรายได้สำหรับการจัดเก็บภาษีกลับมีแนวโน้มลดลงเนื่องจากการลดภาษีเงินได้นิติบุคคล การลดภาษีสรรพสามิตในประเภทผลิตภัณฑ์น้ำมัน หรือการเก็บภาษีศุลกากรที่มีรายได้ลดลงเนื่องจากข้อตกลงทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศที่ให้ลดอัตราภาษีศุลกากร เมื่อมาพิจารณาโครงสร้างงบประมาณรายจ่ายของรัฐตามการประมาณของสำนักงบประมาณซึ่งคาดว่าจะมีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจประมาณร้อยละ ๔–๕ และมีการประมาณรายได้ของรัฐอยู่ที่ระดับ ๒.๑๐ ล้านล้านบาท (ซึ่งรายได้ส่วนใหญ่มาจากการจัดเก็บภาษี) โดยเป็นการประมาณการในลักษณะแนวโน้มตามปกติ อย่างไรก็ตามวิกฤตการณ์ที่อาจส่งผลกระทบต่อประเทศไทยที่ทำให้การประมาณการรายได้จากการเก็บภาษีไม่สอดคล้องกับการประมาณการดังกล่าวข้างต้นที่น่าจะเป็นประเด็นสำคัญคือ ผลกระทบทางเศรษฐกิจที่เกิดจากวิกฤตการณ์หนี้ของกลุ่มประเทศสหภาพยุโรป ซึ่งคงต้องติดตามต่อไปว่า สภาพปัญหาดังกล่าวจะเกิดขึ้นเหมือนกับเหตุการณ์วิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจของโลกในปี ๒๕๕๑ หรือไม่

สำหรับสาระสำคัญของเอกสารข่าวฯ ฉบับนี้มีประเด็นที่น่าสนใจคือ บทสรุปรายงานวิจัยเรื่อง “๑๐๐ ปี การเมืองท้องถิ่นลุ่มทะเลสาบสงขลา” เนื่องจากโดยปกติแล้วงานวิจัยหลายฉบับจะให้ความสำคัญต่อภาพรวมของประเทศ แต่รายงานวิจัยฉบับนี้เป็นรายงานวิจัยเชิงประวัติศาสตร์ที่มุ่งไปศึกษาในระดับภูมิภาคในพื้นที่ลุ่มทะเลสาบสงขลาที่มีพื้นที่ครอบคลุมต่อเนื่องในจังหวัดนครศรีธรรมราช พัทลุง และสงขลา โดยเป็นการอธิบายภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ การเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของชุมชน ทั้งนี้ หน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องควรได้นำผลการศึกษาไปประยุกต์ใช้ สำหรับศึกษาโครงสร้างการรวมกลุ่มของสังคมชนบท เพื่อเชื่อมโยงการประสานระหว่างรัฐกับชุมชน ในการจัดระเบียบการบริหารทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน โดยขณะนี้ลุ่มทะเลสาบสงขลาประสบกับปัญหาสิ่งแวดล้อมทั้งในประเด็นการทำลายป่าพรุหรือป่าชายเลน การกัดเซาะชายฝั่ง ปัญหาคุณภาพน้ำในทะเลสาบสงขลา เป็นต้น และเอกสารข่าวฯ ฉบับนี้ยังนำเสนอการวิจัยที่มีสาระมุ่งเฉพาะพื้นที่อีกเรื่องหนึ่งคือ “การขยายและการพัฒนาเครือข่ายการจัดการห่วงโซ่อุปทานพริกสดปลอดภัยอำเภอเกษตรสมบูรณ์ และอำเภอจัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ” ที่มีประเด็นสำคัญจากรายงานวิจัย คือ การปลูกพืชผลผลิตทางการเกษตรควรต้องสอดคล้องกับสภาวะทางตลาดในช่วงเวลานั้นด้วย ซึ่งมีข้อเสนอแนะในกรณีนี้สำหรับการพัฒนาการปลูกพริกสดในฤดูแล้ง โดยให้มีการปลูกที่เร็วขึ้นเพื่อให้พริกออกสู่ตลาดประมาณต้นเดือนมีนาคม

สารบัญ

หน้า

งานวิจัยและพัฒนา

เรื่อง การขยายและการพัฒนาเครือข่ายการจัดการห่วงโซ่อุปทานพริกสดปลอดภัย อำเภอเกษตรสมบูรณ์ และอำเภอจัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ ๑
โดย วีระ ภาคอุทัย และคณะ
เรียบเรียงโดย สิฐสร กระแสร์สุนทร

เรื่อง ปริมาณน้ำฝนที่ทำให้เกิดน้ำท่วมในลุ่มน้ำน่านตอนบน ๖
โดย สมศักดิ์ โทสังคหะทิสากุล และคณะ
เรียบเรียงโดย ปิยะวรรณ ปานโต

เรื่อง ๑๐๐ ปี การเมืองท้องถิ่นลุ่มทะเลสาบสงขลา ๙
โดย สารูป ฤทธิ์ชู
เรียบเรียงโดย ปรียวรรณ สุวรรณสูนย์

บทความที่น่าสนใจ

เรื่อง การจัดการเชิงกลยุทธ์ Strategic Management ๑๔
นารีลักษณ์ ศิริวรรณ

เรื่อง ปัญหาคอร์รัปชัน : อัตลักษณ์หรืออัปลักษณ์แห่งอาเซียน??? ๑๙
ฐากูร จุลินทร

รอบโลกวิจัย

พลังงานทดแทน ๖๔
อัญชลี จวงจันทร์

พบปะนักวิจัย

ดร.สนั่น กัลปา ๗๕
จันทมร สีหาบุญลี

รอบรู้นอกสภา

ยุทธศาสตร์การวิจัยและพัฒนาของการเป็นประเทศในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ๘๕
วิมลรักษ์ ศานติธรรม

ปิดท้ายวิจัย

ดอกไม้ประจำชาติ ๙๒
อัญชลี จวงจันทร์

งานวิจัยและพัฒนา

การขยายและการพัฒนาเครือข่ายการจัดการห่วงโซ่อุปทานพริกสดปลอดภัย อำเภอเกษตรสมบูรณ์ และอำเภอจัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ

วิจัยโดย...อาจารย์วีระ ภาคอุทัย และคณะ

เรียบเรียงโดย...สิฐสร กระแสร์สุนทร



จังหวัดชัยภูมิเป็นจังหวัดที่มีพื้นที่ปลูกพริกเป็นอันดับที่ ๒ ของประเทศไทย รองมาจากจังหวัดนครราชสีมา โดยจังหวัดชัยภูมิมีพื้นที่ปลูกพริกอยู่ประมาณ ๘๐,๐๐๐ ไร่ แยกเป็นการปลูกพริกในฤดูฝนประมาณ ๕๐,๐๐๐ ไร่ และการปลูกพริกในฤดูแล้งอีกประมาณ ๒๐,๐๐๐ ไร่ มีเกษตรกรประมาณ ๔๐,๐๐๐ ครัวเรือนทำอาชีพเพาะปลูกพริก ซึ่งภาคการเกษตรดังกล่าวสร้างรายได้ให้จังหวัดประมาณปีละ ๙๐๐ ล้านบาท นอกจากนี้ยังมีส่วนช่วยให้เกิดรายได้จากอาชีพอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง อาทิ การรับจ้างเก็บผลผลิต การจ้างเด็ดก้านพริกสด การคัดพริกสด การคัดพริกแห้ง รวมมูลค่าอีกกว่า ๓๐๐ ล้านบาท นอกจากจะช่วยสร้างงานแล้วยังมีส่วนในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจระดับรากฐานเป็นอย่างดี โดยสังเกตได้จากผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัดชัยภูมิ (Gross Province Product : GPP) สูงเป็นอันดับที่ ๗ ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จากข้อมูลดังกล่าวจังหวัดชัยภูมิจึงสนับสนุนให้มีการเพาะปลูกพริกอย่างต่อเนื่อง โดยจังหวัดชัยภูมิมีความได้เปรียบกว่าในหลายพื้นที่เพราะอยู่ไม่ไกลจากตลาดกลางการเกษตรทั้งตลาดไท จังหวัดปทุมธานี และตลาดสุรนคร จังหวัดนครราชสีมา ดังนั้นเพื่อเป็นการพัฒนาการเพาะปลูกพืชดังกล่าว จำเป็นต้องมีการพัฒนารูปแบบวิธีการเพาะปลูกพริกให้ดียิ่งขึ้น โดยควรพัฒนาให้เป็นการปลูกพริกอย่างเป็นระบบและมีความปลอดภัย โดยนำเทคโนโลยีมาผสมผสานกับวิถีทางการเกษตร รวมถึงตัวเกษตรกรเองควรต้องปลูกพริกในพื้นที่ที่มีขนาดไม่ใหญ่มากเหมาะกับจำนวนแรงงาน ต้องมีระบบการจัดการแบบประณีต เพื่อช่วยเพิ่มคุณภาพของพริก ซึ่งจะส่งผลให้สามารถขายเป็นพริกที่มีคุณภาพได้ และผลจากการศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษารูปแบบการจัดการห่วงโซ่อุปทานพริกสด อำเภอเกษตรสมบูรณ์และอำเภอจัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ” ยังมีส่วนช่วยให้เกิดกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกพริกปลอดภัยที่ได้มาตรฐาน “การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี” หรือมาตรฐาน GAP (Good Agriculture Practices : GAP) ขึ้น

โดยจากการวิจัยในครั้งนั้นช่วยให้เกษตรกรกลุ่มดังกล่าวสามารถผลิตพริกได้ในราคาที่สูงกว่าพริกทั่วไปอย่างเห็นได้ชัด รวมถึงได้ผลผลิตต่อไร่เพิ่มขึ้นประมาณ ๕๐ กิโลกรัม อีกทั้งยังสามารถขายได้ในราคาที่สูงขึ้นประมาณกิโลกรัมละ ๕ บาท นอกจากนี้วิธีการดังกล่าวยังส่งผลดีต่อสุขภาพอนามัยของทั้งผู้ผลิต ผู้บริโภค สิ่งแวดล้อม และชุมชน ทำให้มีเกษตรกรหลายรายเกิดความสนใจเพิ่มมากขึ้น

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้นคณะผู้วิจัยเห็นควรที่จะมีการศึกษาเพื่อขยายโครงการให้กว้างมากขึ้น โดยมุ่งสร้างเป็นเครือข่ายกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกพริกปลอดภัย เพื่อให้เกษตรกรได้ถ่ายทอดเทคโนโลยีระหว่างกันและพัฒนาเครือข่ายให้มีความเข้มแข็ง สามารถเชื่อมโยงเครือข่ายต่อไปยังกลุ่มเกษตรกรอื่นได้ เช่น เกษตรกรที่ผลิตปุ๋ยอินทรีย์ ตลอดจนพ่อค้าในระดับต่าง ๆ ที่เห็นความสำคัญของการผลิตพริกปลอดภัยอีกด้วย

วัตถุประสงค์การวิจัย

๑. เพื่อขยายและพัฒนาเครือข่ายกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกพริกปลอดภัย

๒. เพื่อศึกษารูปแบบที่เหมาะสมในการขยายและพัฒนาเครือข่ายผู้ปลูกพริกปลอดภัยเพื่อสร้างความเชื่อมั่นแก่ผู้ที่เกี่ยวข้องในห่วงโซ่อุปทานพริกสดปลอดภัย

๓. เพื่อศึกษาภาพรวมการผลิตและการตลาดพริก และบทบาทของพริกต่อเศรษฐกิจและสังคมจังหวัดชัยภูมิ

วิธีการศึกษาวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) โดยคณะผู้วิจัยได้ใช้กระบวนการมีส่วนร่วมทั้งระบบ ในการดำเนินกิจกรรมงานวิจัยในพื้นที่ทั้ง ๒ อำเภอ ที่มีระบบการปลูกพริกที่แตกต่างกัน คือ การปลูกพริกฤดูแล้งในพื้นที่อำเภอเกษตรสมบูรณ์ และการปลูกพริกฤดูฝนในพื้นที่อำเภอจัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ ซึ่งมีวิธีการเก็บรวบข้อมูล และกิจกรรมงานวิจัย ดังนี้

วิธีการเก็บรวบข้อมูล

การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลหลายวิธี ได้แก่ การสังเกต ซึ่งมีทั้งการสังเกตแบบมีส่วนร่วม และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม การสัมภาษณ์โดยใช้แบบสัมภาษณ์ ซึ่งมีทั้งแบบสัมภาษณ์ที่ประกอบด้วยรายละเอียดของคำถาม ซึ่งใช้สำหรับเกษตรกร จำนวน ๒๒๔ ราย และแบบสัมภาษณ์ที่กำหนดแนวทางการสัมภาษณ์ ซึ่งใช้สำหรับพ่อค้าพริกต่าง ๆ รวมถึงใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบบันทึกข้อมูล ซึ่งเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการจะต้องมีการบันทึกข้อมูลต่าง ๆ ตลอดเวลา ตามเงื่อนไขเพื่อขอใบรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารปลอดภัยหรือเรียกสั้นๆ ว่า “ใบ Q” (Quality : Q)

กิจกรรมงานวิจัยที่อำเภอเกษตรสมบูรณ์ และอำเภอจัตุรัส

๑. ประสานงานกับองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ต่าง ๆ ในพื้นที่ของอำเภอเกษตรสมบูรณ์และอำเภอจัตุรัส เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ของโครงการฯ และขอความร่วมมือในการดำเนินการคัดเลือกพื้นที่และคัดเลือกเกษตรกรเพื่อเข้าร่วมโครงการฯ

๒. จัดการประชุมชี้แจงโครงการ และระดมความคิดเห็นในการปฏิบัติงานให้กับเกษตรกรที่จะเข้าร่วมโครงการฯ รวมถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อาทิ อบต. ผู้นำหมู่บ้าน เจ้าหน้าที่จากสำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตรเขตที่ ๓ ขอนแก่น ฯลฯ เพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดความร่วมมือระหว่างกัน

๓. จัดฝึกอบรมเตรียมความพร้อมแก่เกษตรกรทั้งสมาชิกโครงการเดิมและผู้ที่จะเข้าเป็นสมาชิกโครงการใหม่เพื่อสาธิตและให้คำแนะนำเกี่ยวกับการจัดหาปัจจัยการผลิต การเตรียมดิน การขยายเชื้อราเขียวชนิดสด (ขยายเชื้อไตรโคเดอร์มา) การทำน้ำหมักชีวภาพสูตรพืช/สูตรสัตว์ และสูตรสมุนไพรไล่แมลง การทำปุ๋ยหมักแห้งชีวภาพ การทำกับดักล่อแมลงวันทองและผีเสื้อ พร้อมทั้งอธิบายขั้นตอนการผลิตพริกตามระบบการจัดการคุณภาพ (GAP) การผลิตพริกแบบผสมผสาน ฯลฯ

๔. จัดประชุมหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ เกษตรจังหวัดชัยภูมิ เกษตรอำเภอเกษตรสมบูรณ์ เกษตรอำเภอจัตุรัส ศูนย์บริการวิชาการด้านพืชและปัจจัยการผลิต ฯลฯ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการร่วมมือระหว่างหน่วยงานในการปฏิบัติงานให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายตามที่ตั้งไว้ เพื่อความสะดวกแก่การติดตามความก้าวหน้า

๕. กำหนดให้เกษตรกรผู้ที่ประสงค์เข้าร่วมโครงการฯ ยื่นใบสมัครเข้าระบบการจัดการคุณภาพผลผลิตพริกปลอดภัย (GAP)

๖. คัดเลือกเกษตรกรเป็นหัวหน้ากลุ่มเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ เพื่อทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงานกับทางโครงการฯ และประสานงานระหว่างสมาชิกภายในกลุ่ม

๗. ติดตามความก้าวหน้าของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ เป็นระยะ ๆ พร้อมให้คำแนะนำเกี่ยวกับการปลูกพริก ปัญหาโรคแมลงต่าง ๆ

๘. ร่วมจัดนิทรรศการการผลิตพริกปลอดภัยระบบ GAP ในงานประจำจังหวัด

๙. จัดการศึกษาดูงานระหว่างตำบล โดยให้เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ มาดูงานที่แปลงของเกษตรกรที่เป็นสมาชิกเดิม เพื่อปรึกษาปัญหาเรื่องโรคแมลง และการจัดการด้านต่าง ๆ ตลอดจนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน

๑๐. สำรวจตลาดพริกของจังหวัดชัยภูมิเป็นระยะ โดยออกสำรวจตลาดพริกสดและตลาดที่รวบรวมสินค้าในอำเภอทั้ง ๒ อำเภอ

๑๑. จัดศึกษาดูงานให้กับเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ ในวันงานเกษตรภาคอีสานประจำปี ๒๕๕๒ ณ อุทยานเทคโนโลยีการเกษตร คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

๑๒. จัดประชุมสรุปบทเรียนและมอบใบรับรองมาตรฐาน GAP (ใบ Q) ให้แก่ เกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการฯ ที่ผ่านเกณฑ์มาตรฐาน

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาวิจัยนำเสนอเป็นรายข้อ ดังนี้

๑. เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการปลูกพริกปลอดภัย มีจำนวนเพิ่มขึ้นจากเดิมที่มีอยู่ ๕๙ ราย เพิ่มเป็น ๒๒๔ ราย โดยในอำเภอเกษตรสมบูรณ์เพิ่มขึ้นจาก ๓๔ ราย เป็น ๑๕๖ ราย และในอำเภอจัตุรัสเพิ่มขึ้นจาก ๒๕ ราย เป็น ๖๘ ราย

๒. มีการพัฒนาด้านการผลิตจนทำให้เกษตรกร จำนวน ๑๖๓ ราย ที่ยื่นขอใบรับรองมาตรฐาน (ใบ Q) มีผู้ผ่านการรับรอง (ได้รับใบ Q) จำนวน ๑๔๑ ราย หรือคิดเป็นร้อยละ ๘๖.๕๐ ของจำนวนผู้ยื่นขอใบ

Q ทั้งหมด เมื่อพิจารณาเกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐานพริกทั้งจังหวัดชัยภูมิ จำนวน ๒๑๓ ราย (พ.ศ.๒๕๕๑) นั้น เป็นสมาชิกในโครงการฯ จำนวน ๑๔๑ ราย หรือร้อยละ ๖๖.๒๐

๓. มีการพัฒนาด้านการตลาด โดยการอบรมและฝึกปฏิบัติด้านการตลาด จนทำให้เกษตรกรร่วมกันสร้างตราสัญลักษณ์สำหรับผลผลิตพริกปลอดภัยของกลุ่มขึ้นมา เพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับผลผลิต

๔. ผลผลิตพริกสดที่ได้มาตรฐาน GAP ทั้งหมดที่โครงการผลิตออกสู่ตลาด มีจำนวน ๒๕๒.๔๖ ตัน และผลผลิตพริกแห้ง จำนวน ๑๑.๖๒ ตัน

๕. เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการจากทั้ง ๒ อำเภอ ประสบปัญหาขาดทุนในการปลูกพริกปีนี้ เนื่องจากผลผลิตเสียหายมากจากโรคระบาด เนื่องจากฝนตกมากจนบางแห่งเกิดปัญหาน้ำท่วม แต่ถ้าคิดเฉพาะรายได้เหนือต้นทุนเงินสด เกษตรกรในอำเภอเกษตรสมบูรณ์ยังคงมีรายได้เหนือต้นทุนเงินสด ๑๔.๕๒ บาทต่อกิโลกรัม และเกษตรกรในอำเภอจัตุรัสมีรายได้เหนือต้นทุนเงินสด ๑๖.๑๒ บาทต่อกิโลกรัม

๖. เกษตรกรส่วนใหญ่ได้นำเทคโนโลยีต่าง ๆ ทั้ง ๑๔ ชนิด ที่ได้รับการฝึกอบรมจากโครงการ ฯ ไปใช้ในแปลงปลูกพริกของตนเอง มีเทคโนโลยีเพียง ๒–๓ ชนิดเท่านั้นที่เกษตรกรนำไปใช้น้อยกว่าร้อยละ ๕๐

๗. เกษตรกรร้อยละ ๘๐.๓๙ ในอำเภอเกษตรสมบูรณ์ และร้อยละ ๙๔.๒๓ ในอำเภอจัตุรัส จะดำเนินการปลูกพริกในระบบปลอดภัยต่อไป เกษตรกรส่วนที่เหลือจะไม่ปลูกต่อ เพราะเพิ่งเข้ามาปลูกพริกปลอดภัยเป็นปีแรก และบังเอิญเป็นปีที่เกิดโรคระบาดมาก ผลผลิตตกต่ำกว่าปีที่ผ่านมาเกือบครึ่ง จึงขาดความมั่นใจในระบบการปลูกพริกปลอดภัย

๘. รูปแบบการขยายเครือข่ายเกษตรกรผู้ปลูกพริกปลอดภัยจะต้องมีกิจกรรมหลายด้านประกอบกัน ได้แก่ การจัดประชุม อบรมแลกเปลี่ยนความคิดเห็น มีการติดตามงานอย่างใกล้ชิด มีการจัดศึกษาดูงาน และมีการประชุมสรุปบทเรียนเป็นระยะ โดยให้เกษตรกรมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่ตลอดจนฝึกปฏิบัติด้านการตลาดให้แก่เกษตรกรอย่างเป็นรูปธรรม

๙. การปลูกพริกในจังหวัดชัยภูมิ ก่อให้เกิดรายได้แก่เกษตรกรปีละประมาณ ๑,๐๐๐ ล้านบาท และยังก่อให้เกิดการจ้างงานในด้านต่าง ๆ ตามมา ได้แก่ การรับจ้างเก็บผลผลิต การจ้างเด็ดก้านพริกสด การคัดพริกสด การคัดพริกแห้ง ซึ่งคิดเป็นมูลค่าประมาณปีละ ๓๐๐–๕๐๐ ล้านบาท ทั้งยังก่อให้เกิดธุรกิจการค้าอย่างต่อเนื่อง ได้แก่ กิจกรรมห้องเย็น การค้าส่ง การค้าปลีก อีกด้วย

๑๐. การปลูกพริกปลอดภัยนอกจากจะทำให้สุขภาพอนามัยของเกษตรกรดีขึ้นแล้ว ยังมีส่วนช่วยลดภาวะโลกร้อนด้วย โดยเกษตรกรต้องเก็บฟางข้าวไว้คลุมแปลงพริก และนำเศษพืชต่าง ๆ มาทำปุ๋ยหมัก ทำให้เกษตรกรไม่ต้องเผาฟางข้าวและเศษพืชต่าง ๆ ทิ้ง การทำปุ๋ยคอกจากเศษพืช การทำปุ๋ยคอกหมักแห้ง น้ำหมักชีวภาพสูตรพืชและสูตรสัตว์ การทำสารสกัดไล่แมลง มีส่วนช่วยในการลดต้นทุนการผลิตลงได้ ที่สำคัญช่วยให้เกิดความปลอดภัยแก่ผู้บริโภคพริก รวมทั้งครอบครัวของเกษตรกร

๑๑. ทำให้ช่องทางการตลาดของพริกมีมากขึ้น โดยเฉพาะพริกสดที่จะเข้าสู่ตลาดที่เน้นเรื่องคุณภาพและมาตรฐาน เช่น พริกสดส่งออกต่างประเทศ ตลาดชั้นนำ โรงงานแปรรูปที่ต้องการใบรับรองมาตรฐาน (ใบ Q)

๑๒. เกษตรกรที่จะปลูกพริกปลอดภัย จะต้องมีการวางแผนการผลิตก่อนปลูก ต้องเข้าใจและมีความรู้เรื่องการผลิตพริกปลอดภัย เงื่อนไขทางการตลาด เกษตรกรแต่ละรายจะปลูกพริกต่อครัวเรือนได้ไม่มาก เพราะต้องใช้แรงงานในการดูแลพริกปลอดภัยอย่างมาก การผลิตพริกปลอดภัย จึงเป็นการทำการเกษตรแบบประณีต พื้นที่เพาะปลูกไม่มากเพียงพอกับเงื่อนไขแรงงานภายในครอบครัวที่จะทำหน้าที่ดูแล บำรุงรักษา ผลผลิตพริกได้มากขายพริกได้ราคาสูงกว่าการผลิตพริกทั่วไป แต่ปัจจัยที่สำคัญอย่างหนึ่ง คือ เกษตรกรต้องรวมตัวกันเป็นกลุ่ม เพื่อผลผลิตพริกที่ได้มีปริมาณมากพอที่พ่อค้าพริกปลอดภัยสามารถทำธุรกิจได้ ซึ่งจะก่อให้เกิดผลประโยชน์ทั้งเกษตรกร พ่อค้า และผู้บริโภค หรือได้ประโยชน์ร่วมกันทั้งห่วงโซ่อุปทาน

ข้อเสนอแนะ

๑. ในการวิจัยครั้งนี้เมื่อแจกเอกสารคู่มือเพื่อให้ความรู้แก่เกษตรกร พบว่า เกษตรกรบางรายไม่เห็นถึงความจำเป็น บางรายประสบปัญหาเรื่องการอ่านไม่ค่อยคล่อง จึงควรปรับรูปแบบเป็นการผลิตสื่อวีดีทัศน์หรือสื่อชนิดอื่น ๆ เช่น จัดทำ VCD ซึ่งจะช่วยเผยแพร่ความรู้ให้แก่เกษตรกรได้ง่าย และยังสามารถทำความเข้าใจได้ง่ายอีกด้วย

๒. ด้านการตลาดของพริก ควรสร้างตราสินค้า และมาตรฐานของพริก ทั้งพริกฤดูฝนและพริกฤดูแล้งของจังหวัดเพื่อเป็นการเพิ่มช่องทางการตลาดและเพิ่มราคาของสินค้า

๓. ในการจัดทำฐานข้อมูลเกี่ยวกับพริกนั้น เนื่องจากพริกเป็นพืชที่มีอายุการเก็บเกี่ยวสั้น มีการปลูกหลายฤดู ทำให้การจัดเก็บข้อมูลมีความยุ่งยาก แต่ข้อมูลดังกล่าวถือว่ามีความสำคัญและความจำเป็นในการวางแผนและพัฒนา จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญกับเรื่องนี้ทั้งระดับประเทศ จังหวัด อำเภอ ตำบล และหมู่บ้าน

๔. ควรมีการประชาสัมพันธ์ และมีการบริหารจัดการกับข้อมูลให้แก่บริษัทหรือโรงงานที่ใช้พริกปลอดภัยเป็นวัตถุดิบ เช่น โรงงานพริกป่น โรงงานพริกน้ำส้ม เป็นต้น เพื่อเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่ผลผลิตโดยเฉพาะการแปรรูปเป็นพริกแห้ง หรือการแปรรูปพริกสดเป็นผลิตภัณฑ์อื่น ๆ

๕. การปรับระบบการปลูกพริก โดยเฉพาะพริกสดในฤดูแล้ง ควรมีการปลูกที่เร็วขึ้นเพื่อให้พริกออกสู่ตลาดประมาณต้นเดือนมีนาคม ทั้งนี้เกษตรกรที่จะปลูกพริกสลับกับการปลูกข้าว ควรปรับใช้พันธุ์ข้าวที่เก็บเกี่ยวเร็วประมาณ ๑๕–๓๐ วัน เช่น ข้าวเบาพันธุ์พื้นเมือง เป็นต้น

๖. ในระดับหมู่บ้าน ตำบล องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) หรือเทศบาลตำบลนั้น ควรมีแผนงานและงบประมาณที่ใช้สนับสนุนกลุ่มเกษตรกรที่ปลูกพริก เพื่อเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจในระดับชุมชน เพราะพริกก่อให้เกิดรายได้และการจ้างงานในพื้นที่

เอกสารอ้างอิง

วีระ ภาคอุทัย และคณะ. (๒๕๕๒). **การขยายและการพัฒนาเครือข่ายการจัดการห่วงโซ่อุปทานพริกสดปลอดภัยอำเภอเกษตรสมบูรณ์ และอำเภอจัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ.** รายงานการวิจัย. กรุงเทพ ฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

งานวิจัยและพัฒนา

ปริมาณน้ำฝนที่ทำให้เกิดน้ำท่วมในลุ่มน้ำน่านตอนบน

วิจัยโดย...สมศักดิ์ โทสังคหะทิสากุล และคณะ

เรียบเรียงโดย...ปิยะวรรณ ปานโต



เหตุการณ์ภัยพิบัติต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในแต่ละครั้ง ไม่ว่าจากธรรมชาติหรือจากการกระทำของมนุษย์ ได้เพิ่มสูงขึ้นจนสร้างความเสียหาย ความสูญเสียต่อชีวิต ทรัพย์สิน และสภาพแวดล้อมอย่างยิ่ง นอกจากนี้ ยังมีแนวโน้มของภัยพิบัติในอนาคตจะเกิดขึ้นมากกว่าในอดีต เพิ่มความถี่และทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น โดยมีปัจจัยเสี่ยงที่เกิดจากการเสื่อมโทรมของสภาพแวดล้อมของโลก อุณหภูมิของโลกมีส่วนทำให้สภาพอากาศเปลี่ยนแปลงไป เกิดภาวะเรือนกระจกหรือภาวะโลกร้อน เป็นเหตุผลให้อุณหภูมิของโลกสูงขึ้น ประกอบกับการใช้ทรัพยากรธรรมชาติขาดความตระหนัก และการอนุรักษ์ฟื้นฟู ทำให้ระบบนิเวศเกิดความเสื่อมโทรมเสียความสมดุล ผลก็คือ การเกิดภัยพิบัติได้ง่าย และการเพิ่มขึ้นของประชากรอย่างรวดเร็ว การขยายตัวของชุมชน ปัญหาการตั้งถิ่นฐาน การตั้งชุมชนใกล้สถานที่เสี่ยงภัย และการขยายตัวของชุมชนมิได้เป็นไปตามกรอบของผังเมือง ล้วนเป็นปัจจัยสำคัญของการเกิดภัยพิบัติทั้งสิ้น

ซึ่งในประเทศไทยจะเผชิญกับปัญหาภัยพิบัติจากอุทกภัยเป็นประจำทุกปี เช่น น้ำท่วมในที่ลุ่ม เกิดน้ำท่วมฉับพลัน และดินถล่ม เป็นต้น ในปัจจุบันการเกิดน้ำท่วมในลุ่มน้ำต่าง ๆ มีแนวโน้มที่จะมีความรุนแรง และมีความถี่เพิ่มขึ้น สร้างความเสียหายทั้งชีวิตและทรัพย์สินให้แก่ภาครัฐ เอกชน และประชาชนเป็นจำนวนมาก หากมีการบริหารจัดการลุ่มน้ำอย่างมีประสิทธิภาพแล้ว จะช่วยบรรเทาความเสียหายที่จะเกิดขึ้นในพื้นที่ลุ่มน้ำ และพื้นที่ทำการเกษตรได้ โดยเฉพาะลุ่มน้ำน่านตอนบนที่ตั้งอยู่ทางภาคเหนือของประเทศไทย มีพื้นที่ลุ่มน้ำทั้งสิ้น ๓๔,๓๓๑ ตารางกิโลเมตร ส่วนใหญ่อยู่ในเขตพื้นที่จังหวัดน่าน อุตรดิตถ์ พิษณุโลก พิจิตร และนครสวรรค์ ลักษณะลุ่มน้ำวางตัวตามแนวทิศเหนือ–ใต้ ประกอบกับบางพื้นที่ที่เป็นที่ราบลุ่มจะเป็นพื้นที่ที่ได้รับความเสียหายเป็นประจำทุกปี

สำหรับข้อมูลอุทกภัยบริเวณลุ่มน้ำน่านตอนบนในคาบ ๑๕ ปี ระหว่างพ.ศ. ๒๕๓๕–๒๕๔๙ พบว่า เป็นพื้นที่ที่เกิดความถี่ในการเกิดอุทกภัยสูง ได้แก่ อำเภอท่าวังผา อำเภอเมืองน่าน อำเภอบัว และอำเภอทุ่งช้าง ตามลำดับ ในช่วงเดือนกรกฎาคมถึงสิงหาคม มีความถี่ในการเกิดอุทกภัยสูงถึงร้อยละ ๗๘ ของการเกิดอุทกภัยทั้งปี ซึ่งเกิดจากการที่ฝนตกในพื้นที่ลุ่มน้ำและลักษณะทางกายภาพของลุ่มน้ำ นอกจากนี้ การทำลายพื้นที่ป่าต้นน้ำส่งผลให้ประสิทธิภาพของระบบการระบายน้ำต่ำ รวมถึงการก่อสร้างสิ่งกีดขวางทางน้ำ การเปลี่ยนแปลงสภาพการใช้ดิน และไม่มีแหล่งกักเก็บน้ำขนาดใหญ่สำหรับควบคุมปริมาณน้ำหลากในพื้นที่ลุ่มน้ำตอนบน ในการแก้ไขปัญหาและการป้องกันที่เป็นอยู่ มักจะดำเนินการโดยภาครัฐเป็นหลัก ซึ่งอาจไม่ทันเหตุการณ์ เนื่องจากมีข้อจำกัดหลาย ๆ ด้าน จำเป็นต้องมีความรู้ในเรื่องการจัดการของชุมชน การสร้างเครือข่ายชุมชนที่อยู่ในพื้นที่ในการเตรียมความพร้อม เพื่อหาเกณฑ์ของปริมาณน้ำฝนที่ก่อให้เกิดน้ำท่วมในลุ่มน้ำน่านตอนบน รวมถึงการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการวิเคราะห์ รวมถึงพื้นที่ที่เสี่ยงต่อการได้รับผลกระทบจากน้ำท่วมฉับพลันและน้ำป่าไหลหลากต่อไปได้อย่างแม่นยำ

วัตถุประสงค์การวิจัย

๑. เพื่อศึกษาหาเกณฑ์ของปริมาณฝนที่ก่อให้เกิดน้ำท่วมในลุ่มน้ำน่านตอนบน

๒. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยและสภาพปัญหาที่ทำให้เกิดอุทกภัยในพื้นที่ศึกษาพร้อมทั้งเสนอแนวทางการป้องกันและแก้ไข

๓. ประยุกต์ใช้เทคโนโลยีภูมิศาสตร์สารสนเทศเพื่อจัดทำแผนที่พื้นที่ที่มีความเสี่ยงต่อการได้รับผลกระทบจากน้ำป่าไหลหลากในลุ่มน้ำน่านตอนบน

วิธีการศึกษาวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ โดยผู้วิจัยจะดำเนินการศึกษาเฉพาะในเขตอำเภอท่าวังผา อำเภอเมือง อำเภอบัว และอำเภอทุ่งช้าง ซึ่งอยู่ในจังหวัดน่าน และเป็นพื้นที่ที่มีความถี่ในการเกิดอุทกภัยมากที่สุดในคาบ ๑๐ ปี ระหว่าง พ.ศ. ๒๕๔๒–๒๕๕๑ โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลและการตรวจสอบข้อมูลในอดีตที่เกี่ยวข้องกับการเกิดอุทกภัยในลุ่มน้ำน่านตอนบน ทั้งเอกสารรายงาน ข้อมูลอุตุนิยมวิทยา–อุทกวิทยา และแผนที่ต่าง ๆ และนำมาวิเคราะห์หาค่าฝนสูงสุดในคาบ ๑ วัน ๒ วัน ๓ วัน และ ๕ วัน ของสถานีฝน และวิเคราะห์หาจุดวิกฤตของปริมาณน้ำฝนสะสม โดยใช้ข้อมูลที่เกิดน้ำท่วมที่เคยเกิดขึ้นในอดีต และประยุกต์ใช้ระบบภูมิสารสนเทศในการวิเคราะห์พื้นที่เสี่ยงของการเกิดน้ำท่วม นอกจากนี้ ได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากการถ่ายโอนองค์ความรู้ประกอบด้วย หน่วยงานการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เจ้าหน้าที่กรมอุตุนิยมวิทยา องค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดน่าน รวมทั้งสิ้น ๑๐ แห่ง จำนวน ๑๓๘ คน แยกเป็นส่วนราชการ ๕๘ คน และประชาชน ๘๐ คน

ผลการวิจัย พบว่า

๑. สาเหตุของการเกิดอุทกภัยในลุ่มน้ำน่านตอนบน มีปัจจัยมาจาก

๑.๑ การผันแปรของปริมาณน้ำฝน

อุทกภัยที่เกิดในบริเวณพื้นที่ลุ่มน้ำน่านตอนบนและลำน้ำสาขา ส่วนมากเกิดจากมีฝนตกหนักติดต่อกันนานหลายวัน โดยสาเหตุของการเกิดฝนที่ก่อให้เกิดน้ำท่วมในพื้นที่ศึกษา มาจากลักษณะอากาศหลาย

ลักษณะ เช่น พายุหมุนเขตร้อน ร่องความกดอากาศต่ำ หย่อมความกดอากาศต่ำกำลังแรง และมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ที่มีกำลังแรง เป็นต้น และการเกิดอุทกภัยในพื้นที่ศึกษาเกิดขึ้นในช่วงตั้งแต่เดือนกรกฎาคมถึงเดือนกันยายน เนื่องจากในช่วงเดือนดังกล่าวมีร่องความกดอากาศต่ำกำลังแรงพาดภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบกับเป็นช่วงฤดูมรสุมตะวันตกเฉียงใต้พัดปกคลุม ทำให้มีฝนตกชุกมาก ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับความแรงของมรสุม คือ ถ้ามรสุมกำลังแรงมาก จะทำให้มีฝนตกหนักมากขึ้นต่อเนื่องเป็นเวลานาน ทำให้เกิดน้ำท่วมฉับพลัน น้ำป่าไหลหลาก และดินโคลนถล่มได้

๒. การทำลายพื้นที่ป่าต้นน้ำ

ลักษณะสภาพพื้นที่ซึ่งเป็นต้นน้ำ พบว่า แหล่งป่าไม้ส่วนใหญ่จะถูกทำลาย มีการตัดไม้ทำลายป่า บุกรุกพื้นที่ป่าไม้เพื่อใช้เป็นพื้นที่ปลูกข้าวโพด และทำไร่เลื่อนลอย ผลกระทบจากการทำลายป่าไม้ จะไม่มีต้นไม้ วัชพืช และหญ้าปกคลุมหน้าดินช่วยดูดน้ำฝนไว้ ทำให้เกิดการชะล้างพังทลายของดิน และเมื่อฝนตกในปริมาณมาก ทำให้เกิดน้ำท่วมในพื้นที่ เนื่องจากมีน้ำไหลบ่าลงมาจากที่สูงอย่างรุนแรง ทำให้แม่น้ำสายหลักไม่สามารถระบายน้ำได้ทัน

๓. การก่อสร้างสิ่งกีดขวางทางน้ำ รวมถึงการเปลี่ยนแปลงสภาพการใช้ดิน และไม่มีแหล่งเก็บกักน้ำขนาดใหญ่ในพื้นที่ลุ่มน้ำตอนบนเพื่อช่วยชะลอการไหลของน้ำ

ปัญหาดังกล่าวส่วนใหญ่จะเป็นพื้นที่ที่เกิดน้ำท่วมเป็นประจำ ได้แก่ อำเภอทุ่งช้าง อำเภอนาน้อย อำเภอเชียงกลาง อำเภอบัว อำเภอเวียงสา กิ่งอำเภอสองแคว และอำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน

นอกจากนี้ คณะผู้วิจัยได้ลงพื้นที่ศึกษาเพื่อถ่ายโอนองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย และการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ทั้ง ๑๐ ครั้ง พบว่า ประชาชนในพื้นที่มีความรู้ความเข้าใจ และสามารถเตรียมพร้อมเพื่อป้องกันอุทกภัย ซึ่งจะช่วยลดความสูญเสียทั้งชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนได้อย่างดี พร้อมกันนี้ ได้จัดทำแผนที่พื้นที่เสี่ยงต่อการได้รับผลกระทบจากน้ำป่าไหลหลากไปใช้ในการประกอบการตัดสินใจ ในการวางแผนป้องกันและเตือนอุทกภัยในพื้นที่บริเวณอำเภอท่าวังผา อำเภอเมืองน่าน อำเภอบัว และอำเภอทุ่งช้างของจังหวัดน่านต่อไป

ข้อเสนอแนะ

๑) ควรจัดทำข้อมูลอย่างชัดเจนและอย่างต่อเนื่อง เช่น วันเวลาที่น้ำเริ่มท่วม ความลึกของน้ำ ปริมาณฝนที่ตกในพื้นที่ และข้อมูลอื่น ๆ และควรติดตั้งเครื่องวัดปริมาณน้ำฝนอัตโนมัติในบริเวณพื้นที่ต้นน้ำ

๒) ควรมีการวางแผนการใช้ที่ดิน การวางผังเมือง ตลอดจนระบบการระบายน้ำ การสร้างอ่างเก็บน้ำขนาดเล็กในกลุ่มน้ำสาขา เพื่อเก็บน้ำไว้ใช้ในฤดูแล้ง และควรมีการขุดลอกลำน้ำสายหลักหลังการเกิดน้ำท่วม เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการระบายน้ำในช่วงฤดูน้ำหลาก

เอกสารอ้างอิง :

สมศักดิ์ โทสังคหะทิสากุล และคณะ. (๒๕๕๓). **ปริมาณน้ำฝนที่ทำให้เกิดน้ำท่วมในลุ่มน้ำน่านตอนบน.** รายงานการวิจัย. กรุงเทพฯ : สำนักวิจัยและพัฒนา อุตุนิยมวิทยา กรมอุตุนิยมวิทยา.

งานวิจัยและพัฒนา

๑๐๐ ปี การเมืองท้องถิ่นลุ่มทะเลสาบสงขลา

วิจัยโดย...สารูป ฤทธิ์ชู

เรียบเรียงโดย...ปรียวรรณ สุวรรณสูนย์



กลุ่มโครงการวิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นภาคใต้บริเวณลุ่มทะเลสาบสงขลา เป็นการศึกษาวิเคราะห์สังเคราะห์พัฒนาการประวัติศาสตร์ท้องถิ่นบริเวณลุ่มทะเลสาบสงขลา ในช่วงประมาณร้อยปีที่ผ่านมา ซึ่งเป็นระยะที่เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างหลากหลาย จากที่ผ่านมาได้มีการศึกษาประเด็นการเมืองท้องถิ่นลุ่มทะเลสาบสงขลาอยู่หลายประเด็น เช่น การปฏิรูปการปกครองมณฑลนครศรีธรรมราช ในสมัยพระยาสุขุมนัยวินิตเป็นข้าหลวงเทศาภิบาล พ.ศ. ๒๔๓๙–๒๔๔๙ (๒๕๑๙) การปกครองมณฑลนครศรีธรรมราช ภายใต้สมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอเจ้าฟ้ายุคลทิฆัมพร กรมขุนลพบุรีราเมศวร์ พ.ศ. ๒๔๕๓–๒๔๖๘ (๒๕๒๙) ระบบเทศาภิบาลกับผลกระทบต่อสภาพเศรษฐกิจมณฑลนครศรีธรรมราช พ.ศ. ๒๔๓๙–๒๔๗๖ (๒๕๓๖) โจรพัทลุง–กรณีตำนานโจรแห่งดอนทราย : ความแรงของลมฝนย่อมเกี่ยวเนื่องกับเมฆหมอกแห่งฤดูกาล (๒๕๓๗) วิถีแห่งความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของชุมชนรอบทะเลสาบสงขลา (๒๕๓๖) ข้อจำกัดและปัจจัยทางวัฒนธรรมกับการพัฒนาชุมชนรอบลุ่มทะเลสาบสงขลา (๒๕๓๖) เป็นต้น

กล่าวได้ว่า การศึกษาที่ผ่านมาของประเด็นการเมืองท้องถิ่นบริเวณลุ่มทะเลสาบสงขลา ยังขาดมุมมองจากท้องถิ่นในช่วงประมาณ ๑๐๐ ปีที่ผ่านมา ซึ่งเป็นช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อที่สำคัญ เพราะเป็นระยะของการปฏิรูปที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสังคมรอบด้าน โดยเฉพาะในด้านการเมือง รัฐไทยได้ขยายตัวและมีอิทธิพลต่อท้องถิ่นมากขึ้นตามลำดับ โดยลิดรอนสิทธิชุมชนในการจัดการดูแลบริหาร และตัดสินใจเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรทุกชนิดมากขึ้นเรื่อย ๆ จนปัจจุบันนี้ชุมชนท้องถิ่นแทบไม่เหลือทรัพยากรที่ให้อำนาจท้องถิ่นเป็นผู้กำหนดหรือตัดสินใจการใช้ได้เอง ทั้งนี้ รัฐได้รับเอาสิทธิชุมชนในลักษณะนี้ไปครอบครอง โดยให้เหตุผลว่าสามารถตัดสินใจและบริหารการใช้ทรัพยากรเหล่านี้ได้ดีกว่าชุมชนและท้องถิ่น จึงปรากฏเป็นหลักฐานของความเปลี่ยนแปลง การปรับตัว ตลอดจนปฏิกิริยาด้านต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในแต่ละท้องถิ่นที่แตกต่างกัน โดยเป็นที่น่าสังเกตว่า ปฏิกิริยาด้านการเมืองที่เหมือนกัน ประการหนึ่งคือ การปฏิเสธกลไกรัฐของชุมชนบริเวณลุ่มทะเลสาบสงขลาในรูปแบบต่าง ๆ หลายกรณี นับตั้งแต่ ปัญหาชุมโจรไปจนถึงการเป็นพื้นที่สีแดงของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย จากการสำรวจลักษณะชุมชนในเบื้องต้นผู้วิจัยได้ข้อค้นพบที่น่าสนใจคือ ชุมชนท้องถิ่นลุ่มทะเลสาบสงขลามีรากเหง้าทางสังคมวัฒนธรรมที่เข้มแข็งมาก เกือบศตวรรษที่ดำรงลักษณะต่ำกว่ารัฐนั้น ไม่สามารถเคลื่อน

เปลี่ยน หรือกร่อนเซาะความเข้มข้นในรูปจิตสำนึก การไม่ยอมคนหรือไม่ยอมรับการข่มเหงจากคนภายนอกได้ นอกจากนี้ รูปแบบทางสังคมนับแต่ระบบราชาธิปไตยสืบต่อมาถึงระบบประชาธิปไตยพื้นที่แถบนี้ได้ถูกตราให้เป็น “แดนโจร” อย่างไม่เปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะกรณีของพัทลุงจังหวัดเดียวที่มีพื้นที่ทั้งหมดอยู่ในบริเวณลุ่มทะเลสาบสงขลา ดูเหมือนจะรุนแรงกว่าที่อื่น แม้แต่ในยุคโลกาภิวัตน์ผลการศึกษาของสำนักวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ในรายงานการลงทุนจังหวัดพัทลุง (๒๕๓๗) ก็ยังระบุว่า “ภาพพจน์ในด้านความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน” เป็นปัญหาแรกของปัญหาโดยรวมในจังหวัดพัทลุง

จึงเป็นที่มาของการศึกษารายงานวิจัยดังกล่าวว่า นับแต่ พ.ศ. ๒๔๓๙ เมื่อมีการจัดการปกครองเมืองในบริเวณลุ่มทะเลสาบสงขลา รวมกับบริเวณเจ็ดหัวเมือง เป็นมณฑลนครศรีธรรมราช จนถึง พ.ศ. ๒๕๓๔ เมื่อผู้แทนพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยภาคใต้ ได้ประกาศยุติการต่อสู้ด้วยอาวุธอย่างเป็นทางการที่จังหวัดพัทลุง จึงเกิดเป็นโครงการวิจัยเรื่อง การเมืองท้องถิ่นบริเวณลุ่มทะเลสาบสงขลา พ.ศ. ๒๔๓๙–๒๕๓๔ เพื่อเป็นการศึกษาความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองท้องถิ่นโดยรวมของบริเวณลุ่มทะเลสาบแห่งนี้ ทั้งการเมืองในโครงสร้างส่วนบนและส่วนล่างที่อาศัยหลักฐานหรือมุมมองจากท้องถิ่นเป็นหลัก โดยมีประเด็นของการศึกษาว่า การเมืองท้องถิ่นบริเวณลุ่มทะเลสาบสงขลาได้เปลี่ยนแปลงจากอดีตสู่ปัจจุบันอย่างไร ส่งผลกระทบต่อชุมชนท้องถิ่นมากน้อยเพียงใด และอะไรที่เป็นเงื่อนไข หรือตัวกำหนดปรากฏการณ์ให้เกิดสิ่งที่เห็นและเป็นอยู่ในปัจจุบัน

วัตถุประสงค์การศึกษาวิจัย

๑. เพื่อศึกษาวิวัฒนาการทางการเมืองท้องถิ่นบริเวณลุ่มทะเลสาบสงขลา พ.ศ. ๒๔๓๙–๒๕๓๔

๒. เพื่อศึกษาปัจจัยทางสังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจที่มีผลต่อการเมืองท้องถิ่น พ.ศ. ๒๔๓๙–๒๕๓๔

๓. เพื่อศึกษาผลกระทบทางการเมืองท้องถิ่นบริเวณลุ่มทะเลสาบสงขลา พ.ศ. ๒๔๓๙–๒๕๓๔ ที่มีต่อชุมชนและท้องถิ่น

วิธีการศึกษาวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงประวัติศาสตร์ ซึ่งเน้นในเรื่องของเวลา สถานที่และพฤติกรรมของมนุษย์ มาอธิบายความเปลี่ยนแปลงของสังคมรวมทั้งอธิบายถึงอิทธิพลและพลังของเวลา สถานที่และเหตุการณ์ที่ทำให้การกระทำมีความแตกต่างกันไปในแต่ละพื้นที่ และแต่ละเวลาโดยอิงวิธีการเชิงสังคมมานุษยวิทยาและสังคมวิทยาที่มุ่งศึกษาโครงสร้างของสังคม ตลอดจนพลังต่างๆ ในสังคมนั้นที่กำหนดพฤติกรรมของบุคคล สำหรับการคัดเลือกชุมชนที่ศึกษาอย่างเจาะลึก ได้คัดเลือกชุมชนตามสังคมดั้งเดิมคือ มีมาก่อนการจัดตั้งมณฑลนครศรีธรรมราช ในปี พ.ศ. ๒๔๓๙ และมีบทบาททางการเมืองสูงมาตลอดทั้งหมด ๔ ชุมชน ได้แก่ ชุมชนบ้านในบ้าน ชุมชนตลาดสี่กั๊ก ชุมชนบ้านชะรัด และชุมชนบ้านไม้เสียบ วิธีการเก็บข้อมูลได้ใช้การสัมภาษณ์พูดคุยกับผู้รู้ หรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ ควบคู่กับการสังเกต การสนทนากลุ่ม และการจัดเวทีเสวนาชุมชน โดยเริ่มจากปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการไปสู่อดีตในมิติประวัติศาสตร์ด้านการเมืองและตรวจสอบกับข้อมูลที่ได้มาจากหลักฐานประเภทอื่น ๆ ทำการประมวลผลข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนา วิเคราะห์ โดยอธิบายควบคู่กับการได้รับความรู้จากมุมมองท้องถิ่น เพื่อให้ความสำคัญกับผู้คนในท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา และช่วยเสริมสร้างปัญญาชนในชุมชนท้องถิ่น ซึ่งจะเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืนและเกิดประโยชน์แก่ท้องถิ่นอย่างแท้จริง

ผลการวิจัย

๑. วิวัฒนาการทางการเมืองท้องถิ่นบริเวณลุ่มทะเลสาบสงขลา พ.ศ. ๒๔๓๙–๒๕๓๔

ผลการศึกษาพบว่า การเมืองท้องถิ่นบริเวณลุ่มทะเลสาบสงขลา สามารถแบ่งวิวัฒนาการได้เป็น ๓ ช่วงคือ

๑) ช่วงแรก พ.ศ. ๒๔๓๙ ถึงสมัยที่ญี่ปุ่นได้เข้ามาในประเทศไทยช่วงสงครามโลกครั้งที่สอง ซึ่งกระบวนการสร้างรัฐชาติของส่วนกลางด้วยระบบราชการสมัยใหม่ ผสมกับระบบอุปถัมภ์และศักดินา และการศึกษาแบบตะวันตกได้เข้าไปลิดรอนสิทธิชุมชนท้องถิ่นมากขึ้นเรื่อย ๆ โดยเฉพาะนัยทางความรู้สึกในการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์และทรัพยากรธรรมชาติ ทำให้ชุมชนท้องถิ่นได้หันมาพึ่งพาอาศัยกันเองด้วยการผูกดอง–ผูกเกลอ ตามแบบวัฒนธรรมพื้นบ้านอย่างเข้มข้น แต่กลไกรัฐที่มาจากต่างถิ่นมักมองว่าเกิดโจรชุมโจรเพิ่มขึ้นมากมาย โดยได้มีการตั้งกองปราบปรามขึ้นมาเฉพาะกิจ จากการที่คนในชุมชนมีการผูกสัมพันธภาพจากการผูกเกลอ–ผูกดองกัน ภาครัฐจึงได้กำหนดเป็นนโยบายโจรปราบโจร ก่อให้เกิดการเบี่ยงเบนความจริงได้ในทางการปราบปราม และกลายเป็นสิ่งสร้างเสริมอิทธิพลขึ้นภายในชุมชน โดยเฉพาะในกลุ่มของผู้ใหญ่บ้าน กำนัน หรือแม้แต่ผู้นำทางศาสนาที่มักผูกขาดในตระกูล กลุ่มผู้นำเหล่านี้จึงเป็นได้ทั้งผู้ปกครอง ผู้คุ้มครองชุมชน มีบารมีที่น่านับถือ หรือผู้รับอิทธิพลเอาผลประโยชน์จากทรัพยากรในลักษณะโจรหรือชุมโจร ผู้คนและส่วนใหญ่ในชุมชนทุกเขตที่ทำการผลิตเชิงซ้อนทั้งทำไร่นา ทำสวน การประมง อยู่ในภาวะจำยอม แต่ก็มีจำนวนไม่น้อยที่ปฏิเสธอำนาจของผู้นำชุมชนด้วยการไม่ยอมจ่ายภาษีรัชชูปการ และหลบหนีเข้าไปอยู่ในชุมโจร เขตเขาควนแถบเชิงเขาบรรทัดซึ่งเป็นต้นน้ำของทะเลสาบสงขลา สถานการณ์เหล่านี้คือ จุดกำเนิดของขบวนการชาวนา

๒) ช่วงที่สอง ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๙๐–๒๕๐๔ เริ่มมองเห็นถึงกระบวนการแย่งชิงทรัพยากรระหว่างรัฐกับชุมชนท้องถิ่นมากขึ้น เนื่องจากหลังสงครามโลกครั้งที่สอง ยางพารา ดีบุก วุลแฟรม เป็นที่ต้องการมากขึ้น ที่ดินเริ่มมีราคา การถางป่า เผาไร่ เพื่อบุกเบิกที่ดินมีมากขึ้นกว่าช่วงแรก การผลิตเพื่อขายจึงปรากฏชัดเจนขึ้น เศรษฐกิจของชุมชนท้องถิ่นเริ่มเข้าไปผูกพันกับระบบเศรษฐกิจ เกิดเป็นโลกมลายูของอังกฤษที่มีอิทธิพลจากทางมาเลเซียมากกว่ากรุงเทพฯ แต่ยังเป็นการขายตรงมากกว่าการขายส่ง วัฒนธรรมการผูกดอง–ผูกเกลอ จึงแพร่กระจายออกนอกท้องถิ่น และเริ่มแปรเปลี่ยนไปในเรื่องผลประโยชน์มากขึ้น โดยในช่วงนี้รัฐได้เข้ามามีบทบาททางการเมืองมากขึ้น โดยเฉพาะการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน ทำให้คนในชุมชนทั้งไทยพุทธ และมุสลิม เป็นฝ่ายเสียประโยชน์จากการบริหารจัดการทรัพยากรของกลไกรัฐ ขบวนการชาวนาในช่วงนี้จึงถูกบีบรัดมากขึ้นจากแนวคิดเรื่องทุน

๓) ช่วงที่สาม หลัง พ.ศ. ๒๕๐๔–๒๕๓๔ ขบวนการชาวนามีอิทธิพลสูง จนได้ชื่อว่าเป็นยุคสมัยของสงครามแย่งชิงทรัพยากรชาวนา โดยขบวนการชาวนาเข้าไปร่วมกับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย โดยผู้แทนพรรคในจังหวัดพัทลุงและนครศรีธรรมราชได้รับเลือกเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดยใช้วัฒนธรรมการผูกดอง–ผูกเกลอหาคะแนนนิยม ในวงการศาสนาจากนโยบายเงินผันในสมัยหม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมช เป็นนายกรัฐมนตรี ทำให้การศึกษาและการศาสนาถูกแยกออกจากกันอย่างชัดเจน ถูกครอบงำโดยรัฐแทบทั้งหมดสิ้น เนื่องจากรัฐมีเครื่องมือกระชับอำนาจที่สำคัญยิ่งคือ การสร้างถนน และนโยบายการผลิตเพื่อขาย ต่อมา รัฐบาลในสมัย พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ จากคำสั่งนายกรัฐมนตรีที่ ๖๖/๒๓ และ ๖๖/๒๕ เป็นนโยบายการปราบปรามผู้ก่อการร้าย และคอมมิวนิสต์ การใช้ยุทธวิธีดึงมวลชน ไม่เอาโทษผู้ก่อการร้ายและ

คอมมิวนิสต์กลับใจเข้าร่วมกับฝ่ายรัฐบาล ตั้งเป็น “กลุ่มพัฒนาชาติไทย” โดยฝ่ายรัฐและขบวนการชาวนาได้มีการเจรจาที่นำไปสู่การประกาศยุติการต่อสู้ด้วยอาวุธอย่างสิ้นเชิง และเป็นทางการในเวลาต่อมา

๒) ปัจจัยทางสังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจ ที่มีผลต่อการเมืองท้องถิ่น พ.ศ. ๒๔๓๙–๒๕๓๔

ภาพโดยรวมของวัฒนธรรมทางการเมือง ในช่วง พ.ศ. ๒๔๓๙–๒๕๓๔ จัดได้ว่า เป็นการเมืองในกองวงศ์ญาติในช่วงแรกมีการพึ่งพากันสูง สองช่วงหลังระบบทุนค่อย ๆ แทรกย้อนเข้ามาแทนที่ เป็นผลให้การเมืองทวีความรุนแรงขึ้นตามกระแสของระบบทุน แต่ก็มีข้อแตกต่างกันในรายละเอียดของแต่ละพื้นที่ โดยจากชุมชนกรณีศึกษารอบลุ่มทะเลสาบสงขลา ดังนี้

- ชุมชนบ้านในบ้านเป็นชุมชนดั้งเดิมของจังหวัดสงขลา วิถีทางเศรษฐกิจเน้นการพึ่งพาทะเลสาบสงขลาเป็นหลัก โดยที่รัฐส่วนกลางพยายามเข้ามาด้วยความระมัดระวังเพื่อบริหารจัดการทรัพยากร โดยอ้างว่าสามารถตัดสินใจและบริหารการใช้ทรัพยากรได้ดีกว่า เป็นผลให้ชุมชนต้องปรับตัวในการจัดการทรัพยากรภายในด้วยระบบเครือญาติ และความเป็นมุสลิมเป็นระยะ ๆ

- ตลาดสี่กั๊ก เป็นตัวเมืองใหม่ของจังหวัดพัทลุง การเมืองของตลาดสี่กั๊ก เห็นถึงความพยายามของการแย่งชิง การนำระหว่างรัฐกับกลุ่มอำนาจเดิม ทำให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในรูปแบบของการผูกดอง–ผูกเกลอเป็นที่นิยมแพร่หลาย และก่อให้เกิดขบวนการชาวนาในรูปแบบของชุมโจร และในนามของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยในสายตากลไกรัฐ จนส่งผลให้การเปลี่ยนแปลงเพื่อการพัฒนาในท้องถิ่นพัทลุง เป็นความร่วมมือของผู้คนในท้องถิ่นที่นิยมการศึกษาแบบตะวันตกมากกว่ารัฐ ปรากฏชัดเจนทั้งในประเด็นการศึกษา โครงสร้างทางเศรษฐกิจและโครงสร้างทางสังคมวัฒนธรรม

- บ้านชะรัด เป็นชุมชนในเขตเขาควนของจังหวัดพัทลุง โดยตั้งอยู่ในแถบเชิงเขาด้านตะวันออกของเทือกเขาบรรทัด ตั้งอยู่ในเส้นคาบสมุทรมลายูระหว่างฝั่งอ่าวไทยกับทะเลอันดามัน เป็นผลให้มีผู้คนหลากหลาย กลุ่มชาติพันธุ์ต่างเข้ามาครอบครองทรัพยากรอันอุดมสมบูรณ์ ทั้งกลุ่มมุสลิมเชื้อสายตระกูล ณ พัทลุง และการจัดการทรัพยากรระหว่างกลุ่มไทยมุสลิม และกลุ่มไทยเชื้อสายจีน โดยกลุ่มใดที่ได้ดำรงตำแหน่งทางปกครองชุมชนนั้น ๆ ก็จะได้มีโอกาสบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาตินั้น ๆ

- บ้านไม้เสียบ เป็นชุมชนลุ่มน้ำปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช แม้ว่าจะเป็นพื้นที่ในเขตการปกครองของนครศรีธรรมราช แต่ทำเลที่ตั้งได้ผลักดันให้มีโครงสร้างทางเศรษฐกิจ และโครงสร้างทางสังคมวัฒนธรรม เป็นลูกผสมของชาวเมืองนครศรีธรรมราช พัทลุง และสงขลา โดยมีความพยายามในการช่วงชิงความเป็นหนึ่งแบบนครศรีธรรมราช ในเรื่องการเป็นผู้นำด้านเศรษฐกิจในบ้านไม้เสียบจากหลากหลายท้องถิ่นที่ได้เข้ามาตั้งถิ่นฐานในชุมชนนี้

จากชุมชนกรณีศึกษารอบลุ่มทะเลสาบสงขลาทั้ง ๔ ชุมชนนั้น ต่างมีทำเลที่ตั้ง โครงสร้างทางเศรษฐกิจ และโครงสร้างทางสังคม วัฒนธรรมเป็นเบื้องหลังการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองทั้งสิ้น ชุมชนแต่ละเขตเหล่านี้ดั้งเดิมต่างมีทรัพยากรธรรมชาติอันอุดมสมบูรณ์ซึ่งเป็นสิทธิชุมชน เมื่อรัฐพยายามเข้ามาบริหารจัดการด้วยการใช้กระบวนการทางกฎหมายและทางการศึกษาแบบตะวันตก เป็นผลให้ชุมชนท้องถิ่นเริ่มมีความผูกพันกับรัฐบาลและมีความรู้สึกว่า ตนเป็นส่วนหนึ่งของรัฐประชาชาติไทย เท่ากับรัฐพยายามดึงผู้คนออกจากชุมชนท้องถิ่น จนเรียกได้ว่าเป็นการกลายพันธุ์ เป็นพันธุ์ใหม่ โดยเฉพาะกลุ่มที่กลายเป็นข้าราชการ มักวางตนเป็น “นาย” แทนรัฐ อาศัยกำนันและผู้ใหญ่บ้านเป็นลูกมือ ทั้ง ๆ ที่เป็นคนในชุมชนท้องถิ่น แต่ความเป็น

กลไกรัฐต้องมองแบบรัฐจึงจะก้าวหน้า ทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างคนท้องถิ่น และเจ้าหน้าที่รัฐ เกิดการครอบงำระบบทุนและท้ายที่สุดรัฐไทยเป็นฝ่ายชนะชุนชนท้องถิ่นในเวลาต่อมา

๓) ผลกระทบจากการเมืองท้องถิ่นบริเวณลุ่มทะเลสาบสงขลา พ.ศ. ๒๔๓๙–๒๕๓๔ ที่มีต่อชุมชนและท้องถิ่น

ผลการศึกษาพบว่า การเมืองท้องถิ่นในรูปแบบที่นำการศึกษาแบบตะวันตก ผนวกแนวคิดระบบทุนเข้ามานั้นได้ส่งผลกระทบต่อชุมชนอย่างมาก ซึ่งมีทั้งข้อดีและข้อด้อย กล่าวคือ กลุ่มอำนาจเก่าต้องสูญเสียอำนาจและผลประโยชน์จากการบริหารจัดการทรัพยากรในท้องถิ่น ทั้ง ๆ ที่รูปแบบการปกครองแบบเก่าก็สอดรับกับของใหม่ แต่รัฐกลับไม่ยอมให้มีอำนาจและผลประโยชน์แก่นักการเมืองท้องถิ่นอย่างที่มีมา กลับให้โอกาสแก่คนจีนเท่ากับว่ารัฐเปิดโอกาสให้คนต่างด้าวคือคนจีน กลายเป็นกลุ่มอำนาจใหม่ภายใต้การครอบงำของรัฐ เนื่องจากกลุ่มคนจีนมีความได้เปรียบในโอกาสทางการศึกษาแบบใหม่ เป็นกลไกรัฐทั้งในชุมชน ท้องถิ่นและประเทศ จึงทำให้กลุ่มอำนาจเก่าที่มีแต่เดิมไม่เป็นที่ไว้วางใจของรัฐมากนัก กลุ่มเหล่านี้ส่วนหนึ่งกลายเป็นกลุ่มขบวนการชาวนาในเวลาต่อมา รวมถึงการเข้าร่วมขบวนการพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยถือเป็นความขัดแย้งระหว่างกลุ่มอำนาจเก่ากับรัฐเรื่อยมา จนกระทั่งบทบาทพรรคประชาธิปัตย์ที่ได้เข้ามาในพื้นที่ดังกล่าวด้วยบุคลิกภาพของนายชวน หลีกภัย และวาทะที่นายชวน หลีกภัยกล่าวไว้ว่า “พรรคของเรา คนของเรา” กล่าวคือ พรรคประชาธิปัตย์สามารถทำให้ผู้คนแถบนี้ตระหนักว่า พรรคประชาธิปัตย์คือเรา คือหมู่เรา และหมู่เราเป็นพรรคประชาธิปัตย์ จึงได้กลายเป็นที่ครองใจของชุมชนในแถบลุ่มทะเลสาบสงขลาเป็นต้นมา โดยเห็นได้จากช่วงเวลาการเลือกตั้ง พรรคประชาธิปัตย์จะสรรหาบุคคลที่เป็นตัวแทนของท้องถิ่นนั้น ๆ ลงสมัครรับเลือกตั้ง โดยจะอาศัยความสัมพันธ์ส่วนบุคคลด้วยการผูกดอง–ผูกเกลอ แบบอดีตที่ผ่านมา ช่วยสนับสนุนในการเป็นหัวคะแนนสนับสนุนผู้สมัครนั้น ๆ โดยมีการตัดสินจากการแพ้หรือชนะในการเลือกตั้งแต่ละครั้ง ซึ่งเป็นการสะท้อนความสัมพันธ์ด้วยการผู้สมัครรับเลือกตั้งนั้นมีระดับความสนิทสนมกับคนในชุมชนมากน้อยอย่างไรด้วย

ข้อเสนอแนะ

๑. การดำเนินการศึกษาวิจัย ควรใช้วิธีการศึกษาวิจัยเชิงประวัติศาสตร์ อิงวิธีการเชิงสังคมมานุษยวิทยา และสังคมวิทยา โดยการสัมภาษณ์ผู้รู้หรือผู้มีส่วนรู้เห็นเหตุการณ์ การสังเกต การสนทนากลุ่ม และเวทีเสวนาจากชุมชนกรณีศึกษา และควรทำการตรวจสอบความสมบูรณ์ ความถูกต้องของข้อมูลจากที่ปรึกษาหรือผู้เชี่ยวชาญอยู่เสมอ

๒. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบกับชุมชนจากที่อื่นว่ามีความเหมือนหรือแตกต่างอย่างไร ภายใต้บริบทต่าง ๆ ที่ใช้ในการศึกษาเพื่อกำหนดเป็นตัวแปรของการศึกษาวิจัยที่เหมือนกัน คือ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และวัฒนธรรม

๓. ควรทำการศึกษาในลักษณะวิธีเชิงอนาคต กล่าวคือ เป็นการศึกษาเพื่อคาดการณ์เหตุการณ์ที่อาจหรือไม่อาจเกิดขึ้นในอนาคตข้างหน้า เพื่อเป็นการศึกษาดูว่า ภายใต้บริบทหรือสภาวการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปในแต่ละช่วง จะส่งผลต่อการเมืองท้องถิ่นหรือไม่

เอกสารอ้างอิง

สารูป ฤทธิ์ชู. (๒๕๕๓). **๑๐๐ ปี การเมืองท้องถิ่นลุ่มทะเลสาบสงขลา.** รายงานการวิจัย. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

บทความที่น่าสนใจ

การจัดการเชิงกลยุทธ์

Strategic Management

เรียบเรียงโดย...นารีลักษณ์ ศิริวรรณ



ภายใต้สภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และมีการแข่งขันค่อนข้างสูง ทำให้องค์การสมัยใหม่เป็นองค์กรเชิงกลยุทธ์ โดยผู้บริหารองค์การจะต้องอาศัยความว่องไวในการปรับตัวให้ทันต่อภาวะการแข่งขันที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา จึงได้มีการนำแนวคิดการจัดการเชิงกลยุทธ์ (Strategic Management) สมัยใหม่มาใช้เพื่อกำหนดทิศทาง ภารกิจ และกลยุทธ์การดำเนินงานขององค์การให้ชัดเจน พัฒนาปรับปรุงส่วนต่าง ๆ ขององค์การให้สามารถนำกลยุทธ์ที่กำหนดไว้ไปสู่การปฏิบัติให้เกิดผลเป็นรูปธรรม การติดตามกำกับ ควบคุมและประเมินผลการดำเนินการตามกลยุทธ์ ตลอดจนการแก้ไขปรับปรุงการดำเนินการให้กลยุทธ์ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

หลักการสำคัญของการจัดทำกลยุทธ์

การจัดการเชิงกลยุทธ์จะนำไปสู่การเพิ่มโอกาสของความสำเร็จและความล้มเหลวขององค์การได้อย่างไรมีหลักการสำคัญดังนี้

๑. การจัดการเชิงกลยุทธ์เป็นการกำหนดวิสัยทัศน์ ทิศทาง ภารกิจ และวัตถุประสงค์ขององค์การอย่างเป็นระบบ ดังนั้นการจัดการเชิงกลยุทธ์จึงเป็นสิ่งที่ช่วยให้นักบริหารปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม และการตระหนักถึงความเปลี่ยนแปลงนั้นทำให้นักบริหารสามารถกำหนดวัตถุประสงค์และทิศทางการดำเนินงานได้อย่างเป็นรูปธรรม สอดคล้องกับสภาวะความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้

๒. การจัดการเชิงกลยุทธ์นำไปสู่การจัดการความเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น เนื่องจากมีการเตรียมรับกับสถานการณ์ความเปลี่ยนแปลงไว้แล้ว ทำให้องค์การค้นหาแนวทางที่เหมาะสมที่สุดต่อองค์การ ในสภาพการ

เปลี่ยนแปลงของปัจจัยต่าง ๆ ที่เข้ามาเกี่ยวข้อง ทั้งนี้ เนื่องจากการจัดการเชิงกลยุทธ์เป็นการกำหนดวิธีการหรือแนวทางในการดำเนินงานและกิจกรรมต่าง ๆ ขององค์การ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ขององค์การที่ตั้งไว้

๓. การจัดการเชิงกลยุทธ์เป็นการนำแนวทางในการดำเนินองค์การที่คิดค้นสร้างสรรค์ขึ้น และนำมาประยุกต์ใช้เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย

๔. การวางแผนกลยุทธ์เป็นหน้าที่หลักของนักบริหาร เนื่องจากต้องมีการวางแผน การประยุกต์ใช้และกำหนดทิศทางในการดำเนินงานขององค์การ ดังนั้นความสามารถของนักบริหารและความสามารถในการควบคุมให้ปฏิบัติตามกลยุทธ์ที่วางไว้ จึงเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงศักยภาพของผู้บริหารได้เป็นอย่างดี

๕. การจัดการเชิงกลยุทธ์ทำให้เกิดความได้เปรียบในการแข่งขัน จะช่วยสร้างก่อให้เกิดประสิทธิภาพและเพิ่มสร้างศักยภาพการแข่งขันให้แก่ธุรกิจ และเสริมสร้างการพัฒนาขีดความสามารถทางการบริหารของนักบริหาร รวมทั้งช่วยเตรียมความพร้อมและพัฒนาบุคลากรในองค์การเพื่อรองรับกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น นอกจากนี้การจัดการเชิงกลยุทธ์ยังช่วยให้ผู้ที่เกี่ยวข้องในองค์การเข้าใจในภาพรวมโดยเฉพาะเป้าหมายของการดำเนินงานทำให้สามารถจัดลำดับความสำคัญเร่งด่วนได้

แผนกลยุทธ์ (Strategic Plan) มีความสำคัญเป็นอย่างมากต่อความอยู่รอดและการเติบโตของหน่วยงาน ทั้งหน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานภาครัฐวิสาหกิจ และหน่วยงานภาคเอกชน แผนกลยุทธ์คือเข็มทิศที่สามารถชี้ให้เห็นทิศทางที่ถูกต้องในการดำเนินกิจการขององค์การเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายในระดับต่าง ๆ ขององค์การ

กระบวนการในการจัดการเชิงกลยุทธ์ ประกอบด้วยขั้นตอนต่าง ๆ ดังนี้

๑. การจัดวางกลยุทธ์ (Strategy Formulation) หรือการวางแผนกลยุทธ์ (Strategic Planning) ได้แก่

๑) การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกเพื่อหาโอกาสและภัยคุกคาม โดยพิจารณาในแง่ต่าง ๆ เช่น การเมือง เศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี การต่างประเทศ ตลาดลูกค้า คู่แข่ง ผู้สนับสนุนวัตถุดิบ และตลาดแรงงาน เป็นต้น

๒) การวิเคราะห์สถานการณ์ภายในเพื่อหาจุดแข็งและจุดอ่อน เช่น ความสามารถด้านการตลาด การผลิต การเงิน สารสนเทศ กฎระเบียบ การจัดการและทรัพยากรบุคคล

๓) การกำหนดหรือทบทวนวิสัยทัศน์และภารกิจขององค์การเพื่อกำหนดให้แน่ชัดว่า องค์การของเรามีลักษณะเช่นใด มีหน้าที่บริการอะไร แก่ใครบ้าง และมีหลักปรัชญาหรือค่านิยมหลักในการดำเนินการอย่างไร

๔) การกำหนดวัตถุประสงค์ขององค์การในระยะของแผนกลยุทธ์

๕) การวิเคราะห์และเลือกกำหนดกลยุทธ์และแนวทางพัฒนาองค์การ

๒. การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ (Strategic Implementation)

๑) การกำหนดเป้าหมายการดำเนินงาน

๒) การวางแผนปฏิบัติการ (Action Plan) ที่ระบุว่ากิจกรรมต่าง ๆ ที่จะต้องดำเนินการ

๓) การปรับปรุงพัฒนาองค์การ เช่น ในด้านโครงสร้าง ระบบงาน ทรัพยากรบุคคล วัฒนธรรมองค์การและปัจจัยการบริหารต่าง ๆ ในองค์การ

๓. การควบคุมและประเมินผลเชิงกลยุทธ์ (Strategic Control and Evaluation)

๑) การติดตามตรวจสอบผลการดำเนินงานตามแผนกลยุทธ์

๒) การติดตามสถานการณ์และเงื่อนไขต่าง ๆ ที่อาจเปลี่ยนแปลงไปซึ่งอาจทำให้ต้องมีการปรับแผนกลยุทธ์

ขั้นตอนการจัดทำแผนกลยุทธ์

๑. การวิเคราะห์สถานการณ์ (Situational Analysis)

การวิเคราะห์สถานการณ์ หมายถึง การคาดคะเนแนวโน้มของสถานการณ์ต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกองค์การ โดยมีตัวแปรสำคัญที่ควรพิจารณาดังนี้

๑.๑ การวิเคราะห์สถานการณ์ภายนอก (External Environment)

๑) สภาพแวดล้อมทั่วไป (General Environment) ได้แก่ สภาพกระแสสังคมและชุมชนที่ล้อมรอบองค์การ แนวโน้มของพัฒนาการด้านเทคโนโลยี โดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับองค์การ สภาพและแนวโน้มเศรษฐกิจ และสภาพของการเมือง รวมทั้งกฎหมายและนโยบายจากการเมืองที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานขององค์การ

๒) สภาพแวดล้อมที่เกี่ยวกับการดำเนินงานขององค์การโดยตรง (Operational Environment) ซึ่งมีปัจจัยที่ควรพิจารณาดังนี้ เช่น สภาพของตลาด ช่องทางการจัดจำหน่ายสินค้าและบริการ สภาพของคู่แข่งและการแข่งขัน สภาพของตลาดแรงงานที่เป็นตัวกำหนดปริมาณและคุณภาพ และความรู้สึกผูกพันของคนในองค์การ เป็นต้น

ปัจจัยภายนอกเหล่านี้ คือ ตัวอย่างของปัจจัยที่ควรนำมาพิจารณาเพื่อวิเคราะห์หรือมองหา **โอกาส (Opportunities)** และ**ภัยคุกคาม (Threats)** ขององค์การ

๑.๒ สภาพการณ์ภายในองค์การ (Internal Situation) ได้แก่ ความสามารถทางการตลาดในการที่จะกระตุ้นให้เกิดอุปสงค์ หรือความต้องการสินค้าและบริการที่องค์การผลิต ความสามารถในการจัดจำหน่ายหรือส่งมอบสินค้าและบริการที่องค์การผลิต ความสามารถในด้านการบริหารจัดการ การจัดโครงสร้างองค์การ การบริหารทรัพยากรบุคคลขององค์การ และภาวะผู้นำ เป็นต้น

๒. การกำหนดวิสัยทัศน์ขององค์การ

วิสัยทัศน์ขององค์การ (Vision) คือ คำบรรยายถึงสภาพและการดำเนินงานขององค์การที่ต้องการให้เกิดขึ้น ภายใต้เงื่อนไขแนวโน้มของสภาพการณ์ต่าง ๆ ที่ได้คาดคะเนไว้

๓. การกำหนดภารกิจ

การกำหนดภารกิจมี ๒ ระดับ คือ

๑. ระดับแรก เป็นการกำหนดภารกิจในลักษณะของอาณัติ (mandate) หรือบทบาทหน้าที่ขององค์การที่สังคมกำหนดให้หรืออีกนัยหนึ่งคือ การตอบคำถามที่ว่า “องค์การนี้มีขึ้นมาเพื่ออะไร?” (Organizational Charter) ซึ่งคำตอบจะคงที่ตลอดชั่วอายุขององค์การ

๒. ระดับที่สอง เป็นการกำหนดภารกิจที่องค์การจะต้องดำเนินการเพื่อให้บรรลุตามวิสัยทัศน์ที่กำหนดไว้ (Organizational Mission) ซึ่งเปรียบเทียบเสมือนวัตถุประสงค์ของแผนกลยุทธ์

๔. การกำหนดกลยุทธ์

เมื่อได้กำหนดวิสัยทัศน์และภารกิจอันเป็นเป้าหมายในการดำเนินงานขององค์การแล้ว ขั้นตอนต่อมาก็คือ การกำหนดกลยุทธ์ ซึ่งหมายถึงแนวทาง หรือวิธีการต่าง ๆ ที่จะนำองค์การไปสู่การบรรลุผลตามวิสัยทัศน์ที่ได้กำหนดไว้ โดยกลยุทธ์ที่กำหนดขึ้นนั้น ควรมีความสอดคล้องกับแนวทางสำคัญที่ระบุไว้ในการวิเคราะห์สถานการณ์ภายนอกและภายในองค์การด้วย โดยอาจพิจารณากำหนดกลยุทธ์ได้ ดังนี้

๑. พิจารณาโอกาสสำคัญที่เกิดขึ้นในสภาพแวดล้อม และมองหาวิธีการที่จะใช้จุดแข็งขององค์การให้ได้ประโยชน์ในการคว้าโอกาสนั้นมาใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อองค์การ โดยควรพิจารณาจุดอ่อนขององค์การประกอบด้วย เนื่องจากองค์การอาจพบจุดอ่อนที่เป็นอุปสรรคทำให้ไม่สามารถนำเอาจุดแข็งที่มีอยู่มาใช้ในโอกาสที่เกิดขึ้นได้ เช่น เมื่อเศรษฐกิจเฟื่องฟูองค์การที่มีขีดความสามารถด้านการผลิตสูงย่อมมีความได้เปรียบ แต่ถ้าหากองค์การนั้นมีจุดอ่อน อยู่ที่เรื่องของการตลาดก็จะทำให้ไม่สามารถใช้จุดแข็งด้านความสามารถด้านการผลิตสูงย่อมมีความได้เปรียบ แต่ถ้าหากองค์การนั้นมีจุดอ่อนอยู่ที่การตลาด ก็จะทำให้ไม่สามารถใช้จุดแข็งด้านความสามารถในการผลิตได้อย่างเต็มที่

๒. พิจารณาถึงภัยคุกคามที่สำคัญ โดยพยายามหากลยุทธ์ที่เป็นการนำจุดแข็งที่มีอยู่มาใช้ในการป้องกันตัว หรือไม่นำจุดแข็งนั้นนำไปใช้ในโอกาสอื่นที่เกิดขึ้น เช่น เมื่อคู่แข่งที่เข้ามาในตลาดที่เราครองอยู่ก็อาจต้องใช้จุดแข็งเองเรา เช่น ความคุ้นเคยกับตัวแทนจำหน่ายในพื้นที่ เป็นต้น

๕. การแปลงกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติ

ในการแปลงกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัตินั้น เป็นกระบวนการที่ผู้บริหารแปลงกลยุทธ์และนโยบายไปสู่แผนปฏิบัติการ เป็นเครื่องมือสำหรับใช้เป็นแนวปฏิบัติสำหรับส่วนงานต่าง ๆ ให้เป็นไปอย่างสอดประสานกันทั้งในแง่ทิศทางและจังหวะเวลา โดยการจัดทำแผนปฏิบัติการนั้นอาจใช้รูปแบบต่าง ๆ กันได้หลายแบบ

โดยทั่วไปจะประกอบด้วย ๔ องค์ประกอบ คือ

๑. ขั้นตอนของการกำหนดแผนและการจัดสรรทรัพยากร (Resources Allocation)

๒. ขั้นตอนของการปรับโครงสร้างองค์กร เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงของการใช้กลยุทธ์และการใช้ทรัพยากร เป็นต้น

๓. ขั้นตอนของการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงในส่วนของระบบและการพัฒนาทรัพยากรบุคคล เช่น เรื่องระบบข้อมูลข่าวสาร ระบบบริหารบุคคล เป็นต้น

๔. การกระจายกลยุทธ์ (Strategic Deployment) หากองค์การมีการสร้างวิสัยทัศน์ สร้างพันธกิจขึ้นมาแล้ว แต่ไม่ได้มีการดำเนินการก็จะทำให้เกิดการสูญเปล่า (Waste) ได้ เพราะแม้ว่าแผนเหล่านั้นจะเป็น

แผนงานที่ถูกจัดทำมาอย่างดี ผ่านการระดมความคิดมาอย่างเข้มข้นเพียงใดก็ตาม หากไม่ลงมือปฏิบัติก็ย่อมไม่เกิดผลเป็นรูปธรรมขึ้น

ดังนั้น เพื่อทำให้เกิดผลจึงจำเป็นต้องมีการกระจายแผนไปยังทุก ๆ ส่วนทั่วทั้งองค์การ โดยต้องสอดประสานกับบทบาทหน้าที่ของหน่วยงานต่าง ๆ อย่างชัดเจน และเข้าใจได้ ซึ่งจากเป้าหมายเชิงกลยุทธ์ (Strategic goals) อาจถูกแปลงเป็นเป้าหมายย่อย (Sub–goals) กำหนดเป็นเป้าหมายประจำปี (Annual goals) จากนั้นจะแตกเป็นเป้าหมายของแต่ละกลุ่มในแต่ละโครงการ

๖. การประเมินผลและการควบคุม (Evaluation and Control)

การควบคุมกลยุทธ์ เป็นหน้าที่สำคัญที่เกี่ยวข้องกับการติดตาม ตรวจสอบและประเมินผลกลยุทธ์ที่นำไปปฏิบัติ ซึ่งมักจะเกิดข้อผิดพลาดที่ต้องการปรับปรุง เพื่อให้แน่ใจว่า กลยุทธ์นั้นจะก่อให้เกิดผลการปฏิบัติงานตรงตามแผนที่ได้ตั้งไว้

การตรวจสอบกลยุทธ์ (Strategic Control) จะมีการวัดผลทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ มีการกำหนดเกณฑ์และมาตรฐาน โดยมาตรวัดการดำเนินงานที่เหมาะสมกับแต่ละองค์การ ซึ่งในแต่ละองค์การจะกำหนดเกณฑ์และมาตรฐานของตนเอง ส่วนในการติดตาม ควบคุมและประเมินผลนั้น จำเป็นที่จะต้องมีการจัดตั้งหน่วยงานขึ้นมาดูแลแผนกลยุทธ์โดยเฉพาะ ซึ่งควรจะต้องมีบุคลากรที่มีความรับผิดชอบเต็มเวลาที่สามารถจะทุ่มเทให้กับการติดตามและประเมินผลได้อย่างเต็มที่ โดยอาจตั้งในรูปของคณะกรรมการติดตามและประเมินผลแผนกลยุทธ์ ประกอบด้วยผู้แทนในระดับบริหารจากฝ่ายต่าง ๆ ภายในองค์การ

เอกสารอ้างอิง

ทศพร ศิริสัมพันธ์. (๒๕๓๙). **การบริหารรัฐกิจเชิงกลยุทธ์.** กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ปัณรส มาลากุล ณ อยุธยา. **การจัดการเชิงกลยุทธ์.** [ออนไลน์]. วันที่ค้นข้อมูล ๑๓ กันยายน ๒๕๕๕. เข้าถึงได้จาก http://www.learners.in.th/blogs/posts/๓๐๙๓๖๘

บทความที่น่าสนใจ

ปัญหาคอร์รัปชัน : อัตลักษณ์หรืออัปลักษณ์แห่งอาเซียน???

โดย...ฐากูร จุลินทร



กฎบัตรสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Charter of the Association of Southeast Asian Nations) หรือกฎบัตรอาเซียน ได้ปรากฏข้อความที่แสดงเจตนารมณ์สำหรับการสนับสนุนให้ประเทศสมาชิกมีรูปแบบการปกครองที่ดีหรือความมีธรรมาภิบาล ด้วยข้อความดังกล่าวอยู่ในหมวดที่ ๑ ความมุ่งประสงค์และหลักการ ข้อ ๑ ความมุ่งประสงค์ ที่แสดงเจตนารมณ์ของกลุ่มอาเซียน ดังความต่อไปนี้ “...๗. เพื่อเสริมสร้างประชาธิปไตย **เพิ่มพูนธรรมาภิบาล**...(7. To strengthen democracy, **enhance good governance**)...” และข้อความอีกส่วนหนึ่งปรากฏในหมวดที่ ๑ ความมุ่งประสงค์และหลักการ ข้อ ๒ หลักการ ดังนี้ “...(ช) การยึดมั่นต่อหลักนิติธรรม **ธรรมาภิบาล** [(h) adherence to the rule of law, **good governance**]...”

คำว่า “ธรรมาภิบาล” (การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี) หรือ good governance มีความหมายตรงกันข้ามกับคำว่า “คอร์รัปชัน” ที่มีความหมายโดยสรุปคือ การทุจริตหรือการฉ้อราษฎร์บังหลวง ทั้งนี้สภาพปัญหาคอร์รัปชันบังเกิดในทุกสังคม และเป็นภัยร้ายแรงคุกคามต่อความมั่นคงของชาติ ฉะนั้นจึงมีการกำหนดประเด็นการสร้างธรรมาภิบาลในลักษณะดังกล่าวไว้ในกฎบัตรอาเซียน และเมื่อสำรวจปัญหาคอร์รัปชันจะพบว่าประเทศส่วนใหญ่ของกลุ่มอาเซียนประสบปัญหาเหล่านี้ ดังนั้นบทความนี้จะนำเสนอสภาพปัญหาดังกล่าว โดยจะพิจารณาอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานที่สำคัญซึ่งจัดตั้งขึ้นและกฎหมายที่ตราขึ้นเพื่อป้องกันและปราบปรามการทุจริตโดยเฉพาะ สำหรับลำดับหัวข้อ ดังนี้

(๑) ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับปัญหาคอร์รัปชัน

(๒) ความร่วมมือระหว่างประเทศของประเทศกลุ่มสมาชิกอาเซียน

(๓) การวิเคราะห์ดัชนีภาพลักษณ์คอร์รัปชันของกลุ่มอาเซียน

(๔) สภาพปัญหาการคอร์รัปชันของประเทศบรูไน

(๕) สภาพปัญหาการคอร์รัปชันของประเทศกัมพูชา

(๖) สภาพปัญหาการคอร์รัปชันของประเทศอินโดนีเซีย

(๗) สภาพปัญหาการคอร์รัปชันของประเทศลาว

(๘) สภาพปัญหาการคอร์รัปชันของประเทศมาเลเซีย

(๙) สภาพปัญหาการคอร์รัปชันของประเทศพม่า

(๑๐) สภาพปัญหาการคอร์รัปชันของประเทศฟิลิปปินส์

(๑๑) สภาพปัญหาการคอร์รัปชันของประเทศสิงคโปร์

(๑๒) สภาพปัญหาการคอร์รัปชันของประเทศไทย

(๑๓) สภาพปัญหาการคอร์รัปชันของประเทศเวียดนาม

(๑๔) บทวิเคราะห์และบทสรุป

๑. <u>ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับปัญหาคอร์รัปชัน</u>

ธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์ (๒๕๕๓ : ๑๔๕–๑๔๖ และ ๑๑๑–๑๑๒) ได้ประมวลและรวบรวมแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับปัญหาคอร์รัปชันที่สำคัญ ดังนี้

๑.๑ **<u>Proprietary Theory of State</u>**

ทฤษฎีนี้เป็นการอธิบายว่า การคอร์รัปชันเป็นสิ่งที่เกิดจากชนชั้นปกครองที่ต้องการเข้ามาแสวงผลประโยชน์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผลประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจและธุรกิจ โดยการเข้ามากำหนดกฎเกณฑ์และระเบียบ ตลอดจนผลักดันกฎหมายขึ้นมาเพื่อแสวงหาส่วนเกินทางเศรษฐกิจ (rent seeking – หมายถึง ผลประโยชน์ส่วนเกินที่ได้รับจากกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่ไม่มีความเสรีที่อาจเกิดจากการผูกขาดด้านสัมปทานหรือใบอนุญาต – ผู้จัดทำบทความ)

๑.๒ **<u>Principal – Agent Problem</u>**

ทฤษฎีนี้เป็นการอธิบาย โครงสร้างแรงจูงใจ (incentive structure) ที่ผู้บงการได้กำหนดหรือมอบให้ตัวแทนของตนไปดำเนินการ ตามทฤษฎีแล้วโครงสร้างแรงจูงใจที่ผู้บงการกำหนดขึ้นนั้นจะมีลักษณะของโครงสร้างที่เหมาะสมในเชิงจิตวิทยาหรือรูปแบบของวัตถุ เพื่อที่จะให้ตัวแทนนั้นไปทำงานแทนตนได้อย่างมีประสิทธิภาพและสนองความต้องการหรือจุดมุ่งหมายของผู้บงการได้เป็นอย่างดี

๑.๓ **<u>Rent Seeking</u>**

เป็นทฤษฎีที่อธิบายถึงการกระทำ กิจกรรม หรือวิธีการต่าง ๆ ที่พยายามคงสภาพ สร้างขึ้นหรือถ่ายโอนสิทธิของส่วนเกินทางเศรษฐกิจหรือค่าเช่าที่เป็นผลตอบแทนที่สูงกว่าปกติในแต่ละประเภท นอกจากนี้ทฤษฎียังบอกอีกว่า การแสวงหาส่วนเกินนี้อาจอยู่ในรูปแบบที่ถูกกฎหมายหรือผิดกฎหมายก็ได้ เช่น

การล็อบบี้ทางการเมือง การให้สินบน ซึ่งลักษณะต่าง ๆ เหล่านี้เป็นการแทรกแซงตลาดโดยรัฐบาลหรือผู้มีตำแหน่งหน้าที่ในรัฐบาล เป็นการสร้างหรือบิดเบือนผลผลิตหรือราคาหรือกลไกการทำงานของระบบตลาด การได้มาซึ่งผลประโยชน์นี้ ผู้ที่ได้รับผลตอบแทนก็จะพยายามรักษาสภาพดังกล่าวไว้ให้นานที่สุดด้วยวิธีการต่าง ๆ

๑.๔ Conflict of Interests

ทฤษฎีนี้ที่อธิบายถึง ผลประโยชน์ทับซ้อนหรือความขัดแย้งกันของผลประโยชน์ระหว่างผลประโยชน์ส่วนตัวและผลประโยชน์ส่วนรวม ตามทฤษฎีนี้การคอร์รัปชันจะมีความหมายที่กว้างมาก ซึ่งลักษณะของความขัดแย้งของผลประโยชน์นี้อาจเป็นผลประโยชน์ที่มีมูลค่าเป็นตัวเงิน หรือไม่เป็นตัวเงินก็ได้ สำหรับประเภทของผลประโยชน์ทับซ้อนที่สำคัญ ได้แก่

๑.๔.๑ การรับผลประโยชน์ต่าง ๆ (accepting benefits) เช่น การรับของขวัญจากบริษัทธุรกิจหรือบริษัทขายยาหรืออุปกรณ์การแพทย์ สนับสนุนค่าเดินทางให้ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ไปประชุม เรื่องอาหารและยาที่ต่างประเทศ รวมทั้งหน่วยงานราชการรับเงินบริจาคสร้างสำนักงานจากนักธุรกิจหรือบริษัทธุรกิจที่เป็นลูกค้าของหน่วยงานหรือหน่วยงานของรัฐใช้งบประมาณเพื่อจัดซื้อจัดจ้าง โดยเจ้าหน้าที่ได้รับของแถม หรือผลประโยชน์อื่นตอบแทน เป็นต้น

๑.๔.๒ การทำธุรกิจกับตัวเอง (self-dealing) หรือเป็นคู่สัญญา (contracts) หมายถึง สถานการณ์ที่ผู้ดำรงตำแหน่งสาธารณะมีส่วนได้ส่วนเสียในสัญญาที่ทำกับหน่วยงานที่ตนสังกัด ตัวอย่างเช่น การใช้ตำแหน่งหน้าที่ที่ทำให้หน่วยงานสัญญาซื้อสินค้าจากบริษัทของตนเอง หรือจ้างบริษัทของตนเป็นที่ปรึกษา หรือซื้อที่ดินของตนเองในการจัดสร้างสำนักงาน สถานการณ์เช่นนี้เกิดบทบาทที่ขัดแย้งในการเป็นผู้ซื้อและผู้ขายในเวลาเดียวกัน

๑.๔.๓ การทำงานหลังจากออกจากตำแหน่งสาธารณะหรือหลังเกษียณ (post-employment) หมายถึง การที่บุคลากรพ้นจากตำแหน่งในหน่วยงานของรัฐ และไปทำงานในบริษัทเอกชนที่ดำเนินธุรกิจประเภทเดียวกัน เช่น การผู้บริหารหรือเจ้าหน้าที่ขององค์กรด้านยาและอาหารของราชการ ได้ลาออกไปทำงานในบริษัทผลิตหรือขายยาหรือผู้บริหารหน่วยงานด้านการสื่อสาร เมื่อเกษียณอายุแล้วจึงได้ไปทำงานเป็นผู้บริหารของบริษัทธุรกิจสื่อสาร

๑.๔.๔ การทำงานพิเศษ (outside employment or moonlighting) ในรูปแบบนี้มีได้หลายลักษณะ เช่น ผู้ดำรงตำแหน่งสาธารณะตั้งบริษัทเพื่อดำเนินธุรกิจที่เป็นการแข่งขันกับหน่วยงานหรือองค์การสาธารณะที่ตนสังกัด หรือการรับจ้างเป็นที่ปรึกษาโครงการ โดยอาศัยตำแหน่งในราชการสร้างความน่าเชื่อถือว่า โครงการของผู้ว่าจ้างจะไม่มีปัญหาติดขัดในการพิจารณาจากหน่วยงานที่ที่ปรึกษาสังกัดอยู่หรือในกรณีที่เป็นผู้ตรวจสอบบัญชีของกรมสรรพากร ก็รับงานพิเศษเป็นที่ปรึกษาหรือเป็นผู้ทำบัญชีให้กับบริษัทที่ต้องถูกตรวจสอบ

๑.๔.๕ การรู้ข้อมูลภายใน (inside information) หมายถึง สถานการณ์ที่ผู้ดำรงตำแหน่งสาธารณะใช้ประโยชน์จากการรู้ข้อมูลภายในเพื่อประโยชน์ของตนเอง เช่น ทราบว่าจะมีการตัดถนนตรงไหนก็รีบไปซื้อที่ดินโดยให้คู่สมรสเป็นผู้ซื้อ หรือทราบว่าจะมีการจัดซื้อที่ดินเพื่อทำโครงการของรัฐ ก็รีบไปซื้อที่ดินเพื่อเก็งกำไรและขายให้กับรัฐในราคาที่สูงขึ้น

๑.๔.๖ การใช้สมบัติราชการเพื่อประโยชน์ของธุรกิจส่วนตัว (using your employer' property for private advantage) เช่น การนำเครื่องใช้สำนักงานต่าง ๆ กลับไปใช้ที่บ้าน การนำรถยนต์ไปใช้ในงานส่วนตัว

๑.๔.๗ การนำโครงการสาธารณะลงในเขตเลือกตั้งเพื่อประโยชน์ในทางการเมือง (pork-barreling) เช่น การที่รัฐมนตรีอนุมัติโครงการของกระทรวงไปลงในพื้นที่เขตเลือกตั้งของตนเอง หรือใช้งบประมาณของราชการไปใช้เพื่อการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง

๒. <u>ความร่วมมือระหว่างประเทศของประเทศกลุ่มสมาชิกอาเซียน</u>

อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการทุจริต ค.ศ. ๒๐๐๓ (United Nations Convention against Corruption 2003 : UNCAC) เป็นข้อตกลงร่วมกันระหว่างประเทศที่ถือได้ว่าเป็นอนุสัญญาต่อต้านการทุจริตระหว่างประเทศฉบับแรกที่ครอบคลุมประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก เพราะก่อนหน้านี้ได้มีความพยายามในการต่อต้านการทุจริตระหว่างประเทศในระดับภูมิภาคต่าง ๆ หลายฉบับ แต่ปัญหาการทุจริตก็ยังคงเป็นปัญหาใหญ่ที่ทุกประเทศต่างเห็นพ้องกันว่าเป็นปัญหาที่ต้องแก้ไขอย่างจริงจังและต่อเนื่อง ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการป้องกันและปราบปรามการทุจริตต้องการความร่วมมือประสานงานกันอย่างกว้างขวาง ไม่สามารถดำเนินการได้แต่เพียงลำพังเฉพาะภายในประเทศหรือกลุ่มประเทศ หรือภายในภูมิภาคใดภูมิภาคหนึ่งเท่านั้น สำหรับสาระสำคัญสำหรับความร่วมมือตามอนุสัญญาฯ อาจจำแนกได้ดังนี้

(๑) การกำหนดบทบัญญัติของอนุสัญญาฯ ไม่ได้กล่าวถึงการทุจริตในรูปแบบที่ทราบกันอยู่ทั่วไปเท่านั้น เช่น การให้สินบนและการยักยอกทรัพย์สินของรัฐ แต่ยังรวมถึงการกระทำที่สนับสนุนการทุจริต การขัดขวางกระบวนการยุติธรรม การใช้อิทธิพล การปกปิดและฟอกเงินที่ได้มาจากการกระทำผิด นอกจากนั้นได้กล่าวถึงมาตรการในการจัดการกับการทุจริตในภาคเอกชนด้วย

(๒) การกำหนดความร่วมมือระหว่างประเทศในการดำเนินงานทุกด้านที่เกี่ยวกับการทุจริตที่รวมถึงการป้องกัน สืบสวน สอบสวน การฟ้องคดี การยึดและคืนทรัพย์สินจากการกระทำมิชอบ โดยกำหนดให้รัฐภาคีกำหนดรูปแบบความร่วมมือทางกฎหมายซึ่งกันและกัน สำหรับการรวบรวมและส่งพยานหลักฐาน การส่งผู้ร้ายข้ามแดน การติดตาม การอายัด ยึด และริบทรัพย์สินที่ได้จากการทุจริต

(๓) การกำหนดการติดตามสินทรัพย์คืน โดยเป็นความร่วมมือและการให้ความช่วยเหลือในการคืนทรัพย์สินที่ได้จากการกระทำผิดให้แก่รัฐภาคีที่ร้องขอ

(๔) การช่วยเหลือทางวิชาการและการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร โดยมีมาตรการสำหรับการฝึกอบรม วิจัย และการแลกเปลี่ยนข้อมูล รวมทั้งความช่วยเหลือแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกันตลอดจนประสานกับองค์การระหว่างประเทศในเรื่องดังกล่าวด้วย

สำหรับประเทศในกลุ่มอาเซียนทุกประเทศ (ยกเว้นพม่า) ได้ลงนามรับรองและให้สัตยาบันที่เป็นการยอมรับการปฏิบัติตามอนุสัญญาฉบับนี้แล้ว ในช่วงระยะเวลาระหว่างปี ๒๕๔๖–๒๕๕๔ ส่วนพม่าได้ลงนามรับรองในปี ๒๕๔๘ แต่ทว่ายังไม่ได้ให้สัตยาบันรับรองความผูกพันในอนุสัญญาฉบับนี้แล้ว

ตารางที่ ๑

การลงนามของกลุ่มประเทศอาเซียน

ต่อการผูกพันกับอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการทุจริต ค.ศ. ๒๐๐๓

ลำดับและชื่อประเทศ	พุทธศักราชที่ลงนามรับรอง	พุทธศักราชที่ให้สัตยาบัน
๑. บรูไน	พ.ศ. ๒๕๔๖	พ.ศ. ๒๕๕๑
๒. กัมพูชา	-	พ.ศ. ๒๕๕๐
๓. อินโดนีเซีย	พ.ศ. ๒๕๔๖	พ.ศ. ๒๕๔๙
๔. ลาว	พ.ศ. ๒๕๔๖	พ.ศ. ๒๕๕๒
๕. มาเลเซีย	พ.ศ. ๒๕๔๖	พ.ศ. ๒๕๕๑
๖. พม่า	พ.ศ. ๒๕๔๘	-
๗. ฟิลิปปินส์	พ.ศ. ๒๕๔๖	พ.ศ. ๒๕๔๙
๘. สิงคโปร์	พ.ศ. ๒๕๔๘	พ.ศ. ๒๕๕๒
๙. ไทย	พ.ศ. ๒๕๔๖	พ.ศ. ๒๕๕๔
๑๐ เวียดนาม	พ.ศ. ๒๕๔๖	พ.ศ. ๒๕๕๒

ที่มา www.unodc.org/unodc/en/treaties/CAC/singatories/html

สำหรับความร่วมมือด้านต่าง ๆ ของกลุ่มอาเซียนก็จัดให้มีการประชุมประจำปีของหน่วยงานต่อต้านการทุจริตแห่งอาเซียน (Meeting of Parties to the Memorandum of Understanding on Preventing and Combating Corruption) โดยในส่วนของไทยมีสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติเป็นหน่วยประสานงานสำหรับความร่วมมือเพื่อป้องกันและปราบปรามการทุจริตในกลุ่มประเทศอาเซียน รวมไปถึงการดำเนินงานของกลุ่มรัฐสภาอาเซียนก็มีการจัดการประชุมสมาชิกรัฐสภากลุ่มประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เพื่อการต่อต้านการทุจริต (Southeast Asia Parties Against Corruption–SEAPAC) เช่นกัน

๓. <u>การวิเคราะห์ดัชนีภาพลักษณ์คอร์รัปชันของกลุ่มอาเซียน</u>

การประเมินภาพรวมของการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในระดับนานาชาติ ได้มีการประเมินโดยอาศัยดัชนีภาพลักษณ์คอร์รัปชัน (Corruption Perceptions index : CPI) เป็นตัวชี้วัดที่จัดทำโดยองค์กรความโปร่งใสระหว่างประเทศ (Transparency International : TI) ซึ่งเป็นองค์กรประชาสังคมหรือองค์การพัฒนาเอกชนที่มีสำนักงานอยู่ที่ประเทศเยอรมนี โดยมีภารกิจต่อสู้กับการทุจริต และมีการจัดทำดัชนีดังกล่าวเพื่อประเมินผลระดับการทุจริตในประเทศต่าง ๆ โดยมีระดับคะแนนเต็มสิบ (๑๐) ถ้ามีคะแนนเข้าใกล้ระดับสิบแสดงว่ามีปัญหาการทุจริตอยู่ในระดับต่ำ แต่ถ้าคะแนนเข้าใกล้ระดับศูนย์ (๐) แสดงว่ามีปัญหา

การทุจริตอยู่ในระดับสูง ทั้งนี้ เริ่มดำเนินการสำรวจตั้งแต่ปี ๒๕๓๘ เป็นต้นมา โดยในปัจจุบันได้ดำเนินการในรูปแบบสำรวจทั้งระดับและความถี่ของการทุจริตซึ่งเป็นการสำรวจความคิดเห็นของนักธุรกิจ และการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญของสถาบันต่าง ๆ ทั้งนี้ดัชนีภาพลักษณ์ฯ ได้รับความเชื่อถือ พร้อมทั้งมีการนำมาอ้างอิงต่อสาธารณชนและการจัดทำรายงานวิชาการ สำหรับการสำรวจครั้งแรกในปี ๒๕๓๘ มี ๔๑ ประเทศที่รับการสำรวจ และมีการสำรวจต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน ทั้งนี้ในปี ๒๕๕๔ มี ๑๘๒ ประเทศที่มีการสำรวจ สำหรับบทความนี้ได้นำเสนอใน ๕ ช่วงเวลา ดังนี้

ช่วงเวลาที่ ๑ ค่าดัชนีภาพลักษณ์คอร์รัปชันของกลุ่มประเทศอาเซียน ระหว่าง พ.ศ. ๒๕๓๘–๒๕๔๑

ช่วงเวลาที่ ๒ ค่าดัชนีภาพลักษณ์คอร์รัปชันของกลุ่มประเทศอาเซียน ระหว่าง พ.ศ. ๒๕๔๒–๒๕๔๕

ช่วงเวลาที่ ๓ ค่าดัชนีภาพลักษณ์คอร์รัปชันของกลุ่มประเทศอาเซียน ระหว่าง พ.ศ. ๒๕๔๖–๒๕๔๙

ช่วงเวลาที่ ๔ ค่าดัชนีภาพลักษณ์คอร์รัปชันของกลุ่มประเทศอาเซียน ระหว่าง พ.ศ. ๒๕๕๐–๒๕๕๓

ช่วงเวลาที่ ๕ ค่าดัชนีภาพลักษณ์คอร์รัปชันของกลุ่มประเทศอาเซียนใน พ.ศ. ๒๕๕๔

และค่าเฉลี่ยดัชนีภาพลักษณ์คอร์รัปชันเฉพาะจำนวนปีที่มีการสำรวจระหว่าง พ.ศ. ๒๕๓๘–๒๕๕๔

สำหรับรายละเอียดตามตารางดังกล่าวนี้

ตารางที่ ๒

ค่าดัชนีภาพลักษณ์คอร์รัปชันของกลุ่มประเทศอาเซียน ระหว่าง พ.ศ. ๒๕๓๘–๒๕๔๑

ชื่อประเทศ	พ.ศ. ๒๕๓๘ (๔๑ ประเทศที่มีการสำรวจ)		พ.ศ. ๒๕๓๙ (๕๔ ประเทศที่มีการสำรวจ)		พ.ศ. ๒๕๔๐ (๕๒ ประเทศที่มีการสำรวจ)		พ.ศ. ๒๕๔๑ (๘๕ ประเทศที่มีการสำรวจ)	
๑. อินโดนีเซีย	ลำดับที่ ๔๑	ค่าดัชนี ๑.๙๔	ลำดับที่ ๔๕	ค่าดัชนี ๒.๖๕	ลำดับที่ ๔๖	ค่าดัชนี ๒.๗๒	ลำดับที่ ๘๐	ค่าดัชนี ๒
๒. มาเลเซีย	ลำดับที่ ๒๓	ค่าดัชนี ๕.๒๘	ลำดับที่ ๒๖	ค่าดัชนี ๕.๓๒	ลำดับที่ ๓๒	ค่าดัชนี ๕.๐๑	ลำดับที่ ๒๙	ค่าดัชนี ๕.๓
๓. ฟิลิปปินส์	ลำดับที่ ๓๖	ค่าดัชนี ๒.๗๗	ลำดับที่ ๔๔	ค่าดัชนี ๒.๖๙	ลำดับที่ ๔๐	ค่าดัชนี ๓.๐๕	ลำดับที่ ๕๕	ค่าดัชนี ๓.๓
๔. สิงคโปร์	ลำดับที่ ๓	ค่าดัชนี ๙.๒๖	ลำดับที่ ๗	ค่าดัชนี ๘.๘๐	ลำดับที่ ๙	ค่าดัชนี ๘.๖๖	ลำดับที่ ๗	ค่าดัชนี ๙.๑
๕. ไทย	**ลำดับที่ ๓๔**	**ค่าดัชนี ๒.๗๙**	**ลำดับที่ ๓๗**	**ค่าดัชนี ๓.๓๓**	**ลำดับที่ ๓๙**	**ค่าดัชนี ๓.๐๖**	**ลำดับที่ ๖๑**	**ค่าดัชนี ๓**
๖. เวียดนาม	ลำดับที่ -	ค่าดัชนี -	ลำดับที่ -	ค่าดัชนี -	ลำดับที่ ๔๓	ค่าดัชนี ๒.๗๙	ลำดับที่ ๗๔	ค่าดัชนี ๒.๕

ที่มา www.transparency.org

ในช่วงเวลาเริ่มต้นนี้ไม่มีการสำรวจในประเทศบรูไน กัมพูชา ลาว และพม่า โดยประเทศสิงคโปร์เป็นประเทศที่มีลำดับและค่าดัชนีฯ อยู่ในระดับสูง สำหรับค่าดัชนีฯ มีค่าระหว่าง ๘.๖๖–๙.๒๖ ซึ่งเป็นค่าดัชนีฯ ที่ค่อนข้างสูง ส่วนประเทศอินโดนีเซียมีค่าดัชนีฯ ที่ต่ำที่สุดโดยมีค่าดัชนีฯ ต่ำกว่า ๓ (ในปี ๒๕๓๘ ประเทศอินโดนีเซียมีอันดับที่ต่ำที่สุดของประเทศที่มีการสำรวจด้วย) ทั้งนี้ประเทศมาเลเซียมีค่าดัชนีฯ ที่อยู่ในระดับปานกลางโดยมีค่าดัชนีฯ ระหว่าง ๕.๐๑–๕.๓๒ ขณะที่ประเทศอื่น ๆ มีค่าดัชนีฯ ต่ำกว่า ๕



ตารางที่ ๓

ค่าดัชนีภาพลักษณ์คอร์รัปชันของกลุ่มประเทศอาเซียน ระหว่าง พ.ศ. ๒๕๔๒ – ๒๕๔๕

ชื่อประเทศ	พ.ศ. ๒๕๔๒ (๙๙ ประเทศที่มีการสำรวจ)		พ.ศ. ๒๕๔๓ (๙๐ ประเทศที่มีการสำรวจ)		พ.ศ. ๒๕๔๔ (๙๑ ประเทศที่มีการสำรวจ)		พ.ศ. ๒๕๔๕ (๑๐๒ ประเทศที่มีการสำรวจ)	
๑. อินโดนีเซีย	ลำดับที่ ๙๖	ค่าดัชนี ๑.๗	ลำดับที่ ๘๕	ค่าดัชนี ๑.๗	ลำดับที่ ๘๘	ค่าดัชนี ๑.๙	ลำดับที่ ๙๖	ค่าดัชนี ๑.๙
๒. มาเลเซีย	ลำดับที่ ๓๒	ค่าดัชนี ๕.๑	ลำดับที่ ๓๖	ค่าดัชนี ๔.๘	ลำดับที่ ๓๖	ค่าดัชนี ๕	ลำดับที่ ๓๓	ค่าดัชนี ๔.๙
๓. ฟิลิปปินส์	ลำดับที่ ๕๔	ค่าดัชนี ๓.๖	ลำดับที่ ๖๙	ค่าดัชนี ๒.๘	ลำดับที่ ๖๕	ค่าดัชนี ๒.๙	ลำดับที่ ๗๗	ค่าดัชนี ๒.๖
๔. สิงคโปร์	ลำดับที่ ๗	ค่าดัชนี ๙.๑	ลำดับที่ ๖	ค่าดัชนี ๙.๑	ลำดับที่ ๔	ค่าดัชนี ๙.๒	ลำดับที่ ๕	ค่าดัชนี ๙.๓
๕. ไทย	**ลำดับที่ ๖๘**	**ค่าดัชนี ๓.๒**	**ลำดับที่ ๖๐**	**ค่าดัชนี ๓.๒**	**ลำดับที่ ๖๑**	**ค่าดัชนี ๓.๒**	**ลำดับที่ ๖๔**	**ค่าดัชนี ๓.๒**
๖. เวียดนาม	ลำดับที่ ๗๕	ค่าดัชนี ๒.๖	ลำดับที่ ๗๖	ค่าดัชนี ๒.๕	ลำดับที่ ๗๕	ค่าดัชนี ๒.๖	ลำดับที่ ๘๕	ค่าดัชนี ๒.๔

ที่มา www.transparency.org

จำนวนประเทศที่มีการสำรวจในช่วงเวลานี้ได้เพิ่มขึ้นตามลำดับจาก ๔๑ ประเทศในปี ๒๕๓๘ มาเป็น ๑๐๒ ประเทศในปี ๒๕๔๕ แต่ทว่ายังไม่มีการสำรวจในประเทศบรูไน กัมพูชา ลาว และพม่า ทั้งนี้ ประเทศสิงคโปร์ ยังคงเป็นประเทศที่มีลำดับและคะแนนสูง โดยค่าดัชนีฯ มีค่าระหว่าง ๘–๙ ซึ่งเป็นค่าดัชนีฯ ที่ค่อนข้างสูง ส่วนประเทศอินโดนีเซียมีค่าดัชนีฯ ที่ต่ำที่สุดโดยมีค่าดัชนีฯ ต่ำกว่า ๒ ทั้งนี้ค่าดัชนีฯ โดยเฉลี่ยในช่วงเวลานี้ของประเทศอินโดนีเซียต่ำกว่าค่าดัชนีฯ ในช่วงระหว่างปี ๒๕๓๘–๒๕๔๒ อีก ทั้งนี้ ประเทศฟิลิปปินส์เป็นอีกประเทศหนึ่งที่มีค่าดัชนีฯ ในระดับต่ำเช่นกัน โดยมีค่าดัชนีฯ ระหว่าง ๒.๖–๓.๖ ทั้งนี้มีข้อสังเกตคือ ช่วงเวลาดังกล่าวนี้คาบเกี่ยวกับระยะเวลาการดำรงตำแหน่งของประธานาธิบดีเอสทราด้า (Estrada) ระหว่างปี ๒๕๔๑–๒๕๔๔ ที่มีการกล่าวอ้างว่า เป็นยุคสมัยหนึ่งที่มีการทุจริตของผู้นำระดับสูงของประเทศ ในส่วนของประเทศมาเลเซียมีค่าดัชนีฯ ที่อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าดัชนีฯ ที่ระหว่าง ๔.๙–๕.๑ สำหรับประเทศอื่น ๆ ได้แก่ เวียดนามและไทย มีค่าดัชนีฯ ต่ำกว่า ๕ โดยประเทศไทยมีค่าดัชนีฯ ที่มีลักษณะคงที่โดยมีค่าดัชนีฯ เท่ากับ ๓.๒ แม้ว่าจะมีระดับค่าดัชนีฯ ที่สูงกว่าค่าดัชนีฯ ในระหว่างปี ๒๕๓๘ ที่มีค่าระหว่าง ๒.๗๙–๓.๓๓ ก็ตามที แต่เมื่อพิจารณาแล้วว่า ยังถือมีค่าดัชนีฯ ในระดับต่ำ เนื่องจากเกณฑ์กลางอยู่ในระดับค่าดัชนีฯ เท่ากับ ๕

ตารางที่ ๔

ค่าดัชนีภาพลักษณ์คอร์รัปชันของกลุ่มประเทศอาเซียน ระหว่าง พ.ศ. ๒๕๔๖ – ๒๕๔๙

ชื่อประเทศ	พ.ศ. ๒๕๔๖ (๑๓๓ ประเทศที่มีการสำรวจ)		พ.ศ. ๒๕๔๗ (๑๔๖ ประเทศที่มีการสำรวจ)		พ.ศ. ๒๕๔๘ (๑๕๙ ประเทศที่มีการสำรวจ)		พ.ศ. ๒๕๔๙ (๑๖๓ ประเทศที่มีการสำรวจ)	
๑. กัมพูชา	ลำดับที่ -	ค่าดัชนี -	ลำดับที่ -	ค่าดัชนี -	ลำดับที่ ๑๓๐	ค่าดัชนี ๒.๓	ลำดับที่ ๑๕๑	ค่าดัชนี ๒.๑
๒. อินโดนีเซีย	ลำดับที่ ๑๒๒	ค่าดัชนี ๑.๙	ลำดับที่ ๑๓๓	ค่าดัชนี ๒	ลำดับที่ ๑๓๗	ค่าดัชนี ๒.๒	ลำดับที่ ๑๓๐	ค่าดัชนี ๒.๔
๓. ลาว	ลำดับที่ -	ค่าดัชนี -	ลำดับที่ -	ค่าดัชนี -	ลำดับที่ ๗๗	ค่าดัชนี ๓.๓	ลำดับที่ ๑๑๑	ค่าดัชนี ๒.๖
๔. มาเลเซีย	ลำดับที่ ๓๗	ค่าดัชนี ๕.๒	ลำดับที่ ๓๙	ค่าดัชนี ๕	ลำดับที่ ๓๙	ค่าดัชนี ๕.๑	ลำดับที่ ๔๔	ค่าดัชนี ๕
๕. พม่า	ลำดับที่ ๑๒๙	ค่าดัชนี ๑.๖	ลำดับที่ ๑๔๒	ค่าดัชนี ๑.๗	ลำดับที่ ๑๕๕	ค่าดัชนี ๑.๘	ลำดับที่ ๑๖๐	ค่าดัชนี ๑.๙
๖. ฟิลิปปินส์	ลำดับที่ ๙๒	ค่าดัชนี ๒.๕	ลำดับที่ ๑๐๒	ค่าดัชนี ๒.๖	ลำดับที่ ๑๑๗	ค่าดัชนี ๒.๕	ลำดับที่ ๑๒๑	ค่าดัชนี ๒.๕
๗. สิงคโปร์	ลำดับที่ ๕	ค่าดัชนี ๙.๔	ลำดับที่ ๕	ค่าดัชนี ๙.๓	ลำดับที่ ๕	ค่าดัชนี ๙.๔	ลำดับที่ ๕	ค่าดัชนี ๙.๔
๘. ไทย	**ลำดับที่ ๗๐**	**ค่าดัชนี ๓.๓**	**ลำดับที่ ๖๔**	**ค่าดัชนี ๓.๖**	**ลำดับที่ ๕๙**	**ค่าดัชนี ๓.๘**	**ลำดับที่ ๖๓**	**ค่าดัชนี ๓.๖**
๙. เวียดนาม	ลำดับที่ ๑๐๐	ค่าดัชนี ๒.๔	ลำดับที่ ๑๐๒	ค่าดัชนี ๒.๖	ลำดับที่ ๑๐๗	ค่าดัชนี ๒.๖	ลำดับที่ ๑๑๑	ค่าดัชนี ๒.๖

ที่มา www.transparency.org

จำนวนประเทศที่มีการสำรวจในช่วงเวลานี้ได้เพิ่มขึ้นตามลำดับจาก ๔๑ ประเทศในปี ๒๕๓๘ มาเป็น ๑๖๓ ประเทศในปี ๒๕๔๙ ในช่วงเวลานี้ปรากฏว่า มีการสำรวจค่าดัชนีฯ ของประเทศกัมพูชา ลาว และพม่า ด้วยแล้ว อย่างไรก็ตามยังไม่มีการสำรวจค่าดัชนีฯ ของประเทศบรูไน ทั้งนี้ เมื่อมีประเทศที่มีการสำรวจมากขึ้น แต่ทว่าประเทศส่วนใหญ่ในกลุ่มอาเซียนไม่ได้มีค่าดัชนีฯ ในระดับที่สูงมากขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ ยิ่งไปกว่านั้นลำดับของประเทศกลับลดลงไปตามระยะเวลา เช่น ประเทศฟิลิปปินส์มีลำดับที่ ๓๖ ในปี ๒๕๓๘ ที่มีการสำรวจ ๔๑ ประเทศ ได้มีลำดับที่ตกลงมาอยู่ที่ลำดับที่ ๑๒๑ ในปี ๒๕๔๙ ที่มีการสำรวจ ๑๖๓ ประเทศ

ตารางที่ ๕

ค่าดัชนีภาพลักษณ์คอร์รัปชันของกลุ่มประเทศอาเซียน ระหว่าง พ.ศ. ๒๕๕๐ – ๒๕๕๓

ชื่อประเทศ	พ.ศ. ๒๕๕๐ (๑๘๐ ประเทศที่มีการสำรวจ)		พ.ศ. ๒๕๕๑ (๑๘๐ ประเทศที่มีการสำรวจ)		พ.ศ. ๒๕๕๒ (๑๘๐ ประเทศที่มีการสำรวจ)		พ.ศ. ๒๕๕๓ (๑๗๘ ประเทศที่มีการสำรวจ)	
๑. บรูไน	ลำดับที่ -	ค่าดัชนี -	ลำดับที่ -	ค่าดัชนี -	ลำดับที่ ๓๙	ค่าดัชนี ๕.๕	ลำดับที่ ๓๘	ค่าดัชนี ๕.๕
๒. กัมพูชา	ลำดับที่ ๑๖๒	ค่าดัชนี ๒	ลำดับที่ ๑๖๖	ค่าดัชนี ๑.๘	ลำดับที่ ๑๕๘	ค่าดัชนี ๒	ลำดับที่ ๑๕๔	ค่าดัชนี ๒.๑
๓. อินโดนีเซีย	ลำดับที่ ๑๔๓	ค่าดัชนี ๒.๓	ลำดับที่ ๑๒๖	ค่าดัชนี ๒.๖	ลำดับที่ ๑๑๑	ค่าดัชนี ๒.๘	ลำดับที่ ๑๑๐	ค่าดัชนี ๒.๘
๔. ลาว	ลำดับที่ ๑๖๘	ค่าดัชนี ๑.๙	ลำดับที่ ๑๕๑	ค่าดัชนี ๒	ลำดับที่ ๑๕๘	ค่าดัชนี ๒	ลำดับที่ ๑๕๔	ค่าดัชนี ๒.๑
๕. มาเลเซีย	ลำดับที่ ๔๓	ค่าดัชนี ๕.๑	ลำดับที่ ๔๗	ค่าดัชนี ๕.๑	ลำดับที่ ๕๖	ค่าดัชนี ๔.๕	ลำดับที่ ๕๖	ค่าดัชนี ๔.๔
๖. พม่า	ลำดับที่ ๑๗๙	ค่าดัชนี ๑.๔	ลำดับที่ ๑๗๘	ค่าดัชนี ๑.๓	ลำดับที่ ๑๗๘	ค่าดัชนี ๑.๔	ลำดับที่ ๑๗๖	ค่าดัชนี ๑.๔
๗. ฟิลิปปินส์	ลำดับที่ ๑๓๑	ค่าดัชนี ๒.๕	ลำดับที่ ๑๔๑	ค่าดัชนี ๒.๓	ลำดับที่ ๑๓๙	ค่าดัชนี ๒.๔	ลำดับที่ ๑๓๔	ค่าดัชนี ๒.๔
๘. สิงคโปร์	ลำดับที่ ๔	ค่าดัชนี ๙.๓	ลำดับที่ ๔	ค่าดัชนี ๙.๒	ลำดับที่ ๓	ค่าดัชนี ๙.๒	ลำดับที่ ๑	ค่าดัชนี ๙.๓
๙. ไทย	**ลำดับที่ ๘๔**	**ค่าดัชนี ๓.๓**	**ลำดับที่ ๘๐**	**ค่าดัชนี ๓.๕**	**ลำดับที่ ๘๔**	**ค่าดัชนี ๓.๔**	**ลำดับที่ ๗๘**	**ค่าดัชนี ๓.๕**
๑๐. เวียดนาม	ลำดับที่ ๑๒๓	ค่าดัชนี ๒.๖	ลำดับที่ ๑๒๑	ค่าดัชนี ๒.๗	ลำดับที่ ๑๒๑	ค่าดัชนี ๒.๗	ลำดับที่ ๑๑๖	ค่าดัชนี ๒.๗

ที่มา www.transparency.org

นับแต่ปี ๒๕๕๒ เป็นต้นมา เป็นครั้งแรกที่กลุ่มประเทศอาเซียนทั้ง ๑๐ ประเทศ ได้มีการสำรวจค่าดัชนีฯ พร้อมกันทั้งหมด โดยประเทศบรูไนเป็นประเทศสุดท้ายของกลุ่มอาเซียนที่มีการสำรวจ ทั้งนี้ ค่าดัชนีฯ ของบรูไนระหว่างปี ๒๕๕๒–๒๕๕๓ อยู่ในระดับที่น่าพึงพอใจในระดับหนึ่งเนื่องจากมีค่าดัชนีฯ ที่เกินกว่า ๕ สำหรับในภาพรวมแล้วจำนวนประเทศที่มีการสำรวจในช่วงเวลานี้ได้เพิ่มขึ้นตามลำดับจาก ๔๑ ประเทศในปี ๒๕๓๘ มาเป็น ๑๘๐ ประเทศ ในระหว่างปี ๒๕๕๐–๒๕๕๒ โดยประเทศสิงคโปร์ยังคงเป็นประเทศที่มีลำดับและคะแนนสูง โดยค่าดัชนีอยู่ระหว่าง ๙.๒–๙.๓ สำหรับในปี ๒๕๕๓ ลำดับของประเทศสิงคโปร์อยู่ในลำดับที่ ๑ ของโลกร่วมกับประเทศเดนมาร์กและนิวซีแลนด์

ตารางที่ ๖

ค่าดัชนีภาพลักษณ์คอร์รัปชันของกลุ่มประเทศอาเซียนใน พ.ศ. ๒๕๕๔ และ
ค่าเฉลี่ยดัชนีภาพลักษณ์คอร์รัปชันเฉพาะจำนวนปีที่มีการสำรวจระหว่าง พ.ศ. ๒๕๓๘ – ๒๕๕๔

ชื่อ ประเทศ	พ.ศ. ๒๕๕๔ (จำนวน ๑๘๒ ประเทศ ที่รับการสำรวจ)		จำนวนปี ที่มีการสำรวจ ระหว่าง พ.ศ. ๒๕๓๘ – ๒๕๕๔	ค่าเฉลี่ย ดัชนีภาพลักษณ์คอร์รัปชัน เฉพาะจำนวนปีที่มีการสำรวจ ระหว่าง พ.ศ. ๒๕๓๘ – ๒๕๕๔
๑. บรูไน	ลำดับที่ ๔๔	ค่าดัชนี ๕.๒	๓ ปี	๕.๔๐
๒. กัมพูชา	ลำดับที่ ๑๖๔	ค่าดัชนี ๒.๑	๗ ปี	๒.๐๖
๓. อินโดนีเซีย	ลำดับที่ ๑๐๐	ค่าดัชนี ๓	๑๗ ปี	๒.๒๗
๔. ลาว	ลำดับที่ ๑๕๔	ค่าดัชนี ๒.๒	๗ ปี	๒.๓๐
๕. มาเลเซีย	ลำดับที่ ๖๐	ค่าดัชนี ๔.๓	๑๗ ปี	๔.๙๗
๖. พม่า	ลำดับที่ ๑๘๐	ค่าดัชนี ๑.๕	๙ ปี	๑.๕๖
๗. ฟิลิปปินส์	ลำดับที่ ๑๒๙	ค่าดัชนี ๒.๖	๑๗ ปี	๒.๗๑
๘. สิงคโปร์	ลำดับที่ ๕	ค่าดัชนี ๙.๒	๑๗ ปี	๙.๑๙
๙. ไทย	**ลำดับที่ ๘๐**	**ค่าดัชนี ๓.๔**	**๑๗ ปี**	**๓.๓๒**
๑๐. เวียดนาม	ลำดับที่ ๑๑๒	ค่าดัชนี ๒.๙	๑๕ ปี	๒.๖๑

ที่มา www.transparency.org

ปี ๒๕๕๔ เป็นพุทธศักราชที่มีประเทศที่ได้รับการสำรวจ จำนวน ๑๘๒ ประเทศหรือประมาณร้อยละ ๙๔ ของจำนวนประเทศสมาชิกองค์การสหประชาชาติ โดยเป็นพุทธศักราชที่มีประเทศที่ได้รับการสำรวจมากที่สุด ระหว่างปี ๒๕๓๘–๒๕๕๔ ทั้งนี้ในปี ๒๕๕๔ เป็นอีกปีหนึ่งที่กลุ่มประเทศอาเซียน (ยกเว้นสิงคโปร์และบรูไน) มีค่าดัชนีฯ ต่ำกว่า ๕ แม้ว่ามีความพยายามของหลายประเทศที่จะแก้ปัญหาความทุจริตด้วยการตรากฎหมายหรือปรับโครงสร้างทางการบริหารราชการ เพื่อรองรับในเรื่องนี้ซึ่งจะกล่าวถึงในระหว่างข้อ ๔–ข้อ ๑๔ แต่ค่าดัชนีฯ แสดงถึงความไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร

๔. <u>สภาพปัญหาการคอร์รัปชันของประเทศบรูไน</u>

บรูไนเป็นประเทศในกลุ่มอาเซียนที่มีขนาดเล็กทั้งในด้านพื้นที่ ประชากร และขนาดเศรษฐกิจซึ่งวัดจากผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (Gross Domestic Product : GDP) สำหรับโครงสร้างการป้องกันและปราบปราบการทุจริต รวมทั้งสถานการณ์การทุจริต แบ่งได้เป็น ๓ หัวข้อ ดังนี้

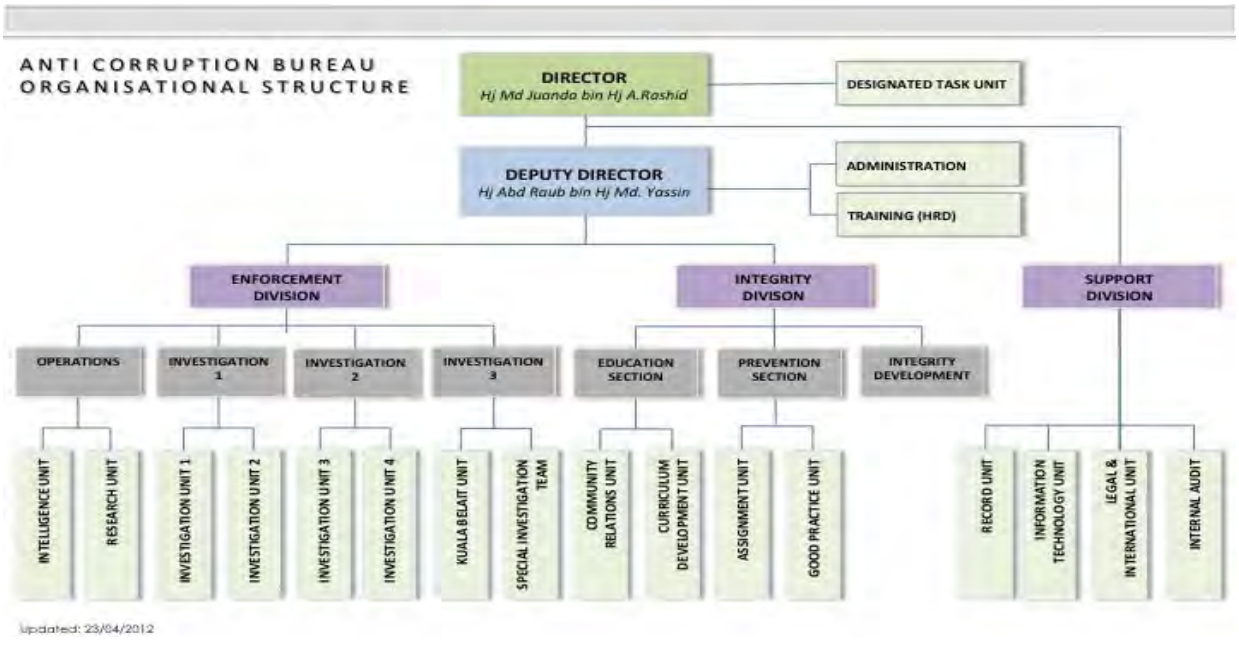
๔.๑ <u>องค์กรป้องกันและปราบปรามการทุจริต</u> บรูไนมีองค์กรป้องกันปราบปรามการทุจริต ที่มีชื่อว่า สำนักต่อต้านการทุจริต (Anti Corruption Bureau : ACB) โดยหน่วยงานนี้ก่อตั้งในปี ๒๕๒๕ ตามกฎหมายการป้องกันการทุจริต (Prevention of Corruption Act) มีฐานะเป็นหน่วยงานอิสระสำหรับภารกิจการรักษาความสุจริตของการบริการสาธารณะด้วยวิธีการปราบปราบการทุจริต และนำคดีการทุจริตเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม โดยผู้อำนวยการสำนักฯ เป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุดที่ได้รับการแต่งตั้งจากสมเด็จพระราชาธิบดีแห่งบรูไน ดังนั้น หน้าที่สำคัญของสำนักต่อต้านการทุจริตมี ๖ ประการ คือ (๑) การจับกุมผู้กระทำผิด (๒) การสืบสวนสอบสวน (๓) การแสวงหาและการรับความช่วยเหลือ (๔) การค้นหาและยึดทรัพย์สิน (๕) อำนาจทางกฎหมายต่อการได้รับข้อมูล (๖) การบังคับและการจำหน่ายทรัพย์สิน (๗) การยึดเอกสารเดินทาง

สำหรับโครงสร้างการทำงานของสำนักต่อต้านการทุจริต ได้กำหนดให้ผู้อำนวยการสำนักฯ เป็นหัวหน้าหน่วยงาน และรองผู้อำนวยการสำนักฯ เป็นรองหัวหน้าหน่วยงาน สำหรับแผนกหลักแบ่งได้เป็น ๓ แผนก ดังนี้

แผนกที่ ๑ การบังคับใช้ตามกฎหมาย (Enforcement Division) เป็นแผนกที่ว่าด้วยการปฏิบัติตามกฎหมายในการสืบสวนสอบสวนและการวิจัย

แผนกที่ ๒ ความยึดมั่นในความสุจริต (Integrity Division) เป็นแผนกที่ว่าด้วยการให้การศึกษาเกี่ยวกับการทุจริต การป้องกันการทุจริต และการพัฒนาความสุจริต

แผนกที่ ๓ การสนับสนุน (Support Division) เป็นแผนกที่ว่าด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศ ข้อมูลกฎหมาย การต่างประเทศ และการตรวจสอบภายใน (ซึ่งขึ้นตรงกับผู้อำนวยการฯ)



๔.๒ <u>กฎหมายต่อต้านการทุจริต</u> บรูไนมีกฎหมายเพื่อป้องกันและปราบปรามการทุจริตโดยเฉพาะที่มีชื่อว่า กฎหมายป้องกันการทุจริต (Prevention of Corruption Act) ที่ตราขึ้นเมื่อปี ๒๕๒๕ โดยกฎหมายดังกล่าวเป็นกลไกทางกฎหมายในดำเนินการของสำนักต่อต้านการทุจริต (Anti Corruption Bureau) ประกอบด้วย ๗ หมวด จำนวน ๔๐ มาตรา สำหรับสาระสำคัญมีดังนี้

หมวดที่ ๑ เป็นการนิยามความหมายของคำในกฎหมายนี้ เช่น ความหมายของคำว่า Gratification ที่มีความหมายถึง การสร้างความพึงพอใจในรูปเงินของขวัญ ทรัพย์สิน เป็นต้น

หมวดที่ ๒ โครงสร้างการบริหารงานของสำนักต่อต้านการทุจริต (Anti Corruption Bureau : ACB) ที่เป็นหน่วยงานอิสระอยู่ใต้การบังคับบัญชาของสมเด็จพระราชาธิบดีแห่งบรูไน

หมวดที่ ๓ การกำหนดฐานความผิดในการทุจริตฉ้อราษฎร์บังหลวง เช่น การให้สินบนแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐ โดยกำหนดฐานความผิดให้มีโทษจำคุก ๗ ปี และโทษปรับเป็นเงิน ๓๐,๐๐๐ ดอลลาร์บรูไน รวมทั้งฐานความผิดเกี่ยวกับการจูงใจหรือการให้ผลตอบแทนในกรณีที่มีการถอนตัวจากการเข้าประมูลในการก่อสร้าง รวมทั้งการให้บริการสาธารณะ เป็นต้น

หมวดที่ ๔ อำนาจหน้าที่ของ ACB ในการรวบรวมข้อมูลและยึดสิ่งของต่าง ๆ อำนาจในการจับกุมโดยปราศจากหมายจับ อำนาจในการตรวจสอบบัญชีการถือหุ้น บัญชีการลงทุน บัญชีธนาคารรวมทั้งอำนาจในการเรียกข้อมูลจากฝ่ายต่าง ๆ

หมวดที่ ๕ – ๖ การดำเนินการเกี่ยวกับหลักฐานตามบทบัญญัติของกฎหมายนี้ การดำเนินการเกี่ยวกับฟ้องร้องผู้กระทำความผิด การดำเนินคดีของศาลสำหรับการพิจารณาคดีผู้กระทำความผิดตามกฎหมายนี้

หมวดที่ ๗ บทเบ็ดเตล็ดต่าง ๆ เช่น การให้ส่งข้อกล่าวหาที่ตรวจสอบแล้วไม่มีมูลแก่พนักงานอัยการ หรือการดำเนินคดีต่อการสร้างหลักฐานเท็จ เป็นต้น

๔.๓ <u>สถานการณ์การทุจริตหรือการคอร์รัปชันของประเทศบรูไน</u> บรูไนเพิ่งมีการสำรวจสถานการณ์ปัญหาทุจริตโดยวัดจากค่าดัชนีภาพลักษณ์คอร์รัปชัน เมื่อปี ๒๕๕๒ โดยค่าดัชนีฯ ระหว่างปี ๒๕๕๒–๒๕๕๔ เท่ากับ ๕.๕, ๕.๕ และ ๕.๒ ตามลำดับ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๕.๔ ซึ่งนับว่าเป็นประเทศที่มีปัญหาคอร์รัปชันในระดับปานกลาง ทั้งนี้มีความเป็นไปได้ว่า สภาพปัญหาการคอร์รัปชันอยู่ในระดับที่ไม่สูงมากนัก เนื่องจากประเทศบรูไนมีลักษณะพิเศษที่โครงสร้างทางเศรษฐกิจที่พึ่งพิงกับการส่งออกทรัพยากรน้ำมันเป็นหลัก ไม่มีกิจกรรมทางเศรษฐกิจอื่น ๆ ที่มีลักษณะเป็นอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ ส่วนด้านประชากรมีประมาณ ๔๑๕,๐๐๐ คน โดยผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศต่อคน (GDP Per Capita) เท่ากับ ๔๖,๘๑๑ ดอลลาร์สหรัฐฯ หรือประมาณ ๑,๔๐๔,๓๓๐ บาท (ข้อมูล asean.org ปี ๒๕๕๓) ฉะนั้นมีความเป็นไปได้ว่า ข้าราชการของบรูไนมีค่าตอบแทนสูงเนื่องจากเป็นประเทศที่มีความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจตามที่อ้างถึงแล้ว จึงทำให้ปัญหาการทุจริตที่เกิดขึ้นไม่อยู่ในระดับที่รุนแรงมากนัก ทั้งนี้ สำนักต่อต้านการทุจริต (Anti Corruption Bureau : ACB) ได้พยายามแก้ปัญหาการทุจริตตั้งแต่เริ่มต้น โดยเริ่มจากกระบวนการให้ความรู้หรือการสร้างค่านิยมสำหรับการต่อต้านคอร์รัปชัน โดยผ่านสื่อมวลชน การติดโปสเตอร์ในที่สาธารณะ การประสานกับองค์กรทางศาสนาสำหรับการปลูกฝังค่านิยมในการต่อต้านการคอร์รัปชัน การเผยแพร่รายชื่อผู้กระทำความผิดและโทษที่ได้รับผ่านสื่อสารมวลชน และได้มีข้อกฎหมายสำหรับการพิจารณาคดีเจ้าหน้าที่ของรัฐระดับสูงที่มีข้อหากระทำ

ผิดทุจริตอย่างร้ายแรงก็จะมีการนำขึ้นพิจารณาในศาลชั้นกลางหรือศาลสูง (Intermediate or High Court) โดยที่ไม่ต้องผ่านขั้นตอนของศาลชั้นต้นซึ่งคล้ายกับการดำเนินคดีอาญาผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองตามมาตรา ๒๗๕–๒๗๘ แห่งรัฐธรรมนูญไทย

๕. <u>สภาพปัญหาการคอร์รัปชันของประเทศกัมพูชา</u>

กัมพูชาเป็นประเทศในกลุ่มอาเซียนที่มีพื้นที่และประชากรอยู่ในระดับปานกลางที่มีทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์ แต่ขนาดเศรษฐกิจยังค่อนข้างเล็ก โดยผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศประมาณ ๓๓,๔๖๓ ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ หรือประมาณร้อยละ ๖ ของประเทศไทยเท่านั้น (ข้อมูล IMF ปี ๒๕๕๔) โดยในปัจจุบันโครงสร้างอำนาจทางการเมืองมีลักษณะการรวมศูนย์อำนาจอยู่ที่พรรคประชาชนกัมพูชาภายใต้การนำของนายฮุนเซน (Hun sen) นายกรัฐมนตรีกัมพูชา ที่สามารถควบคุมเสียงได้อย่างเบ็ดเสร็จในรัฐสภากัมพูชา จึงอาจเป็นผลให้ประสิทธิภาพของรัฐสภาสำหรับการตรวจสอบการบริหารราชการแผ่นดินของรัฐบาลนายฮุนเซน ไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร สำหรับโครงสร้างการป้องกันและปราบปราบการทุจริต รวมทั้งสถานการณ์การทุจริต แบ่งได้เป็น ๓ ส่วน ดังนี้

๕.๑ <u>องค์กรป้องกันและปราบปรามการทุจริต</u> องค์กรป้องกันและปราบปราบการทุจริตของกัมพูชา ได้แบ่งออกเป็น ๒ ระดับ ดังนี้

<u>ระดับที่ ๑</u> สภาต่อต้านการทุจริตแห่งชาติ (National Anti-Corruption Council : NACC) เป็นองค์กรที่รับผิดชอบในด้านการกำหนดนโยบายต่อต้านการทุจริตแห่งชาติและกำกับดูแลหน่วยต่อต้านการทุจริต (Anti-Corruption Unit) ซึ่งเป็นหน่วยปฏิบัติการด้านการต่อต้านการทุจริต โดยองค์ประกอบของสภาต่อต้านฯ คือ (๑) ผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้รับการแต่งตั้งจากพระมหากษัตริย์ (๒) ผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้รับเลือกจากวุฒิสภา (๓) ผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้รับเลือกจากสภาผู้แทนราษฎร (๔) ผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้รับเลือกจากรัฐบาล (๕) ผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้รับเลือกจากสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน (๖) ผู้ทรงคุณวุฒิที่มาจากกระทรวงความสัมพันธ์ สภาผู้แทนราษฎร-วุฒิสภา และการตรวจสอบ (๗) ผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้เลือกจากสภาแห่งผู้พิพากษา (Council of Jurists) (๘) ผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้เลือกจากสภาการปฏิรูปกฎหมายและศาลยุติธรรม (Council for Legal and Judicial Reform) (๙) ผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้เลือกจากสภาสูงสุดของผู้พิพากษา (Supreme Council of Magistracy) (๑๐) ผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้รับเลือกจากคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนกัมพูชา และ (๑๑) ประธานหน่วยต่อต้านการทุจริต (Anti-Corruption Unit) สำหรับประธานสภาฯ และรองประธานสภาฯ มาจากการเลือกกันเองของสมาชิกสภาฯ

สำหรับอำนาจหน้าที่ที่สำคัญของสภาต่อต้านการทุจริตแห่งชาติ มีดังนี้

ก. พัฒนายุทธศาสตร์และนโยบายต่อสู้การทุจริต

ข. กำกับดูแลหน่วยต่อต้านการทุจริต (Anti-Corruption Unit)

ค. ให้คำปรึกษาแก่หน่วยต่อต้านการทุจริต (Anti-Corruption Unit)

ง. สั่งการให้หน่วยต่อต้านการทุจริต จัดทำรายงานและชี้แจง

จ. รายงานต่อนายกรัฐมนตรีเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของหน่วยต่อต้านการทุจริต

<u>ระดับที่ ๒</u> หน่วยต่อต้านการทุจริต (Anti-Corruption Unit) มีประธานหน่วยฯและรองประธานหน่วยฯ เป็นหัวหน้าหน่วยงานและรองหัวหน้าหน่วยงานตามลำดับ ซึ่งเป็นการแต่งตั้งตามพระบรมราชโองการที่เสนอโดยนายกรัฐมนตรี โดยหน่วยงานนี้เป็นหน่วยงานปฏิบัติการที่มีหน้าที่สืบสวนสอบสวนคดีเกี่ยวกับการทุจริต จัดทำแผนต่อต้านการทุจริต ตรวจสอบการเปิดเผยบัญชีทรัพย์สินและหนี้สิน เป็นต้น ทั้งนี้ หน่วยต่อต้านการทุจริตอยู่ภายใต้การกำกับของสภาต่อต้านการทุจริตแห่งชาติ

๕.๒ <u>กฎหมายต่อต้านการทุจริต</u> (Anti-Corruption Law) เป็นกฎหมายที่ตราขึ้นเมื่อปี ๒๕๕๓ ประกอบด้วย ๙ หมวด จำนวน ๕๗ มาตราดังนี้

หมวดที่ ๑ บททั่วไป มีการกล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการตรากฎหมายและอธิบายคำนิยาม ทั้งนี้มีประเด็นที่น่าสนใจ คือ มีคำนิยามของคำว่า “Conflict of interest”

หมวดที่ ๒ องค์กรต่อต้านการทุจริตประกอบด้วย ๒ องค์กรย่อย คือ สภาต่อต้านการทุจริตแห่งชาติ และหน่วยต่อต้านการทุจริต (ซึ่งรายละเอียดอยู่ในข้อ ๕.๑ แล้ว)

หมวดที่ ๓ งบประมาณและทรัพยากรสำหรับองค์กรต่อต้านการทุจริต ได้มีการกำหนดให้จัดสรรงบประมาณขององค์กรต่อต้านการทุจริตแยกจากการจัดสรรงบประมาณของคณะรัฐมนตรี

หมวดที่ ๔ การเปิดเผยบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน โดยเป็นการกำหนดให้บุคคลตามกฎหมายนี้มีหน้าที่เปิดเผยบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน

หมวดที่ ๕ กระบวนการบังคับใช้สำหรับการกระทำผิดทุจริต เช่น ประธานหน่วยต่อต้านการทุจริต สามารถสั่งยุติการปฏิบัติหน้าที่ของบุคคลใดที่พิสูจน์ได้ว่ากระทำความผิด หรือหน่วยต่อต้านการทุจริตสามารถตรวจสอบบัญชีธนาคาร ตรวจสอบเอกสารทางการค้า เอกสารทางการเงิน การดักฟังการสื่อสาร การบันทึกเสียง การบันทึกภาพ การบันทึกโทรศัพท์ เป็นต้น

หมวดที่ ๖ การกระทำผิดทุจริตและการลงโทษ โดยการระบุโทษของการกระทำผิดทุจริตนอกเหนือจากที่บัญญัติไว้ตามประมวลกฎหมายอาญา เช่น การบิดเบือนการใช้อำนาจหรือการใช้อำนาจโดยมิชอบ จะมีโทษจำคุกระหว่าง ๒–๕ ปี หากการกระทำผิดนี้มีผลสัมฤทธิ์จะทำให้มีโทษจำคุกระหว่าง ๕–๑๐ ปี และปรับเป็นเงินระหว่าง ๔–๑๐ ล้านรีล สำหรับความผิดฐานร่ำรวยผิดปกติโดยไม่อาจอธิบายถึงการเพิ่มของทรัพย์สินที่ไม่สอดคล้องกับการมีรายได้ที่แท้จริงแล้ว ก็จะถูกยึดทรัพย์สินให้ตกเป็นของแผ่นดิน และหากความร่ำรวยผิดปกตินี้ไปมีความเกี่ยวข้องกับคดีทุจริตใดแล้ว ผู้เป็นเจ้าของทรัพย์สินก็ต้องถูกลงโทษตามกฎหมายนี้ด้วย สำหรับผู้มีหน้าที่เปิดเผยบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินตามกฎหมายนี้แต่ไม่กระทำตาม ก็มีโทษจำคุกระหว่าง ๑ เดือน–๑ ปี และมีโทษปรับเป็นเงินระหว่าง ๑–๒ ล้านรีล เป็นต้น

หมวดที่ ๗ การส่งผู้ร้ายข้ามแดนและความช่วยเหลือทางกฎหมายระหว่างกัน เป็นบทบัญญัติที่เป็นความร่วมมือกับรัฐต่างประเทศ หรือการได้รับมอบอำนาจจากศาลต่างประเทศ เพื่อรวบรวมข้อมูล ค้นหา จับกุม ผู้กระทำผิด เป็นต้น

หมวดที่ ๘ บทเฉพาะกาล เพื่อกำหนดเวลาให้รัฐบาลดำเนินการจัดตั้งองค์กรต่อต้านการทุจริตภายใน ๖ เดือน

หมวดที่ ๙ บทสุดท้าย ให้ยกเลิกบทบัญญัติที่ขัดกับกฎหมายฉบับนี้

๕.๓ <u>สถานการณ์การทุจริตหรือการคอร์รัปชันของประเทศกัมพูชา</u> กัมพูชามีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการทุจริตหลายหน่วยงาน (นอกเหนือจากหน่วยงานในข้อ ๕.๑) เช่น สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน เป็นต้น แต่หน่วยงานเหล่านี้ไม่ได้เป็นอิสระอย่างแท้จริงเพราะยังถูกควบคุมโดยรัฐบาล และสภาพความโปร่งใสของสังคมกัมพูชายังเป็นประเด็นปัญหาที่ยังพร่ามัวอยู่ ตั้งแต่การแทรกแซงกระบวนการยุติธรรมโดยรัฐบาล เนื่องจากการแต่งตั้งผู้พิพากษาและพนักงานอัยการมาจากฝ่ายบริหาร หรือมีตัวเลขจากการสำรวจของ World Bank Enterprise Survey ที่พบว่า บริษัทธุรกิจประมาณร้อยละ ๘๐ จ่ายเงินพิเศษสำหรับการทำสัญญากับฝ่ายรัฐบาล โดยมูลค่าของเงินพิเศษดังกล่าว ประมาณร้อยละ ๔ ของวงเงินสัญญากับรัฐ หรือปัญหาการคอร์รัปชันมักจะเกิดขึ้นในสายงานด้านการจัดเก็บภาษีและศุลกากร นอกจากนั้นมีบุคคลในพรรครัฐบาลหรือพรรคประชาชนกัมพูชามีส่วนเกี่ยวพันกับบริษัทเอกชน จำนวน ๒๐ บริษัทที่เป็นคู่สัญญาการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ เป็นต้น ซึ่งสภาพการณ์นี้อาจมีผลให้ค่าดัชนีภาพลักษณ์คอร์รัปชัน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๒.๐๖ ในการสำรวจระยะเวลา ๗ ปีระหว่างปี ๒๕๔๘–๒๕๕๔ ทั้งนี้ กัมพูชามีค่าดัชนีฯ ที่ต่ำมากในกลุ่มประเทศอาเซียน โดยพม่าเป็นประเทศเดียวที่มีค่าดัชนีฯ น้อยกว่าค่าดัชนีฯ ของกัมพูชาเท่านั้น

๖. <u>สภาพปัญหาการคอร์รัปชันของประเทศอินโดนีเซีย</u>

อินโดนีเซียเป็นประเทศในกลุ่มอาเซียนที่มีพื้นที่ ประชากร และขนาดผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศที่ใหญ่ที่สุด และมีทรัพยากรธรรมชาติที่สมบูรณ์โดยเฉพาะทรัพยากรน้ำมันและป่าไม้ สำหรับโครงสร้างการป้องกันและปราบปราบการทุจริต รวมทั้งสถานการณ์การทุจริตของอินโดนีเซีย แบ่งได้เป็น ๓ ส่วน ดังนี้

๖.๑ <u>องค์กรป้องกันและปราบปรามการทุจริต</u> องค์กรป้องกันและปราบปราบการทุจริตของอินโดนีเซีย เริ่มมีการก่อตั้งในปี ๒๕๑๓ ด้วยการจัดตั้ง Commission of Four ที่เป็นองค์กรป้องกันและปราบปรามการทุจริตอันมาจากการแต่งตั้งของประธานาธิบดี ต่อมาในปี ๒๕๔๒ ได้มีการตรากฎหมายคณะมนตรีกำจัดการทุจริต (Law on the Commission to Eradicate Criminal Act of Corruption) เพื่อจัดตั้งองค์กรที่มีชื่อว่า คณะมนตรีกำจัดการทุจริต (Corruption Eradication Commission) และในปี ๒๕๔๕ ได้มีการตรากฎหมายเลขที่ ๓๐/๒๐๐๒ (Law No.30/2002) ทั้งนี้ชื่อขององค์กรในภาษาอินโดนีเซีย คือ Komisi Pemberantasan Korupsi จึงมีเรียกชื่อโดยย่อคือ “KPK” สำหรับสาระสำคัญมีดังนี้

<u>ส่วนที่ ๑ โครงสร้างองค์กร</u> โดยคณะมนตรีกำจัดการทุจริต (Corruption Eradication Commission) ประกอบด้วยประธานคณะมนตรีฯ และมนตรีฯ จำนวน ๔ คน รวมทั้งสิ้น ๕ คน ทั้งนี้กระบวนการได้มาซึ่งคณะมนตรีฯ เริ่มต้นจากการมีคณะกรรมการสรรหาเพื่อเสนอเสนอรายชื่อผู้ที่มีเหมาะสมต่อประธานาธิบดี หลังจากนั้นประธานาธิบดีจะเสนอชื่อเพื่อรับความเห็นชอบจากรัฐสภาต่อไป ทั้งนี้คณะมนตรีจะต้องมีคุณสมบัติพื้นฐานการศึกษาระดับปริญญาด้านกฎหมายหรือสาขาอื่น ๆ รวมทั้งจะต้องมีประสบการณ์ทำงานอย่างน้อย ๑๕ ปี ในด้านกฎหมาย การเศรษฐกิจ การเงินและการธนาคาร โดยคณะมนตรีฯ จะปฏิบัติงานพร้อมด้วยคณะที่ปรึกษาซึ่งมีจำนวน ๕ คนและเจ้าหน้าที่คณะมนตรีฯ ซึ่งคณะมนตรีฯ เป็นผู้แต่งตั้ง ทั้งนี้ผู้บังคับบัญชาหน่วยธุรการของคณะมนตรีฯ คือ เลขาธิการองค์กร (Secretary General)

สำหรับอำนาจหน้าที่ที่สำคัญของคณะมนตรีกำจัดการทุจริต ดังนี้

ก. ประสานกับองค์กรที่มีอำนาจตามกฎหมายสำหรับการกำจัดการทุจริต

ข. กำกับดูแลองค์กรที่มีอำนาจตามกฎหมายสำหรับการกำจัดการทุจริต

ค. ดำเนินการสืบสวนสอบสวน การกล่าวโทษ และการฟ้องคดีทุจริต

ง. ป้องกันการกระทำอันเป็นการทุจริต

จ. ติดตามตรวจสอบการบริหารราชการแผ่นดินของรัฐบาล

ในส่วนของโครงสร้างการปฏิบัติงาน ได้มีการกำหนดให้ประธานคณะมนตรีฯ เป็นหัวหน้าหน่วยงาน และมนตรี จำนวน ๔ คน เป็นรองหัวหน้าหน่วยงาน จึงมีการกำหนดสายงาน จำนวน ๔ สายงาน เพื่อให้สอดคล้องกับจำนวนรองหัวหน้าหน่วยงาน โดยการแบ่งหน้าที่ตามสายงานมีดังนี้

สายงานที่ ๑ การป้องกัน มีภารกิจเกี่ยวกับการตรวจสอบความมั่งคั่งของเจ้าหน้าที่รัฐ การให้ความรู้ด้านการป้องกันทุจริตต่อสาธารณะ การวิจัยและพัฒนา ฯลฯ

สายงานที่ ๒ การดำเนินการตามกฎหมาย มีภารกิจเกี่ยวกับการสืบสวนสอบสวน การกล่าวโทษและการฟ้องคดีทุจริต

สายงานที่ ๓ การจัดการข้อมูล มีภารกิจเกี่ยวกับการประมวลข้อมูล การสนับสนุนเครือข่ายระหว่างคณะมนตรีฯ และสถาบันต่าง ๆ และการกำกับดูแล

สายงานที่ ๔ การตรวจสอบภายและการรับเรื่องร้องเรียน มีภารกิจเกี่ยวกับการตรวจสอบภายในและการรับเรื่องร้องเรียน

๖.๒ <u>กฎหมายต่อต้านการทุจริต</u> มีกฎหมายที่สำคัญจำนวน ๒ ฉบับ ได้แก่ กฎหมายคณะมนตรีกำจัดการทุจริต (Law on the Commission to Eradicate Criminal Act of Corruption) หรือเรียกอีกชื่อหนึ่ง คือ กฎหมายเลขที่ ๓๑/๑๙๙๙ โดยสาระสำคัญของกฎหมายฉบับนี้เป็นการกำหนดฐานความผิดและบทลงโทษที่เชื่อมโยงกับประมวลกฎหมายอาญาที่มีบทลงโทษในเรื่องการทุจริตอยู่แล้ว และกฎหมายอีกฉบับหนึ่ง คือ กฎหมายเลขที่ ๓๐/๒๐๐๒ (Law No.30/2002) ที่เป็นการแก้ไขเพิ่มเติมเกี่ยวกับการใช้อำนาจหน้าที่ของคณะมนตรีกำจัดการทุจริตซึ่งได้กล่าวถึงบางส่วนใน<u>ข้อ ๖.๑</u> แล้ว ฉะนั้นจึงสรุปเฉพาะบางประเด็นเท่านั้น ดังนี้

มาตรา ๑๓ แห่งกฎหมายเลขที่ ๓๑/๑๙๙๙ กำหนดให้บุคคลที่ให้ของขวัญหรือสัญญาที่จะให้ของขวัญแก่ข้าราชการของรัฐ มีโทษจำคุกไม่เกิน ๓ ปี และมีโทษปรับเป็นเงินไม่เกิน ๑๕๐ ล้านรูเปียห์

มาตรา ๒๕ แห่งกฎหมายเลขที่ ๓๑/๑๙๙๙ กำหนดให้การดำเนินคดีทุจริตในศาลยุติธรรมจะต้องอยู่ในลำดับความสำคัญก่อนคดีประเภทอื่น

มาตรา ๒๙ (๑) แห่งกฎหมายเลขที่ ๓๑/๑๙๙๙ กำหนดโดยสรุปให้เจ้าหน้าที่ผู้สืบสวนสอบสวน พนักงานอัยการ และผู้พิพากษาสามารถเรียกรายการธุรกรรมทางการเงินจากธนาคารเพื่อประกอบการพิจารณา

มาตรา ๑๒ แห่งกฎหมายเลขที่ ๓๐/๒๐๐๒ องค์กรคณะมนตรีกำจัดการทุจริตมีอำนาจหน้าที่ในการดักฟังการสื่อสารและบันทึกการสนทนา การห้ามมิให้บุคคลเดินทางไปต่างประเทศ การเรียกข้อมูลทางการเงินจากสถาบันการเงิน การอายัดบัญชีเงินฝากในสถาบันการเงินของผู้ต้องหา จำเลย หรือฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง การสั่งให้บุคคลยุติการทำงานชั่วคราว การเรียกข้อมูลด้านความมั่งคั่งและด้านภาษีจากองค์กรที่เกี่ยวข้อง การขอความช่วยเหลือจากตำรวจสากลหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องในการแสวงหา การจับกุม การยึดทรัพย์สินในต่างประเทศ รวมทั้งการขอความร่วมมือจากตำรวจอินโดนีเซียในการจับกุม การยึดทรัพย์สินในคดีทุจริต

มาตรา ๕๓ แห่งกฎหมายเลขที่ ๓๐/๒๐๐๒ กำหนดให้มีศาลแผนกคดีทุจริตเพื่อดำเนินคดีที่เสนอมาจากคณะมนตรีกำจัดการทุจริต

๖.๓ <u>สถานการณ์การทุจริตหรือการคอร์รัปชันของประเทศอินโดนีเซีย</u> อินโดนีเซียมีปัญหาภาพลักษณ์ด้านคอร์รัปชัน โดยเฉพาะในช่วงเวลาภายใต้การปกครองของประธานาธิบดีซูฮาร์โต้ (Suharto) ระหว่างปี ๒๕๐๘–๒๕๔๐ ที่ครองอำนาจกว่า ๓๒ ปีในรูปแบบของการปกครองแบบอำนาจนิยมที่มีการรวบอำนาจอยู่ที่ฝ่ายรัฐบาล โดยไม่มีการตรวจสอบจากภาคส่วนอื่นอันเป็นการเอื้ออำนวยต่อการทุจริตจนเป็นที่มาของยุคลัทธิสมรู้ร่วมคิดและลัทธิพวกพ้องนิยม (collusion and nepotism) โดยบุคคลในครอบครัวหรือที่มีความใกล้ชิดกับประธานาธิบดีซูฮาร์โต้ มักจะได้รับการสนับสนุนจากรัฐสำหรับการดำเนินธุรกิจ ทั้งนี้ในเวลาต่อมาภายหลังจากที่ซูฮาร์โต้ได้พ้นจากตำแหน่งแล้ว จึงได้มีการดำเนินคดีนายทอมมี่ (Tommy) บุตรชาย หรือนาย Probosutedjo น้องชายต่างมารดาของซูฮาร์โต้ ในข้อหาเกี่ยวกับการทุจริต จนกระทั่งต้องรับโทษติดคุกในที่สุด จากเหตุดังกล่าวอาจเป็นผลให้ค่าดัชนีภาพลักษณ์คอร์รัปชันของอินโดนีเซียมีค่าดัชนีฯ ที่ต่ำมาก โดยค่าดัชนีฯ มีน้อยกว่า ๒.๕ ระหว่างปี ๒๕๓๘–๒๕๕๐ อย่างไรก็ตามตั้งแต่ปี ๒๕๕๑ เป็นต้นมา มีค่าดัชนีฯ มากกว่า ๒.๖ ทั้งนี้อินโดนีเซียมีการตรากฎหมายขึ้นมาสนับสนุนอีกหลายฉบับ เช่น กฎหมายการคุ้มครองพยานและเหยื่อ (Law 13/2006) เพื่อเป็นการคุ้มครองพยาน หรือกฎหมายการดำเนินคดี (Law 16/2004) ที่ห้ามมิให้พนักงานอัยการไปประกอบธุรกิจ เป็นต้น

๗. <u>สภาพปัญหาการคอร์รัปชั่นของประเทศลาว</u>

ลาวเป็นประเทศในกลุ่มอาเซียนที่มีพื้นที่และประชากรอยู่ในระดับปานกลางที่มีทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์ แต่ขนาดเศรษฐกิจยังค่อนข้างเล็ก โดยผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศประมาณ ๑๗,๔๓๓ ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ หรือประมาณร้อยละ ๓ ของประเทศไทยเท่านั้น (ข้อมูล IMF ปี ๒๕๕๔) โดยในปัจจุบันโครงสร้างอำนาจทางการเมืองมีลักษณะการรวมศูนย์อำนาจอยู่ที่พรรคปฏิวัติประชาชนลาวและไม่มีการเลือกตั้งสมาชิกรัฐสภาอย่างเสรี จึงอาจเป็นผลให้ประสิทธิภาพขององค์กรรัฐสภาสำหรับการตรวจสอบการบริหารราชการแผ่นดินของรัฐบาลลาว ไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร สำหรับโครงสร้างการป้องกันและปราบปรามการทุจริต รวมทั้งสถานการณ์การทุจริต แบ่งได้เป็น ๓ ส่วน ดังนี้

๗.๑ <u>องค์กรป้องกันและปราบปรามการทุจริต</u> องค์กรที่เกี่ยวข้องกับป้องกันและปราบปรามการทุจริตของลาวมีหลายองค์กร แต่ในกรณีนี้ขอนำเสนอเฉพาะองค์กรที่สำคัญ ดังนี้

๗.๑.๑ <u>องค์กรตรวจสอบรัฐ (State Inspection Authority : SIA)</u> เป็นองค์กรที่จัดตั้งในปี ๒๕๔๔ โดยคำสั่งนายกรัฐมนตรีที่ ๙๘ (decree of the Prime Minister No. 98/PM) ทั้งนี้ เป็นหน่วยงานที่ขึ้นตรงและมีหน้าที่รายงานผลการปฏิบัติต่อนายกรัฐมนตรี ต่อมาในปี ๒๕๕๐ ได้มีการตรากฎหมายองค์กรตรวจสอบรัฐ (Law on State Inspection 2007) เพื่อเป็นกลไกสำหรับการปฏิบัติหน้าที่ขององค์กรตรวจสอบรัฐในการสืบสอบสวนการทุจริต การสร้างระเบียบในการเปิดเผยบัญชีทรัพย์สิน สำหรับหน้าที่หลักขององค์กรตรวจสอบรัฐ มีอยู่ ๓ ประการ คือ

ก. การปราบปรามการทุจริตในวงงานราชการ

ข. การป้องกันและการสอบสวนการทุจริต

ค. การสร้างความโปร่งใสและความเป็นธรรมในการบริหารจัดการทรัพยากรสาธารณะ

๗.๑.๒ สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน (State Audit Office : SAO) เป็นองค์การที่จัดตั้งในปี ๒๕๔๑ โดยคำสั่งนายกรัฐมนตรีที่ ๑๗๔ (decree of the Prime Minister No. 174/PM) ทั้งนี้เป็นหน่วยงานที่ขึ้นตรงและมีหน้าที่รายงานผลการปฏิบัติต่อนายกรัฐมนตรี มีหน้าที่ตรวจสอบการใช้งบประมาณของหน่วยราชการและรัฐวิสาหกิจ รวมไปถึงโครงการร่วมทุนและโครงการที่เป็นการกู้เงินหรือการรับช่วยเหลือจากต่างประเทศ เพื่อให้ถูกต้องตามหลักการบัญชี

๗.๑.๓ องค์กรอัยการประชาชน (Organ of the People' s Prosecutors of the Lao PDR) เป็นหน่วยงานที่จัดตั้งเพื่อปฏิบัติหน้าที่กำกับดูแลการปฏิบัติงานของกระทรวงต่าง ๆ หน่วยงานอื่นที่มีสถานะเทียบเท่ากระทรวง และหน่วยงานบริหารส่วนท้องถิ่น เป็นต้น

๗.๑.๔ สภาผู้แทนราษฎร นอกเหนือจากหน้าที่ในการกำกับดูแลการใช้งบประมาณของรัฐแล้ว ได้มีการจัดตั้งคณะกรรมาธิการกำกับกิจการการเงินและเศรษฐกิจ (Commission on Economic and Financial Affairs) สำหรับเป็นกลไกในการตรวจสอบด้วย

๗.๑.๕ คณะกรรมาธิการควบคุมพรรค (Party Control Committee : PCC) เนื่องจากระบบการเมืองของลาวเป็นระบบการเมืองแบบพรรคเดียวที่บริหารประเทศ คือ พรรคปฏิวัติประชาชนลาว (Lao People' s Revolutionary Party) แต่เดิมองค์กรดังกล่าวนี้เป็นองค์กรหลักในการตรวจสอบการทำงานของหน่วยงานรัฐ แต่เมื่อมีการจัดตั้งหน่วยงานตามข้อ ๗.๑.๑–๗.๑.๔ เป็นผลให้องค์กรนี้ลดบทบาทลงไปและมีหน้าที่หลัก คือ การตรวจสอบกิจกรรมของพรรคฯ อนึ่ง ตามมาตรา ๓๘ แห่งกฎหมายต่อต้านการทุจริต (Law on Anti-Corruption) กำหนดโครงสร้างองค์กรต่อต้านการทุจริตของรัฐทั้งในหน่วยงานส่วนกลางและหน่วยงานระดับจังหวัด

๗.๒ กฎหมายต่อต้านการทุจริต (Anti-Corruption Law) เป็นกฎหมายที่ตราขึ้นในปี ๒๕๔๘ ประกอบด้วย ๑๐ หมวด จำนวน ๕๗ มาตรา ตามรายละเอียดดังนี้

หมวดที่ ๑ บททั่วไป มีการกล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการตรากฎหมาย ความหมายของคำว่า "คอร์รัปชัน" หลักการการป้องกันและการต่อสู้การทุจริต และความร่วมมือระหว่างประเทศสำหรับการป้องกันและการต่อต้านการทุจริต ฯลฯ

หมวดที่ ๒ การกระทำที่พิจารณาว่าเป็นการทุจริต เช่น การยักยอกฉ้อโกงทรัพย์สินของรัฐ การรับสินบน การฉ้อฉลจากการประมูลหรือการรับสัมปทาน การบิดเบือนการใช้อำนาจ การเปิดเผยความลับของรัฐเพื่อประโยชน์ส่วนตน การปลอมแปลงเอกสารหรือการใช้เอกสารปลอม ฯลฯ

หมวดที่ ๓ มาตรการป้องกันการคอร์รัปชัน เช่น การให้ความรู้ต่อสาธารณชน การส่งเสริมให้องค์กรมวลชนและองค์การประชาสังคมมีส่วนร่วมสำหรับการป้องกันและการต่อต้านการทุจริต การเปิดเผยบัญชีทรัพย์สินและหนี้สิน ฯลฯ

หมวดที่ ๔ การตรวจสอบการทุจริตตั้งแต่ขั้นตอนการตรวจสอบจากการเสนอเรื่อง การให้อำนาจต่อเจ้าหน้าที่สำหรับตรวจสอบเอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะบัญชีรายได้และรายจ่าย ตลอดจนการได้รับเงินช่วยเหลือหรือการกู้เงิน รวมทั้งการเรียกบุคคลมาชี้แจงข้อมูล

หมวดที่ ๕ มาตรการต่อต้านการทุจริต ถ้าผู้กระทำความผิดที่เป็นความผิดเพียงเล็กน้อยและให้การรับสารภาพ จะต้องคืนทรัพย์สินแก่รัฐและเข้ารับการศึกษาในเรื่องนี้ อย่างไรก็ตาม ผู้กระทำความผิดที่เป็น

เจ้าหน้าที่รัฐที่ไม่เต็มใจรายงานหรือหลีกเลี่ยงจากการเป็นผู้กระทำผิด จะต้องถูกลงโทษหลายประการ เช่น การบันทึกในประวัติการทำงาน การพักงาน การย้ายไปดำรงตำแหน่งที่ต่ำกว่า การปลดจากการทำงานโดยปราศจากอภิสิทธิ์ใด

หมวดที่ ๖ การบังคับคดี โดยกำหนดให้การพิจารณาของศาลประชาชนเป็นการตัดสินในขั้นสุดท้ายที่เป็นการบังคับคดีให้เป็นไปตามกฎหมาย ทั้งนี้ ให้องค์การต่อต้านการทุจริตติดตาม ส่งเสริมและอำนวยความสะดวกการบังคับคดีในกรณีทุจริต

หมวดที่ ๗ กำหนดให้มีองค์การต่อต้านการทุจริตที่อยู่ในส่วนกลางและระดับจังหวัด โดยองค์การฯ ที่อยู่ในส่วนกลางให้มีฐานะเทียบเท่ากระทรวง สำหรับองค์การฯ ที่อยู่ในระดับจังหวัดให้มีฐานะเทียบเท่ากับฝ่ายจังหวัด

หมวดที่ ๘ ข้อผูกพัน ความรับผิดชอบ และสิทธิของเจ้าหน้าที่ โดยบุคคลหรือองค์การที่ไม่ปฏิบัติตามข้อผูกพันหรือความรับผิดชอบตามกฎหมายนี้ จะถือว่าเป็นการละเมิดกฎหมาย

หมวดที่ ๙ เป็นบทลงโทษของผู้กระทำความผิดตามกฎหมายนี้

หมวดที่ ๑๐ บทสุดท้าย เป็นการกำหนดวันที่กฎหมายนี้มีผลบังคับใช้

๗.๓ <u>สถานการณ์การทุจริตของประเทศลาว</u> แม้ว่าลาวจะมีหน่วยงานหรือกฎหมายหลายฉบับที่เป็นกลไกสำหรับการตรวจสอบ แต่สภาพปัญหาการทุจริตยังเกิดขึ้นในหลายฐานความผิด เช่น การทุจริตจากการเก็บภาษีและการศุลกากร การออกใบอนุญาตการทำธุรกิจ การออกใบอนุญาตการทำงานให้แก่บุคคลต่างด้าวที่ผิดกฎหมาย การนำเข้าหรือส่งออกรถยนต์ การลักลอบตัดไม้ การส่งออกไม้ผิดกฎหมาย ฯลฯ ทั้งนี้อาจประเมินได้ว่า ประเทศลาวมีทรัพยากรป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์อันเป็นที่ต้องการของประเทศต่าง ๆ ประกอบกับมีการกำหนดหลักเกณฑ์อย่างเข้มงวดสำหรับการประกอบธุรกิจของผู้ลงทุนจากต่างประเทศ ดังนั้นจึงอาจเป็นเงื่อนไขให้มีการใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบในการก่อการทุจริต ทั้งนี้ค่าดัชนีภาพลักษณ์คอร์รัปชันของลาว มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๒.๓ ในระยะเวลาการสำรวจ ๗ ปีระหว่างปี ๒๕๔๘–๒๕๕๔ ซึ่งเป็นค่าที่ต่ำมาก

๘. <u>สภาพปัญหาการคอร์รัปชั่นของประเทศมาเลเซีย</u>

มาเลเซียเป็นประเทศในกลุ่มอาเซียนที่มีพื้นที่และจำนวนประชากรอยู่ในระดับปานกลางซึ่งมีความหลากหลายของชาติพันธุ์ต่าง ๆ นอกจากนั้นยังมีทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์ อีกทั้งมีขนาดทางเศรษฐกิจที่ค่อนข้างใหญ่และอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในระดับสูง สำหรับโครงสร้างการป้องกันและปราบปรามการทุจริตรวมทั้งสถานการณ์การทุจริต แบ่งได้เป็น ๓ ส่วน ดังนี้

๘.๑ <u>องค์กรป้องกันและปราบปรามการทุจริต</u> องค์กรป้องกันและปราบปรามการทุจริตของมาเลเซีย คือ องค์กรต่อต้านการทุจริต (Malaysian Anti-Corruption Commission : MACC) โดยก่อนหน้านี้หน่วยงานดังกล่าวมีการจัดตั้งก่อนปี ๒๕๕๒ ในชื่อของ “Anti-Corruption Agency : ACA” และ “National Bureau of Investigation : NBI” ต่อมามีการเปลี่ยนชื่อและการปรับโครงสร้างขององค์กรตามกฎหมาย Malaysian Anti-Corruption Commission Bill 2008 มีสาระสำคัญดังนี้

๘.๑.๑ <u>โครงสร้าง</u> องค์กรต่อต้านการทุจริต (Malaysian Anti-Corruption Commission : MACC) มีหัวหน้าหน่วยที่เป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุด คือ หัวหน้าผู้ตรวจการ (Chief Commissioner) ซึ่งได้รับการแต่งตั้ง

จากสมเด็จพระราชาธิบดีมาเลเซียตามคำแนะนำของนายกรัฐมนตรีมาเลเซีย สำหรับวาระการทำงานของหัวหน้าผู้ตรวจการจะถูกระบุไว้ในคำสั่งแต่งตั้ง แม้ว่าหน่วยงานดังกล่าวนี้อยู่ในสังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี แต่เป็นไปเพื่อเหตุผลการบริหารงานด้านงบประมาณและบุคคล โดยให้ลักษณะการปฏิบัติงานเป็นไปอย่างอิสระปราศจากการแทรกแซงจากฝ่ายใด ทั้งนี้ มีสายงานที่สำคัญประกอบด้วย (๑) สายงานปฏิบัติการซึ่งมีหน้าที่สืบสวนสอบสวน (๒) สายงานบริหารงานซึ่งมีหน้าที่บริหารงานทั่วไป และ (๓) สายงานป้องกันซึ่งมีหน้าที่ให้ความรู้หรือให้การศึกษาต่อชุมชนในเรื่องความสุจริต

๘.๑.๒ อำนาจหน้าที่ขององเจ้าหน้าที่องค์กรต่อต้านการทุจริต

ก. พิจารณารายงานขององค์กรฯ สำหรับการกระทำผิดตามกฎหมายนี้และดำเนินการสอบสวนในฐานะผู้ตรวจการหรือเจ้าหน้าที่องค์กร

ข. ดำเนินการสืบสวนสอบสวนการกระทำผิดทุจริต

ค. ตรวจสอบระบบและกระบวนการทำงานของหน่วยงานรัฐ เพื่ออำนวยความสะดวกในการตรวจสอบการกระทำผิดทุจริต และให้มีการทบทวนวิธีการ ระบบการทำงาน หรือกระบวนการทำงานตามความเห็นของหัวหน้าผู้ตรวจการ (Chief Commissioner)

ง. ให้คำปรึกษาแก่หน่วยงานของรัฐสำหรับการเปลี่ยนแปลงระบบหรือกระบวนการทำงานเพื่อลดความเป็นไปได้ของการทุจริต

จ. ให้การศึกษาต่อสาธารณชนสำหรับต่อต้านการทุจริต

ฉ. ประสานภาคส่วนต่าง ๆ ของสังคมสำหรับการต่อต้านการทุจริต

๘.๑.๓ องค์ประกอบย่อยที่สำคัญขององค์กรต่อต้านการทุจริต คือ

(๑) Anti-Corruption Advisory Board เป็นคณะกรรมการย่อยที่ทำหน้าที่ให้คำปรึกษาสำหรับการกำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์ต่อต้านการทุจริต

(๒) Complaints Committee เป็นคณะกรรมการย่อยที่รับเรื่องร้องเรียนของการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่คณะกรรมการฯ ซึ่งไม่ชอบด้วยกฎหมายแต่ไม่มีลักษณะเป็นฐานความผิดทางอาญา

(๓) Special Committee on Corruption เป็นคณะกรรมการย่อยที่มีหน้าที่ให้คำปรึกษาแก่นายกรัฐมนตรีเกี่ยวกับปัญหาทุจริตภายในประเทศ โดยคณะกรรมการย่อยคณะนี้มีจำนวน ๗ คนที่ประกอบด้วยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา

๘.๒ กฎหมายต่อต้านการทุจริต กฎหมายองค์กรต่อต้านการทุจริต (Malaysian Anti-Corruption Commission Bill 2008) เป็นกฎหมายที่ตราขึ้นในปี ๒๕๕๑ แต่มีผลบังคับใช้ในปี ๒๕๕๒ ประกอบด้วย ๙ หมวด และมีจำนวน มาตรา ตามรายละเอียดดังนี้

หมวดที่ ๑ บทเริ่มต้น เป็นการกำหนดหลักการและวัตถุประสงค์ของกฎหมายฉบับนี้ และมีการกำหนดคำนิยามตามกฎหมายนี้ เช่น ลักษณะของการให้รางวัล (gratification) ที่อยู่ในรูปแบบการใช้เงิน การให้ของขวัญ หรือความหมายขององค์การสาธารณะ เช่น ส่วนราชการ ฯลฯ

หมวดที่ ๒ การจัดตั้งองค์กรต่อต้านทุจริต เป็นการให้รายละเอียดในส่วนที่เป็นการจัดตั้งองค์กร เช่น ที่มาของตำแหน่งหัวหน้าผู้ตรวจการ การแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ อำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ โดยรายละเอียดอยู่ในข้อ ๘.๑

หมวดที่ ๓ บทที่ว่าด้วยคณะกรรมการย่อยขององค์กรต่อต้านการทุจริต โดยรายละเอียดอยู่ในข้อ ๘.๑.๓

หมวดที่ ๔ การกำหนดฐานความผิดและการลงโทษ ซึ่งเป็นการระบุฐานความผิดที่เป็นการรับสิ่งจูงใจเพื่อการกระทำผิดทุจริต การจูงใจให้ถอนการเสนอเข้าประมูลการก่อสร้างหรือการใช้บริการต่อหน่วยงานสาธารณะ การให้สินบนต่อเจ้าหน้าที่รัฐ หรือเจ้าหน้าที่รัฐที่รับสินบน

หมวดที่ ๕ การสืบสวนสอบสวน การแสวงหา การยึดหรือการจับกุม โดยเป็นการกำหนดให้เจ้าหน้าที่ของรัฐมีอำนาจการเรียกเอกสารหรือข้อมูล อายัดและเปิดซองจดหมาย การดักฟังและการบันทึกการสื่อสารด้วยระบบโทรคมนาคม และหากปรากฏว่า ผู้ต้องสงสัยกระทำผิดคดีทุจริตจะเดินทางออกจากมาเลเซีย ก็สามารถมีคำสั่งให้บุคคลดังกล่าวมอบเอกสารเดินทางต่อเจ้าหน้าที่

หมวดที่ ๖ หลักฐานทางคดี เป็นการระบุถึง จำเลยในคดีทุจริตจะถูกสันนิษฐานไว้ก่อนว่า ทำผิดทุจริต ถ้าไม่สามารถอธิบายต่อศาลได้ก็จะถูกลงโทษได้ หรือ ผู้ครอบครองทรัพย์สินโดยที่ไม่อาจแสดงให้เป็นที่พอใจถึงการได้รับทรัพย์สินโดยสุจริตหรือไม่ ก็จะถูกลงโทษยึดทรัพย์ได้

หมวดที่ ๗ การดำเนินคดีและการพิจารณาคดี เป็นการกำหนดถึงเขตอำนาจศาลในการพิจารณาคดี

หมวดที่ ๘ บททั่วไป เป็นการระบุเรื่องต่าง ๆ ที่ไม่ได้อยู่ในหมวดอื่น ๆ เช่น การคุ้มครองพยาน ความรับผิดตามกฎหมายของผู้ที่ไปกระทำความผิดตามกฎหมายนี้นอกประเทศ

หมวดที่ ๙ บทยกเลิกและการรักษา โดยกำหนดให้มีการยกเลิกกฎหมายต่อต้านการทุจริต (Anti-Corruption Law 1997) และให้มีบทเฉพาะกาลของการบังคับใช้ตามกฎหมายเดิม

๘.๓ สถานการณ์การทุจริตของประเทศมาเลเซีย การตรากฎหมายกฎหมายองค์กรต่อต้านการทุจริต (Malaysian Anti-Corruption Commission Bill 2008) เป็นสัญญาณให้เห็นความพยายามของการป้องกันและปราบปรามการทุจริตอย่างมีนัยสำคัญ เพราะเป็นครั้งแรกที่มีการตรากฎหมายโดยเฉพาะที่เป็นการกำหนดขอบเขตอำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ให้ชัดเจนขึ้นและมีการกำหนดค่าตอบแทนที่เป็นการสร้างแรงจูงใจให้กับเจ้าหน้าที่ สำหรับผลงานในปี ๒๕๕๓ ก็แสดงเห็นให้ประจักษ์ เช่น การดำเนินคดีกับบุคคล ๓๘๑ ราย โดยในจำนวนดังกล่าวเป็นข้าราชการ ๑๓๑ คนและนักการเมือง ๑ คน และส่วนของการดำเนินคดีในศาลก็มีคำพิพากษาของศาลว่า มีการกระทำความผิดใน ๓๐๙ คดี นอกเหนือจากกฎหมายดังกล่าวแล้ว มาเลเซียมีกฎหมายอีกหลายฉบับที่เป็นเครื่องมือสำหรับการป้องกันและปราบปรามการทุจริต เช่น กฎหมายปราบปรามการฟอกเงิน กฎหมายคุ้มครองพยาน เป็นต้น ทั้งนี้ ค่าดัชนีภาพลักษณ์คอร์รัปชันของมาเลเซียมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๙๗ ในระยะเวลาการสำรวจ ๑๗ ปีระหว่างปี ๒๕๓๘–๒๕๕๔

๙. <u>สภาพปัญหาการคอร์รัปชันของประเทศพม่า</u>

พม่าเป็นประเทศในกลุ่มอาเซียนที่มีพื้นที่ขนาดใหญ่และจำนวนประชากรมาก รวมทั้งมีทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์เช่นเดียวกัน อย่างไรก็ตาม ขนาดทางเศรษฐกิจของประเทศค่อนข้างเล็กเพราะรูปแบบการปกครองเป็นแบบรวมศูนย์อำนาจตั้งแต่การรัฐประหารในปี ๒๕๐๕ ขณะเดียวกันโครงสร้างทางเศรษฐกิจเป็นระบบที่ควบคุมโดยรัฐจึงทำให้ไม่มีการลงทุนจากต่างประเทศหรือการขยายตัวทางเศรษฐกิจมากนัก จนกระทั่งมีการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองตั้งแต่ปี ๒๕๕๔ จนถึงปัจจุบันซึ่งมีการปฏิรูปการเมืองที่เปิดโอกาสให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอย่างเสรี จึงทำให้สภาพการณ์เปลี่ยนแปลงไปอย่างมีนัยสำคัญ สำหรับโครงสร้างการป้องกันและปราบปราบการทุจริตรวมทั้งสถานการณ์การทุจริต แบ่งได้เป็น ๓ ส่วน ดังนี้

๙.๑ <u>องค์กรป้องกันและปราบปรามการทุจริต</u> องค์กรป้องกันและปราบปราบการทุจริตของพม่า คือ สำนักสอบสวนพิเศษ (Bureau of Special Investigation : BSI) เป็นหน่วยงานที่จัดตั้งในปี ๒๔๙๔ มีหน้าที่สืบสวนสอบคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ คดีการหลบเลี่ยงภาษี และคดีทุจริต โดยหัวหน้าหน่วยงานสูงสุด คือ อธิบดีหรือผู้อำนวยการ (Director General) ทั้งนี้ เป็นหน่วยงานในสังกัดกระทรวงกิจการภายใน (Ministry of Home affairs) สำหรับหน่วยงานที่สำคัญเกี่ยวกับการปรามปราบการทุจริตในลำดับรองมา คือ การจัดตั้งคณะกรรมการควบคุมกลางสำหรับการฟอกเงิน (Central Control Board of Money Laundering) ที่จัดตั้งตามกฎหมาย Control of Money Laundering Law ซึ่งตราขึ้นในปี ๒๕๔๕

๙.๒ <u>กฎหมายต่อต้านการทุจริต</u> กฎหมายป้องกันการทุจริต (Prevention of Corruption Act 1948) เป็นกฎหมายเดิมที่ตราขึ้นในปี ๒๔๙๑ โดยสาระสำคัญของกฎหมายสรุปได้ว่า ความหมายของการทุจริตตามกฎหมายนี้ไม่ได้มีความหมายเฉพาะการรับสินบนหรือการรับผลประโยชน์ในรูปตัวเงินหรือทรัพย์สินเท่านั้น แต่ยังรวมไปถึงการให้บริการหรือการสร้างความพอใจในรูปแบบอื่น ๆ ด้วย ทั้งนี้ ได้มีการกำหนดให้เจ้าหน้าที่มีอำนาจในการสืบสวนสอบสวน รวมทั้งการตรวจสอบบัญชีธนาคารหรือการมีทะเบียนต่าง ๆ ด้วย เมื่อมีการดำเนินคดีแล้วก็ให้ผู้ถูกกล่าวหามีภาระในการพิสูจน์ว่า ไม่ได้กระทำความผิดตามกฎหมายนี้ (โดยปกติแล้ว ระบบการกล่าวหาในศาลเป็นภาระการพิสูจน์ของผู้กล่าวหามิใช่เป็นภาระการพิสูจน์ของผู้ถูกกล่าวหา–ผู้จัดทำบทความ) นอกจากนั้นศาลอาจสันนิษฐานว่า ผู้กล่าวหากระทำความผิดถ้ามีรายได้หรือทรัพย์สินมากกว่าระดับรายได้ที่เป็นจริงก็จะมีการยึดทรัพย์อีกด้วย ทั้งนี้ บทลงโทษมีทั้งโทษจำคุกที่มีระยะเวลาถึง ๗ ปี สำหรับระดับโทษตามกฎหมายนี้จะมีความรุนแรงมากกว่าบทลงโทษตามประมวลกฎหมายอาญา

๙.๓ <u>สถานการณ์การทุจริตของประเทศพม่า</u> ปัญหาการทุจริตในพม่าถือว่าอยู่ในขั้นวิกฤต เนื่องจากค่าดัชนีภาพลักษณ์คอร์รัปชันมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๑.๕๖ ในระยะเวลาการสำรวจ ๙ ปีระหว่างปี ๒๕๔๖–๒๕๕๔ ทั้งนี้ ในปี ๒๕๕๔ พม่าอยู่ในประเทศลำดับที่ ๑๘๐ จากประเทศที่มีการสำรวจ จำนวน ๑๘๒ ประเทศ โดยประเทศที่มีค่าดัชนีฯ ต่ำกว่าพม่าก็มีเฉพาะประเทศเกาหลีเหนือและโซมาเลียเท่านั้น โดยปัญหาส่วนหนึ่งมาจากโครงสร้างการปกครองที่เป็นรวมศูนย์อำนาจของคณะทหารผู้ยึดอำนาจตั้งแต่ปี ๒๕๐๕ เป็นผลให้มีสภาพสังคมขาดระบบการตรวจสอบจากรัฐสภาหรือสื่อมวลชน แม้แต่ในระบบศาลยุติธรรมก็มีสภาพปัญหาความโปร่งใสเช่นกันเพราะมีการกล่าวอ้างว่า คณะผู้ยึดอำนาจมีบทบาทในการแต่งตั้งผู้พิพากษาในศาลฎีกา ทั้งนี้เมื่อมีความพยายามปฏิรูปการเมืองตั้งแต่ปี ๒๕๕๔ เป็นต้นมา ทำให้มีความริเริ่มของการตรากฎหมายต่อต้านการทุจริตฉบับใหม่ ให้มีประสิทธิภาพมากกว่าเดิม โดยการนำสาระและรูปแบบของกฎหมายต่อต้านการทุจริตของมาเลเซียและสิงคโปร์ มาเป็นตัวแบบสำหรับการยกร่างกฎหมายฉบับใหม่นี้

๑๐. <u>สภาพปัญหาการคอร์รัปชันของประเทศฟิลิปปินส์</u>

ฟิลิปปินส์เป็นประเทศในกลุ่มอาเซียนที่มีขนาดพื้นที่ปานกลางโดยมีสภาพภูมิศาสตร์เป็นหมู่เกาะ แต่มีจำนวนประชากรมากเป็นอันดับที่ ๒ ของอาเซียน ในส่วนของขนาดทางเศรษฐกิจของประเทศอยู่ในขนาดกลางโดยอยู่ในลำดับที่ ๔ ของอาเซียน สำหรับโครงสร้างการป้องกันและปราบปราบการทุจริตรวมทั้งสถานการณ์การทุจริต แบ่งได้เป็น ๓ ส่วน ดังนี้

๑๐.๑ <u>องค์กรป้องกันและปราบปรามการทุจริต</u> องค์กรป้องกันและปราบปราบการทุจริตของฟิลิปปินส์ มีหน่วยงานที่สำคัญ ๒ แห่ง คือ

๑๐.๑.๑ <u>สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน</u> (Office of Ombudsman) เป็นหน่วยงานที่จัดตั้งขึ้นตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ ค.ศ. ๑๙๘๗ เพื่อควบคุมการปฏิบัติงานหน่วยงานของรัฐ รวมถึงการสืบสวนเกี่ยวกับการทุจริตด้วย โดยผู้ตรวจการแผ่นดิน จำนวน ๑ คน และรองผู้ตรวจการแผ่นดิน เป็นตำแหน่งที่ได้รับการแต่งตั้งจากประธานาธิบดี ซึ่งมาจากการเสนอบัญชีรายชื่อโดยสภายุติธรรม (Judicial and Bar Council อันเป็นองค์กรที่ประกอบด้วยประธานศาลฎีกา ผู้พิพากษาศาลฎีกา ซึ่งเกษียณอายุแล้ว ศาสตราจารย์ด้านนิติศาสตร์ ผู้แทนสถาบันรัฐสภา ผู้แทนองค์กร Integrated Bar และผู้แทนภาคเอกชน) โดยมีวาระการดำรงตำแหน่ง ๗ ปี ทั้งนี้เพื่อเป็นหลักประกันที่สนับสนุนการปฏิบัติงานของผู้ตรวจการแผ่นดินปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างสุจริตและมีประสิทธิภาพ ปราศจากการแทรกแซงขององค์กรภายนอก จึงกำหนดให้สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน มีอิสระด้านงบประมาณ และในระหว่างการดำรงตำแหน่งของผู้ตรวจการแผ่นดิน ห้ามมิให้มีการพ้นจากตำแหน่งยกเว้นการถอดถอน (Impeachment) ตามที่กฎหมายบัญญัติ ทั้งนี้ผู้ตรวจการแผ่นดินมีฐานะเป็นหัวหน้าสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน สำหรับอำนาจหน้าที่และการจัดตั้งองค์กรในส่วนของการป้องกันและปราบปรามการทุจริต มีดังนี้

ก. <u>อำนาจหน้าที่</u>

- สืบสวนสอบสวนในกรณีการทุจริตโดยเจ้าหน้าที่รัฐ รวมไปถึงความร่ำรวยผิดปกติ
- ออกหมายเรียก (subpoena) เพื่อให้ส่งหลักฐานหรือมีคำสั่งให้บุคคลมาให้การ และรวมไปถึงการตรวจสอบบัญชีธนาคาร
- ตรวจสอบสาเหตุการทุจริตในวงงานราชการ และนำเสนอข้อเสนอแนะเกี่ยวกับมาตรฐานทางจริยธรรมและประสิทธิภาพ

ข. <u>การจัดตั้งองค์กร</u> นอกเหนือจากหน่วยงานที่ขึ้นตรงต่อผู้ตรวจการแผ่นดิน เช่น สำนักตรวจสอบและประเมินผล สำนักสื่อมวลชนสัมพันธ์ ฯลฯ จึงมีการแบ่งงานตามสายงานของผู้ช่วยผู้ตรวจการแผ่นดิน เช่น สายงานบริหาร (งานบุคคลและการเงิน) สายงานสืบสวนเบื้องต้น สายงานสืบสวนภาคสนาม (การตรวจสอบทรัพย์สินและการสืบความลับ) หรือสายงานป้องกัน (การสร้างความร่วมมือกับชุมชนหรือการประสานความร่วมมือกับสาธารณชน) ฯลฯ

๑๐.๑.๒ <u>ศาลต่อต้านการทุจริต</u> (Anti-graft court หรือ Sandiganbayan) เป็นศาลพิเศษที่กำหนดให้มีขึ้นตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ ค.ศ. ๑๙๗๓ ทั้งนี้มีฐานะทางกฎหมายเทียบเท่ากับศาลอุทธรณ์ สำหรับคณะผู้พิพากษาประกอบด้วยประธานศาล จำนวน ๑ คน และผู้พิพากษาอีก ๑๔ คน รวมทั้งสิ้น ๑๕ คน โดยคณะผู้พิพากษามีกำหนดวาระการเกษียณอายุที่อายุ ๗๐ ปีบริบูรณ์ สำหรับศาลดังกล่าวนี้ถูกจัดตั้งเพื่อทำ

หน้าที่พิพากษาคดีที่เกี่ยวกับการทุจริตหรือการรับสินบนของเจ้าหน้าที่รัฐทั้งในส่วนที่เป็นคดีอาญาและคดีแพ่ง รวมทั้งสมาชิกรัฐสภาที่กระทำผิดเกี่ยวกับคดีทุจริตก็ต้องถูกดำเนินคดีในศาลนี้ด้วย ทั้งนี้ ฐานความผิดยังรวมไปถึงความร่ำรวยผิดปกติด้วย (ill-gotten wealth)

๑๐.๒ <u>กฎหมายต่อต้านการทุจริต</u> กฎหมายต่อต้านการรับสินบนและพฤติกรรมการทุจริต (Anti-Graft and of Corruption Practices Act 1960) เป็นกฎหมายที่ตราขึ้นในปี ๒๕๐๓ มีจำนวน ๑๖ มาตรา โดยสาระสำคัญของกฎหมายสรุปได้ดังนี้

มาตรา ๑ การแสดงเจตนารมณ์ของกฎหมายในการต่อต้านการทุจริต

มาตรา ๒ การจำกัดคำนิยามตามกฎหมายนี้

มาตรา ๓ การกำหนดฐานความผิดตามกฎหมายนี้ เช่น การรับผลประโยชน์หรือการเสนอผลประโยชน์ สินบน เงินรางวัล เพื่อจูงใจให้กระทำผิดทุจริต รวมทั้งการยอมรับทำงานของเจ้าหน้าที่รัฐหรือการให้บุคคลในครอบครัวของเจ้าหน้าที่รัฐ เข้าทำงานในองค์กรธุรกิจเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการใช้อำนาจของผู้นั้น ไม่ว่าระหว่างดำรงตำแหน่งหรือพ้นจากตำแหน่งภายใน ๑ ปี

มาตรา ๔ การห้ามบุคคลธรรมดา โดยให้ถือว่า การกระทำดังกล่าวนี้ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ถ้าบุคคลในครอบครัวหรือบุคคลใกล้ชิดกับเจ้าหน้าที่รัฐ ไปแสวงหาผลประโยชน์ในการเรียกรับผลประโยชน์ที่เป็นของขวัญ สิ่งของต่าง ๆ จากบุคคลที่มีธุรกรรมทางเศรษฐกิจกับรัฐ

มาตรา ๕ การห้ามมิให้คู่สมรสหรือญาติสนิทภายในไม่เกินชั้นที่ ๓ (within the third civil degree) ของประธานาธิบดี รองประธานาธิบดี ประธานวุฒิสภา หรือประธานสภาผู้แทนราษฎร ไปดำเนินการแทรกแซง ไม่ว่าจะเป็นทางตรงหรือทางอ้อม สำหรับการทำธุรกรรมทางเศรษฐกิจกับรัฐ อย่างไรก็ตามมีข้อยกเว้นตามที่กำหนดในมาตรานี้

มาตรา ๖ ห้ามมิให้สมาชิกรัฐสภารับผลประโยชน์จากองค์กรธุรกิจเอกชนที่ได้รับผลประโยชน์โดยตรงจากกฎหมายหรือการลงมติของสมาชิกรัฐสภา ตามที่รัฐสภาได้เคยมีมติอนุมัติไว้แล้ว หรือตามที่รัฐสภามีมติเห็นชอบในระหว่างวาระการทำงานของรัฐสภาสมัยนั้น

มาตรา ๗ การแสดงบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน โดยมีการกำหนดให้เจ้าหน้าที่ของรัฐและสมาชิกรัฐสภา มีหน้าที่แจ้งบัญชีฯ ต่อหน่วยงานต้นสังกัด

มาตรา ๙ เป็นบทลงโทษตามกฎหมายนี้ที่กำหนดให้มีโทษจำคุกระหว่าง ๑–๑๐ ปี ถ้าทำผิดตามมาตรา ๓–๖ และให้มีบทลงโทษสำหรับการริบทรัพย์สินในกรณีมีความร่ำรวยผิดปกติ

๑๐.๓ <u>สถานการณ์การทุจริตของประเทศฟิลิปปินส์</u> ปัญหาภาพลักษณ์การทุจริตในฟิลิปปินส์ถือว่าเป็นกรณีศึกษาระดับนานาชาติ โดยการอยู่ในตำแหน่งของประธานาธิบดีมาร์กอส (Ferdinand Marcos) ระหว่างปี ๒๕๐๘–๒๕๒๙ มีการบริหารประเทศที่สร้างความฉ้อฉลทุจริตและเอื้ออำนวยผลประโยชน์ให้กับกลุ่มบุคคลใกล้ชิด ในส่วนของอุตสาหกรรมน้ำตาลหรืออุตสาหกรรมยาสูบ รวมทั้งธุรกิจอื่น ๆ เมื่อประธานาธิบดีมาร์กอสพ้นจากตำแหน่งในปี ๒๕๒๙ จึงได้เดินทางลี้ภัยไปอยู่ในต่างประเทศ และรัฐบาลฟิลิปปินส์ในเวลาต่อมาได้สอบสวนการทุจริตของมาร์กอส พร้อมกับติดตามทรัพย์สินของมาร์กอสในต่างประเทศ โดยได้ดำเนินการในขั้นตอนของกฎหมายจนกระทั่งได้ดำเนินการเป็นประเทศแรกที่ทำให้ธนาคารในประเทศ

สวิตเซอร์แลนด์ต้องเปิดเผยบัญชีทรัพย์สินของมาร์กอส และในที่สุดมีการคืนเงินจากประเทศสวิตเซอร์แลนด์ประมาณ ๖๘๔ ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ต่อรัฐบาลฟิลิปปินส์ ทั้งนี้มีการวิเคราะห์ว่า ทรัพย์สินของมาร์กอสจำนวนมากยังอยู่ในต่างประเทศที่ยังไม่สามารถนำคืนมาได้ และมีการประมาณการตามรายงานประจำ ค.ศ. ๒๐๐๔ ขององค์กรความโปร่งใสระหว่างประเทศ (Transparency International Global Corruption Report 2004) ที่ระบุว่า มาร์กอสเป็นผู้นำลำดับที่ ๒ ของโลกที่มีพฤติกรรมการทุจริตมากที่สุด โดยมีการทุจริตที่คำนวณเป็นตัวเงินประมาณ ๕–๑๐ พันล้านดอลลาร์สหรัฐ สำหรับค่าดัชนีภาพลักษณ์คอร์รัปชันของฟิลิปปินส์มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๒.๗๑ ในระยะเวลาการสำรวจ ๑๗ ปีระหว่างปี ๒๕๓๘–๒๕๕๔

๑๑. <u>สภาพปัญหาการคอร์รัปชันของประเทศสิงคโปร์</u>

สิงคโปร์เป็นประเทศในกลุ่มอาเซียนที่มีพื้นที่ขนาดเล็กที่สุด แต่ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศต่อคน (GDP Per Capita) สูงมากที่สุดในกลุ่มประเทศอาเซียน สำหรับโครงสร้างการป้องกันและปราบปรามการทุจริตรวมทั้งสถานการณ์การทุจริต แบ่งได้เป็น ๓ ส่วน ดังนี้

๑๑.๑ <u>องค์กรป้องกันและปราบปรามการทุจริต</u> องค์กรป้องกันและปราบปรามการทุจริตของสิงคโปร์ คือ สำนักสืบสวนพฤติกรรมการทุจริต (Corrupt Practices Investigation Bureau : CPIB) โดยก่อนหน้านี้หน่วยงานดังกล่าวถูกจัดตั้งครั้งแรกที่มีชื่อว่า Anti-Corruption Branch (ACB) ในปี ๒๔๙๕ โดยเป็นหน่วยงานย่อยของแผนกสืบสวนคดีอาชญากรรมขององค์กรตำรวจ ต่อมาได้ปรับโครงสร้างหน่วยงานให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น ทั้งนี้ มีสาระสำคัญโดยสังเขปดังนี้

๑๑.๑.๑ <u>โครงสร้าง</u> สำนักสืบสวนพฤติกรรมการทุจริต (Corrupt Practices Investigation Bureau : CPIB) มีหัวหน้าหน่วยที่เป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุด คือ ผู้อำนวยสำนักฯ ที่มีสายการบังคับบังคับขึ้นตรงกับนายกรัฐมนตรี ดังนั้นหน่วยงานนี้จึงมีฐานะเป็นหน่วยงานอิสระจากองค์กรตำรวจและหน่วยงานอื่น ๆ เพื่อป้องกันการแทรกแซงการสืบสวนสอบสวนจากภายนอก

๑๑.๑.๒ <u>อำนาจหน้าที่ขององค์กรป้องกันและปราบปรามการทุจริต</u>

ก. รับเรื่องร้องเรียนและสืบสวนสวนข้อกล่าวหาที่มีการทุจริต ทั้งนี้ ไม่เฉพาะผู้ต้องสงสัยเท่านั้น แต่รวมไปถึงครอบครัวและหลักฐานการเงินของผู้ต้องสงสัยด้วย

ข. สืบสวนสอบสวนความประพฤติที่ไม่เหมาะสมของเจ้าหน้าที่ซึ่งยังไม่มีลักษณะเป็นการทุจริตที่ร้ายแรง

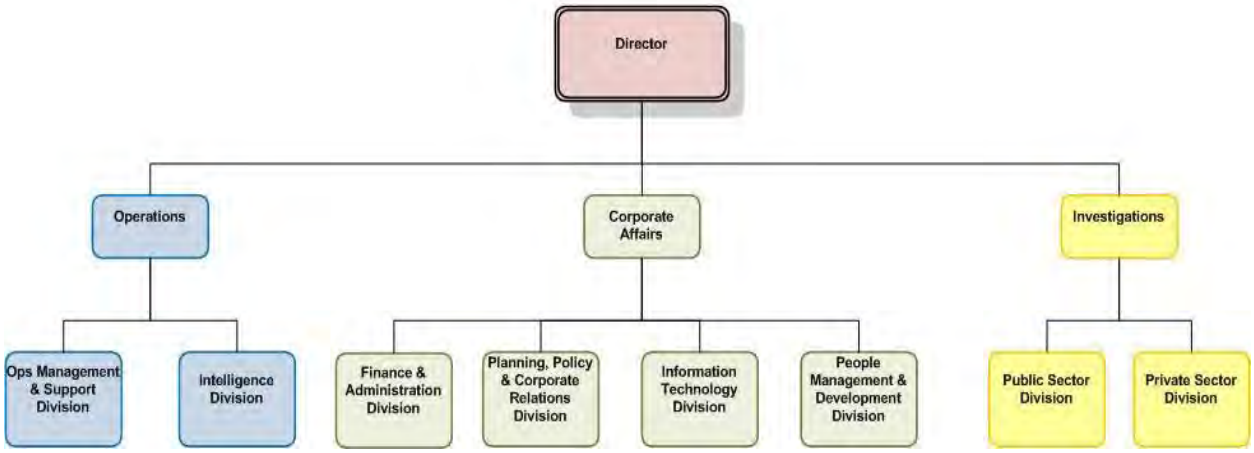
ค. ป้องกันการทุจริตโดยการตรวจสอบการปฏิบัติและแบบแผนในการให้บริการงานสาธารณะ เพื่อที่จะลดโอกาสในการประพฤติผิดคดีทุจริต

๑๑.๑.๓ <u>โครงสร้างขององค์กรป้องกันและปราบปรามการทุจริต</u> คือ

ก. ฝ่ายปฏิบัติการ (operations) เป็นฝ่ายสนับสนุนข้อมูลให้แก่ฝ่ายสืบสวนสอบสวน เช่น งานด้านข้อมูล (intelligence) หรืองานสอบสวนด้านคอมพิวเตอร์ เป็นต้น

ข. ฝ่ายกิจการองค์กร (corporate affairs) เป็นฝ่ายบริหารงานภายในองค์กร เช่น งานด้านการเงิน ทรัพยากรมนุษย์ นโยบายและแผน เป็นต้น

ค. ฝ่ายสืบสวนสอบสวน โดยมีการแบ่งการสืบสวนสอบสวนเป็น ๒ แผนก คือ แผนกสืบสวนสอบสวนภาครัฐ (public sector) และแผนสืบสวนสอบภาคเอกชน (private sector)



๑๑.๒ <u>กฎหมายต่อต้านการทุจริต</u> กฎหมายป้องกันการทุจริต (Prevention of Corruption) เป็นกฎหมายที่ตราขึ้นในปี ๒๕๐๓ มีจำนวน ๓๗ มาตรา และมีการแก้ไขเพิ่มเติมในปี ๒๕๔๕ โดยสาระสำคัญของกฎหมายเป็นการให้อำนาจเจ้าหน้าที่รัฐ สรุปได้ดังนี้

หมวดที่ ๑ บทเริ่มต้น (มาตรา ๑–๒) เป็นการอธิบายคำนิยามตามกฎหมายนี้

หมวดที่ ๒ การแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ (มาตรา ๓–๔ F) เป็นการแต่งตั้งเจ้าหน้าที่และประเด็นที่เกี่ยวข้องกับเจ้าหน้าที่ โดยรายละเอียดบางส่วนอยู่ในข้อ ๑๑.๑ แล้ว

หมวดที่ ๓ การกระทำผิดและบทโทษ (มาตรา ๕–๑๔) เป็นการกำหนดฐานความผิดในกรณีทุจริต เช่น การให้หรือการรับสินบน โดยเป็นการลงโทษทั้งผู้ให้และผู้รับ สำหรับการให้สินบนต่อสมาชิกรัฐสภา ให้มีโทษปรับเป็นเงินไม่เกิน ๑๐๐,๐๐๐ ดอลลาร์สิงคโปร์หรือจำคุกไม่เกิน ๗ ปี

หมวดที่ ๔ อำนาจของการจับกุมและสืบสวนสอบสวน (มาตรา ๑๕–๒๕) เช่น อำนาจในการจับกุมโดยปราศจากหมายจับ อำนาจในการได้มาซึ่งข้อมูลจากการตรวจสอบบัญชีธนาคาร ตู้นิรภัยในธนาคาร บัญชีการถือหุ้น เป็นต้น ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมีโทษจำคุกและถูกปรับเป็นเงิน

หมวดที่ ๕ หลักฐานแห่งคดี (มาตรา ๒๓–๒๕) เช่น การได้รับสิ่งของหรือเงิน โดยอ้างว่า เป็นการได้รับตามประเพณีนั้น ไม่อาจกล่าวอ้างในการพิจารณาคดี

หมวดที่ ๖ บทเบ็ดเตล็ด (มาตรา ๒๖–๓๗) เช่น การคุ้มครองพยาน

๑๑.๓ <u>สถานการณ์การทุจริตของประเทศสิงคโปร์</u> สภาพปัญหาการทุจริตของสิงคโปร์ก่อนปี ๒๕๐๓ ก็อยู่ในสภาพร้ายแรงเหมือนกับสถานการณ์ในหลายประเทศในกลุ่มอาเซียน โดยมีการทุจริตอย่างกว้างขวางในหมู่เจ้าหน้าที่ของรัฐ เช่น เจ้าหน้าที่ตำรวจ เจ้าหน้าที่สรรพากร เจ้าหน้าที่ศุลกากรฯลฯ จนกระทั่งการทุจริตกลายเป็นวิถีปฏิบัติในชีวิตประจำวันของชาวสิงคโปร์ ปัญหาดังกล่าวมีสาเหตุจากโครงสร้างทางกฎหมายและองค์กรทางราชการของสิงคโปร์ในช่วงเวลาดังกล่าวไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอที่จะแก้ปัญหาการทุจริตได้ แต่เมื่อพรรคกิจประชาชนเข้าบริหารประเทศในปี ๒๕๐๒ พร้อมกับความตระหนักว่า สิงคโปร์เป็น

ประเทศเล็กจึงมีความจำเป็นต้องปรับโครงสร้างของประเทศด้วยการกำจัดภัยคอร์รัปชัน เพื่อดึงดูดการลงทุนจากต่างชาติซึ่งจะส่งผลต่อความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในที่สุด ต่อมาจึงได้มีการจัดตั้งองค์กรและตรากฎหมายตามที่กล่าวถึงในข้อ ๑๑.๑ และข้อ ๑๑.๒ แล้ว ทั้งนี้หลักคิดที่สำคัญของรัฐบาลสิงคโปร์ประการหนึ่ง คือ การแก้ไขปัญหาทุจริตต้องเริ่มต้นจากสาเหตุของปัญหา คือ ข้าราชการควรมีเงินเดือนที่ค่อนข้างสูงเพื่อให้เพียงพอต่อการครองชีพและไม่มีแรงจูงใจสำหรับการทุจริต เช่น ในปี ๒๕๕๕ รายได้ต่อปีของนายกรัฐมนตรีสิงคโปร์เท่ากับ ๒.๒ ล้านดอลลาร์สิงคโปร์ซึ่งมีค่าประมาณ ๕๖.๑ ล้านบาท (อัตราแลกเปลี่ยน ๑ ดอลลาร์สิงคโปร์เท่ากับ ๒๕.๕๐ บาท) ในขณะที่นายกรัฐมนตรีไทยมีรายได้ต่อปีที่คิดจากเงินเดือนและเงินประจำตำแหน่งเพียง ๑.๔๖ ล้านบาทหรือประมาณร้อยละ ๒.๖๑ ของรายได้ต่อปีของนายกรัฐมนตรีสิงคโปร์เท่านั้น ในขณะเดียวกันก็ได้มีการวางระเบียบเพื่อควบคุมพฤติกรรมข้าราชการ เช่น การห้ามยืมเงินจากบุคคลที่มีการติดต่อธุรกิจกับราชการ การเปิดเผยบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินต่อราชการ การห้ามก่อหนี้ที่ไม่มีหลักประกันเกินกว่า ๓ เท่าของเงินเดือน เป็นต้น

นอกจากนั้น บทบัญญัติทางกฎหมายได้มุ่งหวังต่อการปราบปราบการทุจริตอย่างรุนแรง เช่น จำเลยในคดีทุจริตจะถูกสันนิษฐานไว้ก่อนว่า ทำผิดทุจริต ถ้าไม่สามารถอธิบายต่อศาลได้ก็จะถูกลงโทษได้ (ซึ่งต่างกับระบบกฎหมายไทยที่ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่า จำเลยไม่มีความผิดจนกว่าจะมีคำพิพากษาเป็นที่สิ้นสุด) หรือการให้อำนาจต่อศาลในการมีคำสั่งให้ผู้รับสินบนต้องจ่ายเงินต่อรัฐเป็นจำนวนเงินที่ได้รับมา เช่น ได้รับเงินสินบนจำนวน ๑ ล้านดอลลาร์สิงคโปร์ก็จะต้องจ่ายเงินต่อรัฐเพื่อเป็นการลงโทษในจำนวน ๑ ล้านดอลลาร์สิงคโปร์เท่ากัน

๑๒. <u>สภาพปัญหาการคอร์รัปชันของประเทศไทย</u>

โครงสร้างการป้องกันและปราบปราบการทุจริตรวมทั้งสถานการณ์การทุจริตของไทย แบ่งได้เป็น ๓ ส่วน ดังนี้

๑๒.๑ <u>องค์กรป้องกันและปราบปรามการทุจริต</u> องค์กรป้องกันและปราบปราบการทุจริตของไทย มีหน่วยงานที่สำคัญ ๒ แห่ง คือ

๑๒.๑.๑ <u>คณะกรรมการป้องกันและปราบปราบการทุจริตแห่งชาติ</u> (ปปช.) โดยองค์กรนี้ในชื่อเดิมคือ คณะกรรมการป้องกันและปรามปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ (ป.ป.ป.) ซึ่งมีการจัดตั้งครั้งแรกในปี ๒๕๑๘ และมีที่มาจากการเสนอชื่อจากคณะรัฐมนตรี เพื่อขอความเห็นชอบจากสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา แต่องค์กรที่ยกร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ พิจารณาแล้วเห็นว่าหากให้คณะกรรมการ ป.ป.ป. อยู่ในฝ่ายบริหารก็จะไม่มีความเป็นอิสระสำหรับการปราบปรามการทุจริตอย่างแท้จริง จึงกำหนดให้คณะกรรมการ ปปช. เป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญที่มีความอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ โดยเป็นการโอนอำนาจหน้าที่ ความรับผิดชอบ บุคลากร และทรัพย์สินจากคณะกรรมการ ปปช. ทั้งนี้ให้มีที่มาจากการกำหนดให้คณะกรรมการสรรหาบุคคลที่เหมาะสมเพื่อดำรงตำแหน่งกรรมการ ปปช. สำหรับเสนอต่อวุฒิสภาเพื่อรับความเห็นชอบต่อไป

ทั้งนี้ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ได้กำหนดในลักษณะเดียวกันโดยให้คณะกรรมการ ปปช. เป็นองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ มีประธานกรรมการคนหนึ่งและกรรมการอื่นอีก ๘ คน แต่มีความเปลี่ยนแปลงในอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ ปปช. อย่างมีนัยสำคัญ เนื่องจากแต่เดิมนั้นคณะกรรมการ ปปช. มีหน้าที่ไต่สวนและวินิจฉัยคดีที่เกี่ยวกับการทุจริตของเจ้าหน้าที่ของรัฐทั้งหมดทุกระดับ

ไม่ว่าจะเป็นผู้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีหรือผู้ดำรงตำแหน่งพนักงานพิมพ์ดีด เป็นผลให้คดีจำนวนมากค้างอยู่ในการพิจารณา ดังนั้น จึงมีการกำหนดหลักการใหม่โดยให้ทำหน้าที่ไต่สวนและวินิจฉัยคดี เฉพาะเจ้าหน้าที่รัฐตั้งแต่ผู้บริหารระดับสูงหรือข้าราชการซึ่งดำรงตำแหน่งตั้งแต่ผู้อำนวยการกองหรือเทียบเท่า ทั้งนี้ ให้รวมถึงเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือข้าราชการในระดับต่ำกว่าที่ร่วมกระทำผิดกับผู้ดำรงตำแหน่งดังกล่าว/ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง หรือมีการกระทำผิดในฐานความผิดตามที่กฎหมายกำหนด และยังให้มีหน้าที่สำหรับการกำกับคุณธรรมและจริยธรรมของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ยิ่งไปกว่านั้นเพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการ ปปช. มีความครอบคลุมและดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพ จึงกำหนดให้มีกรรมการป้องกันและปราบการทุจริตประจำจังหวัด

๑๒.๑.๑ <u>คณะกรรมการป้องกันและปราบปราบการทุจริตในภาครัฐ</u> (ปปท.) เป็นคณะกรรมการที่มีการจัดตั้งตามพระราชบัญญัติมาตรการของฝ่ายบริหารในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ พ.ศ. ๒๕๕๑ โดยประกอบด้วยประธานกรรมการและกรรมการอื่นอีกไม่เกิน ๕ คนที่คณะรัฐมนตรีแต่งตั้งโดยความเห็นชอบจากสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา สำหรับอำนาจหน้าที่ของ ปปท. โดยสรุปคือ ไต่สวนข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการทุจริตของเจ้าหน้าที่ของรัฐในฝ่ายบริหารที่ไม่ใช่ผู้บริหารระดับสูง ข้าราชการในองค์กรศาล องค์กรรัฐสภา องค์การอัยการ องค์กรตามรัฐธรรมนูญ องค์กรของรัฐที่ไม่อยู่ภายใต้การกำกับของฝ่ายบริหาร ผู้บริหารท้องถิ่น และสมาชิกสภาท้องถิ่น ฯลฯ ยกเว้นแต่เจ้าหน้าที่ของรัฐที่อยู่ภายใต้บังคับแห่งกฎหมายนี้ที่ไปร่วมกระทำผิดกับผู้บริหารระดับสูง

๑๒.๒ <u>กฎหมายป้องกันและปรามปรามการทุจริต</u> กฎหมายเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการทุจริต มีจำนวนหลายฉบับ แต่ที่ถือว่าเป็นกฎหมายหลักที่อาจกล่าวได้ว่า มีความสำคัญที่สุด คือ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม เพราะเป็นกลไกทางกฎหมายของคณะกรรมการ ปปช. ดังนั้นจึงสรุปได้ดังนี้

หมวด ๑ เป็นการกำหนดคุณสมบัติ ลักษณะต้องห้าม การเข้าสู่ตำแหน่งหรือการพ้นจากตำแหน่งคณะกรรมการ ปปช.

หมวด ๒ เป็นการกำหนดอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ ปปช. ในการไต่สวน วินิจฉัย หรือสรุปข้อเท็จจริงแล้วแต่กรณี เพื่อเสนอต่อองค์กรต่าง ๆ เพื่อดำเนินคดีหรือถอดถอนจากตำแหน่ง แล้วแต่กรณี อันเนื่องจากการทุจริต การทำผิดต่อหน้าที่ หรือการร่ำรวยผิดปกติ ฯลฯ

หมวด ๓ การตรวจสอบทรัพย์สินและหนี้สิน เป็นการกำหนดตำแหน่งของผู้มีหน้าที่แสดงบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน รวมทั้งวิธีการและขั้นตอนในการแสดงบัญชีฯ

หมวด ๔ การไต่สวนข้อเท็จจริง เป็นการกำหนดวิธีการไต่สวนข้อเท็จจริง เพื่อรวบรวมหลักฐานและข้อเท็จจริงก่อนที่คณะกรรมการ ปปช. จะมีมติ

หมวด ๕ การถอดถอนจากตำแหน่ง เป็นการกำหนดตำแหน่งและขั้นตอนที่คณะกรรมการ ปปช. จะรายงานต่อวุฒิสภาเพื่อให้มีมติถอดถอนจากตำแหน่ง

หมวด ๖ การดำเนินคดีอาญาผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองตามมาตรา ๒๗๕ ของรัฐธรรมนูญ เป็นการกำหนดการดำเนินคดีในศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

หมวด ๗ การร้องขอให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน

หมวด ๘ การตรวจสอบเจ้าหน้าที่รัฐซึ่งมิใช่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองตามมาตรา ๒๗๕ ของรัฐธรรมนูญ เช่น ผู้บริหารระดับสูง ข้าราชการในองค์กรรัฐสภาหรือศาล เป็นต้น

หมวด ๙/๑ การส่งเสริมการป้องกันและปราบปรามการทุจริต เช่น การกำหนดให้มีสินบนสำหรับผู้แจ้งเบาะแสการทุจริต การคุ้มครองพยาน ฯลฯ

หมวด ๙/๒ กรรมการป้องกันและปราบปรามทุจริตประจำจังหวัด โดยให้แต่ละจังหวัดมีกรรมการ ปปช. ประจำจังหวัดในจำนวนไม่น้อยกว่าสามคนและไม่เกินห้าคน

หมวด ๑๐ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ปฏิบัติหน้าที่เป็นหน่วยธุรการของคณะกรรมการ ปปช.

หมวด ๑๑ บทกำหนดโทษ โดยเป็นการกำหนดโทษจำคุกและปรับเป็นตัวเงิน โดยโทษจำคุกสูงสุดตามกฎหมายนี้เท่ากับสิบปีและโทษปรับสูงสุดเท่ากับสองแสนบาท

๑๒.๓ <u>สถานการณ์การทุจริตของประเทศไทย</u> ประเทศไทยถือเป็นประเทศหนึ่งในกลุ่มอาเซียนที่มีโครงสร้างทางกฎหมายที่ทันสมัยโดยให้มีคณะกรรมการ ปปช. เป็นองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ เพื่อให้มีความเป็นอิสระในการไต่สวนข้อเท็จจริงในเบื้องต้น การจัดตั้งคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในฝ่ายบริหาร (ปปท.) การกำหนดให้องค์กรอัยการเป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญโดยเป็นอิสระจากฝ่ายบริหาร รวมทั้งการจัดตั้งศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง เพื่อให้มีความรวดเร็วในการดำเนินคดีให้เสร็จสิ้นภายในการตัดสินของศาลยุติธรรมเพียงชั้นเดียว นอกจากนั้นยังมีมาตรการใหม่ ๆ เพื่อให้มีความโปร่งใสและป้องกันการทุจริตด้วยการเปิดเผยบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ดำรงตำแหน่งระดับสูง การเปิดเผยข้อมูลตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ การจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์ ฯลฯ อย่างไรก็ตามค่าดัชนีภาพลักษณ์คอร์รัปชันระหว่างปี ๒๕๓๘–๒๕๕๔ ได้แสดงว่า ปัญหาการทุจริตของไทยยังอยู่ในสภาพที่ไม่พึงประสงค์ เนื่องจากค่าดัชนีฯ เฉลี่ยเท่ากับ ๓.๓๒ และไทยไม่เคยมีค่าดัชนีฯ สูงมากกว่า ๓.๘ ฉะนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า โครงสร้างทางการเมืองและการบริหารไม่ใช่ปัจจัยที่สำคัญเพียงประการเดียวสำหรับการแก้ปัญหาการทุจริต แต่ต้องมีองค์ประกอบอื่น ๆ ด้วย เช่น การสร้างจิตสำนึกในความร่วมมือของประชาชนสำหรับการแจ้งข้อมูล เป็นต้น

๑๓. <u>สภาพปัญหาการคอร์รัปชันของประเทศเวียดนาม</u>

โครงสร้างการป้องกันและปราบปราบการทุจริตรวมทั้งสถานการณ์การทุจริต แบ่งได้เป็น ๓ ส่วน ดังนี้

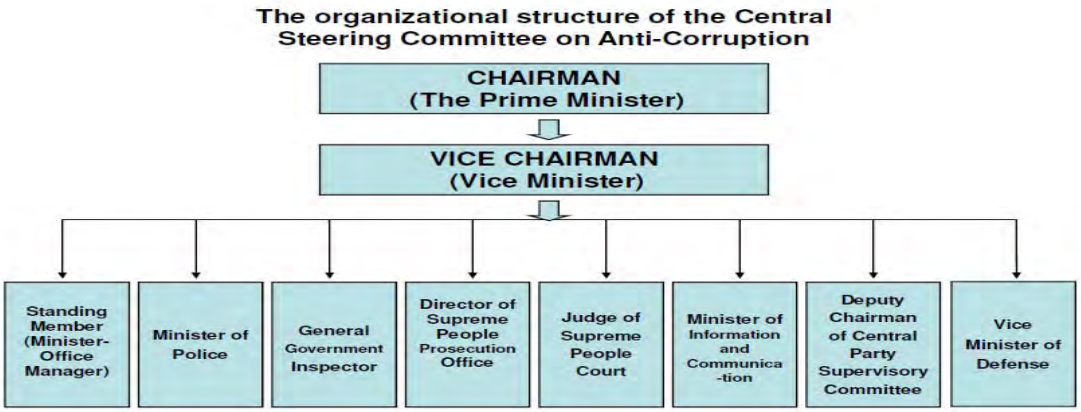
๑๓.๑ <u>องค์กรป้องกันและปราบปรามการทุจริต</u> องค์กรป้องกันและปราบปราบการทุจริตของเวียดนามที่สำคัญมีหลายหน่วยงาน เช่น ผู้ตรวจการรัฐบาล (Government Inspectorate of Vietnam) เป็นองค์กรที่อยู่ในฝ่ายบริหารสำหรับการรับเรื่องร้องทุกข์ ตรวจสอบ และต่อต้านการทุจริต (มีลักษณะการทำงานคล้ายกับผู้ตรวจการแผ่นดิน) อย่างไรก็ตามผู้ตรวจการรัฐบาลไม่ได้มีอำนาจสำหรับการฟ้องศาลโดยตรง จึงจะต้องส่งผลการตรวจสอบไปให้องค์กรอัยการประชาชนสูงสุด (Supreme People's Procuracy) หรือหน่วยงานอื่น เพื่อดำเนินการฟ้องร้องทางคดีต่อไป ทั้งนี้เมื่อพิจารณาแล้วว่า ภารกิจการปราบปรามการทุจริตได้มีการกำหนดไว้ในอีกหลายหน่วยงาน เช่น สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน (State Audit) เป็นต้น สำหรับมาตรา ๗๓ แห่งกฎหมายต่อต้านการทุจริต (Anti-Corruption Law) ได้กำหนดให้มีคณะกรรมการกลาง

สำหรับการป้องกันและปราบปรามการทุจริต (Central Steering Committee for Corruption Prevention and Combat) โดยมีสาระสำคัญโดยสังเขปดังนี้

๑๓.๑.๑ โครงสร้าง คณะกรรมการกลางฯ มีกรรมการจำนวน ๑๐ คน ประกอบด้วยนายกรัฐมนตรีเป็นประธานกรรมการ รองนายกรัฐมนตรีคนหนึ่ง เป็นรองประธานกรรมการ สำหรับกรรมการอีก ๘ คน เช่น ผู้ตรวจการรัฐบาล ประธานศาลฎีกา อัยการประชาชนสูงสุด เป็นต้น

๑๓.๑.๒ อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการกลางฯ คณะกรรมการกลางฯ มีหน้าที่กำกับประสานงาน ตรวจสอบ และกระตุ้นการมีกิจกรรมสำหรับการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในทั่วประเทศ แต่ไม่มีหน้าที่ดำเนินการในขั้นตอนการพิจารณาคดีของศาลยุติธรรม สำหรับหน้าที่หลักของคณะกรรมการกลางฯ คือ การประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ เนื่องจากกำหนดให้มีหัวหน้าหน่วยงานที่สำคัญเกี่ยวกับการต่อต้านการทุจริตอย่างครอบคลุมแล้ว นอกจากนั้นยังมีกำหนดให้มีคณะกรรมการกลางฯ ระดับจังหวัดด้วย เพื่อให้การต่อต้านการทุจริตในระดับท้องถิ่นมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น

๑๓.๑.๓ หน่วยธุรการคณะกรรมการกลางฯ คือ สำนักงานคณะกรรมการกลางสำหรับการป้องกันและปราบปรามการทุจริต (Office of the Central Steering Committee for Anti-Corruption) ที่มีการจัดตั้งในปี ๒๕๕๐ โดยมีเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานในระยะเริ่มต้นประมาณ ๑๐๐ คนเพื่อสนับสนุนการทำงานของคณะกรรมการกลางฯ



๑๓.๒ กฎหมายต่อต้านการทุจริต นอกเหนือจากการบทบัญญัติตามประมวลกฎหมายอาญาที่กำหนดฐานความผิดและบทลงโทษเกี่ยวกับคดีทุจริตไว้แล้ว เช่น มาตรา ๒๗๙ กำหนดบทลงโทษสำหรับการรับสินบน โดยให้มีโทษจำคุกระหว่าง ๒–๗ ปี เป็นต้น แต่เพื่อให้มีการประสานของหน่วยงานต่าง ๆ สำหรับการต่อต้านการทุจริต จึงได้มีการตรากฎหมายต่อต้านการทุจริต (Anti-Corruption Law) ในปี ๒๕๔๘ และมีการแก้ไขในปี ๒๕๕๐ โดยมีสาระสำคัญดังนี้

หมวดที่ ๑ บททั่วไป เป็นการอธิบายคำนิยามตามกฎหมายและฐานความผิดจากการทุจริต เช่น การทุจริตทรัพย์สิน การรับสินบน การใช้อำนาจหน้าที่โดยมิชอบ ฯลฯ

หมวดที่ ๒ การป้องกันการทุจริต เป็นบทที่ให้ความสำคัญเกี่ยวกับความโปร่งใสในการดำเนินการต่าง ๆ ของการใช้อำนาจรัฐ เช่น การเผยแพร่รายละเอียดสำหรับการจัดซื้อจัดจ้างในส่วนของแผนการประมูล

วิธีการเชิญผู้เข้าประมูล รายชื่อผู้เข้าประมูล ผลการประมูล หรือการจำหน่ายหุ้นของรัฐวิสาหกิจ ก็ถูกกำหนดให้ใช้วิธีการประมูลในการจำหน่ายครั้งแรกและมีการเผยแพร่ให้สาธารณชนได้รับทราบ

หมวดที่ ๓ การตรวจสอบการทุจริต เป็นบทที่กล่าวย้ำการใช้อำนาจตรวจสอบของหน่วยงานรัฐ โดยให้มีการกำหนดแผนการการตรวจประจำและการตรวจที่ไม่มีการคาดหมายไว้ ทั้งนี้ ได้มีการกำหนดสิทธิของพลเมืองในการกล่าวโทษ โดยหน่วยงานรัฐต้องกำหนดวิธีการเก็บความลับของผู้กล่าวโทษ รวมทั้งจัดให้มีมาตรการคุ้มครองผู้กล่าวโทษเมื่อปรากฏการคุกคามผู้กล่าวโทษ

หมวดที่ ๔ การดำเนินการกับพฤติกรรมการทุจริต เช่น นอกเหนือจากพฤติกรรมการทุจริตที่ระบุไว้ในมาตรา ๓ ให้ถือว่าพฤติกรรมเหล่านี้เป็นการละเมิดกฎหมาย เช่น การไม่รายงานพฤติกรรมการทุจริตที่ตนเองได้รับรู้ หรือการข่มขู่คุกคามผู้ทำหน้าที่ตรวจสอบ รายงานหรือร้องทุกข์กล่าวโทษในกรณีการทุจริต

หมวดที่ ๕ การจัดตั้งองค์กรรัฐสำหรับการต่อต้านการทุจริต ซึ่งได้กล่าวถึงในข้อ ๑๓.๑ แล้ว

หมวดที่ ๖ บทบาทและความรับผิดชอบของสังคมในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต โดยกำหนดให้ภาคส่วนต่าง ๆ มีส่วนร่วมในการต่อต้านการทุจริตด้วยการให้ข้อมูลหรือการประสานกับภาครัฐ ทั้งนี้ยังกำหนดให้คณะกรรมการตรวจสอบประชาชน (People's inspection Boards) ในระดับชุมชนและท้องถิ่นรวมทั้งหน่วยงานภาครัฐและองค์กรเอกชนด้วย

หมวดที่ ๗ ความร่วมมือกับต่างประเทศ

หมวดที่ ๘ กำหนดเวลาการบังคับใช้กฎหมายในวันที่ ๑ มิถุนายน ๒๕๔๙

๑๓.๓ <u>สถานการณ์การทุจริตของประเทศเวียดนาม</u> ปัญหาการทุจริตของเวียดนามมีสภาพไม่พึงประสงค์เหมือนกับสถานการณ์ของหลายประเทศในกลุ่มอาเซียน โดยมีแนวคิดลัทธิพวกพ้องนิยม (nepotism) ในสังคมเวียดนาม จึงปรากฏความช่วยเหลืออุปถัมภ์ในวงราชการโดยเฉพาะการแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ตำรวจจะมีการแต่งตั้งจากบุคคลที่มีความสัมพันธ์กับพรรคคอมมิวนิสต์หรือการแต่งตั้งผู้พิพากษา ก็จะอาศัยความสัมพันธ์ส่วนตัวแทนที่จะประเมินจากความรู้ความเชี่ยวชาญด้านกฎหมาย ยิ่งไปกว่านั้น มีการสำรวจของ Global Corruption Barometer (2010) ที่สรุปได้คือ บุคคลร้อยละ ๔๙ ที่มีการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ตำรวจได้ระบุว่ามีการจ่ายสินบนให้แก่ตำรวจ จากเหตุดังกล่าวเป็นผลให้มีการประเมินกระบวนการยุติธรรมของเวียดนามว่า ไม่มีความโปร่งใส รวมทั้งขาดมาตรฐานอันเป็นที่ยอมรับระหว่างประเทศ สำหรับภาคการบริหารราชการที่ถูกระบุว่า ประสบกับปัญหาการทุจริต คือ การจัดเก็บภาษีและการออกใบอนุญาต ทั้งนี้ค่าดัชนีภาพลักษณ์คอร์รัปชันของเวียดนามมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๒.๖๑ ในเวลาการสำรวจ ๑๕ ปีระหว่างปี ๒๕๔๐–๒๕๕๔

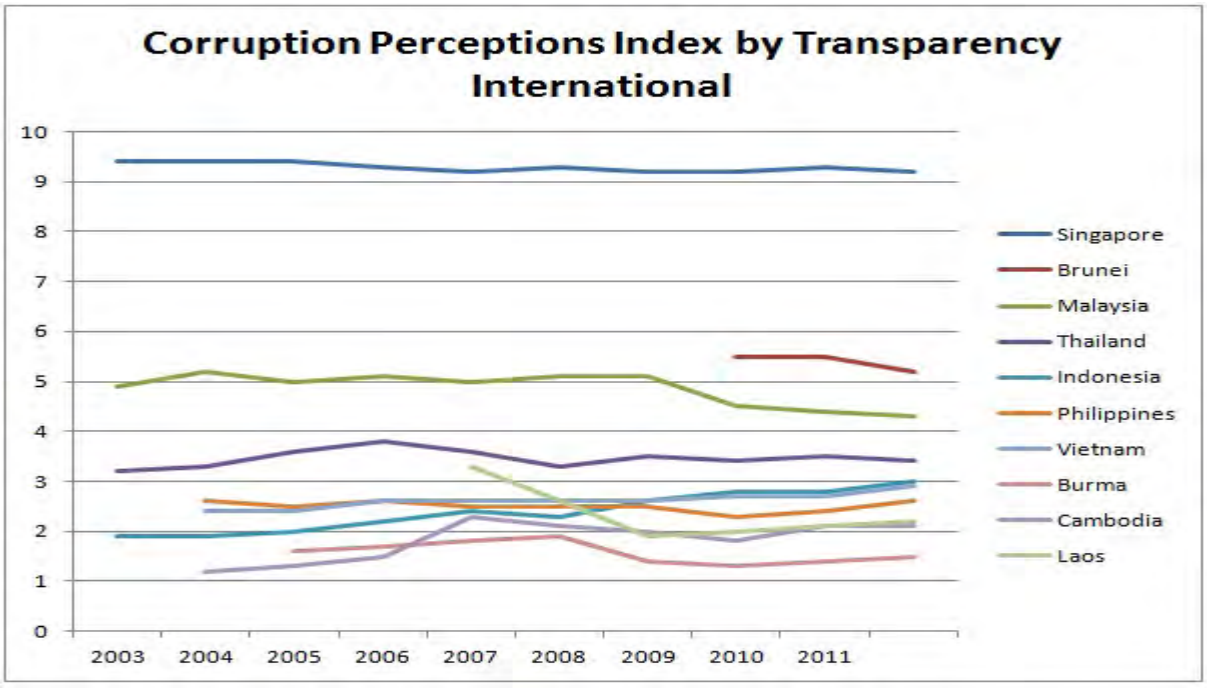
๑๔. <u>บทวิเคราะห์และบทสรุป</u>

๑๔.๑ <u>ภาพรวมดัชนีภาพลักษณ์คอร์รัปชันของกลุ่มประเทศอาเซียน</u>

จากค่าดัชนีภาพลักษณ์คอร์รัปชันของกลุ่มประเทศอาเซียนและสภาพการณ์ดังกล่าวข้างต้นแสดงให้เห็นว่า มีช่องว่างหรือความเหลื่อมล้ำของค่าดัชนีฯ ในแต่ละประเทศอย่างชัดเจน โดยสิงคโปร์มีค่าดัชนีฯ และลำดับของประเทศที่รับการสำรวจสูงที่สุด กล่าวคือ มีค่าดัชนีฯ เฉลี่ยเท่ากับ ๙.๒ ในระยะเวลาการสำรวจ ๑๗ ปี ระหว่างเวลาปี ๒๕๓๘–๒๕๕๔ ทั้งนี้ ในปี ๒๕๕๓ สิงคโปร์จัดว่าเป็นประเทศที่มีค่าดัชนีฯ สูงสุด เท่ากับ ๙.๓ โดยมีความหมายถึง มีปัญหาทุจริตน้อยเป็นลำดับที่ ๑ ของโลกเท่ากับประเทศเดนมาร์กและนิวซีแลนด์

ในขณะที่ประเทศพม่ากลับมีทิศทางเป็นไปในทางตรงกันข้ามอย่างสิ้นเชิง โดยปัญหาการทุจริตในพม่าถือว่าอยู่ในขั้นวิกฤต กล่าวคือ ค่าดัชนีฯ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๑.๕๖ เท่านั้น ในระยะเวลาการสำรวจ ๙ ปีระหว่างปี ๒๕๔๖–๒๕๕๔ ทั้งนี้ ในปี ๒๕๕๐ พม่าอยู่ในประเทศลำดับที่ ๑๗๙ จากประเทศที่มีการสำรวจจำนวน ๑๘๐ ประเทศ แต่ต้องถือว่าเป็นตำแหน่งของประเทศที่ต่ำที่สุด เนื่องจากมีค่าดัชนีฯ เท่ากับ ๑.๔ ซึ่งเท่ากับค่าดัชนีฯ ของประเทศโซมาเลีย เป็นผลให้ ๒ ประเทศดังกล่าวนี้อยู่ในลำดับที่ ๑๗๙ เท่ากัน และไม่มีประเทศในลำดับที่ ๑๘๐ สำหรับผลการสำรวจค่าดัชนีฯ ในปี ๒๕๕๔ ก็มีลักษณะเดียวกัน โดยประเทศที่มีค่าดัชนีฯ ต่ำกว่าพม่า คือ เกาหลีเหนือและโซมาเลียเท่านั้น

ประเด็นที่น่าสนใจ คือ ประเทศอินโดนีเซียซึ่งเป็นประเทศที่มีขนาดประชากรและขนาดเศรษฐกิจที่ใหญ่ที่สุดของกลุ่มอาเซียน และยังเป็นประเทศในกลุ่ม G20 (กลุ่มประเทศที่มีขนาดใหญ่ทางเศรษฐกิจ เช่น สหรัฐอเมริกาหรือจีน เป็นต้น) กลับมีค่าดัชนีฯ ที่ต่ำมาก กล่าวคือ ในปี ๒๕๓๘ ซึ่งเป็นปีแรกที่มีการสำรวจและประเทศที่มีการสำรวจจำนวน ๔๑ โดยประเทศอินโดนีเซียเป็นประเทศที่มีค่าดัชนีที่อยู่ในลำดับที่ต่ำสุดโดยอยู่ในลำดับที่ ๔๑ อย่างไรก็ตามตั้งแต่ปี ๒๕๔๗ เป็นต้นมา ภายหลังที่ประธานาธิบดีซูซิโล บัมบัง ยูโดโยโน (Susilo Bambang Yudhoyono) เข้ารับตำแหน่งประธานาธิบดีในปี ๒๕๔๗ ได้ดำเนินการที่แสดงถึงความพยายามในการแก้ปัญหาคอร์รัปชัน จึงอาจเป็นผลให้ค่าดัชนีฯ เพิ่มจาก ๒ ในปี ๒๕๔๗ มาเป็น ๓ ในปี ๒๕๕๔



ที่มา การสำรวจค่าดัชนีภาพลักษณ์คอร์รัปชันระหว่าง ค.ศ. ๒๐๐๓ – ๒๐๑๑

๑๔.๒ ปัจจัยที่คาดว่ามีผลต่อสถานการณ์การทุจริตของกลุ่มประเทศอาเซียน

๑๔.๒.๑ รูปแบบการปกครอง ถ้าสำรวจรูปแบบการปกครองของกลุ่มประเทศตั้งแต่ปี ๒๕๓๘ ที่เป็นปีเริ่มต้นของการสำรวจค่าดัชนีภาพลักษณ์คอร์รัปชัน ได้พบว่าในหลายประเทศยังมีรูปแบบการปกครองแบบอำนาจนิยมที่มีรวมศูนย์อำนาจอยู่ที่คณะบุคคลหรือพรรคคอมมิวนิสต์ เช่น พรรคคอมมิวนิสต์เวียดนาม หรือพรรคปฏิวัติประชาชนลาว หรือบางประเทศยังอยู่ในช่วงระยะเวลาเปลี่ยนผ่านในการเข้าสู่รูปแบบการปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่เต็มรูปแบบ ทำให้ประเทศเหล่านั้น มีรูปแบบการบริหารราชการแผ่นดินที่

ขาดการควบคุมตรวจสอบจากสถาบันรัฐสภา องค์กรวิชาการ องค์กรสื่อมวลชน หรือองค์กรพัฒนาเอกชน เมื่อเป็นเช่นนั้นทำให้เกิดเงื่อนไขของการใช้ดุลพินิจหรือการออกกฎระเบียบที่เอื้ออำนวยต่อกลุ่มธุรกิจหรือกลุ่มบุคคลใดกลุ่มบุคคลหนึ่ง นอกจากนั้นสภาพปัญหาดังกล่าวยังเกิดขึ้นในความมีมาตรฐานของกระบวนการยุติธรรมตั้งแต่ขั้นตอนการแต่งตั้งผู้พิพากษา โดยในประเทศพม่าก็มีการระบุถึงการแต่งตั้งผู้พิพากษาที่มาจากฝ่ายบริหาร หรือในประเทศเวียดนามก็มีการระบุถึงการแต่งตั้งผู้พิพากษาที่อาศัยความสัมพันธ์ส่วนตัวแทนที่จะประเมินจากความรู้ความเชี่ยวชาญด้านกฎหมาย รวมทั้งการแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ตำรวจจะมีการแต่งตั้งจากบุคคลที่มีความสัมพันธ์กับพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนาม เป็นต้น นอกจากนั้น โครงสร้างทางการเมืองที่ไม่โปร่งใส จึงทำให้ขาดความพยายามของการปรับโครงสร้างทางการเมือง/การบริหารสำหรับการป้องกันและปราบปรามการทุจริตอย่างจริงจัง เมื่อสภาพการณ์ทางการเมืองในระดับบนเป็นเช่นนี้แล้วก็จะส่งผลให้เจ้าหน้าที่รัฐในระดับปฏิบัติการ ได้ฉวยโอกาสจากเงื่อนไขของโครงสร้างทางการเมืองที่ขาดความโปร่งใสและขาดระเบียบแบบแผนสำหรับการป้องกันการทุจริต ในการเรียกรับสินบนหรือเรียกค่าอำนวยความสะดวกจากผู้มาติดต่อทางราชการทำให้สภาพการณ์การทุจริตมีการกระจายในหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค

๑๔.๒.๒ <u>ระบบทุนนิยมอุปถัมภ์</u> ที่มีความหมายถึง ระบบเศรษฐกิจที่มีการดำเนินธุรกิจของกลุ่มทุนที่ได้รับการสนับสนุนจากผู้ควบคุมอำนาจรัฐไม่ว่าจะเป็นนักการเมืองหรือข้าราชการประจำ เพื่อให้มีอภิสิทธิ์หรือความได้เปรียบทางการแข่งขันมากกว่าคู่แข่งขันทางธุรกิจ ไม่ว่าจะเป็นการได้รับอำนาจผูกขาดทางสัมปทานโทรคมนาคม เหมืองแร่ ป่าไม้ สถาบันการเงิน ฯลฯ หรือใบอนุญาตที่ป้องกันการแข่งขันทางธุรกิจจากต่างประเทศ รวมทั้งการได้รับสนับสนุนทางการเงินจากสถาบันการเงินของรัฐ ทั้งนี้มีการเรียกนายทุนที่สร้างความสัมพันธ์กับรัฐบาลเพื่อผลประโยชน์ทางธุรกิจในอีกความหมายหนึ่งว่า เป็นผู้แสวงหาส่วนเกินทางเศรษฐกิจ (rent-seekers) ซึ่งโยชิฮะระ คุนิโอะ (Yoshihara Kunio) นักวิชาการชาวญี่ปุ่นของมหาวิทยาลัยเกียวโต เรียกระบบทุนที่พึ่งพิงการโอบอุ้มจากรัฐบาลว่า ทุนนิยมเทียม (ersatz capitalism) ปรากฏการณ์ดังกล่าวที่เห็นเด่นชัดในบริบทของประเทศฟิลิปปินส์ในช่วงการครองอำนาจของประธานาธิบดีมาร์กอสระหว่างปี ๒๕๐๘–๒๕๒๙ ที่มีการสนับสนุนให้เอกชนบางรายประสบความสำเร็จทางธุรกิจจากการสนับสนุนของรัฐ เช่น นายเฮอร์มินิโอ ดิซินิ (Herminio Disini) ได้มีบริษัทบุหรี่ที่สามารถควบคุมตลาดบุหรี่ก้นกรอง เนื่องจากมาร์กอสให้การสนับสนุนด้วยการเพิ่มภาษีขาเข้าร้อยละ ๑๐๐ สำหรับ Acetate tow ซึ่งเป็นวัตถุดิบสำคัญของก้นกรอง ในขณะที่บริษัทของนายเฮอร์มินิโอ ดิซินิ จ่ายภาษีเพียงร้อยละ ๑๐ จนเป็นผลให้ธุรกิจบุหรี่มีความผูกขาด ในขณะเดียวกันการประกอบธุรกิจบุหรี่ของนายลูซิโอ ทัน (Lucio Tan) ได้รับประโยชน์ในลักษณะเดียวกันโดยได้รับประโยชน์จากการเพิ่มภาษีขาเข้าร้อยละ ๑๐๐ สำหรับ Acetate tow ซึ่งเป็นวัตถุดิบสำคัญของก้นกรองจนเป็นผลให้ธุรกิจบุหรี่ของเขากลายเป็นผู้ผลิตรายใหญ่ของประเทศ นอกจากนั้นในธุรกิจธนาคารของนายลูซิโอ ทัน ได้รับการสนับสนุนจากมาร์กอสในการกู้เงินพิเศษจากธนาคารกลางและได้รับการพิจารณาพิเศษให้เปิดสาขาใหม่อีกด้วย หรือในบริบทของประเทศอินโดนีเซียในช่วงการครองอำนาจของประธานาธิบดีซูฮาร์โต้ ระหว่างปี ๒๕๐๘–๒๕๔๐ ปรากฏว่า นาย Probosutedjo น้องชายต่างมารดาของซูฮาร์โต้ มีส่วนร่วมในธุรกิจผูกขาดการนำเข้ากานพลู และบุตรชายของประธานาธิบดีซูฮาร์โต้ทั้ง ๓ คน ล้วนแต่มีการประกอบธุรกิจอย่างเปิดเผยและถูกอ้างว่า ได้รับความสนับสนุนจากรัฐบาลในช่วงเวลาดังกล่าว เช่น นาย Sigit harjojudanto บุตรชายคนโตของซูฮาร์โต้ ร่วมมือกับบริษัท Nusamba ที่มีอำนาจผูกขาดในการสั่งเข้าและจำหน่ายแผ่นดีบุก เป็นต้น สำหรับกรณีของประเทศไทยก็ได้มีการกล่าวถึงความเชื่อมโยงระหว่าง

กลุ่มธุรกิจสุราหรือกลุ่มธุรกิจโทรคมนาคมกับผู้อำนาจฝ่ายรัฐ ทำให้เอื้ออำนวยต่อการประกอบธุรกิจ ทั้งนี้สภาพทุนนิยมอุปถัมภ์มักจะเกิดขึ้นตามเงื่อนไขของโครงสร้างการเมืองที่มีลักษณะแบบอำนาจนิยมตามที่อ้างถึงในข้อ ๑๔.๒.๑ ที่ขาดการตรวจสอบจากองค์กรรัฐสภาหรือองค์กรอื่น ๆ นอกจากนั้นถ้าโครงสร้างทางเศรษฐกิจและกฎหมายที่มีการควบคุมกิจการทางเศรษฐกิจของภาคเอกชนอย่างเข้มข้นในแง่ของอัตราภาษีนำเข้าที่มีอัตราสูง การผูกขาดจากการรับสัมปทาน การออกใบอนุญาตการประกอบกิจการ การจำกัดจำนวนผู้ประกอบกิจการ การกำหนดโควตาการส่งออกสินค้าหรือนำเข้าสินค้า ฯลฯ ล้วนแต่เป็นเงื่อนไขที่เอื้ออำนวยให้กลุ่มทุนเข้าไปเสนอผลประโยชน์หรือสินบนต่อผู้อำนาจรัฐ เพื่อให้ได้อภิสิทธิ์หรือสิทธิผูกขาดของกิจกรรมทางเศรษฐกิจของสาขาต่าง ๆ ซึ่งกลุ่มประเทศอาเซียนบางประเทศ เช่น กัมพูชา ลาว พม่า และเวียดนาม ยังมีลักษณะการควบคุมจากรัฐในระบบเศรษฐกิจค่อนข้างสูง ในขณะที่ประเทศที่มีระบบเศรษฐกิจแบบเสรีนิยมที่มีกฎระเบียบหรือข้อห้ามของการประกอบธุรกิจค่อนข้างน้อย เช่น สิงคโปร์ก็จะไม่มีเงื่อนไขที่นำไปสู่การทุจริตได้

๑๔.๒.๓ ความมุ่งมั่นทางการเมืองของผู้นำทางการเมือง เนื่องจากการป้องกันและปราบปรามการทุจริตจะต้องกระทำอย่างจริงจังโดยผู้นำทางการเมืองทั้งในฝ่ายบริหารและนิติบัญญัติ ทั้งนี้ ประเทศใดอยู่ในสภาพการถูกบ่อนทำลายจากภัยทุจริตก็คาดหมายได้ว่า ประเทศนั้นไม่สามารถยกระดับการพัฒนาไปได้ ด้วยเหตุผลที่นักลงทุนต่างประเทศจะเลือกลงทุนในประเทศที่มีสภาพความโปร่งใสและมีปัญหาการทุจริตที่น้อยเพื่อหลีกเลี่ยงการจ่ายสินบนให้แก่ผู้มีอำนาจรัฐและเพื่อแข่งขันทางธุรกิจภายใต้กฎระเบียบที่เป็นธรรมต่อทุกฝ่าย โดยปราศจากความสนับสนุนที่เอื้อประโยชน์กลุ่มธุรกิจใดธุรกิจหนึ่ง ทั้งนี้ ประเทศที่อยู่ในกระบวนการพัฒนาในระยะเริ่มต้น เช่น กัมพูชา ลาว หรือพม่า เป็นกลุ่มประเทศผู้รับบริจาคความช่วยเหลือจากต่างประเทศ หากสภาพวังวนของปัญหาทุจริตยังคงอยู่ก็อาจจะมีปัญหาการไม่ได้รับความช่วยเหลือจากต่างประเทศก็ได้ ทั้งนี้ ตัวอย่างที่เป็นรูปธรรมของการปฏิรูปโครงสร้างทางการเมืองเพื่อต่อต้านการทุจริตที่ประสบความสำเร็จคือ การดำรงตำแหน่งของนายลี กวน ยู นายกรัฐมนตรีสิงคโปร์ ระหว่างปี ๒๕๐๒–๒๕๓๓ ที่ได้วางรากฐานทั้งในทางบริหารและกฎหมายสำหรับการป้องกันและปราบปรามการทุจริตด้วยความเด็ดขาด เนื่องจากประเทศสิงคโปร์เป็นประเทศเล็กที่ไม่มีฐานทรัพยากรธรรมชาติเป็นสนับสนุนภาคการผลิตได้ ดังนั้นความเป็นศูนย์กลางทางการค้าบริการหรือการขนส่งในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ตลอดจนการสร้างความโปร่งใสของสังคมจึงเป็นประเด็นสำคัญสำหรับการดึงดูดการลงทุนจากต่างชาติ ในส่วนของประเทศเวียดนามเป็นอีกประเทศหนึ่งที่แสดงให้เห็นถึง ความมุ่งมั่นทางการเมือง (political will) ของผู้นำทางการเมือง โดยกำหนดให้มีคณะกรรมการกลางสำหรับการป้องกันและปราบปรามการทุจริต (Central Steering Committee for Corruption Prevention and Combat) ที่ประกอบด้วยนายกรัฐมนตรี เป็นประธานกรรมการ และมีกรรมการอื่น เช่น ผู้ตรวจการรัฐบาล ประธานศาลฎีกา อัยการประชาชนสูงสุด เป็นต้น ร่วมเป็นองค์ประกอบในคณะกรรมการกลางฯ ที่แสดงให้เห็นถึงการป้องกันและปราบปราบการทุจริต ต้องให้ทุกภาคส่วนของสังคมมีส่วนร่วมสำหรับการดำเนินการ โดยฝ่ายบริหารเป็นแกนกลางสำหรับการต่อต้านการทุจริต

อย่างไรก็ตาม รอยด่างทางประวัติศาสตร์การเมืองของกลุ่มประเทศอาเซียนที่อยู่ในความรับรู้ของสังคมนานาชาติ คือ การครองอำนาจของประธานาธิบดีซูฮาร์โต้แห่งอินโดนีเซีย ระหว่างปี ๒๕๐๘–๒๕๔๐ ที่มีการทุจริตฉ้อฉล เป็นวงเงินประมาณ ๑๕–๓๕ พันล้านดอลลาร์สหรัฐฯ หรือการครองอำนาจของประธานาธิบดีมาร์กอสแห่งฟิลิปปินส์ ระหว่างปี ๒๕๐๘–๒๕๒๙ ที่มีการทุจริตฉ้อฉล เป็นวงเงินประมาณ ๕–๑๐ พันล้านดอลลาร์สหรัฐฯ รวมทั้งการครองอำนาจของประธานาธิบดีเอสทราด้า (Estrada) แห่งฟิลิปปินส์ ระหว่างปี

๒๕๔๑–๒๕๔๔ ที่มีการทุจริตฉ้อราษฎร์บังหลวง เป็นวงเงินประมาณ ๐.๐๗๘–๐.๐๘ พันล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ตามการประเมินจากรายงาน Transparency International Global Corruption Report 2004 ขององค์กรความโปร่งใสระหว่างประเทศ (Transparency International : TI) ที่จัดอันดับผู้นำประเทศที่มีพฤติกรรมทุจริตฉ้อฉลมากที่สุด ๑๐ อันดับ โดยประธานาธิบดีซูฮาร์โต้อยู่ในลำดับที่ ๑ ประธานาธิบดีมาร์กอสอยู่ในลำดับที่ ๒ และประธานาธิบดีเอสทราด้า (Estrada) อยู่ในลำดับที่ ๑๐ ซึ่งในปี ๒๕๕๐ ศาลฟิลิปปินส์มีคำพิพากษาคดีเกี่ยวกับการทุจริตโดยให้ลงโทษจำคุกประธานาธิบดีเอสทราด้า แต่ทว่ามีการอภัยโทษในเวลาต่อมา

๑๔.๒.๔ <u>ระบบค่านิยมเชิงอุปถัมภ์</u> โดยโครงสร้างทางสังคมและประวัติศาสตร์ของบางประเทศในกลุ่มอาเซียน เช่น ไทยหรือฟิลิปปินส์ ที่เอื้ออำนวยให้มีเจ้าของที่ดินขนาดใหญ่ นายทุนท้องถิ่น หรือผู้มีอิทธิพล ซึ่งทำให้บุคคลเข้าไปสวามิภักดิ์เพื่อรับความอุปถัมภ์จากกลุ่มบุคคลดังกล่าว ขณะเดียวกันค่านิยมดังกล่าวยังปรากฏในวงงานราชการที่ข้าราชการชั้นผู้น้อยเข้าไปขอรับความอุปถัมภ์จากข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ ซึ่งในที่สุดอาจนำพาสู่การสมคบเพื่อกระทำการทุจริตในวงงานราชการได้ เช่น ข้าราชการชั้นผู้น้อยที่รับความอุปถัมภ์จากข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ในการเลื่อนขั้นเงินเดือนหรือเลื่อนตำแหน่ง ก็ย่อมจะต้องตอบแทนบุญคุณกับข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ด้วยความร่วมมือในเชิงทุจริต

๑๔.๒.๕ <u>ขนาดและกิจกรรมทางเศรษฐกิจ</u> ประเทศที่มีขนาดเศรษฐกิจหรือกิจกรรมทางเศรษฐกิจขนาดใหญ่และมีความหลากหลายของการประกอบธุรกิจประเภทต่าง ๆ เช่น อินโดนีเซียหรือไทย ย่อมมีแนวโน้มของความเป็นไปได้ต่อการสร้างแรงจูงใจที่ก่อให้เกิดปัญหาทุจริตเนื่องจากผลตอบแทนทางเศรษฐกิจในระดับสูง เช่น การหลีกเลี่ยงภาษีด้วยการให้สินบนเจ้าหน้าที่ การได้สิทธิผูกขาดสัมปทานการผลิตสินค้าด้วยการเสนอผลประโยชน์ต่อผู้มีอำนาจรัฐ การกระทำผิดกฎหมายด้านสิ่งแวดล้อมเพื่อให้ผลิตสินค้าจากโรงงานมีต้นทุนที่ต่ำด้วยการเสนอผลตอบแทนต่อเจ้าหน้าที่รัฐที่มีอำนาจควบคุม การเรียกรับผลประโยชน์จากบริษัทยา เป็นต้น ในขณะที่บางประเทศซึ่งมีกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่ไม่มีความหลากหลายและมีลักษณะเฉพาะ คือ บรูไน ที่มีระบบเศรษฐกิจซึ่งพึ่งพิงกับการส่งออกทรัพยากรน้ำมันและมีประชากรประมาณ ๔๑๕,๐๐๐ คน (ข้อมูลปี ๒๕๕๓) ดังนั้น โอกาสของการแสวงหาผลประโยชน์ของเจ้าหน้าที่รัฐจึงมีไม่มากนัก ทั้งนี้ ประเทศบรูไนเป็นประเทศที่มีความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจจากการส่งออกน้ำมัน และเป็นผลให้การกำหนดระดับรายได้ของเจ้าหน้าที่รัฐของประเทศบรูไนอยู่ในระดับที่เหมาะสมสอดคล้องกับค่าครองชีพ จึงทำให้มีความจำเป็นสำหรับการทุจริตมีค่อนข้างน้อย โดยในปี ๒๕๔๘ ข้าราชการระดับ Administrative Officer Trainee–B2 จนถึงข้าราชการระดับปลัดกระทรวงของบรูไนมีเงินเดือนประมาณ ๕๖,๑๐๐–๔๕๙,๐๐๐ บาท (๒,๒๐๐–๑๘,๐๐๐ ดอลลาร์บรูไน) จึงอาจเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ค่าดัชนีภาพลักษณ์คอร์รัปชันของบรูไนสูงกว่าระดับ ๕ ระหว่างปี ๒๕๕๒–๒๕๕๔

๑๔.๒.๖ <u>ขนาดของฐานทรัพยากรธรรมชาติ</u> ประเทศที่มีฐานทรัพยากรธรรมชาติ เช่น แร่ธาตุ น้ำมัน ป่าไม้ สัตว์ป่า เป็นต้น ย่อมจะเป็นเงื่อนไขของการแสวงหาส่วนเกินทางเศรษฐกิจหรือกำไรเกินกว่าปกติในระบบเศรษฐกิจ โดยอาศัยสิทธิสัมปทานเหมืองแร่หรือสัมปทานป่าไม้ในการแสวงหาผลประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ ทั้งนี้ เมื่อทรัพยากรธรรมชาติมีจำนวนน้อยลง จึงอาจเป็นปัจจัยที่กระตุ้นให้มีการสมคบกันระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ โดยปรากฏการณ์ลักลอบตัดไม้ทำลายป่าอย่างผิดกฎหมายหรือการลักลอบค้าสัตว์ป่าอย่างผิดกฎหมายในประเทศลาว ไทย และอินโดนีเซีย ที่อาจมีส่วนเกี่ยวพันกับเจ้าหน้าที่ของรัฐที่รับผิดชอบในเรื่องนี้ซึ่งเป็นกรณีการทุจริตจากการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ ในขณะที่ประเทศสิงคโปร์ไม่มีฐานทรัพยากรธรรมชาติในลักษณะดังกล่าว จึงไม่มีโอกาสของการทุจริตจากการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ

๑๔.๒.๗ ความล่าช้าของระบบราชการ (red tape) ประเทศใดที่มีระบบบริหารราชการที่มีความล่าช้า (red tape) ก็จะเป็นเงื่อนไขของสร้างโอกาสทางการทุจริตสำหรับการเรียกร้องผลประโยชน์โดยเจ้าหน้าที่รัฐที่เรียกรับจากผู้ประกอบธุรกิจ เพื่อให้การประกอบธุรกิจมีความคล่องตัวรวดเร็วมากขึ้น ทั้งนี้ อาจพิเคราะห์จากรายงาน Doing Business ที่จัดทำโดยธนาคารโลกสำหรับการศึกษาความสะดวกในการประกอบธุรกิจ (ease of doing business) เช่น การเริ่มต้นการประกอบธุรกิจ การจ่ายภาษี การจดทะเบียน การขออนุญาต ฯลฯ โดยจากการสำรวจประเทศต่าง ๆ จำนวน ๑๘๓ ประเทศ ปรากฏว่า ประเทศสิงคโปร์อยู่ในอันดับ ๑ ส่วนประเทศกัมพูชาและลาวอยู่ในลำดับที่ ๑๓๘ และ ๑๖๕ ตามลำดับ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า ประเทศที่อยู่ในลำดับท้าย ๆ เป็นดัชนีที่ชี้ถึงโอกาสของการก่อความทุจริตที่อาจเกิดขึ้นได้ สำหรับรายละเอียดอื่นมีดังนี้

ตารางที่ ๗
การจัดลำดับความสะดวกในการประกอบธุรกิจใน พ.ศ. ๒๕๕๕
จากการสำรวจ ๑๘๓ ประเทศ
(Ranking on the ease of doing business)

ประเทศ	ลำดับความสะดวกในการประกอบธุรกิจ
สิงคโปร์	๑
ไทย	๑๗
มาเลเซีย	๑๘
บรูไน	๘๓
เวียดนาม	๙๘
อินโดนีเซีย	๑๒๙
ฟิลิปปินส์	๑๓๖
กัมพูชา	๑๓๘
ลาว	๑๖๕

ที่มา ธนาคารโลก เข้าถึงได้จาก www.doingbusiness.org/reports/global-reports/doing-business-2012

๑๔.๒.๘ บทบัญญัติและการบังคับใช้ตามกฎหมาย โดยที่บทบัญญัติของกลุ่มประเทศที่เคยเป็นอาณานิคมของประเทศอังกฤษ ได้แก่ สิงคโปร์ บรูไน และมาเลเซีย ล้วนแต่มีบทบัญญัติทางกฎหมายที่เป็นการป้องกันและปราบทุจริตที่เข้มงวด โดยประเทศมาเลเซียนั้นได้ให้อำนาจเจ้าหน้าที่ของรัฐในการเรียกเอกสารหรือข้อมูล อายัดและเปิดซองจดหมาย การดักฟังและการบันทึกการสื่อสารด้วยระบบโทรคมนาคม และปรากฏว่าผู้ต้องสงสัยกระทำผิดคดีทุจริตจะเดินทางออกจากมาเลเซีย ก็สามารถมีคำสั่งให้บุคคลดังกล่าวมอบเอกสารเดินทางต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐเพื่อป้องกันการหลบหนี หรือในกรณีที่กฎหมายของประเทศสิงคโปร์ได้กำหนดให้จำเลยในคดีทุจริตจะถูกสันนิษฐานไว้ก่อนว่า ทำผิดทุจริต ถ้าไม่สามารถอธิบายต่อศาลได้ก็จะถูกลงโทษได้ (ซึ่งต่างกับระบบกฎหมายไทยที่ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่า จำเลยไม่มีความผิดจนกว่าจะมีคำพิพากษาเป็นที่สิ้นสุด) หรือการให้อำนาจต่อศาลในการมีคำสั่งให้ผู้รับสินบนต้องจ่ายเงินต่อรัฐเป็นจำนวนเงินที่ได้รับมา เช่น ได้รับเงินสินบนจำนวน ๑ ล้านดอลลาร์สิงคโปร์ก็จะต้องจ่ายเงินต่อรัฐเพื่อเป็นการลงโทษในจำนวน ๑ ล้านดอลลาร์

สิงคโปร์เท่ากัน รวมทั้งการได้รับสิ่งของหรือเงิน ของเจ้าหน้าที่ของรัฐโดยอ้างว่าเป็นการได้รับตามประเพณีนั้นก็ไม่อาจกล่าวอ้างในการพิจารณาคดี เพื่อเป็นการอ้างการให้เงินของขวัญในเทศกาลตรุษจีน (“อั้งเปา” ในภาษาจีนหรือ “red packets” ในภาษาอังกฤษ) นอกจากนั้นการวินิจฉัยตัวบทกฎหมายของศาลยุติธรรมสิงคโปร์ก็มีลักษณะของการตีความทางกฎหมายเพื่อรักษาผลประโยชน์สาธารณะ เช่น กรณีผู้จัดการของ multi-national company (MNC) ได้กระทำผิดจากการรับสินบนในจำนวนเงิน ๓๐๐,๐๐๐ ดอลลาร์สิงคโปร์ จึงต้องโทษตามคำพิพากษาให้จำคุกและจ่ายค่าปรับเป็นเงิน ๓๐๐,๐๐๐ ดอลลาร์สิงคโปร์ ต่อมาหลังจากที่มีคำพิพากษาแล้ว บริษัท MNC ได้ฟ้องร้องต่อบุคคลดังกล่าวเพื่อให้จ่ายเงินปรับต่อบริษัท MNC ซึ่งบุคคลดังกล่าวได้ยื่นแก้ต่างคดีต่อศาลอุทธรณ์สิงคโปร์ว่า ตนเองได้จ่ายเงินค่าปรับต่อรัฐแล้วจึงไม่สมควรจ่ายค่าปรับต่อบริษัท MNC อีก ซึ่งในที่สุดศาลอุทธรณ์มีคำพิพากษาสรุปได้ว่า บุคคลดังกล่าวยังต้องจ่ายค่าปรับให้แก่บริษัท MNC โดยการจ่ายค่าปรับนี้ไม่ถือว่าเป็นการลงโทษซ้ำ (double jeopardy) และกฎหมายอนุญาตให้ลงโทษในลักษณะนี้ได้

สำหรับการกำหนดกระบวนการยุติธรรมสำหรับคดีทุจริตโดยเฉพาะเป็นอีกประเด็นที่น่าสนใจและอาจเป็นผลให้การดำเนินคดีทุจริตของแต่ละประเทศเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น ในกรณีของประเทศบรูไนที่กำหนดให้การพิจารณาคดีเจ้าหน้าที่ของรัฐระดับสูงที่มีข้อหากระทำผิดทุจริตอย่างร้ายแรงก็จะมีการนำขึ้นพิจารณาในศาลชั้นกลางหรือศาลสูง (Intermediate or High Court) โดยที่ไม่ต้องผ่านขั้นตอนของศาลชั้นต้น หรือกรณีประเทศฟิลิปปินส์ที่มีศาลต่อต้านการทุจริต (Anti-graft court หรือ Sandiganbayan) สำหรับศาลดังกล่าวนี้ถูกจัดเพื่อทำหน้าที่พิพากษาคดีที่เกี่ยวกับการทุจริต ทั้งนี้ มีฐานะทางกฎหมายเทียบเท่ากับศาลอุทธรณ์ รวมทั้งในกรณีของไทยที่กำหนดให้มีศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง โดยเป็นการพิจารณาคดีภายในศาลฎีกาชั้นเดียว

อนึ่ง แม้ว่ากลุ่มประเทศอาเซียนจะมีหลักคำสั่งสอนทางศาสนาที่เข้มงวด เช่น ศาสนาพุทธนิกายเถรวาทในประเทศไทย ศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิกในประเทศฟิลิปปินส์ หรือศาสนาอิสลามในประเทศอินโดนีเซีย แต่สภาพปัญหาทุจริตก็ยังปรากฏพบอย่างกว้างขวางในประเทศเหล่านี้ ซึ่งอาจพิจารณาได้คือหลักคำสอนทางศาสนาไม่มีความสัมพันธ์กับปัญหาทุจริต หรืออาจวิเคราะห์ได้อีกทางหนึ่งว่า กลุ่มบุคคลที่ก่อการทุจริตทั้งผู้ให้หรือผู้รับเป็นกลุ่มบุคคลส่วนน้อยของสังคมที่สร้างผลกระทบอย่างรุนแรงต่อสังคม โดยหลักคำสอนทางศาสนาไม่อาจสร้างจิตสำนึกของความสุจริตของบุคคลกลุ่มนี้ได้

๑๔.๓ <u>บทสรุป</u> การป้องกันและปราบปรามการทุจริตหรือการสร้างธรรมาภิบาลภายในกลุ่มประเทศอาเซียน เป็นเรื่องที่สำคัญอย่างยิ่งสำหรับการสร้างความเป็นธรรม ความเสมอภาคของบุคคลในสังคม ความเหลื่อมล้ำทางรายได้อันเกิดจากบุคคลกลุ่มหนึ่งก่อการทุจริต การแข่งขันทางธุรกิจอย่างเท่าเทียมกัน การสร้างแรงจูงใจต่อการลงทุน ฯลฯ ทั้งนี้ ไม่เพียงแต่มีสภาพความเหลื่อมล้ำด้านรายได้หรือระดับการพัฒนาเท่านั้น แต่ช่องว่างของระดับธรรมาภิบาลยังเห็นได้ชัดในกรณีประเทศสิงคโปร์ที่เคยได้รับการจัดอันดับเป็นลำดับที่ ๑ ของประเทศที่มีความโปร่งใสมากที่สุดในปี ๒๕๕๓ ในขณะที่พม่าเคยถูกจัดอันดับเป็นประเทศที่มีการทุจริตมากที่สุดในโลกร่วมกับประเทศโซมาเลียในปี ๒๕๕๐ ถ้าหากมีการพินิจพิเคราะห์จากสังคมนานาชาติที่มีต่อกลุ่มประเทศอาเซียนในภาพรวมจะเสมือนเป็นภูมิภาคสีเทา (grey region) ที่มีความไม่ชัดเจนของความโปร่งใส แต่ถ้าหากแยกเป็นประเทศที่มีสภาพความโปร่งใสที่เป็นเงื่อนไขต่อแรงจูงใจของนักลงทุนต่างประเทศก็จะเป็นประเทศสิงคโปร์ ส่วนประเทศที่มีสภาพความโปร่งใสอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ มาเลเซียหรือบรูไน

ในขณะที่ประเทศที่มีสภาพปัญหาการทุจริตหรือความไม่มีธรรมาภิบาลในระดับรุนแรง ได้แก่ พม่า กัมพูชา เป็นต้น โดยสภาพปัญหาที่เป็นอยู่จึงเป็นปัจจัยที่บั่นทอนเจตนารมณ์ของการรวมกลุ่มเพื่อเป็นประชาคมอาเซียน ที่จะยกระดับการพัฒนาของกลุ่มประเทศอาเซียน แต่ระดับการพัฒนาก็จะกระจุกตัวเพียงบางประเทศเท่านั้น แนวทางหนึ่งคือ การสร้างความร่วมมือของประเทศกลุ่มสมาชิกอาเซียนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการต่าง ๆ ดังนี้

ก. การสนับสนุนให้พม่าลงนามให้สัตยาบันในอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการทุจริต ค.ศ. ๒๐๐๓ (United Nations Convention against Corruption 2003 : UNCAC) เนื่องจากพม่าเป็นประเทศเดียวในกลุ่มอาเซียนที่ยังไม่ได้ลงนามให้สัตยาบันในอนุสัญญาดังกล่าวนี้

ข. การพัฒนากฎหมายโดยเฉพาะกฎหมายต่อต้านการทุจริตของบรูไน มาเลเซียหรือสิงคโปร์ที่ควรจะนำมาประยุกต์ใช้กับประเทศต่าง ๆ เพราะมีบทบังคับใช้ที่เด็ดขาด

ค. การตรากฎหมายเพื่อต่อต้านการทุจริตให้ครบกระบวนการตั้งแต่กฎหมายที่เกี่ยวกับการป้องกันความขัดแย้งกันของผลประโยชน์ระหว่างผลประโยชน์ส่วนตัวและผลประโยชน์ส่วนรวมหรือผลประโยชน์ทับซ้อน (Conflict of Interests) กฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน กฎหมายคุ้มครองพยาน กฎหมายเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร กฎหมายจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐซึ่งในประเทศฟิลิปปินส์ได้มีการตรากฎหมายจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐแล้วในขณะที่บางประเทศ เช่น ประเทศไทยยังคงอยู่ในรูปแบบของกฎหมายลำดับรองที่เป็นระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี และเนื่องจากการทุจริตถือว่าเป็นอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ (White-collar crime) ประเภทหนึ่ง ซึ่งผู้ก่อการทุจริตส่วนหนึ่งเป็นผู้ดำรงตำแหน่งระดับสูงและมีอิทธิพลในวงงานราชการ มีการศึกษาสูง มีการอำพรางการกระทำผิด และมีความเป็นได้น้อยของการเข้าถึงเอกสารเพื่อตรวจสอบการกระทำผิด ดังนั้นจึงอาจแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายเพื่อให้ใช้ให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐในกระบวนการสอบสวนคดีพิเศษ (special investigation) ทั้งในส่วนของการดักฟังการสื่อสารทางระบบโทรคมนาคม/อิเล็กทรอนิกส์/การตรวจสอบข้อความในจดหมาย การสะกดรอยตาม การให้สายลับพรางตัวเพื่อสอบหาข้อมูล (undercover) ฯลฯ อย่างไรก็ตามบทบัญญัติทางกฎหมายที่ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่า จำเลยในคดีทุจริตได้กระทำผิดจริงและให้เป็นภาระของจำเลยในการชี้แจงข้อเท็จจริงต่อศาลยุติธรรม อาจจะขัดกับรัฐธรรมนูญของไทยที่ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่า ผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิดก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุด

ง. ความร่วมมือด้านข่าวสารและการบังคับใช้ตามกฎหมายโดยเฉพาะการถ่ายเททรัพย์สินที่ได้จากการทุจริตไปไว้ยังในประเทศในกลุ่มอาเซียนด้วยกันเอง

ทั้งนี้ การยกระดับความร่วมมือของกลุ่มประเทศอาเซียนทั้งภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชน องค์กรพัฒนาเอกชน รวมทั้งภาคส่วนต่าง ๆ ของสังคม เป็นประเด็นสำคัญที่สนับสนุนความมีธรรมาภิบาลหรือความโปร่งใสให้เกิดขึ้นอย่างยั่งยืนในกลุ่มประชาคมอาเซียน เพื่อขจัดความอัปลักษณ์ที่ก่อเกิดจากการทุจริตและมุ่งสร้างสังคมให้มีปัญหาทุจริตในระดับที่ลดน้อยลงเพื่อสร้างสรรค์ให้เป็นอัตลักษณ์ประการหนึ่งของกลุ่มประชาคมอาเซียน

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

เกียรติอนันต์ ล้วนแก้ว. (๒๕๕๕). สิงคโปร์และฮ่องกงปราบคอร์รัปชันได้อย่างไร. **กรุงเทพธุรกิจ.** (๗ กันยายน): ๑๑.

ธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์. (๒๕๕๓). **นักการเมืองไทย : จริยธรรม ผลประโยชน์ทับซ้อน การคอร์รัปชันสภาพ ปัญหาสาเหตุ ผลกระทบ แนวทางแก้ไข**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพฯ : สายธาร.

คูนิโอะ, โยะชิฮะระ. (๒๕๓๗). **กำเนิดทุนนิยมเทียมในเอเชียอาคเนย์**. แปลจาก The Rise of Ersatz Capitalism in South-East Asia. แปลโดย รัศมิ์ดารา ขันติกุล และคณะ. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ภาษาอังกฤษ

Andi-Lolo, Ferdinand T. . (2008) **CORRUPTION CONTROL IN THE INDONESIAN PROSECUTION MECHANISM AND OBSTACLES**. [Online]. Retrieved September 10, 2012, from http://www.unafei.or.jp/english/pdf/1st_Regional_Seminar.pdf.

Anti-Corruption Bureau, Brunei Darussalam. (2002). **PREVENTION OF CORRUPTION ACT**. [Online]. Retrieved September 28, 2012, from http://www.bmr.gov.bn/english/uploads/pdfRetrieve.php?COURT_ID=41.

Anti-Corruption Bureau, Brunei Darussalam. (n.d.). **Anti-Corruption Bureau**. [Online]. Retrieved September 4, 2012, from http://www.anti-corruption.gov.bn/.

Anti-Corruption Unit [A.C.U.]. (n.d.). **Anti-Corruption Laws**. [Online]. Retrieved September 4, 2012, from http://www.acu.gov.kh/en_sub_index.php?4a8a08f09d37b73795649038408b5f33=2&03c7c0ace395d80182db07ae2c30f034=10.

Anti-Corruption Portal Utility. (n.d.). **Public Anti-Corruption Initiatives**. [Online]. Retrieved September 14, 2012, from http://www.business-anti- corruption.com /country-profiles/east-asia-the-pacific/vietnam/initiatives/public-anti-corruption-initiatives/.

ASEAN Secretariat. (2012). **ASEAN Community in Figures 2011.** [Online]. Retrieved September 19, 2012, from http://www.aseansec.org/documents /ASEAN%20community%20in%20figures.pdf.

Bruneiresources.com. (2005). **The Brunei Civil Service Explanatory Notes.** [Online]. Retrieved September 24, 2012, from http://www.bruneiresources.com /civilserviceexplanatory.html.

Cabarios, Froilan L. . (n.d.). **CORRUPTION CONTROL IN THE CRIMINAL JUSTICE SYSTEM OF THE PHILIPPINES**. [Online]. Retrieved September 9, 2012, from http://www.unafei.or.jp/english/pdf/RS_No76/No76_19PA_Cabarios.pdf.

Chene, Marie. (2008). **Drafting a national anti-corruption strategy for Vietnam**. [Online]. Retrieved September 12, 2012, from http://www.u4.no/publications/drafting-a-national-anti-corruption-strategy-for-vietnam/.

_____. (2009). **Overview of corruption in Burma (Myanmar)**. [Online]. Retrieved September 12, 2012, from http://www.u4.no/.../overview-of-corruption-in-burma-myan... .

_____. (2009). **Overview of corruption in Cambodia**. [Online]. Retrieved September 12, 2012, from http:// www.u4.no/.../overview-of-corruption-in-cambodia/.../...

Committee to Review Salaries of the President, Prime Minister and political appointment Holders. (2011). **Review Committee Report**. [Online]. Retrieved September 19, 2012, from http://reviewcommittee2011.sg/report/.

Corrupt Practices Investigation Bureau. (n.d.). **Corrupt Practices Investigation Bureau**. [Online]. Retrieved September 5, 2012, from http://app.cpib.gov.sg/cpib_new/user/default.aspx?pgID=21&action=clear.

Doing Business Project. (2002). **Doing Business 2012**. [Online]. Retrieved September 21, 2012, from http://www.doingbusiness.org/reports/global-reports/doing-business-2012.

Gaña Jr., Severino H. . (2009). **RECOVERY AND REPATRIATION OF THE MARCOSES' ILL- GOTTEN WEALTH.** [Online]. Retrieved September 6, 2012, from http://www.unafei.or.jp/english/pdf/REGIONAL_FORUM_ON_GOOD_GOVERNANCE.pdf.

Global Anti-Corruption Portal. (n.d.). **Terms of Reference Anti-Corruption Consultant – Lao PDR**. [Online]. Retrieved September 7, 2012, from http://www.anti-corruption.org/AntiCorruption%20%20Work.

Ha, Lai Thu. (2009). **PREVENTING AND COMBATING CORRUPTION IN VIETNAM.** [Online]. Retrieved September 14, 2012, from http://www.unafei.or.jp/english/pdf/REGIONAL_FORUM_ON_GOOD_GOVERNANCE.pdf.

Heng, Lai Yong . (2009). **ANTI-CORRUPTION A MALAYSIAN APPROACH AND ADVANCES**. [Online]. Retrieved September 14, 2012, from http://www.unafei.or.jp /english/pdf/REGIONAL_FORUM_ON_GOOD_GOVERNANCE.pdf.

Heng, Tong. (2010). **KINGDOM OF CAMBODIA: THE CRIMINAL JUSTICE RESPONSE TO CORRUPTION**. [Online]. Retrieved September 18, 2012, from http:// www.unafei.or.jp/english/pdf/RS_No86/No86_20PA_Heng.pdf.

Hin, Koh Teck. (n.d.). **NATIONAL ANTI-CORRUPTION STRATEGY: THE SINGAPORE EXPERIENCE**. [Online]. Retrieved September 12, 2012, from http://www.unafei.or.jp /english/pdf/RS_No86/No86_14VE_Hin1.pdf.

_____. (n.d.). **CORRUPTION CONTROL IN SINGAPORE**. [Online]. Retrieved September 12, 2012, from http://www.unafei.or.jp/english/pdf /RS_No83/No83_17VE_Koh1.pdf.

International Association of Anti-Corruption Authorities. (1960). **Anti-Graft and Corrupt Practices Act, 1960**. [Online]. Retrieved September 7, 2012, from http://www.iaaca.org/AntiCorruptionLaws/ByCountriesandRegions/P/Philippines /201202/t20120215_805385.shtml.

_____. (1960). **Prevention of Corruption Act**. [Online]. Retrieved September 7, 2012, from http://www.iaaca.org /AntiCorruptionLaws/ByCountriesandRegions/S/Singapore/201202/t20120215_80562 1.shtml.

_____. (1982). **Anti-Corruption Agency Act 1982.** Retrieved September 4, 2012, from http://www.iaaca.org /AntiCorruptionLaws/ByCountriesandRegions/M/Malaysia/201202/t20120221 _808671.shtml**.**

_____. (1999). **Anti-Corruption Law Daft, 1999**. [Online]. Retrieved September 5, 2012, from http://www.iaaca.org /AntiCorruptionLaws/ByCountriesandRegions/C/Cambodia/201202/t2012022 1_808582.shtml.

_____. (1999). **Law on the Commission to Eradicate Criminal Act of Corruption**. [Online]. Retrieved September 3, 2012, from http://www.iaaca.org/AntiCorruptionLaws/ByCountriesandRegions/ I/Indonesia/201202/t20120220_807897.shtml.

International Association of Anti-Corruption Authorities. (2002). **Law No. 30/2002**. [Online]. Retrieved September 3, 2012, from http://www.iaaca.org /AntiCorruptionLaws/ByCountriesandRegions/I/Indonesia/201202/t20120220_807894.shtml.

_____. (2012). **Malaysian Anti-Corruption Commission (MACC)**. [Online]. Retrieved September 6, 2012, from http://www.iaaca.org/AntiCorruptionAuthorities/ByCountriesandRegions/M/Malaysiajigou/201202/t20120210_802395.shtml.

_____. (2002). **Prevention of Corruption (Amendment) Act 2002.** [Online]. Retrieved September 7, 2012, from http:// www.iaaca.org/AntiCorruptionLaws/ByCountriesandRegions/S/Singapore/201202/t20120215_805620.shtml**.**

International Monetary Fund. (2012). **World Economic Outlook Database, April 2012**. [Online]. Retrieved September 7, 2012, from http://www.imf.org/external/pubs/ft /weo/2012/01/weodata/weorept.aspx?... .

Quah, S.T. Jon. (2010). **Curbing Corruption in Asian Countries: The Difference between Success and Failure**. [Online]. Retrieved September 28, 2012, from http://www.umac.mo/fsh/pa/4th_conference/doc/all%20paper/Session%203/Panel%203-1%20Public%20Accountability%20and%20Corruption%20Control/2%20Jon%20S.T.%20Quah/Jon%20S.T.%20Quah.pdf.

Malaysian Anti-Corruption Commission. (2009). **Malaysian Anti-Corruption Commission Act 2009**. [Online]. Retrieved September 12, 2012, from http://www.sprm.gov.my /images/File/SPRM_act_BI.pdf.

_____. (n.d.). **MACC Background**. [Online]. Retrieved September 12, 2012, from http://www.sprm.gov.my/.

Martini, Maira. (2012). **Overview of corruption and anti-corruption in Vietnam**. [Online]. Retrieved September 14, 2012, from http:// www.u4.no/publications /overview-of-corruption-and-anti-corruption-in-vietnam/.

National Assembly of the Lao PDR. (n.d.). **Anti-Corruption Law**. [Online]. Retrieved September 14, 2012, from http://www.na.gov.la/docs/eng/laws/pub_adm /Anti%20Corruption%20&%20Decree%20(2005)%20Eng.pdf.

National Economic and Development Authority. (n.d.). **Chapter 21 Anti-Corruption**. [Online]. Retrieved September 17, 2012, from http://www.neda.gov.ph/ads /mtpdp/MTPDP2004-2010/PDF/MTPDP%202004-2010%20NEDA_ Chapterx21_Corruption.pdf.

Neang, Sina Vathanak. (2010). **CORRUPTION: THE CASE IN CAMBODIA**. [Online]. Retrieved September 11, 2012, from http://www.unafei.or.jp/english/pdf /PDF_ThirdGGSeminar/Third_GGSeminar_all.pdf.

Nyunt, Han. (2009). **STRENGTHENING OF DOMESTIC AND INTERNATIONAL COOPERATION FOR EFFECTIVE INVESTIGATION AND PROSECUTION OF CORRUPTION**. [Online]. Retrieved September 6, 2012, from http://www.unafei.or.jp /english/pdf/REGIONAL_FORUM_ON_GOOD_GOVERNANCE.pdf.

Office of the Ombudsman. (n.d.). **Office of the Ombudsman**. [Online]. Retrieved September 17, 2012, from http://www.ombudsman.gov.ph /index.php?home=1&navId=MQ==&subNavId=ODU=.

Organisation for Economic Co-operation and Development. (n.d.). **Anti-corruption Law**. [Online]. Retrieved September 20, 2012, from http://www.oecd.org/site/anti-corruptioninitiative/46817414.pdf.

Pengiran Nina Jasmine binte PLKDR Pg Hj Bahrin. (2009). **STRENGTHENING OF DOMESTIC AND INTERNATIONAL CO-OPERATION FOR EFFECTIVE INVESTIGATION AND PROSECUTION OF CORRUPTION**. [Online]. Retrieved September 5, 2012, from http://www.unafei.or.jp/english/pdf/REGIONAL_FORUM_ON_GOOD_GOVERNANCE.pdf.

Phuong, Do Thi. (n.d.). **ANTI-CORRUPTION IN VIETNAM**. [Online]. Retrieved September 18, 2012, from http://www.unafei.or.jp/english/pdf/RS_No83/No83_23PA_Phuong.pdf.

Reddy, Bala. (2009). **STRENGTHENING OF DOMESTIC AND INTERNATIONAL CO-OPERATION FOR EFFECTIVE INVESTIGATION AND PROSECUTION OF CORRUPTION**. [Online]. Retrieved September 5, 2012, from http://www.unafei.or.jp /english/pdf/REGIONAL_FORUM_ON_GOOD_GOVERNANCE.pdf.

Sandiganbayan. (n.d.). **Sandiganbayan**. [Online]. Retrieved September 11, 2012, from http:// http://sb.judiciary.gov.ph/.

Somethea, Pen. (2009). **STRENGTHENING OF DOMESTIC AND INTERNATIONAL CO-OPERATION FOR EFFECTIVE INVESTIGATION AND PROSECUTION OF CORRUPTION**. [Online]. Retrieved September 6, 2012, from http://www.unafei.or.jp /english/pdf/REGIONAL_FORUM_ON_GOOD_GOVERNANCE.pdf.

Somvolachith, Khamphet. (2009). **STRENGTHENING OF DOMESTIC AND INTERNATIONAL CO-OPERATION FOR EFFECTIVE INVESTIGATION AND PROSECUTION, IN THE LAO PERSPECTIVE**. [Online]. Retrieved September 3, 2012, from http://www.unafei.or.jp/english/pdf/REGIONAL_FORUM_ON_GOOD_GOVERNANCE.pdf.

Souliyavong, Xaysana. (2010). **MEASURES TO FREEZE, CONFISCATE AND RECOVER PROCEEDS OF CORRUPTION, INCLUDING PREVENTION OF MONEY-LAUNDERING.** [Online]. Retrieved September 17, 2012, from http://www.unafei.or.jp/english/pdf/PDF_ThirdGGSeminar/Third_GGSeminar_P96-103.pdf.

Supreme People's Procuracy of Vietnam. (n.d.) **OVERVIEW OF THE PEOPLE'S PROCURACY OF VIETNAM.** [Online]. Retrieved September 17, 2012, from http://www.vksndtc.gov.vn/tienganh.aspx.

United Nations office on Drugs and Crime. (2012). **UNCAC Signature and Ratification Status as of 24 September 2012**. [Online]. Retrieved September 28, 2012, from http://www.unodc.org/unodc/en/treaties/CAC/signatories.html.

Wikipedia. (n.d.). **Corruption Eradication Commission**. [Online]. Retrieved September 3, 2012, from http://en.wikipedia.org/wiki/Corruption_Eradication_Commission.

_____. (n.d.). **Malaysian Anti-Corruption Commission**. [Online]. Retrieved September 12, 2012, from http://en.wikipedia.org/wiki/Malaysian_Anti-Corruption_Commission.

Wikipedia. (n.d.). **Bureau of Special Investigation**. [Online]. Retrieved September 10, 2012 from http://en.wikipedia.org/wiki/Bureau_of_Special_Investigation.

World Bank. (2010). **Presentation by OSCAC at the Video Conference Discussion on June 18 th 2010 at the World Bank Office in Vietnam**. [Online]. Retrieved September 20, 2012 from http:// siteresources.worldbank.org/ .../vietnam_le_van_lan_pre... .

รอบโลกวิจัย

พลังงานทดแทน

เรียบเรียงโดย...อัญชลี จวงจันทร์



พลังงานเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อมนุษย์เป็นอย่างมาก มนุษย์ใช้พลังงานต่าง ๆ เพื่อการดำเนินชีวิตมาตั้งแต่สมัยโบราณ เช่น การใช้ไฟที่เกิดจากการเสียดสีของไม้หรือหิน เป็นพลังงานให้ความอบอุ่น แสงสว่าง และหุงต้มอาหาร เป็นต้น พลังงานเป็นปัจจัยสำคัญ ในการส่งเสริมการสร้างเสริมสวัสดิภาพและความผาสุกของประชาชน โดยทั่วทุกภูมิภาคของโลก พลังงานได้เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับความมั่นคงของประเทศทั้งการเมือง การทหาร การเศรษฐกิจและสังคม ปัจจุบันมีการใช้พลังงานมากขึ้นในการพัฒนาเศรษฐกิจทุกสาขา เช่น อุตสาหกรรม การคมนาคมขนส่ง การไฟฟ้า เป็นต้น โดยปริมาณการใช้พลังงานจะมีความสัมพันธ์กับฐานะทางเศรษฐกิจของแต่ละประเทศ

เมื่อโลกมีความเจริญมากยิ่งขึ้น มนุษย์สามารถนำเชื้อเพลิงต่าง ๆ เช่น น้ำมัน ถ่านหิน มาใช้อย่างสิ้นเปลืองนับตั้งแต่ปี ๒๕๑๖ เป็นต้นมา โดยเฉพาะประเทศที่กำลังพัฒนา ทำให้เกิดวิกฤตการณ์ด้านพลังงานเกิดขึ้นในหลายภูมิภาคทั่วโลก จากวิกฤตการณ์ดังกล่าว ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก จึงหันมาศึกษาค้นคว้าวิจัยเพื่อนำพลังงานจากแหล่งภายในมาใช้แทนน้ำมันเชื้อเพลิง และเรียกพลังงานที่ใช้แทนน้ำมันเชื้อเพลิงว่า “พลังงานทดแทน”

พลังงานทดแทน หมายถึง พลังงานที่มีอยู่ทั่วไปตามธรรมชาติและสามารถมีทดแทนได้อย่างไม่จำกัด ตัวอย่างพลังงานทดแทนที่สำคัญ คือ พลังงานลม พลังน้ำ พลังงานแสงอาทิตย์ พลังงานน้ำขึ้นน้ำลง พลังงานคลื่น พลังงานความร้อนใต้พิภพ และพลังงานจากกระบวนการชีวภาพ เช่น บ่อก๊าซชีวภาพ เป็นต้น

ปัจจุบันทั่วโลกได้หันมาสนใจศึกษาค้นคว้าเพื่อหาแหล่งพลังงานอื่นแทนน้ำมันซึ่งลดน้อยลง พลังงานทดแทนจึงเป็นอีกทางเลือกหนึ่งซึ่งประเทศต่าง ๆ จากทุกมุมโลกให้ความสนใจ โดยพลังงานทดแทนที่

สำคัญ เช่น พลังงานลม พลังงานน้ำ พลังงานแสงอาทิตย์ พลังงานน้ำขึ้นน้ำลง พลังงานคลื่น และพลังงานความร้อนใต้พิภพ พลังงานจากกระบวนการชีวภาพ เช่น บ่อก๊าซชีวภาพ เป็นต้น

พลังงานทดแทนอีกประเภทหนึ่งเป็นพลังงานที่ใช้แล้วสามารถหมุนเวียนมาใช้ได้อีก เรียกว่า พลังงานหมุนเวียน ได้แก่ แสงอาทิตย์ลมชีวมวลน้ำและไฮโดรเจน เป็นต้น การศึกษาพลังงานทดแทนเป็นการศึกษา ค้นคว้าทดสอบพัฒนาและสาธิต ตลอดจนส่งเสริมและเผยแพร่พลังงานทดแทน ซึ่งเป็นพลังงานที่สะอาดไม่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและเป็นแหล่งพลังงานที่มีอยู่ในท้องถิ่น เช่น พลังงานลม แสงอาทิตย์ ชีวมวลและอื่น ๆ เพื่อให้มีการผลิตและการใช้ประโยชน์อย่างแพร่หลาย มีประสิทธิภาพ และมีความเหมาะสมทั้งทางด้านเทคนิค เศรษฐกิจ และสังคม ปัจจุบันพลังงานเป็นปัญหาที่สำคัญของโลกและนับวันจะยิ่งมีผลกระทบรุนแรงต่อมวลมนุษยชาติมากยิ่งขึ้น ซึ่งหนทางเพื่อนำไปสู่การแก้ไข คือ การทำการศึกษา สำรวจ ค้นคว้า ทดลองและเกิดจากการพัฒนาเทคโนโลยีอย่างจริงจังและต่อเนื่อง

จากความสำคัญในด้านพลังงานทำให้ประเทศในภูมิภาคต่าง ๆ ให้ความสนใจศึกษาด้านพลังงานอย่างจริงจัง ดังนี้

๑. สหภาพยุโรปได้ทำการวิจัยทางด้านพลังงาน ซึ่งเป็นการศึกษาภาวะโลกร้อน โดยมีแรงผลักดันที่สำคัญจากทุกภูมิภาคทั่วโลก ซึ่งต่างให้ความสนใจปรากฏการณ์นี้สหภาพยุโรป จึงมองว่า ควรมีการคิดค้นและสร้างสรรค์แหล่งพลังงานทดแทนเพื่อเป็นการบรรเทาและชะลอความรุนแรงของภาวะโลกร้อนที่มีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นในอนาคต โดยสหภาพยุโรปได้กำหนดกรอบแผนงานด้านพลังงานฉบับที่ ๗ (ค.ศ. ๒๐๐๗–๒๐๑๓) ซึ่งเป็นแผนงานวิจัยที่ครอบคลุมถึงงานวิจัยทางด้านพลังงานที่กำหนดเป้าหมายทางด้านพลังงานที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศถึง ค.ศ. ๒๐๒๐ ที่จะลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกลงถึงร้อยละ ๒๐ ให้มีการใช้พลังงานทดแทนเพิ่มขึ้นร้อยละ ๒๐ ของการบริโภคพลังงานในยุโรปทั้งหมด เพื่อให้แนวทางการดำเนินงานประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดจำเป็นที่จะต้องใช้การวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีใหม่ ดังนั้น สหภาพยุโรปได้จัดทำแผนยุทธศาสตร์เทคโนโลยีพลังงานแห่งยุโรป (European Strategic Energy Technology Plan SET–Plan) ซึ่งได้จัดลำดับความสำคัญของการวิจัยทางด้านพลังงาน จนถึง ค.ศ. ๒๐๕๐ โดยมีวิสัยทัศน์ของนโยบายพลังงานในช่วงเปลี่ยนผ่านไปสู่สังคมเศรษฐกิจที่ใช้คาร์บอนไดออกไซด์ต่ำ งานวิจัยทางด้านพลังงานของสหภาพยุโรปจะเน้นในหัวข้อไฮโดรเจน และเซลล์พลังงาน พลังงานทดแทน สำหรับการผลิตไฟฟ้า การผลิตเชื้อเพลิง และการทำความร้อนความเย็น การผลิตกระแสไฟฟ้าจากแหล่งต่าง ๆ อาทิ ชีวมวล ลม พลังงานใต้พิภพ เทคโนโลยีการดักและเก็บคาร์บอนไดออกไซด์ เครือข่ายพลังงานชาญฉลาด ประสิทธิภาพพลังงานและการเก็บรักษา ความรู้สำหรับผู้กำหนดนโยบาย ซึ่งสหภาพยุโรปจะประกาศการเปิดรับข้อเสนอโครงการทางด้านพลังงานเป็นระยะ ๆ หน่วยงานที่เป็นนิติบุคคลของประเทศ สามารถเข้าร่วมโครงการได้ตามเงื่อนไขที่สหภาพยุโรปกำหนด

นอกจากสหภาพยุโรปที่มีความสนใจในการวิจัยด้านพลังงานทดแทนแล้วยังมีประเทศต่าง ๆ ให้ความสนใจด้านพลังงานด้วย เช่น สหรัฐอเมริกา เยอรมนี เดนมาร์ก

ในส่วนของประเทศสหรัฐอเมริกา ได้มีการศึกษาพลังงานสะอาด โดยองค์การสมุทศาสตร์และบรรยากาศสหรัฐฯ ซึ่งมองว่าเป็นไปได้สูงที่โครงการพลังงานลมและพลังงานแสงอาทิตย์ขนาดใหญ่จะกลายเป็นแหล่งผลิตกระแสไฟฟ้าขนาดใหญ่ในอีก ๒๐ ปีข้างหน้า ซึ่งแซนดี้ แมคนัลด์ ผู้อำนวยการสำนักวิจัยระบบโลกองค์การบริหารสมุทศาสตร์ และบรรยากาศสหรัฐฯ กล่าวว่า พลังงานแสงอาทิตย์และพลังงานลมสามารถสนอง

ความต้องการใช้ไฟฟ้าได้ถึง ๗๐% แก่ ๔๘ รัฐ ที่มีความต้องการใช้ไฟน้อยภายใน พ.ศ. ๒๕๗๓ ส่วนการใช้เชื้อเพลิงฟอสซิลก็จะลดลงเหลือเพียง ๑๕% และพลังที่เหลือจะมีที่มาจากเขื่อนผลิตกระแสไฟฟ้าและพลังงานนิวเคลียร์ โดยการดังกล่าวเป็นผลมาจากการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับพลังงานทดแทน ซึ่งประกอบไปด้วยข้อมูลสภาพอากาศจำนวน ๑๖ พันล้านชุด แผนโครงการคัดกรองสถานที่ที่ไม่สามารถติดตั้งแผนโซลาเซลล์และกังหันลม มีอุทยานแห่งชาติและพื้นที่เขตเมือง เป็นต้น และได้ข้อสรุปที่แน่นอนว่าพื้นที่ทางตอนกลางของสหรัฐฯ เหมาะสำหรับเป็นแหล่งพลังงานลม ส่วนพื้นที่ทางตะวันตกเฉียงใต้ของสหรัฐฯ ที่ปกคลุมด้วยทะเลทรายเป็นสถานที่ผลิตกระแสไฟฟ้าจากพลังงานแสงอาทิตย์ได้ดีที่สุด ซึ่งโครงการขององค์การบริหารสมุทศาสตร์และบรรยากาศสหรัฐฯ มีความคืบหน้ากว่าที่คาดไว้ โดยมีการพัฒนาการเชื่อมโยงโครงข่ายพลังงานทดแทนให้มีประสิทธิภาพและมีความคุ้มทุนมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ด้วยการสร้างสมดุลทั้งการผลิตและกฎอุปสงค์ เนื่องจากความต้องการใช้เครื่องปรับอากาศเพิ่มขึ้น ประกอบกับการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานแสงอาทิตย์ในรัฐแอริโซนาลดลง เนื่องจากเป็นช่วงที่มีเมฆเป็นส่วนมาก แต่ทว่ารัฐแคลิฟอร์เนียกลับสามารถใช้ประโยชน์จากพลังงานแสงอาทิตย์ได้ดี ฉะนั้นจึงควรมีการพัฒนาโครงข่ายไฟฟ้าอัจฉริยะที่สามารถตอบสนองความต้องการที่แตกต่าง

ส่วนประเทศเยอรมนีได้นำพลังงานลม พลังงานแสงอาทิตย์ พลังงานชีวมวล พลังงานความร้อนใต้พิภพมาใช้เป็นแหล่งพลังงานทดแทน ได้ถึง ๒๐% และเยอรมนีมีแนวคิดที่จะผลักดันให้เกิดการพึ่งพาพลังงานทดแทนเป็น ๑๐๐% ภายใน พ.ศ. ๒๕๗๓ โดยการใช้ประโยชน์จากพลังงานแสงอาทิตย์อาจมีสัดส่วนอยู่ที่ ๓๐–๔๐% พลังงานลมอาจมีสัดส่วนอยู่ที่ ๔๐ ถึง ๔๕% ทั้งนี้อาจมีการปรับสมดุลความผันแปรที่เกิดขึ้นกับแหล่งพลังงานดังกล่าวได้ เนื่องจากปัจจัยทางสภาพอากาศอาจมีการเปลี่ยนแปลง

ประเทศเดนมาร์ก ได้มีการประกาศโครงการเพื่อใช้พลังงานจากแหล่งพลังงานทดแทนอย่างเต็มประสิทธิภาพหรือ ๑๐๐% ใน ค.ศ. ๒๐๕๐ รัฐบาลประเทศเดนมาร์ก ประกาศโครงการพัฒนาพลังงานทดแทนเพื่อการพัฒนาสู่การเป็นแหล่งพลังงานหลักของประเทศเดนมาร์กโดยมีแผนที่จะยกระดับการใช้พลังงานทดแทน คิดเป็นอัตราร้อยละ ๓๕% ของการใช้พลังงานทั้งหมดของประเทศในค.ศ. ๒๐๒๐ และมีแผนที่จะใช้พลังงานจากแหล่งพลังงานทดแทน ๑๐๐% ในปีค.ศ. ๒๐๕๐ Martin Lifeguard รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพลังงานของประเทศเดนมาร์ก ระบุถึงแผนการเพื่อลดการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ลง ๓๔% จากปริมาณที่วัดได้ใน ค.ศ. ๑๙๙๐ ให้มีปริมาณที่ลดลงภายใน ค.ศ. ๒๐๒๐ โครงการดังกล่าวมีแผนที่จะผลิตกระแสไฟฟ้าจากแหล่งพลังงานหมุนเวียนกับปริมาณการบริโภคพลังงานภายในประเทศทั้งหมด โดยที่ ๕๐% ของพลังงานดังกล่าวจะผลิตขึ้นจากลม แม้ว่าประเทศเดนมาร์กจะอยู่บนพื้นที่ที่มีกระแสลมแรง รัฐบาลของประเทศก็มีแผนที่จะหาแนวทางการผลิตกระแสไฟฟ้าจากแหล่งพลังงานอื่น ๆ เช่น ความร้อน ก๊าซชีวภาพและเทคโนโลยีอื่น ๆ อีกด้วย ซึ่งประเทศเดนมาร์กจะก้าวขึ้นมาเป็นผู้นำของโลกด้านการใช้พลังงานสะอาด ซึ่งจะช่วยให้สามารถรับมือกับราคาน้ำมันและถ่านหินที่เพิ่มสูงขึ้นเรื่อย ๆ ในอนาคต ซึ่งสื่อมวลชนของประเทศเดนมาร์กหวังว่าประเทศเดนมาร์กจะเป็นแบบอย่างและแรงบันดาลใจให้แก่ประเทศอื่น ๆ ในทวีปยุโรปเริ่มให้ความสำคัญกับการลดปริมาณการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์เพื่อลดปัญหาภาวะโลกร้อนในอนาคต

นอกจากนั้นในส่วนของประเทศฟิลิปปินส์ ได้มีการลงทุนในโครงการพลังงานทดแทน โดยเฉพาะอย่างยิ่งพลังงานหมุนเวียน สำนักงานพาณิชย์เกาหลี ฟิลิปปินส์ ได้รวบรวมนักพัฒนาโครงการและนักลงทุนพลังงานทดแทน ร่วมกับกรมพลังงานฟิลิปปินส์ จัดงาน Asia–Korea Renewable Energy Partnership Forum ๒๐๑๑ ขึ้น โดยเชิญวิทยากร นักธุรกิจและผู้สนใจในเอเชีย ความน่าลงทุนด้านโครงการพลังงาน

ทดแทนของฟิลิปปินส์อยู่ที่มีประชากรค่อนข้างมาก แรงงานมีความรู้ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ มีทรัพยากรที่ยังไม่ได้นำมาใช้ประโยชน์อีกค่อนข้างมาก ซึ่งจากการสัมมนาในครั้งนั้นพบว่า มีนักธุรกิจมาลงทุนในประเทศฟิลิปปินส์ส่วนใหญ่จะเน้นไปในด้านพลังงานลม พลังงานแสงอาทิตย์ พลังงานชีวภาพและการซื้อขายคาร์บอนแครดิต

จากที่กล่าวมาข้างต้นประเทศในภูมิภาคต่าง ๆ ได้ให้ความสนใจในด้านพลังงานทดแทนกันอย่างกว้างขวางสำหรับประเทศไทยได้มีการศึกษาเรื่องพลังงานทดแทนเช่นเดียวกัน โดยมีงานวิจัยด้านพลังงานเกิดขึ้นมากมาย โดยพบว่าประเทศไทยยังมีการใช้ก๊าซธรรมชาติและถ่านหินเป็นแหล่งพลังงานหลัก ส่วนที่เหลือได้จากพลังงานน้ำและพลังงานชีวิภาพ ขณะเดียวกันการใช้เชื้อเพลิงฟอสซิลได้ก่อให้เกิดผลกระทบหลายด้าน เช่น ความมั่นคงของแหล่งพลังงาน ด้านสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะก๊าซเรือนกระจกที่มีดัชนีการปล่อยแก๊สในประเทศสูงขึ้นมาก ก๊าซธรรมชาติได้ถูกแบ่งไปใช้ในภาคขนส่งมากขึ้น การใช้ถ่านหินและลิกไนต์ทำให้เกิดคาร์บอนไดออกไซด์ ซึ่งเป็นแก๊สเรือนกระจก ซึ่งรัฐได้เร่งรัดพัฒนาแหล่งพลังงานหมุนเวียนในประเทศ มาใช้ผลิตไฟฟ้าเพิ่มขึ้น ในแผนพัฒนาพลังไฟฟ้าฉบับปรับปรุง โดยกำหนดให้นำพลังงานหมุนเวียนในประเทศมาผลิตพลังงานไฟฟ้าเพิ่มอีกไม่น้อยกว่า ๑๓,๐๐๐ เมกะวัตต์ ภายใน พ.ศ. ๒๕๖๔ ส่วนโรงไฟฟ้านิวเคลียร์ของประเทศคาดว่าจะพร้อมหลัง พ.ศ. ๒๕๖๔ แผนพัฒนาการผลิตกำลังไฟฟ้า ได้บรรจุพลังลมไว้ ๑,๓๐๐ เมกะวัตต์นั้นมีความเป็นไปได้ โดยการประเมินและจากผลการวิจัยศักยภาพของพลังลมล่าสุด ในจังหวัดภาคเหนือและฝั่งทะเลภาคใต้ด้วยส่วนเพิ่มราคารับซื้อไฟฟ้าที่กำหนดไว้ ๓.๕๐ บาทต่อหน่วย ส่วนพลังงานน้ำที่บรรจุไว้ในแผนพัฒนาเพียง ๗๗๐ เมกะวัตต์ยังต่ำอยู่ จากผลการวิจัยในลุ่มน้ำปิง ยม ชี และมูล การประเมินเบื้องต้นได้แสดงศักยภาพพลังน้ำที่เป็นไปได้ จากเขื่อนพลังงานน้ำขนาดเล็ก รวมทั้งเขื่อนชลประทานจากทั้งหมด ๒๕ ลุ่มน้ำหลักของประเทศไม่ต่ำกว่า ๑,๕๐๐ เมกะวัตต์ ด้วยส่วนเพิ่มราคารับซื้อไฟฟ้าสำหรับพลังลม ศักยภาพที่เป็นไปได้จากพลังน้ำในประเทศ อาจสูงถึง ๓,๐๐๐ เมกะวัตต์ ในการใช้ไม้โตเร็วหลายชนิด เช่น ยูคาลิปตัส กระถิน เป็นเชื้อเพลิงที่ยั่งยืน ผลของการวิจัยและพัฒนาล่าสุดได้แสดงให้เห็นถึงความเป็นไปได้ของโรงไฟฟ้าชีวมวลขนาดเล็ก แต่ส่วนเพิ่มราคาไฟฟ้าสำหรับโรงไฟฟ้าชีวมวลขนาดเล็ก ควรได้รับการทบทวนให้ใกล้เคียงกับส่วนเพิ่มราคาไฟฟ้าสำหรับพลังลมเช่นเดียวกัน เพื่อให้เพิ่มกำลังผลิตไฟฟ้าจากชีวภาพได้ตามแผนพัฒนา อุปสรรคต่าง ๆ ในการใช้แหล่งพลังงานหมุนเวียนซึ่งยั่งยืน สามารถขจัดได้โดยการวิจัยและพัฒนาและมาตรการสนับสนุนทางการเงินและภาษีที่เหมาะสม เช่น ภาษีมลพิษกลไกการพัฒนาที่สะอาด ประเด็นอื่น ๆ ที่ต้องพิจารณาอย่างรอบคอบ ได้แก่ ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมที่หลากหลายในพื้นที่ต่าง ๆ

ในส่วนของกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีได้เปิดเผยในวันที่ ๑๓ สิงหาคม ๒๕๕๕ โดยกระทรวงวิทยาศาสตร์จับมือ ๔ กระทรวงหลัก บูรณาการงานวิจัยพลังงานทดแทน เปิดแผนปฏิบัติการฉบับแรก ครอบคลุม ๙ สาขา เน้นวิจัยสอดคล้องนโยบายพลังงานของประเทศและผู้ใช้งาน

นายพรชัย รุจิประภา ปลัดกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เปิดเผยว่า หลังจากกระทรวงวิทยาศาสตร์และกระทรวงพลังงาน ทำบันทึกข้อตกลงความร่วมมือวิจัยและพัฒนาการนำวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและนวัตกรรม หรือ วทน. มาใช้พัฒนาพลังงานทดแทน และได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการประสานความร่วมมือฯ จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องรวม ๓๖ หน่วยงานจาก ๕ กระทรวงหลักคือ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงพลังงาน กระทรวงอุตสาหกรรม กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และกระทรวงศึกษาธิการ รวมทั้งภาคเอกชนและรัฐวิสาหกิจต่าง ๆ

ทั้งนี้ ได้มีการจัดทำแผนปฏิบัติการ การใช้ วทน. เพื่อสนับสนุนการพัฒนาพลังงานทดแทนในปี ๒๕๕๕–๒๕๕๙ ซึ่งครอบคลุม ๙ สาขา คือ เอทานอล ไบโอดีเซล พลังงานทดแทนภาคขนส่งในอนาคต พลังงานลม พลังงานแสงอาทิตย์ ชีวมวล ขยะ ก๊าซชีวภาพ และพลังงานทดแทนรูปแบบใหม่ในอนาคต แผนดังกล่าวถือว่าเป็นแผนปฏิบัติการฯ การใช้ วทน. พัฒนาพลังงานทดแทนฉบับแรกของประเทศ ที่จัดโครงสร้างการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยี ให้สอดคล้องกับนโยบายพลังงานทดแทนของประเทศและความต้องการของผู้ใช้เทคโนโลยีอย่างแท้จริง และเชื่อว่าจะเพิ่มโอกาสในการผลักดันให้เกิดการใช้พลังงานทดแทนถึงร้อยละ ๒๕ ภายในปี ๒๕๕๙

สำหรับผลการดำเนินงานของคณะกรรมการฯ นายคุรุจิต นาครทรรพ รองปลัดกระทรวงพลังงาน กล่าวว่าจะใช้เงินลงทุนประมาณ ๖,๐๐๐ ล้านบาท ภายในปี ๒๕๕๕–๒๕๕๙ ซึ่งปัจจุบันมีโครงการทั้งภาครัฐและเอกชนที่พร้อมผลักดันแล้วกว่า ๑๙๐ โครงการ โดยมีตั้งแต่การพัฒนาพันธุ์พืชพลังงาน การผลิตใช้ทั้งระดับชุมชนและเชิงพาณิชย์ รวมถึงเทคโนโลยีอนาคต นอกจากนี้ จะมีการจัดตั้งโรงงานต้นแบบสำหรับการผลิตน้ำมันชีวภาพสำหรับเครื่องบินหรือไบโอเจ็ทอีกด้วย

ดังนั้น การศึกษาและพัฒนาพลังงานทดแทนเป็นการศึกษา ค้นคว้า ทดสอบพัฒนา และสาธิตตลอดจนส่งเสริมและเผยแพร่พลังงานทดแทน ซึ่งเป็นพลังงานที่สะอาด ไม่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และเป็นแหล่งพลังงานที่มีอยู่ในท้องถิ่น เช่น พลังงานลม แสงอาทิตย์ ชีวมวล และอื่น ๆ เพื่อให้มีการผลิตและใช้ประโยชน์อย่างแพร่หลาย มีประสิทธิภาพ และมีความเหมาะสมทั้งเทคนิค เศรษฐกิจ และสังคม

นอกจากนั้นยังมีหน่วยงานที่จัดตั้งขึ้นมาเพื่อดูแลในด้านพลังงานทดแทน คือ กรมพัฒนาพลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงาน กระทรวงพลังงาน โดยมีความเป็นมา

กรมพัฒนาพลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงาน เดิมชื่อว่า “การพลังงานแห่งชาติ” จัดตั้งขึ้น โดยมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติการพลังงานแห่งชาติขึ้น ประกาศในราชกิจจานุเบกษาเล่ม ๗๐ ตอนที่ ๓ ลงวันที่ ๖ มกราคม พ.ศ. ๒๔๙๖ โดยมีคณะกรรมการคณะหนึ่ง เรียกว่า “คณะกรรมการพลังงานแห่งชาติ” เป็นผู้วางนโยบายและพิจารณาโครงการต่าง ๆ อันเกี่ยวกับพลังงาน และมีหน่วยราชการขึ้นหน่วยหนึ่งซึ่งมีฐานะเทียบเท่ากรม มีชื่อว่า “การพลังงานแห่งชาติ” ตั้งแต่วันที่ ๗ มกราคม พ.ศ. ๒๔๙๖ เป็นต้นมา และได้มีการปรับเปลี่ยนจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ดังนี้

๗ มกราคม ๒๔๙๖	เริ่มก่อตั้ง สังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี มีสำนักงานชั่วคราวอยู่ที่คณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ต่อมาเมื่อต้นปี พ.ศ. ๒๔๙๗ ได้ย้ายสำนักงานไปอยู่ที่ศาลาลูกขุนในพระบรมมหาราชวัง
๑๓ กรกฎาคม ๒๕๐๒	ย้ายสำนักงานมาอยู่ที่ บ้านพิบูลธรรม เชิงสะพานกษัตริย์ศึก ยศเส จนถึงปัจจุบัน
๒๓ พฤษภาคม ๒๕๐๖	ย้ายไปสังกัด กระทรวงพัฒนาการแห่งชาติ โดยพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. ๒๕๐๖
๑ ตุลาคม ๒๕๑๔	ย้ายมาสังกัด สำนักนายกรัฐมนตรีตามเดิม และเปลี่ยนชื่อเป็น “สำนักงานพลังงานแห่งชาติ”

๒๔ มีนาคม ๒๕๒๒	ย้ายไปสังกัดกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และการพลังงาน
๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๕	เปลี่ยนชื่อเป็น “กรมพัฒนาและส่งเสริมพลังงาน” สังกัดกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และการพลังงาน ตามประกาศพระราชบัญญัติการพัฒนาและส่งเสริมพลังงาน พ.ศ. ๒๕๓๕ ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๐๙ ตอนที่ ๙ ลงวันที่ ๑๒ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๓๕
๔ เมษายน ๒๕๓๕	เปลี่ยนชื่อสังกัดเป็น “กระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม”
๓ ตุลาคม ๒๕๔๕	เปลี่ยนชื่อเป็น “กรมพัฒนาพลังงานทดแทน และอนุรักษ์พลังงาน” สังกัดกระทรวงพลังงานตามประกาศพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. ๒๕๔๕

แผนพัฒนาพลังงานทดแทนและพลังงานทางเลือก ๒๕% ใน ๑๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๕๕–๒๕๖๔) (Alternative Energy Development Plan : AEDP ๒๐๑๒–๒๐๒๑)

๑. เหตุสำคัญการพัฒนาพลังงานทดแทนของประเทศ

ประเทศไทยต้องพึ่งพาการนำเข้าพลังงานจากต่างประเทศเป็นหลัก จากข้อมูลในปี ๒๕๕๔ ที่ผ่านมาพบว่ากว่าร้อยละ ๖๐ ของความต้องการพลังงานเชิงพาณิชย์ขั้นต้นมาจากการนำเข้า โดยมีสัดส่วนการนำเข้าน้ำมันสูงถึงร้อยละ ๘๐ ของปริมาณการใช้น้ำมันทั้งหมดภายในประเทศและยังมีแนวโน้มจะสูงขึ้นอีกเพราะไม่สามารถเพิ่มปริมาณการผลิตปิโตรเลียมในประเทศได้ทันกับความต้องการใช้งาน การพัฒนาพลังงานทดแทนอย่างจริงจังจะช่วยลดการพึ่งพาและการนำเข้าน้ำมันเชื้อเพลิงและพลังงานชนิดอื่น และยังช่วยกระจายความเสี่ยงในการจัดหาเชื้อเพลิงเพื่อการผลิตไฟฟ้าของประเทศซึ่งเดิมต้องพึ่งพาก๊าซธรรมชาติเป็นหลักมากกว่าร้อยละ ๗๐ โดยพลังงานทดแทน ถือเป็นหนึ่งในเชื้อเพลิงเป้าหมายที่คาดว่าจะสามารถนำมาใช้ในการผลิตไฟฟ้าทดแทนก๊าซธรรมชาติได้อย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะพลังงานแสงอาทิตย์ พลังงานลมแบบทุ่นกังหันลม พลังน้ำขนาดเล็ก ชีวมวล ก๊าซชีวภาพ และขยะ และหากเทคโนโลยีพลังงานทดแทนเหล่านี้มีต้นทุนถูกลงและได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวาง ก็อาจสามารถพัฒนาให้เป็นพลังงานหลักในการผลิตไฟฟ้าสำหรับประเทศไทยได้ในอนาคต

ดังนั้น รัฐบาลจึงมอบหมายให้กระทรวงพลังงานจัดทำแผนการพัฒนาพลังงานทดแทนและพลังงานทางเลือก ๒๕% ใน ๑๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๕๕–๒๕๖๔) หรือ Alternative Energy Development Plan : AEDP (๒๐๑๒–๒๐๒๑) เพื่อกำหนดกรอบและทิศทางการพัฒนาพลังงานทดแทนของประเทศ

๒. กรอบแผนการพัฒนาพลังงานทดแทนและพลังงานทางเลือก ๒๕% ใน ๑๐ ปี

กระทรวงพลังงานได้พยากรณ์ความต้องการพลังงานในอนาคตของประเทศ โดยในปี ๒๕๖๔ คาดว่าจะมีความต้องการ ๙๙,๘๓๘ Ktoe จากปัจจุบัน ๗๑,๗๒๘ Ktoe โดยแผนพัฒนากำลังผลิตไฟฟ้าของประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๕๓–๒๕๗๓ และแผนการพลังงานทดแทนและพลังงานทางเลือก พ.ศ. ๒๕๕๕–๒๕๖๔ ได้กำหนดให้มีสัดส่วนการใช้พลังงานทดแทนเพิ่มขึ้นจาก ๗,๔๑๓ ktoe ในปี ๒๕๕๕ เป็น ktoe ในปี ๒๕๖๔ หรือคิดเป็น ๒๕% ของการใช้พลังงานรวมทั้งหมด

๓. สาระสำคัญแผนการพัฒนาพลังงานทดแทนและพลังงานทางเลือก ๒๕% ใน ๑๐ ปี

๓.๑ วัตถุประสงค์

๑) เพื่อให้ประเทศไทยสามารถพัฒนาพลังงานทดแทนให้เป็นหนึ่งในพลังงานหลักของประเทศทดแทนเชื้อเพลิงฟอสซิลและการนำเข้าน้ำมันได้อย่างยั่งยืนในอนาคต โดยในแผนนี้จะไม่รวมเป้าหมายการพัฒนาก๊าซธรรมชาติในภาคขนส่ง (NGV)

๒) เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงด้านพลังงานของประเทศ

๓) เพื่อเสริมสร้างการใช้พลังงานทดแทนในระดับชุมชนในรูปแบบชุมชนสีเขียวแบบครบวงจร

๔) เพื่อสนับสนุนอุตสาหกรรมการผลิตเทคโนโลยีพลังงานทดแทนในประเทศ

๕) เพื่อวิจัยพัฒนาส่งเสริมเทคโนโลยีพลังงานทดแทนของไทยให้สามารถแข่งขันในตลาดสากล

๓.๒ ยุทธศาสตร์การส่งเสริมการพัฒนาพลังงานทดแทนและพลังงานทางเลือก ๒๕% ใน ๑๐ ปี

กระทรวงพลังงานได้กำหนดยุทธศาสตร์ ในการจัดทำ Roadmap เพื่อส่งเสริมการพัฒนาพลังงานทดแทนและพลังงานทางเลือก ๒๕% ใน ๑๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๕๕ – ๒๕๖๔) หรือ AEDP (๒๐๑๒–๒๐๒๑) โดยได้มีการกำหนดยุทธศาสตร์ส่งเสริมการพัฒนาพลังงานทดแทนตามแผน AEDP ใน ๖ ประเด็น ดังนี้

๑. การส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการผลิตและการใช้พลังงานทดแทนอย่างกว้างขวาง
๒. การปรับมาตรฐานการจูงใจสำหรับการลงทุนจากภาคเอกชนให้เหมาะสมกับสถานการณ์
๓. การแก้ไขกฎหมาย และกฎระเบียบที่ยังไม่เอื้อต่อการพัฒนาพลังงานทดแทน
๔. การปรับปรุงระบบโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ระบบสายส่ง สายจำหน่ายไฟฟ้ารวมทั้งการพัฒนาสู่ระบบ Smart Grid
๕. การประชาสัมพันธ์ และสร้างความรู้ความเข้าใจต่อประชาชน
๖. การส่งเสริมให้งานวิจัยเป็นเครื่องมือในการพัฒนาอุตสาหกรรมพลังงานทดแทนแบบครบวงจร

๔. การขับเคลื่อนรายเทคโนโลยี

๔.๑ พลังงานทดแทนเพื่อการผลิตไฟฟ้า

๔.๑.๑ พลังงานแสงอาทิตย์ เป้าหมายในปี ๒๕๖๔ คือ ๒,๐๐๐ MW ปัจจุบันมีกำลังการผลิตรวม ๗๕.๔๘ MW โดยมุ่งเน้นการพัฒนาตามกรอบการส่งเสริมการพัฒนาแผน AEDP ที่สำคัญ ดังนี้

๑. การส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการผลิตและการใช้พลังงานทดแทนอย่างกว้างขวาง
๒. การปรับมาตรการจูงใจสำหรับการลงทุนจากภาคเอกชนให้เหมาะสมกับสถานการณ์
๓. การแก้ไขกฎหมาย และกฎระเบียบที่ยังไม่เอื้อต่อการพัฒนาพลังงานทดแทน
๔. การปรับปรุงระบบโครงสร้างพื้นฐาน

๕. การประชาสัมพันธ์ และสร้างความรู้ความเข้าใจต่อประชาชน

๖. การส่งเสริมให้งานวิจัยเป็นเครื่องมือในการพัฒนาอุตสาหกรรมพลังงานทดแทนแบบครบวงจร

๔.๑.๒ พลังงานลม เป้าหมายในปี ๒๕๖๔ คือ ๑,๒๐๐ MW ปัจจุบันมีกำลังการผลิตรวม ๗.๒๘ MW โดยมุ่งเน้นการพัฒนาตามกรอบการส่งเสริมการพัฒนาแผน AEDP ที่สำคัญ ดังนี้

๑. การส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการผลิตและการใช้พลังงานทดแทนอย่างกว้างขวาง

๒. การปรับมาตรการจูงใจสำหรับการลงทุนจากภาคเอกชนให้เหมาะสมกับสถานการณ์

๓. การแก้ไขกฎหมาย และกฎระเบียบที่ยังไม่เอื้อต่อการพัฒนาพลังงานทดแทนผลักดันแก้ไข ปรับปรุง ข้อกฎหมายและระเบียบปฏิบัติบางอย่างที่ยังไม่เอื้อต่อการพัฒนาพลังงานลม

๔. การปรับปรุงระบบโครงสร้างพื้นฐาน การจัดทำแผนขยายระบบสายส่ง และระบบเก็บสะสมพลังงาน เช่น ระบบสูบกลับในพื้นที่ที่มีศักยภาพพลังงานลมสูง เช่น บริเวณภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

๕. การประชาสัมพันธ์ และสร้างความรู้ความเข้าใจต่อประชาชน

๖. การส่งเสริมให้งานวิจัยเป็นเครื่องมือในการพัฒนาอุตสาหกรรมพลังงานทดแทนแบบครบวงจร

๔.๑.๓ ไฟฟ้าพลังงานน้ำ เป้าหมายในปี ๒๕๖๔ คือ ๑,๖๐๘ MW ปัจจุบันมีกำลังการผลิตรวม ๘๖.๓๙ MW (ไม่รวมระบบสูบกลับที่มีอยู่ปัจจุบันของ กฟผ. คือ ลำตะคอง ๑ – ๒ ๕๐๐ MW) โดยมุ่งเน้นการพัฒนาตามกรอบการส่งเสริมการพัฒนาแผน AEDP ที่สำคัญ ดังนี้

๑. การส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการผลิตและการใช้พลังงานทดแทนอย่างกว้างขวาง ผลิตไฟฟ้าพลังงานน้ำระดับหมู่บ้านให้แก่ราษฎรที่ไม่มีไฟฟ้าใช้ โดยไม่เชื่อมโยงกับระบบสายส่งไฟฟ้า (Off Grid)

๒. การปรับมาตรการจูงใจสำหรับการลงทุนจากภาคเอกชนให้เหมาะสมกับสถานการณ์

๓. การแก้ไขกฎหมาย และกฎระเบียบที่ยังไม่เอื้อต่อการพัฒนาพลังงานทดแทน

๔. การประชาสัมพันธ์ และสร้างความรู้ความเข้าใจต่อประชาชน

๕. การส่งเสริมให้งานวิจัยเป็นเครื่องมือในการพัฒนาอุตสาหกรรมพลังงานทดแทนแบบครบวงจร

๔.๑.๔ พลังงานจากขยะ เป้าหมายในปี ๒๕๖๔ คือ ๑๖๐ MW ปัจจุบันมีกำลังการผลิตรวม ๑๓.๔๕ MW โดยมุ่งเน้นการพัฒนาตามกรอบการส่งเสริมการพัฒนาแผน AEDP ที่สำคัญ ดังนี้

๑. การส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการผลิตและการใช้พลังงานทดแทนอย่างกว้างขวาง

๒. การปรับมาตรการจูงใจสำหรับการลงทุนจากภาคเอกชนให้เหมาะสมกับสถานการณ์

๓. การแก้ไขกฎหมาย และกฎระเบียบที่ยังไม่เอื้อต่อการพัฒนาพลังงานทดแทน

๔. การปรับปรุงระบบโครงสร้างพื้นฐาน

๕. การประชาสัมพันธ์ และสร้างความรู้ความเข้าใจต่อประชาชน

๖. การส่งเสริมให้งานวิจัยเป็นเครื่องมือในการพัฒนาอุตสาหกรรมพลังงานทดแทนแบบครบวงจร

๔.๑.๕ ชีวมวล เป้าหมายในปี ๒๕๖๔ คือ ๓,๖๓๐ MW ปัจจุบันมีกำลังการผลิตรวม ๑.๗๕๑.๘๖ MW โดยมุ่งเน้นการพัฒนาตามกรอบการส่งเสริมการพัฒนาแผน AEDP ที่สำคัญ ดังนี้

๑. การส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการผลิตและการใช้พลังงานทดแทนอย่างกว้างขวาง

- ส่งเสริมให้มีการจัดตั้ง “สถานีผลิตพลังงานชุมชน Distributed-Green-Generation-DDG (DGG)”

๒. การปรับมาตรการจูงใจสำหรับการลงทุนจากภาคเอกชนให้เหมาะสมกับสถานการณ์

- จัดเตรียมมาตรการด้านการเงินสนับสนุนการเพิ่มประสิทธิภาพโรงไฟฟ้าเดิมชีวมวลที่ใช้ Low Pressure Boiler ที่ผลิตไฟฟ้าจากชีวมวล ให้เป็น High pressure boiler

๓. การแก้ไขกฎหมาย และกฎระเบียบที่ยังไม่เอื้อต่อการพัฒนาพลังงานทดแทน

๔. การปรับปรุงระบบโครงสร้างพื้นฐาน มอบหมาย กฟผ. และ กฟภ.

- พิจารณาขยายระบบสายส่ง สายจำหน่ายไฟฟ้าเพื่อรองรับการพัฒนาโครงการโรงไฟฟ้าชีวมวล โดยเฉพาะในพื้นที่ที่มีศักยภาพพลังงานจากชีวมวลสูง เช่น บริเวณภาคใต้

๕. การประชาสัมพันธ์ และสร้างความรู้ความเข้าใจต่อประชาชน

- สร้างกระบวนการมีส่วนร่วมในพื้นที่เป้าหมายที่จะมีการจัดตั้งระบบผลิตพลังงานจากชีวมวล

- รณรงค์ให้ความรู้แก่เด็กเยาวชนในการจัดการชีวมวลเพื่อพลังงานและสิ่งแวดล้อมเชิงลึกระดับพื้นที่

๖. การส่งเสริมให้งานวิจัยเป็นเครื่องมือในการพัฒนาอุตสาหกรรมพลังงานทดแทนแบบครบวงจร

- พัฒนาเทคโนโลยีการผลิตเชื้อเพลิงชีวมวลเหลว (Biomass-to-Liquid)

๔.๑.๖ ก๊าซชีวภาพ เป้าหมายในปี ๒๕๖๔ คือ ๖๐๐ MW ปัจจุบันมีกำลังการผลิตรวม ๑๓๘ MW โดยมุ่งเน้นการพัฒนาตามกรอบการส่งเสริมการพัฒนาแผน AEDP ที่สำคัญ ดังนี้

๑. การส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการผลิตและการใช้พลังงานทดแทนอย่างกว้างขวาง

- ส่งเสริมสนับสนุนการผลิตก๊าซชีวภาพในระดับครัวเรือน โดยเฉพาะชุมชนชนบทเพื่อประโยชน์ในการนำมาใช้เองในครัวเรือน

- ส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาเครือข่ายท่อก๊าซชีวภาพในชุมชน (Biogas Network) เพื่อต่อเชื่อมระบบที่อาจมีกำลังการผลิตเหลือให้สามารถนำมาแบ่งปันกันใช้ได้ในชุมชน โดยกลไกการบริหารของชุมชนเอง

๒. การปรับมาตรการจูงใจสำหรับการลงทุนจากภาคเอกชนให้เหมาะสมกับสถานการณ์

๓. การแก้ไขกฎหมาย และกฎระเบียบที่ยังไม่เอื้อต่อการพัฒนาพลังงานทดแทน

๔. การปรับปรุงระบบโครงสร้างพื้นฐาน

๕. การประชาสัมพันธ์ และสร้างความรู้ความเข้าใจต่อประชาชน

๖. การส่งเสริมให้งานวิจัยเป็นเครื่องมือในการพัฒนาอุตสาหกรรมพลังงานทดแทนแบบครบวงจร

๔.๒ พลังงานรูปแบบใหม่เพื่อการผลิตไฟฟ้า

กระทรวงพลังงาน โดยกรมพัฒนาพลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงาน (พพ.) ได้เคยมีการศึกษาเกี่ยวกับพลังงานรูปแบบใหม่ที่สามารถนำมาผลิตกระแสไฟฟ้าได้ และคาดว่าน่าจะมีศักยภาพในการพัฒนาในเชิงพาณิชย์ในอนาคต ได้แก่

๔.๒.๑ พลังงานความร้อนใต้พิภพ เป้าหมาย ๑ MW ในปี ๒๕๖๔ ปัจจุบันมีกำลังการผลิต ๓๕๐ kw

แนวทางและทิศทางการพัฒนาพลังงานความร้อนใต้พิภพ

- พัฒนาแผนที่ศักยภาพแหล่งและเทคโนโลยีพลังงานความร้อนใต้พิภพของประเทศ
- ประเมินความเป็นไปได้การพัฒนาแหล่งพลังงานความร้อนใต้พิภพด้วยเทคโนโลยีรูปแบบต่าง ๆ ที่เหมาะสม
- ประเมินความคุ้มค่า ผลกระทบต่อชุมชน สิ่งแวดล้อม และสุขภาพนำมาผลิตพลังงาน
- ทดลองนำเทคโนโลยีที่อาจใช้พลังงานความร้อนใต้พิภพที่มีอุณหภูมิไม่สูงนักมาใช้ประโยชน์
- ติดตามเทคโนโลยีที่มีความเหมาะสมกับศักยภาพและภูมิประเทศ

๔.๒.๒ พลังงานจากคลื่นและกระแสน้ำทะเล (Tidal and Current Energy) เป้าหมาย ๒ MW ปัจจุบันยังไม่มีการผลิต

๔.๒.๓ พลังงานไฮโดรเจนและระบบสะสมพลังงาน

แนวทางและทิศทางการพัฒนาพลังงานไฮโดรเจนและระบบสะสมพลังงาน

- ศึกษาแหล่งวัตถุดิบในการผลิตไฮโดรเจนที่เหมาะสมของประเทศ
- วิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีการผลิต จัดเก็บ และอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องภายในประเทศ
- วิจัยและพัฒนากระบวนการผลิตไฮโดรเจนที่มีประสิทธิภาพและต้นทุนต่ำ
- วิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีการนำไปประยุกต์ใช้ไฮโดรเจนในระบบสะสมพลังงานรวมทั้งวิจัยและสาธิตระบบสะสมพลังงานรูปแบบอื่นที่มีศักยภาพ เช่น เทคโนโลยี Vanadium Redox Flow และเทคโนโลยี Lithium-Ion Battery เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

วารสารสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติด้านพลังงาน : ฉบับพิเศษ (วช.ครบรอบ ๕๐ ปี). ๒๕๕๒ : ๑–๖.

ไทยรัฐ. **กระทรวงวิทย์บูรณาการงานวิจัยพลังงานทดแทน.** [ออนไลน์] วันสืบค้นข้อมูล ๑๓ สิงหาคม ๒๕๕๕. เข้าถึงได้จาก www.thaiastro.nectec.or.th

นิตยสาร ENERGY SAVIN. **พลังงานทดแทน.** [ออนไลน์] วันสืบค้นข้อมูล ๗ กันยายน ๒๕๕๕ เข้าถึงได้จาก www.energysavingmedia.com

วิกิพีเดีย. **พลังงานทดแทน.** [ออนไลน์] วันสืบค้นข้อมูล ๑๐ กันยายน ๒๕๕๕ เข้าถึงได้จาก www.wikipedia.org/wiki/

การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย. **พลังงานทดแทน.** [ออนไลน์] วันสืบค้นข้อมูล ๑๑ กันยายน ๒๕๕๕ เข้าถึงได้จาก www.egat.co.th/re/

พบปะนักวิจัย

ดร.สนั่น กัลปา

สัมภาษณ์โดย...จันทมร สีหาบุญลี



คอลัมน์พบปะนักวิจัยในเอกสารข่าวสารงานวิจัยและพัฒนา ฉบับประจำเดือนตุลาคม ๒๕๕๕ นี้ ได้รับความอนุเคราะห์ให้สัมภาษณ์จาก ดร.สนั่น กัลปา อาจารย์ประจำสาขาวิชาสังคมวิทยา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ ซึ่งเป็นผู้มีความรู้และความเชี่ยวชาญทั้งด้านสังคมวิทยาและด้านรัฐศาสตร์ การสัมภาษณ์ในครั้งนี้เกี่ยวกับหัวข้อเรื่อง แนวทางการพัฒนาการเมืองโดยผ่านกระบวนการวิจัย ซึ่งมีข้อมูลการสัมภาษณ์ ดังนี้

คำถาม : **การวิจัยมีความสำคัญต่อพัฒนาการทางการเมืองของไทยอย่างไร**

ดร.สนั่น กัลปา : สิ่งแรกที่เราต้องทำความเข้าใจกันก่อนก็คือว่า การวิจัยคืออะไร การวิจัยมีความสำคัญอย่างไร ก่อนจะตอบประเด็นคำถามว่า การวิจัยมีความสำคัญต่อพัฒนาการทางการเมืองของไทยอย่างไร โดยส่วนใหญ่การวิจัยจะเป็นที่รับรู้และนิยมศึกษากันในแวดวงวิชาการและสถาบันการศึกษา แต่คนส่วนมากน้อยนักที่จะรู้จักคำว่า “วิจัย” อาจเป็นเพราะคนไทยส่วนมากยังมีการศึกษาน้อย ไม่มีนิสัยใฝ่รู้ ไม่รักการอ่าน ไม่ค่อยสงสัย หรือสงสัยแต่ไม่กล้าถาม หรืออะไรก็แล้วแต่ ทั้งที่จริงจะว่าไปแล้วคนเราทุกคนก็ศึกษาวิจัยชีวิตของตนเองและสิ่งที่เกี่ยวข้องกับตนเองอยู่ตลอดเวลา โดยการสังเกต เรียนรู้ ปรับตัว แก้ไข และพัฒนาตนเองจนมีภูมิปัญญาในการรู้จักเอาตัวรอด การวิจัย คือกระบวนการแสวงหาความรู้โดยพิจารณาปรากฏการณ์การทางเศรษฐกิจสังคม การเมือง จากสภาพแวดล้อมหรือบริบทชุมชนและสังคมเพื่อตรวจสอบ สอบทานจำแนกหรือแยกแยะข้อมูลด้วยหลักการของเหตุและผลเพื่อให้ได้มาซึ่งคำตอบในลักษณะใดลักษณะหนึ่งที่ต้องการเพียงเพื่อรู้หรือเพื่อทราบให้สิ้นความสงสัย ทั้งเพื่อต้องการแก้ไขปัญหา หรือเพื่อต้องการพัฒนาสังคมมนุษย์ให้ก้าวหน้าต่อไป เป็นต้นซึ่งความรู้ที่ได้มาเหล่านี้อาจแฝงเร้นซ่อนลึกอยู่ในตัวบุคคลสังคม และสรรพสิ่งทั้งมวลจนได้มาซึ่งคำตอบเป็นองค์ความรู้สามระดับ คือความรู้ขั้นข้อเท็จจริง (facts) ความรู้ขั้นความจริง (Truths) และความรู้ขั้นความเป็นจริงหรือความจริงแท้

(Reality) ตามหลักการแบบวิทยาศาสตร์หรือหลักสากลจนเป็นที่ยอมรับของสังคมในวงกว้าง การวิจัยในปัจจุบันจึงเป็นที่รู้จักและเข้าใจกันอย่างแพร่หลายในหมู่นักวิชาการและบุคคลทั่วไปในทุกชาติและภาษาเพราะการวิจัยเป็นเครื่องมือที่ดีที่สุดหรือเป็นวิธีการที่ดีที่สุดในการแสวงหาองค์ความรู้ของสิ่งต่าง ๆ ที่ยังเป็นปัญหาที่มนุษย์ยังไม่รู้และต้องการแสวงหาคำตอบเพื่อการแก้ปัญหาและการพัฒนา การวิจัยจะทำให้มนุษย์มีความรู้ และความเข้าใจในธรรมชาติและสรรพสิ่งที่เกี่ยวกับมนุษย์ โลก และจักรวาล การวิจัยทำให้มนุษยชาติได้รู้แจ้งเห็นจริงตามปรากฏการณ์ทางสังคมด้วยการเรียนรู้ผ่านประสาทสัมผัสทั้งห้า คือตา หู จมูก ลิ้น กาย และสัมผัสทำให้สังคมมนุษย์มีพัฒนาการและความเจริญก้าวอย่างไม่มีที่สิ้นสุด การวิจัยถือเป็นภารกิจสำคัญในการพัฒนาปัญญาเพื่อเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจให้แก่มนุษย์พร้อมนำไปประยุกต์ ปรับปรุง แก้ไขและพัฒนาวิถีการดำรงชีวิตทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และวัฒนธรรมให้ดีขึ้น ทั้งยังช่วยให้มนุษย์รู้จักปรับตัวเองให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมอย่างกลมกลืนกับการเปลี่ยนแปลงของธรรมชาติและอารยธรรมของโลกที่เปลี่ยนไปได้เป็นอย่างดีการวิจัยได้มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาประเทศในด้านต่างๆทั้งด้านอุตสาหกรรมด้านพลังงาน ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ด้านโครงสร้างพื้นฐานและบริการด้านโทรคมนาคมด้านการแพทย์และสาธารณสุขด้านคุณภาพชีวิตและสังคมด้านการพัฒนาศักยภาพของคนและการศึกษาด้านการปกครองและกฎหมายต่อการพัฒนาในส่วนเฉพาะตัวมนุษย์เองหรือแม้แต่ด้านสังคมวัฒนธรรม วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การค้าระหว่างประเทศ การเมืองการปกครองและทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ผลการวิจัยที่ผ่านมาช่วยทำให้ประเทศไทยสามารถพึ่งพาตนเองในทางปัญญาตนเองไปได้อีกขั้นหนึ่งและยังเป็นการสร้างรากฐานของการพัฒนาประชากรชาวไทยให้สามารถเข้าใจปัญหาของประเทศและร่วมมือกันเพื่อแก้ไขปัญหาอุปสรรคต่างๆ ที่สำคัญประเด็นคำถามว่า แล้วการวิจัยมีความสำคัญต่อพัฒนาการทางการเมืองของไทยอย่างไรคำตอบก็คือว่าถ้าเราเรียนรู้ประวัติศาสตร์การเมืองไทยหรือผลของการได้มาซึ่งการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุขตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๗๕เราจะพบว่ารูปแบบการเมืองการปกครองของไทย จากอดีตจนถึงปัจจุบันเป็นการปกครองที่มุ่งเน้นแต่การปลูกฝัง ครอบงำและหล่อหลอมให้คนไทยส่วนใหญ่เดินตามผู้มีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบจารีตและประเพณีนิยม แต่คนไทยส่วนใหญ่มีโอกาสเรียนรู้ หรือเข้าใจระบอบประชาธิปไตยที่แท้จริงน้อยมาก เพราะเป็นการปกครองแบบประชาธิปไตยรวมศูนย์อำนาจไว้ส่วนกลาง เท่านั้น แต่ประชาชนส่วนใหญ่มิได้เป็นเจ้าของอำนาจที่แท้จริง

ภายหลังเหตุการณ์ ๑๔ตุลาคม ๒๕๑๖เป็นต้นมาคนไทยเริ่มตื่นตัวและเข้ามามีส่วนร่วมทางทางการเมืองมากขึ้นและหลากหลายรูปแบบ ประการสำคัญคือการดุลยอำนาจทางการเมืองในหมู่ประชาชนจนเกิดเหตุการณ์ เดือนพฤษภาคม ๒๕๓๕ ที่นำไปสู่การปฏิรูปทางการเมืองครั้งสำคัญและได้มาซึ่งรัฐธรรมนูญการปกครองประเทศจากการมีส่วนร่วมของประชาชนใน พ.ศ. ๒๕๔๐ กรณีตัวอย่างที่ยกมานี้เราจะเห็นว่า ระบบการเมืองการปกครองที่ประชาชนไม่มีส่วนร่วมในฐานะเจ้าของอำนาจที่แท้จริง ไม่เป็นไปตามหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตยนั้น จะถูกตราหน้าว่าเป็นระบบการปกครองที่ล้าหลังและเป็นอุปสรรคขัดขวางต่อการพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าในทุกๆด้าน

การวิจัยจึงมีบทบาทสำคัญมากต่อการแสวงหาองค์ความรู้ใหม่ ๆ ในการแสวงหาแนวทางการพัฒนา กระบวนการพัฒนา รูปแบบการพัฒนาหรือทิศทางและแนวโน้มการพัฒนาการเมืองไทยการปฏิรูปการเมืองไทย การพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนการสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมือง การปลูกฝังขัดเกลาทางการเมือง การพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมือง การพัฒนาจริยธรรมทางการเมืองการกำหนดรูแบบและยุทธศาสตร์การพัฒนาทางการเมืองการสร้างกระบวนการเรียนรู้ทางการเมืองการปฏิรูประบบบริหารราชการไทยให้มีประสิทธิภาพในด้านของกฎหมายและการให้บริการ และการแสวงหาความร่วมมือกับนานาประเทศเป็นต้น การวิจัยจะเป็นส่วนสำคัญในฐานะเป็นเครื่องมือในการแสวงหาแนวทางการพัฒนาระบบ รูปแบบ และโครงสร้างทางการเมืองการปกครองให้มีความทันสมัย มีความเป็นกลาง และสร้างความเป็นธรรมมากขึ้น การวิจัยจะช่วยปรับปรุงแก้ไขส่วนต่าง ๆ ของสังคมไทยให้มีความเป็นธรรม ลดช่องโหว่ของกระบวนการยุติธรรมและกฎหมาย รวมทั้งการตรากฎหมายใหม่ ๆ เพื่อรองรับความก้าวหน้าที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว เพื่อรักษาผลประโยชน์ของประเทศชาติและบุคคล เช่น กฎหมายเกี่ยวกับเศรษฐกิจ กฎหมายเกี่ยวกับความหลากหลายทางชีวภาพ กฎหมายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอันจะเป็นพื้นฐานอันมั่นคงที่รองรับการพัฒนาประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพและเจริญก้าวหน้าทัดเทียมกับนานาอารยะประเทศสืบไป

คำถาม : **ปัจจุบันการสนับสนุนส่งเสริมให้นักวิชาการดำเนินงานวิจัย ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการเมืองและการปกครองเกิดขึ้นอย่างเพียงพอหรือไม่**

ดร.สนั่น กัลปา : ผมคิดว่ายังไม่เพียงพอหรืออาจจะน้อยด้วยซ้ำไปกับการวิจัยทางการเมืองการปกครองของไทยผมไม่แน่ใจว่าหน่วยงานในรัฐสภามีกรอบความคิดแนวทางการพัฒนางานวิจัย การสร้างภาคีเครือข่ายนักวิจัยทางรัฐศาสตร์ แผนดำเนินงานการวิจัย ยุทธศาสตร์การพัฒนางานวิจัย กรอบงบประมาณ

งานวิจัยกับ ปริมาณงานวิจัยต่อปีและแผนยุทธศาสตร์การนำผลงานวิจัยไปประยุกต์ใช้แค่ไหนอย่างไร ผมตั้งข้อสังเกตว่า ปัจจุบันนักวิชาการหรือนักวิจัยส่วนใหญ่จะเทน้ำหนักการดำเนินการงานวิจัยไปทางเศรษฐกิจและสังคมเสียส่วนมาก ส่วนการดำเนินการงานวิจัยด้านรัฐศาสตร์หรือการเมืองการปกครองค่อนข้างมีน้อยและค่อนข้างจำกัดเฉพาะแต่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการเมืองการปกครองโดยตรง เหตุผลก็เพราะการศึกษาวิจัยด้านนี้อาจจะมีความเกี่ยวโยงกับกลุ่มอำนาจ กลุ่มผลประโยชน์ทางการเมืองและฐานเสียงทางการเมืองก็เป็นไป ความสุ่มเสี่ยงหรือความไม่เข้าใจก็ต้องมีบ้างแต่ผมคิดว่าถึงเวลาแล้วที่สังคมไทยโดยเฉพาะหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องสนับสนุนส่งเสริมและให้ความสำคัญกับการศึกษาวิจัยทางการเมืองการปกครองของไทยทั้งระดับชาติและระดับท้องถิ่นกันอย่างจริงจังเสียทีควรศึกษาวิจัยให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ ทุกภาคส่วน ทุกเพศทุกวัย เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจและลดปัญหาความขัดแย้งในสังคมปัจจุบัน หันกลับมาร่วมกันสร้างแนวทางการพัฒนาการเมืองการปกครองของไทยให้เข้มแข็งและยั่งยืนเป็นภูมิคุ้มกันถึงรุ่นลูกรุ่นหลานสร้างความตระหนักและรับรู้ถึงผลกระทบของการเมืองการปกครองที่มีต่อชีวิตและทรัพย์ของเราควรตระหนักว่าการเมืองเป็นเรื่องของมนุษย์และสิ่งที่เกี่ยวข้องกับชีวิตมนุษย์ทุกคนตั้งแต่เกิดจนตายไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อม ไม่ว่าเรื่องเล็กหรือเรื่องใหญ่ ชีวิตดีขึ้นหรือเลวลง มีกินหรือไม่มีกิน ได้งานหรือตกงาน สามัคคีหรือแตกแยก ฯลฯ สิ่งเหล่านี้ล้วนเกิดจากการกระทำทางการเมืองของมนุษย์ที่มีกิเลส ตัณหาอุปาทานทั้งสิ้น เพราะมนุษย์เกิดมาพร้อมกับกิเลสตัณหาและความทะยานอยาก มีสิทธิเสรีภาพ และความเป็นพลเมืองแห่งรัฐติดตัวกันมาตั้งแต่เกิด การเรียกร้องหรือต่อต้าน การเกาะกลุ่มรวมพลังเพื่อสร้างกลุ่ม ตั้งพรรคก็เป็นสิทธิและเสรีภาพการเมืองที่เรารับรู้กันได้การมีทัศนคติ ความคิดเห็น เจตนารมณ์อุดมการณ์ ความขัดแย้ง เป้าหมาย หรือการถกเถียงเรียนรู้เป็นเรื่องปกติของการเมืองในระบอบประชาธิปไตยแต่ประเทศไทยนี่แปลกผมคิดเล่น ๆ นะว่าคนไทยเรียกร้องประชาธิปไตยกันมาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๗๕ แต่คนไทยยังเข้าคิวไม่เป็นไม่เคารพยำเกรงกฎหมายไม่ใส่ใจสิทธิผู้อื่นไม่ฟังความคิดเห็นของใคร ไม่รับรู้ปัญหาบ้านเมือง หนีห่างสังคมนิยมอำนาจ คือผู้ใหญ่ก็ไม่ยอมฟังเด็ก พ่อแม่ไม่ฟังเหตุผลลูก ครูอาจารย์ไม่ฟังลูกศิษย์ถึงแม้ลูกศิษย์ ลูกหลาน หรือผู้น้อยพยายามแสดงความคิดเห็นและชี้แจงเหตุผลก็ตาม ประชาธิปไตย คือ (ประชาชน) ทุกคนเป็นใหญ่ มีสิทธิเสรีภาพทางความคิดหากความคิดนั้นไม่กระทบสิทธิผู้อื่นให้เสียหายหรือเกินขอบเขตของกฎหมายหรือจารีตประเพณีนิยม เมื่อทุกคนมีสิทธิและเสรีภาพทางความคิดสังคมจึงมีความคิดหลากหลายเหมือนกันบ้างต่างกันบ้าง ประชาธิปไตยจึงต้องมีพื้นที่ทางความคิดเพื่อรองรับความคิดอัน

หลากหลายเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ความต่างทางความคิดเป็นเหตุเป็นผล จนตกผลึกทางความคิดร่วมกันดีแล้วค่อยหลอมรวมความคิดต่างให้เป็นเกลียวเชือกความคิดที่มีพลังขับเคลื่อนการพัฒนาสังคมชาติในที่สุดผมคิดว่าคนไทยปัจจุบันตกอยู่ในภาวะธุระไม่ใช่ ไม่ค่อยใส่ใจผู้อื่น ไม่ตื่นรู้ชะตากรรมของบ้านเมือง รักสะดวกชอบสบายมักใช้จ่ายฟุ่มเฟือยติดหรูอลังการ ไม่ประสานความร่วมมือยึดถือตัวตนเป็นที่ตั้งฯลฯภาวะคนไทยใจแคบแอบจิตคิดกระด้างอ้างสิทธิบิดเบือนกฎหมายหรือไร้ยางอายกันเช่นนี้ผมคิดว่าจิตสำนึกเป็นเรื่องสำคัญเพราะคนไทยยังขาดจิตสำนึกความเป็นพลเมืองที่ดีขาดความตระหนักรับรู้ขาดกระบวนการเรียนรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างวิถีประชาธิปไตยขาดการหล่อหลอมขัดเกลาทางการเมือง ไม่มีจิตสาธารณะขาดจิตอาสา และยังไม่มีความเข้าใจในปรัชญาประชาธิปไตยเท่าที่ควรเราจึงเห็นคนไทยส่วนใหญ่มักอ้างสิทธิเสรีภาพกันเกินขอบเขตโดยละเมิดสิทธิของผู้อื่นในฐานะเจ้าของประเทศและเจ้าของอำนาจอธิปไตยร่วมกัน ดังนั้นเมื่อมีปัญหาสังคมการเมืองเช่นนี้ผมคิดว่าองค์กรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนโดยเฉพาะรัฐสภาซึ่งเป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางอำนาจของประชาชนจะต้องคิดและแสวงหาแนวทางสนับสนุนและส่งเสริมให้ผู้คนในสังคมไทยได้ศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุขให้มากและกว้างขวางยิ่งขึ้นโดยการประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ และแสวงหาแนวทางการพัฒนาและความร่วมมือกับภาคีทุกภาคส่วนในการทำหน้าที่สนับสนุนและส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ และการศึกษาวิจัยทางรัฐศาสตร์ทุกรูปแบบเพื่อขับเคลื่อนงานพัฒนาทางการเมืองการปกครองของไทยให้มีความก้าวหน้าทัดเทียมกับนานาอารยะประเทศที่ประชาชนมีความตระหนักตื่นตัวรับรู้และเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองให้มากที่สุดรู้จักสิทธิของตน รู้จักเคารพสิทธิของคนอื่น ตั้งตนอยู่ในกรอบของกฎหมาย และไม่ทำลายสังคมชาติบ้านเมือง การวิจัยจะทำให้เรามองเห็นโจทย์ ทัศนคติ มุมมอง และที่มาที่ไปของปัญหาของชาติบ้านเมืองซึ่งการวิจัยจะตอบโจทย์นั้น ๆ ได้สุดท้ายก็สามารถกำหนดเป็นทิศทางหรือแนวทางการพัฒนาได้ในที่สุดครับ

คำถาม : **หัวข้อเรื่องที่เหมาะสมสำหรับการวิจัยในบริบทของการเมืองไทยในปัจจุบันควรเน้นในด้านใดมากที่สุด**

ดร.สนั่น กัลปา : ผมคิดว่าการวิจัยทางการเมืองของไทยสามารถทำได้ทุกเรื่อง โจทย์เยอะมาก โจทย์บางข้อยังหาทางออกให้แก่สังคมไม่ได้ด้วยซ้ำ เช่นความขัดแย้งทางการเมือง หรือการแสวงหาแนวทางความปรองดอง เป็นต้นหากผู้ทำวิจัยต้องการจะศึกษาวิจัยทางสังคมเพื่อหาคำตอบในลักษณะใดลักษณะหนึ่งโดยเฉพาะในบริบทของการเมืองไทยในปัจจุบันมีอะไรที่น่าศึกษาวิจัยอยู่เยอะมากเพื่อหาทางออกให้แก่สังคมสิ่งที่นักวิจัยจะต้องคิดเป็นอันดับแรก

เลยก็คือ “ปัญหาการเมือง” ที่คุณจะศึกษาว่ามันคืออะไร และเป้าของการศึกษาวิจัยมันอยู่ตรงไหน การเลือกปัญหาการเมืองเพื่อที่จะทำการวิจัยจึงเป็นเรื่องสำคัญมากที่นักวิจัยจะต้องพิจารณาให้รอบคอบแลจะทำวิจัยนั้นสำเร็จลุล่วงไปด้วยดีไหมเพราะปัญหาทางสังคมการเมืองนั้นไม่คงที่และแน่นอนมัน ปัญหามันเกิดขึ้น ดำรงอยู่ และดับไปตลอดเวลา มันเป็นปรากฏการณ์ทางสังคมของมนุษย์ที่มีลักษณะเคลื่อนไหวตลอดเวลา ผมคิดว่าการวิจัยทางการเมืองมันขึ้นอยู่กับมุมมองและมิติทางความคิดของผู้วิจัยในสองลักษณะ ก็คือสถานการณ์ทางการเมืองในขณะนั้นกับความต้องการของผู้วิจัยที่ต้องการจะศึกษามากกว่า ซึ่งในการวิจัยทางรัฐศาสตร์ ผมคิดว่าไม่แตกต่างไปจากการวิจัยในสาขาอื่น ๆ เท่าไหร่โดยเฉพาะทางสังคมศาสตร์เพราะไม่ว่าการวิจัยทางรัฐศาสตร์และสังคมศาสตร์ก็อยู่ในสาระบบเดียวกันเพราะมีลักษณะเป็นศาสตร์สหวิทยาการ หรือบูรณาการความรู้เพื่อศึกษาให้เข้าใจและปรับใช้ในการพัฒนาสังคมการเมืองของมนุษย์ การเมืองไทยในขณะนี้ที่มันมีปัญหาเพราะคนไทยยังไม่มีการเรียนรู้ทางการเมืองดีพอ ยังไม่รู้เรื่องสิทธิ ยังใช้เสรีภาพกันเกินขอบเขตหรืออะไรก็แล้วแต่ผมคิดว่าเราศึกษาวิจัยทางการเมืองได้ในหลายเรื่องหลายประเด็น โดยเฉพาะประเด็นที่ผมให้ความสำคัญอย่างยิ่งก็คือ การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ท่านอาจจะวิจัยปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมทางการเมืองของประชาชน การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนแนวทางการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในประเทศไทย การมีส่วนร่วมทางการเมืองของเด็กและเยาวชนเพราะที่ผ่าน ๆ มา รู้สึกว่าคนไทยส่วนใหญ่คิดว่าการเมืองเป็นเรื่องไกลตัว เป็นเรื่องของนักการเมือง เป็นเรื่องของข้าราชการ และเป็นเรื่องของรัฐบาลไม่เกี่ยวกับตนขาดกระบวนการเรียนรู้เพื่อติดตามตรวจสอบอันเป็นส่วนหนึ่งของการมีส่วนร่วมทางการเมือง เช่น ดูว่าหลังลงคะแนนเสียงเลือกผู้แทนปวงชนไปแล้ว ผู้แทนเหล่านั้นทำอะไรเพื่อประโยชน์ประชาชนและประเทศชาติบ้าง เพราะการเลือกตั้งหลายครั้งที่ผ่านมาประชาชนมีสิทธิใช้อำนาจทางอ้อม(Indirect Democracy) เพียงหนึ่งครั้งในรอบสี่ปี สี่ปีหลังได้อำนาจจากประชาชนไปแล้วนักการเมืองซึ่งเป็นผู้แทนของประชาชนจะมีพฤติกรรมทางการเมืองอย่างไรประชาชนไม่สนใจไม่ตรวจสอบไม่มีส่วนร่วมใดๆ ทั้งสิ้น ชะตากรรมของชาติบ้านเมืองจึงตกอยู่กับคนกลุ่มน้อยที่เราเรียกว่า “ผู้แทนราษฎร”ว่าจะดีขึ้นหรือเลวลงอย่างไรหากจะให้ลึกไปกว่านั้น ก็ควรจะศึกษาวิจัยเกี่ยวกับจิตสำนึกทางการเมืองของประชาชน พฤติกรรมทางการเมืองของประชาชน จริยธรรมทางการเมือง วัฒนธรรมทางกาเมือง หรือการขัดเกลาทางการเมือง เป็นต้น เพราะพฤติกรรมทางการเมืองที่ผ่านมามันชี้ให้เราเห็นว่าผู้มีสิทธิในการเลือกตั้งและผู้สมัครรับเลือกตั้งมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนทางการเมืองเช่น การ

ซื้อสิทธิขายเสียง การแยกขั้วแบ่งฝ่าย การไม่มีความเป็นการแข่งขันกันอย่างสุดขั้วเพื่อไปสู่หนทางแห่งอำนาจ กลาง การยอมรับความจริงไม่ได้ และการทำร้ายฝ่ายตรงข้าม เป็นต้นสิ่งเหล่านี้แสดงให้เห็นว่า จิตสำนึกความเป็นประชาธิปไตยและความมีประชาธิปไตยของคนไทยมีปัญหาอย่างรุนแรงและค่อนข้างเรื้อรังจำเป็นต้องได้รับการเยียวยา การศึกษาวิจัยเพื่อเสริมสร้างระบบคุณธรรมและจริยธรรมให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไทย แนวทางการเสริมสร้างกระบวนเรียนรู้การปกครองในระบอบประชาธิปไตย แนวทางการปลูกฝังจิตสำนึกทางการเมืองให้แก่ประชาชนแนวทางการสร้างจิตสำนึกทางการเมืองการปกครองของเด็กและเยาวชนหรือแนวทางการสร้างความสมานฉันท์กับการพัฒนาประชาธิปไตยเป็นต้น ผมคิดว่าสิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งจำเป็นต่อการพัฒนาการเมืองไทย

คำถาม : **ปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญทำให้การวิจัยที่เกี่ยวกับประเด็นด้านการเมืองการปกครองที่ไม่สามารถค้นพบข้อเท็จจริงที่จะนำไปสู่การพัฒนาการเมืองและการปกครองของไทยคืออะไร**

ดร.สนั่น กัลปา : ผมคิดว่ามีปัจจัยหลายตัวที่ทำให้การวิจัยด้านรัฐศาสตร์ไม่สามารถค้นพบข้อเท็จจริงที่จะนำไปสู่การพัฒนาการเมืองและการปกครองของไทยได้**สิ่งแรก**เลยผมคิดว่าเป็นที่พื้นฐานเดิมของคนไทยด้วย เช่น คนไทยไม่ชอบอะไรที่เป็นวิชาการแต่ชอบอะไรที่สนุกสนานรื่นเริง ไม่มีนิสัยใฝ่รู้แสวงหาข้อมูลไม่ค่อยตั้งอยู่บนข้อเท็จจริง ไม่มีความพยายามในการเข้าถึงข้อมูลทางวิชาการนิสัยทำอะไรแบบมักง่าย ขาดวิสัยทัศน์ในการมองโลก หรือการไม่มีนิสัยรักการอ่านและการจดบันทึก เป็นต้น สิ่งเหล่านี้จะเป็นตัวสะท้อนให้เห็นว่าข้อมูลที่ได้มาจากการตอบคำถามในการวิจัยของประชาชนคนไทยจึงมักไม่ตรงกับข้อเท็จจริงในการวิจัยมากนัก คือสักแต่ว่าตอบเพราะเกรงใจหรือไม่มีความเข้าใจว่าทำวิจัยไปเพื่ออะไร วิจัยมีประโยชน์ต่อเขาเหล่านั้นอย่างไร ทุกครั้งเห็นมีนักวิจัยจำนวนมากมายมาให้ตอบทั้งแบบสอบถามและการสัมภาษณ์ก็ไม่เห็นชีวิตจะดีขึ้นหรือตัวเองได้อะไรจากการวิจัย นี่คือเสียงสะท้อนบางส่วนของผู้กลุ่มเป้าหมายในการวิจัย การได้มาซึ่งข้อมูลจึงไม่ตรงกับความเป็นจริงและก็ปิดบังบางส่วน**สอง**ผมคิดว่าเป็นเรื่องของนักวิจัยเองด้วยที่อาจจะขาดกระบวนการวางแผนวิจัยที่ดีความตั้งใจ ความจริงใจและความจริงจังในการทำวิจัยเพื่อการพัฒนาเวลาในการทำวิจัยจำกัด สถานที่ไม่เอื้ออำนวยมีภาวะสุ่มเสี่ยงในการทำวิจัยงบประมาณมีไม่เพียงพอต่อพื้นที่และกลุ่มเป้าหมายในการทำวิจัย การเข้าไม่ถึงข้อมูล การขาดเทคนิคและประสบการณ์ในการวิจัย เป็นต้นจึงทำให้ไม่สามารถค้นข้อเท็จจริงทางสังคมได้**สาม**ผมคิดว่าปัญหาการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้วิจัยก็เป็นปัญหาหนึ่งเช่นกัน ซึ่งพื้นฐานเดิมคนไทยก็ไม่ค่อยรักเรียนเขียนอ่านกันอยู่แล้ว ภาคการศึกษาก็ไม่ปลุกเร้า กระตุ้นเตือน ส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนรัก

การเรียนเขียนอ่านอีกก็ไปกันใหญ่ ปัจจุบันหลักสูตรปริญญาตรีบางสาขาในบางมหาวิทยาลัยก็ส่งเสริมให้เด็กต้องเรียนวิจัยทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ซึ่งเป็นสิ่งดี แต่ก็มีไม่ใช่น้อยที่ไม่ต้องเรียนวิจัยและทำวิจัย การเรียนวิจัยเด็กส่วนใหญ่ทั้งระดับปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอกมักจะบ่นว่ายากไม่อยากเรียน มหาวิทยาลัยไทยหลายแห่งจึงพยายามเอาใจนักศึกษาซึ่งเป็นลูกค้าให้เรียนได้โดยไม่ต้องทำวิจัยนั่นก็เท่ากับการไม่ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้วิจัย การคิดแบบเชื่อมโยงเป็นระบบ และเป็นเหตุเป็นให้แก่เด็กและเยาวชนไทย จึงทำให้เด็กไทยหรือคนไทยไม่เข้าใจในระเบียบวิธีวิจัยเพื่อใช้ในการทำงานเพื่อการพัฒนาและ**สี่**ผมคิดว่าปัญหาหนึ่งก็มาจากตัวรัฐบาลเองโดยเฉพาะหน่วยงานภาครัฐต่าง ๆ ที่กระจายกันอยู่ทั่วประเทศไม่มีนโยบายสนับสนุนในการทำวิจัยเพื่อพัฒนางานกันอย่างจริงจังทำงานบนพื้นฐานของข้อมูลที่เป็นจริงจากสังคมทั้งสิ่งจำเป็นขั้นพื้นฐานของชีวิต (จปฐ.) ความต้องการของประชาชน และปัญหาของสังคม ส่วนใหญ่กระบวนการทำงานภาครัฐทำงานเพื่อสนองความต้องการของนักการเมืองจึงทำให้ผิดทิศผิดทางและคลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง รัฐต้องมีนโยบายให้บุคลากรภาครัฐเป็นนักวิจัยชุมชนและท้องถิ่น มุ่งศึกษาบริบทชุมชน ข้อมูลชุมชน ข้อจำกัดขององค์กรและหน่วยงาน การเก็บรวมรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อนำมากำหนดเป็นแนวทางการบริหารการพัฒนาหรือการพัฒนาการบริหารในมิติต่าง ๆผมคิดว่ารัฐต้องส่งเสริมและผลักดันให้หน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐมีนักวิจัย สร้างนักวิจัย และสร้างเครือข่ายนักวิจัยให้มาก ๆ มีกรอบนโยบาย แผน ยุทธศาสตร์ และกลยุทธ์ที่ชัดเจนและกระจายไปให้ทั่วทุกระดับของการบริหารราชการแผ่นดินเพื่อผลักดันและขับเคลื่อนงานพัฒนาให้ก้าวไกลและทัดเทียมนานาประเทศครับ

คำถาม : **แนวทางการพัฒนาการเมืองการปกครองของไทยควรเน้นระเบียบวิธีวิจัยแบบใด จึงจะนำไปสู่ข้อค้นพบของการแก้ปัญหาเหล่านี้ได้อย่างเหมาะสมมากที่สุด**

ดร.สนั่น กัลปา : ประเด็นสำคัญมันอยู่ที่ว่า เราจะเลือกศึกษาวิจัยเรื่องใดมากกว่า วิจัยเรื่องนั้น จะเป็นประโยชน์และตอบโจทย์สังคมการเมืองได้หรือไม่การวิจัยทางรัฐศาสตร์สามารถทำได้ทั้งการวิจัยเชิงประปริมาณหรือคุณภาพสามารถทำได้ทั้งในลักษณะของการวิจัยหลัก (Basic or Exploratory research) เพื่อสร้างองค์ความรู้และทฤษฎีทางการเมือง หรือการวิจัยประยุกต์ (Applied or Operational research) เพื่อมุ่งเน้นการแก้ไขปัญหาทางการเมือง เลือกใช้ได้ทั้งในแบบการวิจัยแบบทดลอง (Controlled experiments) หรือการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey research) อย่างไรก็ตามแม้แต่การวิจัยเชิงประวัติศาสตร์ (Historical studies research)ก็ทำได้โดยเน้นการศึกษาค้นคว้าจากข้อมูลทุติยภูมิ การวิจัยกรณีศึกษา (Case studies)

ศึกษาวิธีการแก้ปัญหาเป็นรายกรณีอย่างที่บอกสิ่งสำคัญมันอยู่ที่ว่าเราจะศึกษาอะไร ศึกษาทำไมศึกษาเพื่ออะไร มากกว่า ส่วน อย่างไร แบบไหนนั้นค่อยออกแบบให้สอดคล้องสัมพันธ์กับหัวข้อที่เราจะศึกษาเมื่อได้หัวข้อมาแล้วก็ต้องคิดต่อว่าในหัวข้อนั้นเราต้องการให้งานวิจัยเป็นไปเพื่อการพัฒนาหรือเพื่อการแก้ไขปัญหา เรื่องเครื่องมือ หรือระเบียบวิธีวิจัยแบบไหนจะเป็นตัวแบบหรือเป็นโมเดลเพื่อจะนำไปสู่การค้นพบเพื่อแก้ไขปัญหานั้นมีอยู่หลายวิธี วิธีหนึ่งที่ผมคิดว่าน่าจะเป็นประโยชน์ต่อการวิจัยทางรัฐศาสตร์อย่างมากก็คือ การวิจัยเชิงพัฒนา(DevelopmentResearch) การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Research)และการวิจัยชุมชน (Community Research)เป็นการแสวงหาความรู้จากการศึกษาปรากฏการณ์ทางสังคมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนการเป็นชุมชนการเมือง เป็นต้น โดยศึกษาปัจจัยสภาพแวดล้อมหรือบริบทชุมชนและสังคม ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ผลลัพธ์ทางการเมืองกับสภาพแวดล้อมทางสังคมโดยมุ่งเน้นศึกษาปัจจัยด้านโลกทัศน์ความคิดทางการเมือง ศึกษาวิจัยแบบเจาะลึกครอบคลุม และลึกซึ้ง ใช้เครื่องมือวิจัยทั้งการสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์การประชุมกลุ่มหรือการใช้ข้อมูลจากเอกสารเป็นต้น สิ่งสำคัญอยากเห็นองค์กรหน่วยงานมีนักวิจัยท้องถิ่น หรือนักวิจัยชุมชน โดยชุมชน และเพื่อชุมชนเป็น Change Agent ในทุกพื้นที่ของชุมชนที่มีหน่วยงานภาครัฐดำรงอยู่เพื่อทำงานการพัฒนาเชิงบูรณาการร่วมกันครับ.

คำถาม : **ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนางานวิจัยเพื่อสนับสนุนส่งเสริมให้ระบบการเมืองการปกครองของไทยมีความเจริญก้าวหน้าทัดเทียมอารยะประเทศ**

ดร.สนั่น กัลป์ปา : ผมคิดว่าทุกภาคส่วนต้องให้ความสำคัญกับงานวิจัยทางด้านรัฐศาสตร์ให้มากขึ้น มองเห็นงานวิจัยเป็นเครื่องมือหรือวิธีการในการพัฒนาประเทศหรือสังคมชาติ ศึกษาแนวทางการพัฒนาบนพื้นฐานของข้อมูลที่เป็นจริงจากสังคมแทนความรู้สึก อารมณ์ หรือความชอบไม่ชอบส่วนตัวเป็นที่ตั้ง ข้อมูล (Data) ที่ได้มาจากความรู้สึกนึกคิด (Feeling) ความต้องการ (Needs) และปัญหาของผู้คน (Problems) ในสังคมจะทำให้เกิดโจทย์วิจัยในการพัฒนาบนพื้นฐานความเป็นจริงและตรงจุด การวิจัยที่ดีและให้มีประโยชน์อยากให้ ๑) คิดอย่างเป็นระบบ (Thinking System)ว่ามันมีปัจจัยสัมพันธ์เชื่อมโยงกันอย่างไร ส่งผลกระทบต่อกันอย่างไร๒) การทำวิจัย (research Doing) ต้องทำกันอย่างจริงจัง อย่าให้เป็นแฟชั่น ตั้งโจทย์และพัฒนาโจทย์วิจัยอยู่ตลอดเวลา มีคณะกรรมการวิจัย มีเวทีพี่เลี้ยง มีแผนยุทธศาสตร์การพัฒนางานวิจัยที่ชัดเจนโดยอาจกำหนดกรอบตามปีงบประมาณก็ได้เพื่อกำหนดธงการทำวิจัยตามที่เราต้องการ เช่น ปีนี้ต้องการงานวิจัยแบบมีส่วนร่วมของ

ประชาชนปีนี้ต้องการงานวิจัยชุมชน ปีนี้ต้องการงานวิจัยเชิงพัฒนา หรือปีนี้ต้องการงานวิจัยด้านยุทธศาสตร์การพัฒนาการเมือง เป็นต้น ในขณะเดียวกันผมคิดว่า หน่วยงานที่รับผิดชอบก็ต้องแสวงหาแนวทางความร่วมมือเป็นภาคีเครือข่ายกับหน่วยงานอื่น ๆ ด้วย เพราะเครือข่ายเป็นเรื่องจำเป็นในยุคปัจจุบันที่จะเป็นแรงผลักดันขับเคลื่อนในงานพัฒนาเป็นอย่างดี เครือข่ายด้านการเมืองการปกครองของรัฐสภาก็น่าจะเป็นฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหาร และฝ่ายตุลาการ หรือระบบบริหารราชการไทยทั้งสามส่วนทั้งส่วนกลาง (กระทรวงและกรม) ส่วนกลาง (จังหวัด อำเภอ ตำบล หมู่บ้าน) และส่วนท้องถิ่น (อบจ. อบต. เทศบาล กรุงเทพมหานคร และเมืองพัทยา) หน่วยงานเหล่านี้น่าจะเป็นเครือข่าย (Network) และผู้นำการเปลี่ยนแปลงเพื่อการพัฒนา(Change Leader)ได้เป็นอย่างดี สร้างชุมชนนักวิจัยให้ได้ต้องสร้างนักวิจัยเพื่อการวิจัยไม่ใช่แสวงหานักวิจัยเพื่อล่าวิจัยและ๓) สิ่งสำคัญที่สุด ผมคิดว่า การนำเสนอผลงานวิจัยที่ค้นพบเพื่อนำผลวิจัยไปใช้ในการพัฒนาการเมืองการปกครองเพื่อตอบโจทย์สังคมและพัฒนาสังคมชาติบ้านเมืองเป็นเรื่องจำเป็นวิจัยให้เห็นพัฒนาการและความก้าวหน้าของการพัฒนาไม่ใช่มีแต่ปริมาณงานวิจัยในสำนักงานเพื่อตอบตามตัวชี้วัดหรือตัวบ่งชี้แต่ก็ชี้ทิศทางความก้าวหน้าให้สังคมชาติไม่ได้ที่จริงประเทศไทยมีงานวิจัยจำนวนมากมายมหาศาลแต่ผลวิจัยไม่ค่อยถูกนำไปใช้เท่าที่ควรก็เพราะเหตุนี้ในขณะเดียวกันเมื่อมีการทำวิจัยและการนำผลวิจัยไปใช้ในหน่วยงานก็ต้องมีการติดตามประเมินผลการนำวิจัยไปใช้ในการพัฒนาด้วย เพื่อตรวจสอบทวนความว่าสิ่งที่เราดำเนินการอยู่ถูกหรือผิดตอบโจทย์วิจัยหรือเปล่า เป็นไปตามแผนยุทธศาสตร์ที่ตั้งไว้หรือคุ้มค่ากับงบประมาณที่ทุ่มเทไปหรือไม่อย่างไร สิ่งสำคัญงานวิจัยเรื่องนั้นเกิดประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาสังคมชาติการเมืองแค่ไหนอย่างไร และสุดท้ายผมอยากฝากว่างานวิจัยเป็นการศึกษาเพื่อมุ่งนำเสนอข้อมูลไปสู่การพัฒนาสังคมชาติบ้านเมือง การจะพัฒนางานวิจัยเพื่อสนับสนุนส่งเสริมให้ระบบการเมืองการปกครองของไทยมีความเจริญก้าวหน้าทัดเทียมอารยะประเทศนั้นก็ต้องมุ่งเน้นให้มีการศึกษาวิจัยกันมาก ๆ เพื่อค้นหาข้อมูลและข้อเท็จจริงจากสังคมไปสู่การกำหนดแนวทางและยุทธศาสตร์การพัฒนาในมิติต่าง ๆ ของสังคมครับ

ยุทธศาสตร์การวิจัยและพัฒนาของการเป็นประเทศในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

เรียบเรียงโดย...วิมลรักษ์ ศานติธรรม



เอกสารข่าวสารงานวิจัยและพัฒนา ประจำเดือนตุลาคม ๒๕๕๕ ขอนำเสนอการจัดงาน “การนำเสนอผลงานวิจัยแห่งชาติ ๒๕๕๕” (Thailand Research Expo ๒๐๑๒) ซึ่งจัดขึ้นเมื่อวันที่ ๒๔–๒๘ สิงหาคม ๒๕๕๕ ณ ศูนย์ประชุมบางกอกคอนเวนชันเซ็นเตอร์เซ็นทรัลเวิลด์ ราชประสงค์ กรุงเทพฯ จัดโดยสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เป็นเวทีแสดงผลงานวิจัยจากความร่วมมือของเครือข่ายระบบวิจัยทั่วประเทศ ในการนำเสนอผลงานและกิจกรรมการวิจัยที่มีคุณภาพในเวทีระดับชาติ โดยในวันศุกร์ที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๕๕ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีเสด็จฯ ไปทรงเป็นประธานในพิธีเปิดงานภาคนิทรรศการ เวลา ๑๕.๐๐ นาฬิกา และนายกิตติรัตน์ ณ ระนอง รองนายกรัฐมนตรี เปิดงานภาคการประชุมเวลา ๐๙.๐๐ นาฬิกา โดยในงานมีการจัดนิทรรศการเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและพระบรมวงศานุวงศ์ และนิทรรศการผลการวิจัยและกิจกรรมการวิจัยจากหน่วยงานในระบบวิจัย การจัดประชุม/สัมมนาขนาดกลางและขนาดใหญ่ และการประชุมกลุ่มเฉพาะ โดยมีผู้เข้าร่วมประชุม/สัมมนาประมาณ ๑,๒๕๐–๑,๕๐๐ คน/เรื่อง มีการถ่ายทอดเทคนิค/กระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย (Twilight Program) รวมถึงจัดให้มีคลินิกวิจัยเพื่อให้นักวิจัย นักวิชาการและผู้สนใจได้มีโอกาสรับคำปรึกษาให้ข้อเสนอแนะและแนวทางในการเข้าถึงข้อมูลหรือเป้าหมายที่ต้องการจากเจ้าหน้าที่ของ วช. และหน่วยงานส่งเสริมการวิจัยต่าง ๆ โดยในส่วนของการประชุมมีหัวข้อที่น่าสนใจมากมาย หัวข้อหนึ่งที่ขณะนี้เป็นที่สนใจคือ “ยุทธศาสตร์การวิจัยและพัฒนาของการเป็นประเทศในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน” โดยมีรายละเอียดดังนี้

หลักการและเหตุผล

ตามที่กลุ่มประเทศอาเซียนจะรวมกลุ่มกันเป็นสมาคมของประเทศ ๑๐ ประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งประกอบด้วย บรูไน กัมพูชา อินโดนีเซีย ลาว มาเลเซีย พม่า ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ ไทย และเวียดนาม ทั้ง ๑๐ ประเทศเรียกวิถีชีวิตในพื้นที่ทั้งภูมิภาคว่าเป็นประชาชนบ้านเดียวกัน และเรียกเป็นทางการว่า “ประชาคมอาเซียน” หรือ “ASEAN Community-AC” ภายใน พ.ศ. ๒๕๖๓ และต่อมาผู้นำอาเซียนได้ลงนามในปฏิญญาเซบูว่าด้วยการเร่งรัดการจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนภายใน พ.ศ. ๒๕๕๘ และเพื่อเร่งรัดเป้าหมายการจัดตั้งประชาคมอาเซียนให้เร็วขึ้นอีก ๕ ปี ซึ่งประกอบด้วยสามเสาหลัก เสาหลักแรกคือประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community: AEC) มีเป้าหมายให้กลุ่มประเทศในประชาคมอาเซียนเป็นตลาดและฐานการผลิตเดียวกัน (มีการเคลื่อนย้ายสินค้าและบริการ การลงทุน เงินทุน และแรงงานมีฝีมืออย่างเสรี) มีความสามารถในการแข่งขัน มีการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างเสมอภาค และสามารถบูรณาการเข้ากับเศรษฐกิจโลก

เพื่อมุ่งให้อาเซียนเพิ่มอำนาจการต่อรองในเวทีการค้าโลก เสาหลักที่สอง ในการค้ำยันประชาคมอาเซียน คือ เสาหลักประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน (ASEAN Political-Security Community-APSC) และเสาหลักที่สามคือ เสาหลักประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน (ASEAN Socio-Cultural Community-ASCC) ซึ่งการพัฒนาเศรษฐกิจของประชาคมอาเซียนนั้น จะละเลยเรื่องการเมืองและความมั่นคงอาเซียน สังคม และวัฒนธรรมในอาเซียนด้วยกันเองไม่ได้ จึงต้องร่วมกันสร้างความมั่นคง สร้างความเจริญรุ่งเรือง และดำรงวิถีชีวิตอันงดงามในประชาคมอาเซียนไปพร้อม ๆ กันด้วย

ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน หรือ AEC จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจากความร่วมมือซึ่งต้องส่งผลกระทบต่อภาคอุตสาหกรรม การค้า และการบริการ อย่างแน่นอน จะเป็นทั้งในรูปแบบของโอกาสและอุปสรรคของผู้ผลิต และผู้บริโภค ซึ่งก็คือประชาชนในกลุ่มประชาคมอาเซียน นั้นเอง กลุ่มประเทศใน AEC นี้เป็นตลาดผู้บริโภคสินค้าที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับประเทศไทย มีโครงข่ายฐานการผลิต ทั้งด้านแรงงานและทรัพยากรทางธรรมชาติที่เป็นประโยชน์ต่อการขยายการลงทุน ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน นับเป็นการบูรณาการทางเศรษฐกิจที่มีความสำคัญกับประเทศไทยอย่างมาก เนื่องจากเป็นกรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจที่มีความใกล้ชิดไทยมากที่สุด ประเทศสมาชิกอาเซียนหลายประเทศเป็นเพื่อนบ้าน มีพรมแดนติดกัน มีวัฒนธรรมที่คล้ายคลึง มีสินค้าและบริการที่สามารถเสริมซึ่งกันและกันได้ หรือมีสินค้าบริการที่คล้ายคลึงกัน การรวมกลุ่มเป็น AEC จะทำให้เกิดตลาดในภูมิภาคที่มีขนาดใหญ่ โดยสามารถนำจุดแข็งของแต่ละประเทศมาเสริมกับจุดแข็งของประเทศไทยเพื่อสร้างประโยชน์สูงสุดในการผลิต ส่งออก และบริการ นอกจากนี้ การเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนจะช่วยให้ประเทศสมาชิกมีความเป็นปึกแผ่นและช่วยสร้างอำนาจการต่อรองในเวทีต่าง ๆ มากขึ้น นอกจากนี้ AEC จะช่วยส่งเสริมให้เกิดการขยายตัวในด้านการค้าและการลงทุนของไทย เนื่องจากการผลักดันมาตรการต่าง ๆ เพื่อเป็น AEC นั้น จะก่อให้เกิดการยกเลิกหรือลดอุปสรรคในการเข้าสู่ตลาด ไม่ว่าจะเป็นอุปสรรคด้านภาษีหรือมาตรการทางการค้าอื่น ๆ ที่มิใช่ภาษี เพราะประเทศสมาชิกจะแสวงหาความร่วมมือเพื่อลด/ขจัดอุปสรรคต่าง ๆ เหล่านั้น รวมถึงอำนวยความสะดวกทางการค้าและการลงทุนระหว่างกัน อีกทั้งยังจะทำให้ผู้ประกอบการไทยได้เริ่มปรับตัวและเตรียมความพร้อมกับสภาวะแวดล้อมทางเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไปและใช้โอกาสที่เกิดจากการลดอุปสรรคทางการค้าและการลงทุนต่าง ๆ ให้เกิดประโยชน์อย่างเต็มที่ โดยเฉพาะสาขาที่ไทยมีความพร้อมและมีขีดความสามารถในการแข่งขันสูง

สำหรับเสาประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน หรือ APSC นั้น วัตถุประสงค์ในการส่งเสริมสันติภาพ เสถียรภาพ และความมั่นคงในภูมิภาค ให้สมาชิกอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ให้สมาชิกสามารถแก้ไขปัญหาข้อขัดแย้งโดยสันติวิธี อันถือเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาด้านต่าง ๆ โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อมีกฎกติกาเป็นพื้นฐานภายใต้ค่านิยมร่วมกัน มีความรับผิดชอบร่วมกันในการรักษาความมั่นคงและความปลอดภัยสำหรับประชาชนที่ครอบคลุมอย่างรอบด้าน และมีท่าทีร่วมกันในการปฏิสัมพันธ์กับประเทศภายนอกเพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถของอาเซียนในการเผชิญกับภัยคุกคามความมั่นคงทั้งในรูปแบบเดิมและรูปแบบใหม่ บนพื้นฐานของหลักการว่าด้วยความมั่นคงของมนุษย์และให้ประชาคมอาเซียนมีปฏิสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นและสร้างสรรค์กับประชาคมโลกโดยให้อาเซียนมีบทบาทนำในภูมิภาคกระบวนการจัดตั้งประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน มีรากฐานมาจากการนำความร่วมมือและความตกลงของอาเซียนด้านการเมืองและความมั่นคงที่ได้ดำเนินการมาระยะหนึ่งแล้ว มาทำให้มีผลเป็นรูปธรรมและมีแบบแผนมากยิ่งขึ้น อาทิ ข้อบทต่าง ๆ ภายใต้สนธิสัญญาไมตรีและความร่วมมือกันในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้สนธิสัญญาว่าด้วยการทำให้ภูมิภาคอาเซียนเป็นเขตแห่งสันติภาพ เสรีภาพและความเป็นกลางและสนธิสัญญาเขตปลอดอาวุธนิวเคลียร์ใน

ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ รวมถึงการประชุมอาเซียนว่าด้วยความร่วมมือด้านการเมืองและความมั่นคงในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก เป็นต้น

อีกเสาหลักคือ ประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน หรือ ASCC จะมีวัตถุประสงค์เพื่อมุ่งหวังเป็นประชาคมที่ให้ความสำคัญกับประชาชน เป็นสังคมที่เอื้ออาทรและแบ่งปัน ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดี อยู่ในสภาพแวดล้อมธรรมชาติที่ดี มีสวัสดิการรักษาโรคภัย และประชาชนมีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของประชาคมเดียวกัน เพื่อการเสริมสร้างรากฐานและความเชื่อมโยงระหว่างกันที่แข็งแกร่งนำไปสู่ความเข้าใจของการเป็นเพื่อนบ้านที่ดี การรู้เขารู้เรา และมีความรับผิดชอบร่วมกันระหว่างประเทศสมาชิก ซึ่งจะเน้นความร่วมมือในด้านต่าง ๆ อาทิ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (Human Development) การคุ้มครองและสวัสดิการสังคม (Social Welfare and Protection) สิทธิและความยุติธรรมทางสังคม (Social Justice and Rights) ความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม (Ensuring Environmental Sustainability) การสร้างอัตลักษณ์อาเซียน (Building ASEAN Identity) และการลดช่องว่างทางการพัฒนา (Narrowing the Development Gap) นอกจากนี้ยังเน้นให้มีการส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเขียน นักคิดและศิลปินในภูมิภาค ตลอดจนการเสริมสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับอาเซียนในภูมิภาคโดยเฉพาะในระดับประชาชนด้วยกัน ซึ่งประเทศไทยจะได้ประโยชน์อย่างมากจากการที่รากฐานสำคัญของประชาคมอาเซียนที่ประชาชนมีความเข้าใจซึ่งกันและกัน และเข้าใจถึงผลประโยชน์ที่มีร่วมกัน ซึ่งจะมีส่วนช่วยให้การสร้างประชาคมอาเซียนสามารถประสบความสำเร็จด้วย

ตามที่กล่าวมาในเบื้องต้นนั้น เป็นเรื่องโอกาสของประเทศไทย ซึ่งก็ยังไม่มีผลการวิจัยที่ชัดเจนเพื่อนำเผยแพร่กับภาครัฐ ภาคธุรกิจ อุตสาหกรรมขนาดใหญ่ ขนาดเล็ก และประชาชนของไทย ที่จะต้องเป็นทั้งผู้กำหนดนโยบาย กำกับแนวทางความร่วมมือในองค์กร เป็นผู้ผลิต และผู้บริโภค รวมทั้งจะต้องเป็นผู้ได้ประโยชน์ และเสียประโยชน์อีกด้วยในเวลาเดียวกัน ปัญหาจึงอยู่ที่ว่าการเป็นผู้ได้ประโยชน์ และเสียประโยชน์นั้น แท้จริงแล้ว ความร่วมมือทั้งด้านเศรษฐกิจ ด้านการเมืองและความมั่นคง ด้านสังคมและวัฒนธรรมในอาเซียนนี้ หน่วยงานองค์กรใดบ้าง ธุรกิจอะไรบ้าง อุตสาหกรรมอะไรบ้าง และขนาดใด และถ้าได้ประโยชน์จริง ๆ แล้ว จะต้องพัฒนาไปในแนวทางไหน ถึงจะสร้างความความร่วมมือกันอย่างแข็งแกร่งที่ยั่งยืนต่อไปได้ สำหรับในส่วนที่เสียประโยชน์ก็จะต้องเร่งปรับตัวอย่างไร ถึงจะพลิกกลับมาเป็นได้ประโยชน์ที่เสมอภาคระหว่างกันด้วยความเป็นธรรม โดยเฉพาะขั้นตอนการดำเนินการและการปฏิบัติตามในข้อตกลงหรือข้อผูกพันต่าง ๆ ที่ประเทศไทยได้ทำไปกับประเทศในกลุ่มสมาชิก จะเป็นผลดีมากกว่าผลเสียหรือไม่นั้น ยังเป็นที่กังขากับประชาชนอยู่มากในปัจจุบันนี้ ซึ่งจริง ๆ แล้วก็ไม่มีใครทราบแน่ชัดว่าข้อมูลผูกพันต่าง ๆ นี้ มีความเข้มงวดมากไปจนจะต้องเสียมากกว่าได้ประโยชน์หรือที่แท้จริงข้อผูกพันอาจจะไม่ได้เปลี่ยนอะไรเลยก็เป็นได้

ดังนั้น ความสำคัญจึงอยู่ที่การวิเคราะห์ประเด็นต่าง ๆ เหล่านี้เพื่อความชัดเจน และเผยแพร่ให้กับหน่วยงาน องค์กร ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนของไทย และเพื่อนบ้านในอาเซียนด้วยกัน ได้รับรู้ถึงความจริงที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์กับตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งปัจจุบัน “การวิจัย” ถือเป็นเครื่องมือที่มีความสำคัญในการพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ ๆ ของประเทศ ให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของโลกและความก้าวหน้าของเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยีใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นเพื่อนำความรู้มาใช้หาแนวทางปรับปรุงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในประเทศให้ดีขึ้น ด้วยเหตุนี้สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) ซึ่งเป็นหน่วยงานด้านการวิจัยและพัฒนาของประเทศ จึงได้จัดทำยุทธศาสตร์การวิจัยและพัฒนาของการเป็นประเทศใน AEC โดยให้ความสำคัญทั้งสามเสาหลักคือ ด้านเศรษฐกิจ ด้านการเมืองและความมั่นคง ด้านสังคมและวัฒนธรรม เพื่อเตรียมความพร้อมในด้านต่าง ๆ ในการเปิดรับกับการเปลี่ยนแปลง นอกจากนี้เพื่อให้

ประเทศไทยมีความพร้อมในด้านดังกล่าว และเป็นเครื่องมือให้ประเทศ กับความร่วมมือกันในด้านเศรษฐกิจในภูมิภาคมีความเข้าใจกัน เกิดความสามัคคีปรองดองจนไม่มีการก้าวก่ายหรือรุกรานด้วยการใช้กำลังทางทหาร รวมถึงเพื่อให้เกิดความร่วมมือในด้านการอุตสาหกรรมป้องกันประเทศในภูมิภาค รวมทั้งความร่วมมือทางวัฒนธรรม และศาสนาต่างกัน ซึ่งแผนงานวิจัยนี้จะช่วยค้นหาข้อเท็จจริงและสามารถเสริมสร้างความเข้าใจกัน ลดความขัดแย้งระหว่างกันได้ ตลอดจนสามารถสร้างความร่วมมือกันระหว่างประชาคมอาเซียนได้อย่างแน่นแฟ้นและยั่งยืนต่อไป

วิสัยทัศน์การวิจัย (Vision)

“การวิจัยเพื่อนำประเทศไทยมุ่งสู่การเป็นประเทศผู้นำในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนอย่างยั่งยืน”

พันธกิจการวิจัย (Mission)

๑) ส่งเสริมการวิจัยด้านบูรณาการความร่วมมือให้กับภาครัฐ เอกชน และภาคประชาชน ในการเป็นประเทศผู้นำในประชาคมอาเซียน

๒) ส่งเสริมงานวิจัยเชิงปฏิบัติการที่ก่อให้เกิดความร่วมมือกันด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมในกลุ่มประเทศประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนเพื่อการเป็นตลาดเดียว

๓) ส่งเสริมงานวิจัยเพื่อการเรียนรู้ภาษา สังคม และวัฒนธรรมในกลุ่มประชาคมอาเซียน

๔) ส่งเสริมงานวิจัยอื่น ๆ ที่สามารถช่วยสร้างความร่วมมือกันระหว่างประชาคมอาเซียนได้

กลยุทธ์การวิจัย (Research Strategies)/เป้าประสงค์กลยุทธ์การวิจัย (Research Strategic Goals)/แผนงานวิจัย (Research Plan)

<u>กลยุทธ์ที่ ๑</u> การวิจัยด้านการสร้างความเข้าใจภาครัฐ เอกชน และภาคประชาชน ในการเป็นประเทศในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

เป้าประสงค์ :สร้างงานวิจัยที่ได้รับการยอมรับและนำไปใช้ได้จริงในภาครัฐ เอกชน และภาคประชาชน ประกอบด้วย ๖ แผนงานวิจัย ดังนี้

แผนงานวิจัย ๑ การวิจัยเพื่อศึกษาวิเคราะห์ผลกระทบจากการเข้าร่วมประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนที่เกี่ยวกับบทบาทและความสำคัญของธุรกิจระหว่างประเทศ รูปแบบและวัตถุประสงค์ในการดำเนินธุรกิจระหว่างประเทศ การบริหารธุรกิจข้ามชาติและการประเมินเลือกประเทศที่จะลงทุน ตลอดจนศึกษาสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจเทคโนโลยี ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมทางการค้า ประชากร การเมืองและกฎหมาย ที่มีผลกระทบต่อการประกอบธุรกิจระหว่างประเทศ กลยุทธ์การค้าและการลงทุนระหว่างประเทศ การจัดการด้านการตลาดระหว่างประเทศ การประสานความร่วมมือเพื่อการแข่งขันในเวทีโลกของธุรกิจในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน การค้าเงินตราระหว่างประเทศและข้อจำกัดในการแลกเปลี่ยนเงินตรา การบังคับและการควบคุมธุรกิจระหว่างประเทศของรัฐบาล และการปรับตัวภายใต้ข้อตกลงว่าด้วยการลงทุนอาเซียน (ASEAN Comprehensive Investment Agreement) ในด้านความคุ้มครองการลงทุนและอำนวยความสะดวกการลงทุนมากขึ้น ตลอดจนศึกษาถึงความเป็นไปได้ของผู้ประกอบการไทยที่จะดำเนินธุรกิจข้ามชาติในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

แผนงานวิจัย ๒ การวิจัยเพื่อสร้างงานวิจัยที่สามารถชี้นำและเสนอแนะแนวทางการพัฒนาโลจิสติกส์ และการจัดการห่วงโซ่อุปทาน ที่เกี่ยวกับการจัดซื้อวัตถุดิบ การขนส่ง การจัดการสินค้าคงคลัง การส่งมอบสินค้าอย่างมีประสิทธิภาพ สิ่งอำนวยความสะดวกและกฎระเบียบ ที่เกี่ยวข้องกับการส่งออกและนำเข้าสินค้า ระบบโลจิสติกส์ และกลยุทธ์ของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน บทบาทและความสำคัญของระบบโลจิสติกส์ต่อการพัฒนา และการยกระดับความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

แผนงานวิจัย ๓ การวิจัยเศรษฐกิจของประเทศสมาชิกประชาคมอาเซียนที่เกี่ยวกับลักษณะโครงสร้างภูมิประเทศ ทรัพยากรที่มีอิทธิพลต่อกิจกรรมทางเศรษฐกิจ และการเปรียบเทียบสภาพเศรษฐกิจของประเทศในประชาคมอาเซียน ในด้านความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการผลิต การพัฒนาเกษตรกรรม อุตสาหกรรม การค้าระหว่างประเทศ และการลงทุน ปัจจัยที่เป็นตัวนำตลอดจนปัญหาและอุปสรรค รวมทั้งนโยบายเศรษฐกิจที่สำคัญต่อประชาคมอาเซียนในแต่ละประเทศ

แผนงานวิจัย ๔ การวิจัยเพื่อหาแนวทางการวิจัยด้านสินค้า และบริการของกลุ่มประชาคมอาเซียนที่มีศักยภาพในการแข่งขันกับตลาดโลก และการวิจัยด้านสินค้า และบริการในกลุ่มประชาคมอาเซียนหรือนอกกลุ่มประชาคมอาเซียนที่ควรลงทุนในประเทศที่อยู่ภายในอาเซียนเอง และที่ควรมาลงทุนในประเทศไทย

แผนงานวิจัย ๕ การวิจัยด้านกฎหมายเพื่อสร้างมาตรฐานความร่วมมือกันในประชาคมอาเซียน และกฎหมายจะเข้าไปมีบทบาทกับทุกกิจกรรมต่าง ๆ จึงควรมีการทบทวนกฎหมายภายใน และระหว่างประเทศ รวมถึงกฎระเบียบต่าง ๆ ที่จะมีผลต่อการเป็นประชาคมอาเซียน รวมทั้งการประกันภัยที่เกี่ยวข้องกับระบบโลจิสติกส์ด้วย เพื่อสร้างความเป็นธรรมกับสมาชิกทุกคนในอาเซียน

แผนงานวิจัย ๖ การวิจัยด้านรายละเอียดข้อตกลง ข้อยกเว้น ระยะที่มีผลบังคับใช้ผลกระทบที่เกิดจากข้อตกลงรวมทั้งโอกาสและความท้าทายต่อภาคการผลิต การดึงดูดการลงทุน และการเคลื่อนย้ายแรงงานฝีมือของไทย โดยข้อตกลงที่สำคัญภายใต้ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน อาทิ ข้อตกลงการค้าสินค้าอาเซียน กรอบข้อตกลงการค้าบริการอาเซียน (ASEAN Framework Agreement on Services : AFAS)ข้อตกลงการลงทุนอาเซียน การเคลื่อนย้ายแรงงานมีฝีมือ นอกจากนี้เนื้อหายังครอบคลุมความตกลงด้านอื่น ๆ ได้แก่ มาตรฐานสินค้าอาเซียน ด้านวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม และการเชื่อมโยงอาเซียน รวมทั้งข้อตกลงของอาเซียนกับพันธมิตรทางเศรษฐกิจที่สำคัญ ได้แก่ ข้อตกลงของเขตการค้าเสรีอาเซียน-จีน ข้อตกลงของเขตการค้าเสรีอาเซียน-อินเดีย และกรอบความร่วมมืออาเซียนบวกสาม

แผนงานวิจัย ๗ การศึกษาความเป็นไปได้ในการลดข้อจำกัดการตรวจลงตรา (วีซ่า) และจัดตั้งช่องผ่านที่สนามบินสำหรับผู้ถือสัญชาติของประเทศสมาชิกอาเซียน

<u>กลยุทธ์ที่ ๒</u> การวิจัยด้านเตรียมความพร้อมในการเป็นประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน

เป้าประสงค์ : สร้างงานวิจัยที่ได้รับการยอมรับและนำไปใช้ได้จริงกับหน่วยงาน องค์กร ภาครัฐ เอกชน และประชาชน เพื่อการอยู่รวมกันอย่างสันติสุข แก้ไขปัญหาภายในภูมิภาคโดยสันติวิธี และยึดมั่นในหลักความมั่นคงรอบด้าน ประกอบด้วย ๔ แผนงานวิจัย ดังนี้

แผนงานวิจัย ๑ การวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยทางเทคโนโลยี สังคม และวัฒนธรรม ด้วยการสร้างมาตรฐานการออกแบบอาคารเขียวกฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับมาตรฐานความปลอดภัยจากภัยพิบัติ

แผนงานวิจัย ๒ การวิจัยเพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถของอาเซียนในการเผชิญกับภัยคุกคามความมั่นคงในรูปแบบเดิมและรูปแบบใหม่บนพื้นฐานของการมีความมั่นคงของมนุษย์

แผนงานวิจัย ๓ การวิจัยเพื่อเสริมสร้างความมีเสถียรภาพทางการเมืองของภูมิภาคอันถือเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และศึกษาอิทธิพลโลกาภิวัตน์ (Globalization) ที่ต้องพิจารณาร่วมกับความสำคัญของท้องถิ่น (Localization) โดยเฉพาะภายใต้ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

แผนงานวิจัย ๔ การวิจัยเพื่อเสริมสร้างให้ประชาคมอาเซียนมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันที่แน่นแฟ้นและสร้างสรรค์กับประชาคมโลกโดยมีเป้าหมายให้อาเซียนมีบทบาทนำในภูมิภาค

<u>กลยุทธ์ที่ ๓</u>การสร้างศักยภาพและความสามารถในการดำรงชีวิตผ่านภาษาไทยและภาษาเพื่อนบ้านในประชาคมอาเซียน และสร้างความเข้มแข็งทางความคิดและวัฒนธรรม เพื่อเป็นภูมิคุ้มกันของประชาคมอาเซียน และการสร้างเสริมวัฒนธรรมทางจิตใจ

เป้าประสงค์ :สร้างงานวิจัยที่ส่งเสริมความร่วมมือด้านการศึกษาและการวิจัยด้านวัฒนธรรมกับสถาบันการศึกษาทั้งในและต่างประเทศ ให้เห็นความงดงามสุนทรีย์ของชีวิตสังคมและวัฒนธรรมของกันและกัน ประกอบด้วย ๔ แผนงานวิจัย ดังนี้

แผนงานวิจัย ๑ การวิจัยพื้นฐานที่ใช้การศึกษาภาษาไทยและภาษาเพื่อนบ้านในประชาคมอาเซียนในแนววัจนะปฏิบัติศาสตร์ (Pragmatics) การวิจัยแผนที่ทางภาษาของกลุ่มประเทศในประชาคมอาเซียน การสร้างหลักสูตรภาษา การเรียน การสอนภาษาแบบ E-learning และการใช้วรรณคดีในการเรียนการสอนเพื่อปลูกฝังความสำนึกในคุณค่าของสถาบันหลักทางสังคม

แผนงานวิจัย ๒การเข้าใจชีวิตและวิถีไทยและอาเซียนผ่านการแปลวรรณกรรม การใช้วรรณกรรมเพื่อสร้างความสมานฉันท์ รวมทั้งวรรณคดีที่มีเนื้อหาเรื่องกำเนิดโลกและมนุษย์กลุ่มแรกของคนในอาเซียน ลักษณะร่วมและลักษณะเด่นของวรรณคดีอาเซียน กลวิธีทางวรรณศิลป์ในวรรณคดีของประเทศในกลุ่มอาเซียนในลักษณะร่วมและแตกต่าง

แผนงานวิจัย ๓การวิจัยเรื่องประเพณีและความคิดความเชื่อที่สะท้อนจากวรรณคดีของประเทศในกลุ่มอาเซียน การวิจัยฟื้นฟูหลักธรรมทางศาสนา การวิจัยเพื่อแสวงหากิจกรรมทางศาสนาที่เข้าถึงประชาชน และการวิจัยการใช้ศาสนาเพื่อความมั่นคงของประเทศ

แผนงานวิจัย ๔ การวิจัยเพื่อสร้างคุณค่าด้านศิลปกรรมที่ยกระดับคุณภาพชีวิตและความผาสุกของสังคม/ประชาคมอาเซียน เพื่อแสวงหาองค์ความรู้กระบวนการประสบการณ์สุนทรียะของศิลปกรรมที่เป็นอัตลักษณ์ของสังคม และประสบการณ์สุนทรียะของศิลปกรรมร่วมสมัย/ศิลปกรรมหลังสมัยใหม่ รวมทั้งเพื่อสร้างแหล่งเรียนรู้และแหล่งนำเสนอศิลปกรรม

<u>กลยุทธ์ที่ ๔</u>ยุทธการวิจัยด้านท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในประชาคมวัฒนธรรมอาเซียน

เป้าประสงค์ : สร้างงานวิจัยที่สร้างความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในประชาคมอาเซียน ประกอบด้วย ๔ แผนงานวิจัย ดังนี้

แผนงานวิจัย ๑ การวิจัยเพื่อการสร้างแผนที่วัฒนธรรมในอาเซียน

แผนงานวิจัย ๒ การวิจัยเพื่อการสร้างเส้นทางท่องเที่ยวใหม่และความเป็นไปได้ในการจัดการท่องเที่ยว การเชื่อมโยงการท่องเที่ยวระหว่างอาเซียน

แผนงานวิจัย ๓ การวิจัยด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เป็นแบบเฉพาะของคนไทย การอนุรักษ์และพัฒนาวัฒนธรรมของชนเผ่าเพื่อการท่องเที่ยว

แผนงานวิจัย ๔ การเตรียมบุคลากรทางวัฒนธรรมเพื่อรับประชาคมวัฒนธรรมอาเซียนระบบการรักษาความปลอดภัยในการท่องเที่ยวไทย รวมถึงการศึกษาจุดเด่นด้านอาหาร : อาหารสุขภาพ อาหารสวยงาม อาหารหลากรส ในกลุ่มประชาคมอาเซียนด้วยกัน

<u>กลยุทธ์ที่ ๕</u> การวิจัยด้านการสร้างความเข้าใจภาคประชาชน ในการเป็นประเทศในประชาคมอาเซียน

เป้าประสงค์ : สร้างงานวิจัยที่ได้รับการยอมรับและนำไปใช้ได้จริงในภาคประชาชน ประกอบด้วย ๓ แผนงานวิจัย ดังนี้

แผนงานวิจัย ๑ การวิจัยเพื่อวิเคราะห์ผลกระทบจากการเข้าร่วมประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนในภาคประชาชน

แผนงานวิจัย ๒ การวิจัยเพื่อสร้างคู่มือในการชี้นำและเสนอแนะแนวทางความร่วมมือกับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนในภาคประชาชน

แผนงานวิจัย ๓ การวิจัยเพื่อพัฒนากิจกรรมการเผยแพร่ข้อมูลข่าวความร่วมมือกับกลุ่มประเทศประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

ปัจจัยแห่งความสำเร็จของยุทธศาสตร์การวิจัย (Critical Success Factors)

๑. การสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับความร่วมมือกับกลุ่มประเทศประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนเพื่อให้นำไปประยุกต์ได้

๒. การสร้างกระบวนการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดความร่วมมือกันด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การเมือง และความมั่นคงในกลุ่มประเทศประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนอย่างยั่งยืน

๓. การพัฒนานักวิจัยด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ในกลุ่มประเทศประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน และเป็นนักปฏิบัติโดยเรียนรู้และประเมินความร่วมมือกันไปในเวลาเดียวกัน

เอกสารอ้างอิง

การนำเสนอผลงานวิจัยแห่งชาติ ๒๕๕๕. **ยุทธศาสตร์การวิจัยและพัฒนาของการเป็นประเทศในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน.** วันที่ ๒๔-๒๘ สิงหาคม ๒๕๕๕. สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.).

ปิดท้ายวิจัย

ดอกไม้ประจำชาติ

ปิดท้ายวิจัยฉบับเดือนตุลาคมนี้ จะขอกล่าวถึงดอกไม้ประจำชาติของแต่ละประเทศในกลุ่มประชาคมอาเซียน ตามที่ทราบกันแล้วว่าประชาคมอาเซียนเกิดขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เริ่มแรกเพื่อสร้างสันติภาพในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อันนำมาซึ่งเสถียรภาพทางการเมือง และความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม และเมื่อการค้าระหว่างประเทศในโลกมีแนวโน้มกีดกันการค้ารุนแรงขึ้น ทำให้อาเซียนได้หันมามุ่งเน้นกระชับและขยายความร่วมมือด้านเศรษฐกิจการค้าระหว่างกันมากขึ้น โดยมีตราสัญลักษณ์ของประชาคมอาเซียนเป็นรวงข้าว ๑๐ ต้นมัดรวมกันไว้ซึ่งหมายถึง ประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ทั้ง ๑๐ ประเทศรวมกันเพื่อมิตรภาพและความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน สำหรับปิดท้ายวิจัยฉบับนี้จึงขอกล่าวถึงดอกไม้ประจำชาติของชาติต่าง ๆ ในประเทศกลุ่มสมาชิกอาเซียน ดังนี้



ดอกไม้ประจำชาติบรูไน ก็คือ ดอกซิมปอร์ (Simpor) หรือที่รู้จักกันในชื่อ ดอกส้านชะวา (Dillenia) ดอกไม้ประจำท้องถิ่นบรูไน ที่มีกลีบขนาดใหญ่สีเหลือง หากบานเต็มที่แล้วกลีบดอกจะมีลักษณะคล้ายร่ม พบเห็นได้ตามแม่น้ำทั่วไปของบรูไน มีสรรพคุณช่วยรักษาบาดแผล หากใครแวะไปเยือนบรูไน จะพบเห็นได้จากธนบัตรใบละ ๑ ดอลลาร์ ของประเทศบรูไน และในงานศิลปะพื้นเมืองอีกด้วย



กัมพูชามีดอกไม้ประจำชาติเป็น ดอกลำดวน (Rumdul) ดอกไม้สีขาวปนเหลืองนวล กลีบดอกหนาทึบและแข็งเล็กน้อย มีกลิ่นหอมเย็นแบบกรุ่น ๆ ถูกจัดเป็นไม้มงคลชนิดหนึ่งเพราะมีความหมายถึงความสดชื่นหอมกรุ่น และเป็นต้นไม้สำหรับสุภาพสตรี วิธีปลูกที่ถูกต้อง ต้องปลูกไว้ในทิศตะวันตกเฉียงเหนือของตัวบ้าน



ดอกไม้ประจำชาติอินโดนีเซีย คือ ดอกกล้วยไม้ราตรี (Moon Orchid) ซึ่งเป็นหนึ่งในดอกกล้วยไม้ที่บานอยู่ได้นานที่สุด โดยช่อดอกนั้นสามารถแตกกิ่งและอยู่ได้นาน ๒–๖ เดือน โดยดอกจะบานแค่ปีละ ๒–๓ ครั้งเท่านั้น ทั้งนี้ดอกกล้วยไม้ราตรีสามารถเจริญเติบโตได้ดีในอากาศชื้น จึงพบเห็นได้ง่ายในพื้นที่ราบต่ำของประเทศอินโดนีเซีย



ดอกไม้ประจำชาติประเทศเพื่อนบ้านของไทยอย่างประเทศลาว คือ ดอกจำปาลาว (Dok Champa) คนไทยรู้จักกันดีในชื่อ ดอกลีลาวดี หรือ ดอกลั่นทม โดยดอกจำปาลาวมักมีสีสันหลากหลาย ไม่เฉพาะเจาะจงว่าต้องเป็นเพียงสีขาวเท่านั้น เช่น สีชมพู สีเหลือง สีแดง หรือสีโทนอ่อนต่าง ๆ โดยดอกจำปาลาวนั้นเป็นตัวแทนของความสุขและความจริงใจ จึงนิยมใช้กันอย่างแพร่หลายเพื่อประดับประดาในงานพิธีต่าง ๆ รวมทั้งใช้เป็นพวงมาลัยเพื่อรับแขกอีกด้วย



ประเทศมาเลเซีย (Malaysia) : ดอกพู่ระหง สำหรับประเทศมาเลเซียนั้น มีดอกไม้ประจำชาติเป็น ดอกพู่ระหง (Bunga Raya) ในภาษาท้องถิ่นเรียกกันว่า บุหงารายอ หรือที่รู้จักกันทั่วไปในชื่อ ดอกชบาสีแดง ลักษณะกลีบดอกเป็นสีแดง มีเกสรยื่นยาวออกมาเหนือดอก ซึ่งถูกจัดให้เป็นสัญลักษณ์ของประเทศมาเลเซีย เพื่อเสริมสร้างความเป็นปึกแผ่นและความอดทนในชาติ โดยเชื่อว่าจะช่วยส่งเสริมให้สูงส่งและสง่างาม รวมทั้งยังสามารถนำไปใช้ในทางการแพทย์และความงามได้อีกด้วย



ดอกไม้ประจำชาติของประเทศพม่า คือ ดอกประดู่ (Paduak) เป็นดอกไม้ที่พบมากในประเทศพม่า มีสีเหลืองทอง ผลิดอกและส่งกลิ่นหอมในฤดูฝนแรก ช่วงเดือนเมษายนซึ่งเป็นช่วงเวลาเดียวกับที่ประเทศพม่ามีการเฉลิมฉลองปีใหม่ ขึ้น ชาวพม่าเชื่อว่าดอกประดู่คือสัญลักษณ์ของความแข็งแรง ความทนทาน และเป็นดอกไม้ที่ขาดไม่ได้ในพิธีทางศาสนาของชาวพม่าเลยล่ะ



ดอกไม้ประจำชาติฟิลิปปินส์ คือ ดอกพุดแก้ว (Sampaguita Jasmine) ดอกมีสีขาวกลีบดอกเป็นรูปดาว มีกลิ่นหอม บานส่งกลิ่นในตอนกลางคืน ถือเป็นสัญลักษณ์ของความบริสุทธิ์ เรียบง่าย อ่อนน้อมถ่อมตน รวมถึงความเข้มแข็งอีกด้วย เคยถูกนำมาใช้เฉลิมฉลองในตำนานเรื่องเล่ารวมทั้งบทเพลงของฟิลิปปินส์ด้วย เช่นกัน



ประเทศเวียดนาม มีดอกไม้ที่คนไทยคุ้นเคยอย่าง ดอกบัว (Lotus) เป็นดอกไม้ประจำชาติ โดยดอกบัวเป็นที่รู้จักกันในนาม “ดอกไม้แห่งรุ่งอรุณ” เป็นสัญลักษณ์ของความบริสุทธิ์ ความผูกพัน และการมองโลกในแง่ดี ดอกบัวจึงมักถูกกล่าวถึงในบทกลอนและเพลงพื้นเมืองของชาวเวียดนามอยู่บ่อยครั้ง



ประเทศสิงคโปร์ มี ดอกกล้วยไม้แวนด้า (Vanda Miss Joaquim) เป็นดอกไม้ประจำชาติ โดยดอกกล้วยไม้แวนด้าตั้งชื่อตามผู้ผสมพันธุ์ คือ Miss Agnes Joaquim จัดเป็นดอกกล้วยไม้ที่เป็นที่รู้จักมากที่สุดในประเทศสิงคโปร์ มีสีม่วงสดสวยงามและเบ่งบานอยู่ตลอดทั้งปี โดยถูกจัดให้เป็นดอกไม้ประจำชาติสิงคโปร์ตั้งแต่ปี ค.ศ.๑๙๘๑ (พ.ศ. ๒๕๒๔)



ดอกไม้ประจำชาติไทยของเรา ก็คือ ดอกราชพฤกษ์ (Ratchaphruek) ที่มีสีเหลืองสวยสง่างาม เมื่อเบ่งบานแล้วให้ความรู้สึกอบอุ่น ถือเป็นสัญลักษณ์ ของความมีเกียรติยศศักดิ์ศรี ซึ่งชาวไทยหลายคนรู้จักกันดีในนามของ ดอกคูน โดยมีความเชื่อว่าสีเหลืองอร่ามของดอกราชพฤกษ์คือสีแห่งพระพุทธศาสนา และความรุ่งโรจน์ รวมทั้งยังเป็นสัญลักษณ์แห่งความสามัคคีปรองดองของคนในชาติอีกด้วย โดยดอกราชพฤกษ์จะเบ่งบานในช่วงเดือนกุมภาพันธ์–พฤษภาคม มีจุดเด่นเวลาเบ่งบานคือการผลัดใบออกจนหมดต้น เหลือไว้เพียงแค่สีเหลืองอร่ามของดอกราชพฤกษ์เท่านั้น

จากที่กล่าวมาข้างต้นดอกไม้ นอกจากจะสวยงาม เป็นสีสันของโลกใบนี้แล้ว ดอกไม้ยังสร้างความสดชื่นให้แก่ผู้พบเห็นทั้งรูปทรง และความหอมชื่นใจ นอกจากนี้ ดอกไม้ยังมีความหมายที่สื่อถึงความมีวัฒนธรรมและรูปแบบการดำเนินชีวิตและความเป็นชนชาติของคนในประเทศนั้น ๆ อีกด้วย

อัญชลี จวงจันทร์

เอกสารอ้างอิง

ASEAN CORNER. ดอกไม้ประจำชาติอาเซียน [ออนไลน์] วันสืบค้นข้อมูล ๗ กันยายน ๒๕๕๕ เข้าถึงได้จาก http://aseancorner.blogspot.com